V.İ. LENİN

NE YAPMALI?

inter
yayınları

NE YAPMALI?[1]

Hareketimizin Yakıcı Sorunları

> "Parti içi mücadelelerin, bir partiye tam da güç ve canlılık verdiğini, bir partinin güçsüzlüğünün en büyük kanıtının, onun belirsizliği ve açık ayrım çizgilerinin körelmesi olduğunu, bir partinin kendisini arındırarak güçlendiğini resmi mantık pek bilmez ve bundan pek korku duymaz." *(F. Lassalle'in Marx'a 24 Haziran 1852 tarihli mektubundan)*

ÖNSÖZ

Elinizdeki broşür, yazarın ilk plânına göre, "Nereden Başlamalı?" adlı makalede ("Iskra"[2] No: 4, Mayıs 1901*) içerili düşüncelerin ayrıntılı biçimde açımlanmasına ayrılacaktı. Orada verdiğimiz (ve birçok özel soru ve mektupların yanıtlarında yinelediğimiz) sözü yerine getirmekte geciktiğimiz için, her şeyden önce okurdan özür dilememiz gerekiyor. Bu gecikmenin nedenlerinden biri, geçtiğimiz yılın (1901) Haziran ayında yapılan, bütün yurtdışı sosyal-demokrat örgütlerini birleştirme girişimidir.[3] Elbette bu girişimin sonucunu beklemek gerekiyordu, çünkü eğer bu girişim başarıya ulaşsaydı, o zaman belki "Iskra"nın örgütsel görüşlerini biraz farklı bir açıdan ortaya koymak gerekecekti, ve böyle bir girişimin başarısı, her halükârda Rus sosyal-demokrasisi içindeki iki

---

* *Bkz. Lenin, Seçme Eserler, Cilt 2, s. 27, İnter Yayınları.* ***—Red.***

eğilimin varlığına hızla son vermeyi vaaddedecekti. Okurun bildiği gibi, girişim başarısızlıkla sonuçlandı ve aşağıda kanıtlayacağımız gibi, "Raboçeye Dyelo"[4]nun 10. sayıda Ekonomizme çarketmesinden sonra, böyle sonuçlanmak zorundaydı. Çeşitli biçimler içinde yeniden dirilmeyi başaran bu bulanık ve belirsiz, ama o ölçüde de inatçı akıma karşı kararlı bir mücadele başlatmanın mutlak gerekli olduğu anlaşıldı. Dolayısıyla broşürün ilk plânı değiştirilmiş ve çok önemli ölçüde genişletilmiştir.

Broşürün ana konusu, "Nereden Başlamalı?" makalesinde ortaya koyulan üç soru olacaktı: Politik ajitasyonumuzun karakteri ve ana içeriği, örgütsel görevlerimiz, aynı anda ve çeşitli yönlerden başlayan, tüm Rusya çapında bir savaş örgütünü inşa plânı. "Raboçaya Gazeta"yı[5] yeniden çıkarma yolundaki başarısız girişimlerden birinde yazarın ortaya koymaya çalıştığı bu sorular, yazarın kafasını uzun süreden beri kurcalamaktadır (bkz. V. Bölüm). Fakat bu broşürde kendini sadece bu üç sorunun tahliliyle sınırlama ve hiç ya da hemen hemen hiç polemiğe girmeden görüşlerini mümkün olduğunca olumlu biçimde tartışma şeklindeki ilk niyetin, iki nedenden dolayı tümüyle gerçekleştirilemez olduğu ortaya çıktı. Bir yandan, Ekonomizmin bizim zannettiğimizden çok daha yedi canlı olduğu anlaşıldı (Ekonomizm sözcüğünü "Iskra"nın 12. sayısında [Aralık 1901], okurun elindeki bu broşürün neredeyse taslağı olan "Ekonomizm Savunucularıyla Sohbet" adlı makalede açıklandığı gibi, geniş anlamıyla kullanıyoruz*). Hiç kuşkusuz, bu üç sorunun çözümüne ilişkin farklı görüşler, tek tek sorunlardaki görüş ayrılıklarından çok, Rus sosyaldemokrasisi içindeki iki eğilim arasındaki temel karşıtlıkla açıklanır. Öte yandan, görüşlerimizin "Iskra"da fiilen açıklanması üzerine Ekonomistlerin düştüğü şaşkınlık, çoğu kez

---

* *Bkz. "Tüm Eserler", Cilt IV, 2. yarı Cilt, s. 95. —**Alm. Red.***

** *ta baştan. —**Alm. Red.***

kelimenin tam anlamıyla farklı diller konuştuğumuzu, bu nedenle ab ovo** başlamadıkça, birbirimizi ***anlayamayacağımızı*** ve ***bütün*** Ekonomistlerle görüş ayrılıklarımızın ***bütün*** ilkesel noktalarında mümkün olduğunca halkın anlayacağı bir dille ve çok sayıda örnekle açıklanan ***sistematik bir tartışmanın*** gerekliliğini çok açık biçimde göstermiştir. Ve ben, bu broşürün hacmini büyük ölçüde genişleteceği, yayınlanmasını geciktireceğinin tamamen bilincinde olmama rağmen, böyle bir "tartışma" denemesinde bulunmaya karar verdim; çünkü "Nereden Başlamalı?" makalesinde verdiğim sözü yerine getirmenin ***başka*** bir imkanını görmüyorum. Dolayısıyla gecikme için dilediğim özüre, broşürün edebi hazırlığıyla ilgili ciddi yetersizlikler için özürümü de eklemek zorundayım: ***çok büyük bir hızla*** çalışmak zorundaydım ve üstelik araya çok sayıda başka işler de girdi.

Yukarıda sözü edien üç sorunun incelenmesi, hâlâ broşürün ana konusunu oluşturmaktadır, fakat daha genel nitelikte iki soruyla başlamak zorunda kaldım: "eleştiri özgürlüğü" gibi "masum" ve "doğal" bir slogan neden bizim için gerçek bir savaş işaretidir? Ve neden kendiliğinden kitle hareketi karşısında sosyal-demokrasinin rolü temel sorunu hakkında bile anlaşamıyoruz? Devamla, politik ajitasyonun karakteri ve içeriği hakkındaki görüşlerin anlatımı, trade-unioncu ve sosyal-demokrat politika arasındaki farkın açıklanmasına; örgütsel görevler hakkındaki görüşlerin anlatımı ise, Ekonomistleri tatmin eden amatörlükle, görüşümüzce gerekli olan devrimciler örgütü arasındaki farkın açıklanmasına dönüşmüştür. Ayrıca ben, ona karşı getirilen itirazlar öyle çürük olduğu ve "Nereden Başlamalı?" makalesinde koyulan, bizim için öylesine gerekli olan örgütün her yönden ve aynı zamanda inşasına nasıl koyulabileceğimiz sorusuna verilen yanıtlar o ölçüde işsellikten uzak olduğu için, tüm Rusya için bir politik gazete "plânı" üzerinde o kadar ısrar ediyorum. Nihayet broşürün son bölümünde, Ekonomistlerle kesin bir kopuştan kaçınmak için elimizden

gelen her şeyi yaptığımızı —fakat bunun kaçınılmaz olduğu meydana çıktı—; "Raboçeye Dyelo"nun en mükemmel, en canlı bir şekilde, tutarlı Ekonomizmi değil, Rus sosyal-demokrasisi tarihinin ***tüm bir döneminin*** özel belirtisi olan kafa karışıklığını ve yalpalamaları ifade ederek, özel, deyim yerindeyse, "tarihsel" bir önem kazandığını; o nedenle de ilk bakışta "Raboçeye Dyelo"ya karşı çok ayrıntılı gibi gelen polemiğin anlam kazandığını, çünkü bu dönemi kesin olarak tasfiye etmezsek ilerleyemeyeceğimizi gösterıneyi umuyorum.

Şubat 1902

I
DOGMATİZM VE "ELEŞTİRİ ÖZGÜRLÜĞÜ"

A) "Eleştiri Özgürlüğü" Ne Demektir?

"Eleştiri özgürlüğü" bugün kesinlikle, bütün ülkelerin sosyalistleri ile demokratları arasındaki tartışmalarda en sık kullanılan, en moda slogandır. İlk bakışta, tartışan taraflardan birinin eleştiri özgürlüğüne yaptığı vakur atıflardan daha tuhaf bir şey düşünülemez. Avrupa ülkelerinin çoğunda bilim ve bilimsel araştırma özgürlüğünü güvence altına alan mevcut anayasal yasaya karşı ilerici partiler içinden sesler mi yükselmiştir? Bu moda sloganı her yerde duyan, ama tartışan taraflar arasındaki görüş ayrılıklarının özünü henüz kavramamış olan, meseleye dışarıdan bakan herkes, "bu işte bir bit yeniği var!" diyecektir; "bu slogan, tıpkı lakaplar gibi kullanıla kullanıla yerleşen ve neredeyse cins isimler haline gelen geleneksel deyimlerden biri olmalı".

Gerçekten de, uluslararası* modern sosyal-demokrasi içinde iki akımın ortaya çıktığı, bu iki akım arasındaki mücadelenin kâh tutuşup alevler içinde parladığı, kâh sönüp törensel "ateşkes

---

* *Yeri gelmişken. Modern sosyalizmin tarihinde, sosyalizm içindeki çeşitli akımların çekişmesinin ilk kez ulusal çerçeveleri aşıp uluslararası bir çekişmeye dönüşmesi, belki de tek ve bir bakıma son derece teselli verici bir olaydır. Eskiden Lassallecilerle Eisenachcılar, Guesdistlerle Possibilistler, Fabiancılarla Sosyal-Demokratlar ve "Halkın İradesi"[6] partisi ile Sosyal-Demokrasi arasındaki ihtilaflar, salt ulusal çerçevelerle sınırlı kalır, salt ulusal özellikler yansıtır ve deyim yerindeyse farklı düzeylerde yürürdü. Bugün ise (bu şimdiden açıkça görülüyor) İngiliz Fabian'cıları, Fransız Ministerialistleri, Alman Bernsteincıları ve Rus eleştiricileri[7] bir tek aile oluşturuyor, hepsi birbirini övüyor, birbirinden öğreniyor ve "dogmatik" Marksizme karşı ortak mücadele için birleşiyorlar.[8] Sosyalist oportünizmle giriştiği bu ilk gerçekten uluslararası çatışmada belki de uluslararası dev-*

kararları"nın külleri altında kor halinde yanmaya devam ettiği hiç kimse için bir sır değildir. "Eski dogmatik" Marksizme karşı "eleştirel" bir tutum takınan "yeni" eğilimin ne olduğunu, Bernstein yeterince açık ***söylemiş*** ve Millerand ***göstermiştir***.[9]

Sosyal-demokrasi bir sosyal devrim partisi olmaktan çıkıp bir demokratik sosyal reformlar partisi haline gelmelidir. Bernstein bu politik talebi, birbiriyle oldukça uyumlu olan bir "yeni" argümanlar ve muhakemeler bataryasıyla kuşatmıştır. Sosyalizmi bilimsel bir temel üzerine oturtma ve onun gerekliliğini ve kaçınılmazlığını materyalist tarih anlayışı bakış açısından kanıtlama olanağı yadsınmıştır; artan yoksullaşma, proleterleşme ve kapitalist çelişkilerin derinleşmesi olgusu yadsınmıştır; bizzat "***nihai hedef***" kavramı çürük ilan edilmiş ve proletarya diktatörlüğü düşüncesi tamamen reddedilmiştir; liberalizmle sosyalizm arasındaki ilkesel karşıtlık ve çoğunluğun iradesine göre yönetilecek sıkı demokratik bir topluma güya uygulanamaz olan ***sınıf mücadelesi teorisi*** yadsınmıştır.

Böylece, devrimci sosyal-demokrasiden burjuva sosyal-reformizmine kesin çarketme talebine, en az onun kadar kesin olan bir Marksizmin bütün temel düşüncelerinin burjuva eleştirisine çarketme eşlik etmiştir. Ve Marksizm uzun zamandan beri gerek politik kürsülerden ve üniversite kürsülerinden, gerekse de birçok broşür ve bilimsel yayınlarda böyle bir eleştiriye tabi tutulduğu, eğitim görmüş sınıfların tüm genç kuşakları onyıllar boyunca sistematik olarak bu eleştiriyle yetiştirildiği için, bu "yeni eleştirel" akımın sosyal-demokrasi içinde, tıpkı Jüpiter'in kafasından Minerva gibi aniden tastamam bir şekilde ortaya çıkmasında şaşılacak bir şey yoktur. Bu

rimci sosyal-demokrasi, uzun zamandan beri Avrupa'da egemen olan politik gericiliğin sonunu hazırlamak için yeterli güce ulaşacaktır?

eğilimin içerik olarak gelişmesine ve biçimlenmesine gerek yoktu: Burjuva yazından sosyalist yazına doğrudan aktarıldı.

Devam. Bernstein'ın teorik eleştirisi ve politik emelleri kimileri için eğer hâlâ açık değildiyse, Fransızlar bu "yeni yöntemi" çarpıcı biçimde gözler önüne serdiler. Fransa bu kez de, "tarihsel sınıf mücadelelerinin, her defasında, başka bir yerde olduğundan daha fazla, kesin sonuç alınıncaya kadar sürdürüldüğü" (Marx'ın "Onsekizinci Brumaire"ine* Önsöz'ünde Engels) ülke olma eski ününü haklı çıkardı. Fransız sosyalistleri teori yapmadılar, hemen eyleme geçtiler; Fransa'nın demokratik bakımdan daha gelişmiş politik koşulları, Fransızlara hemen, bütün sonuçlarıyla birlikte "pratik Bernsteincılığa" koyulma olanağı verdi. Millerand bu pratik Bernsteincılığın parlak bir örneğini sundu — hem Bernstein hem de Vollmar'ın Millerand'ı böylesine gayretle savunmaya koşmaları ve övmeleri boşuna değil! Gerçekten de: Eğer sosyal-demokrasi aslında basit bir reform partisi ise ve bunu açıkça kabul etme yürekliliğini göstermek zorundaysa, bu durumda burjuva hükümette bakanlık görevi almak her sosyalistin sadece hakkı değildir, hatta daima bunu hedeflemelidir. Eğer demokrasi aslında sınıf eğemenliğinin kaldırılması anlamına geliyorsa, o zaman bir sosyalist bakan neden bütün burjuva dünyasını sınıfların işbirliği sözleriyle hayran etmesin? İşçilerin jandarmalar tarafından kurşunlanması, demokratik sınıf işbirliğinin gerçek niteliğini yüzlerce ve binlerce kez göz önüne serdikten sonra bile, neden hükümette kalmasın? Fransız sosyalistlerinin bugün cellat, kırbaççı ve sürgüncü (pendeur, knouteur et deportateur) diye adlandırdıkları çarın selamlanmasına neden şahsen katılmasın? Ve bütün dünyanın gözü önünde sosyalizmin böylesine aşağılanması, kendi kendini alçaltması ve zaferimizi güvence altına alabilecek biricik temel

---

* *Louis Bonaparte'ın Onsekizinci Brumaire'i, s. 15, Marksist Kitaplık, VII. Cilt, Verlag für Literatur und Politik, Berlin—Viyana* ***—Alm. Red.***

olan işçi kitlelerinin bilincinin bozulmasının karşılığı nedir? Bütün bunların karşılığı, zavallı reformlar için görkemli ***projelerdir***, öylesine zavallı ki, burjuva hükümetler altında daha fazlası elde edildi!

Gözlerini kasten kapatmayan herkes, sosyalizm içindeki yeni "eleştirel" akımın, ***oportünizmin*** yeni bir türevinden başka bir şey olmadığını görmek zorundadır. Ve insanlar kendi kendilerine giydikleri parlak üniformalar, kendi kendilerine verdikleri gösterişli unvanlarla değil, eylemleriyle ve gerçekte propagandasını yaptıklarıyla değerlendirilirlerse, o zaman "eleştiri özgürlüğü"nün, sosyal-demokrasi içindeki oportünist akımın özgürlüğü, sosyal-demokrasiyi bir demokratik reform partisine dönüştürme özgürlüğü, sosyalizm içinde burjuva düşünceler ve burjuva unsurlar yeşertme özgürlüğü anlamına geldiği açıklığa kavuşur.

Özgürlük yüce bir sözcüktür, fakat sanayi özgürlüğü bayrağı altında en haydutça savaşlar yürütülmüş, çalışma özgürlüğü bayrağı altında emekçiler iliğine kadar soyulmuştur. "Eleştiri özgürlüğü" sözcüğünün bugünkü kullanımı da aynı içsel yalancılığı içermektedir. Bilimi ileriye taşımış olduklarına gerçekten inanan insanlar, eski görüşlerin yanında yeni görüşlerin özgürlüğünü değil, eski görüşler yerine yeni görüşlerin konulmasını talep ederlerdi. Bugünkü "Yaşasın eleştiri özgürlüğü!" yaygarası, boş fıçı masalını çok anımsatıyor.[10]

Bir avuç insan, birbirimizin elini sımsıkı tutmuş halde, sarp bir yolda, uçurumun kenarında yürüyoruz. Her taraftan düşmanlarca sarılmışız ve yolumuza neredeyse devamlı düşman ateşi altında devam etmek zorundayız. Özgürce almış olduğumuz kararla, tam da düşmanlara karşı savaşmak için birleştik, ayrı bir grup olarak birleştiğimizden, uzlaşma yerine savaşmayı seçtiğimizden ötürü sakinleri baştan beri bize öfkelenen yanı başımızdaki bataklığa saplanmak için değil. Ve şimdi

aramızdan bazıları bağırmaya başlıyor: Gelin bataklığa gidelim! Kendilerini utandırdığımızda ise şöyle yanıt veriyorlar: Ne geri insanlarsınız! Sizi daha iyi bir yola çağırma hakkımızı reddetmekten utanmıyor musunuz! Evet, baylar, sadece çağırmakta değil, istediğiniz yere, hatta bataklığa bile gitmekte özgürsünüz; hatta biz, sizin gerçek yerinizin tam da bataklık olduğunu düşünüyoruz, ve eğer ***siz*** oraya yerleşmek istiyorsanız, size bütün gücümüzle yardım etmeye hazırız. Yeter ki elimizi bırakın, bize sarılmayın ve yüce özgürlük sözcüğünü kirletmeyin, çünkü biz de istediğimiz yere gitmekte "özgür"üz, sadece bataklığa karşı değil, bataklığa yönelenlere karşı da mücadele etmekte özgürüz!

B) "Eleştiri Özgürlüğü"nün Yeni Savunucuları

İşte bu slogan ("eleştiri özgürlüğü"), son zamanlarda "Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği"nin[11] organı "Raboçeye Dyelo" (No: 10) tarafından, teorik postülat olarak değil politik talep olarak, "yurtdışında faaliyet gösteren sosyal-demokrat örgütlerin birleşmesi olanaklı mı?" sorusuna yanıt olarak ileri sürülmektedir. "Kalıcı bir birlik için eleştiri özgürlüğü zorunludur." (s. 36)

Bu açıklamadan iki kesin sonuç çıkmaktadır: 1— "Raboçeye Dyelo" genel olarak uluslararası sosyal-demokrasi içindeki oportünist eğilimi koruması altına almaktadır; 2— "Raboçeye Dyelo" Rus sosyal-demokrasisi içinde oportünizmin özgürlüğünü talep etmektedir. Bu sonuçları inceleyelim.

"Özellikle" "'Iskra' ve 'Zarya'nın uluslararası sosyal-demokrasi içinde, ***Dağ Partisi*** ile ***Jirond*** arasında bir kopuş

---

* *Devrimci proletarya içindeki iki akımın (devrimci ve oportünist) 18. yüzyılın devrimci burjuvazisi içindeki iki akımla (Jakoben "Dağ Partisi" ve Jirondistler) kıyaslanması, "Iskra"nın 2. sayısında (Şubat 1901) yapılmıştır.*[12] *Bu makalenin yazarı Plehanov'dur. Kadetler, "Bezzaglavtsi"*[13] *ve*

kehanetinde bulunma eğilimi", "Raboçeye Dyelo"nun hiç hoşuna gitmiyor.*

> "Genel olarak —diye yazıyor "Raboçeye Dyelo" editörü B. Kriçevski— sosyal-demokrasi safları içindeki bu ***Dağ Partisi*** ve ***Jirond*** lafları, sığ bir tarihsel analojidir, ve bir Marksistin kaleminden çıktığında çok gariptir: Dağ Partisi ve Jirond, tarih ideologlarının zannedebileceği gibi, farklı mizaçları ya da düşünsel akımları değil, farklı sınıf ya da katmanları temsil ediyorlardı — bir yanda orta burjuvaziyi, öte yanda ise küçük-burjuvaziyi ve proletaryayı. Modern sosyalist hareket içinde ise sınıf çıkarlarının çatışması yoktur, ***tüm*** (italikler B. Kriçevski'nindir) varyasyonlarıyla o, en aşırı Bernstein'cılar da dahil, tümüyle ve bütünüyle proletaryanın sınıf çıkarlarının, politik ve ekonomik kurtuluş için onun sınıf mücadelesinin zemini üzerinde durmaktadır" (s. 32 ve 33).

Cüretli bir iddia! B. Kriçevski, çoktan beri saptanmış olan, son yıllarda tam da "akademikerler" ***katmanının*** sosyalist harekete güçlü biçimde katılımının, Bernstein'cılığın bu kadar hızla yayılmasını teşvik ettiği gerçeğini hiç duymamış mıdır? Ve herşeyden önce, yazarımız "en aşırı Bernstein'cıların" bile, proletaryanın politik ve ekonomik kurtuluşu için sınıf mücadelesi zemini üzerinde durduğu yolundaki görüşünü neye dayandırmaktadır? Bilinmiyor. En aşırı Bernstein'cıların kararlılıkla savunulması, herhangi bir argüman ya da muhakemeyle desteklenmiyor. Belli ki yazar, en aşırı Bernstein'cıların kendileri hakkında söylediklerini yinelediğinde, iddialarını kanıtlamaya gerek olmadığına inanıyor. Fakat bir akım hakkında, bu akımın temsilcilerinin kendileri hakkında söyledikleri temelinde yargıya varmaktan daha "sığ" bir şey

---

*Menşevikler bugüne **kadar** Rus sosyal-demokrasisi içindeki "Jakobenliğe" atıfta bulunmayı severler. Fakat Plehanov'un bu kavramı ilk kez sosyal-demokrasinin **sağ kanadı** için kullandığı bugün sessizlikle geçiştirilir **ya da** ... unutulur. (Yazarın 1908 baskısına notu) — **Alm. Red.***

düşünülebilir mi? Devamla Partinin iki farklı ve hatta birbirine taban tabana zıt gelişme tipi ya da yolu "vaaz"ından daha sığ bir şey düşünülebilir mi ("Raboçeye Dyelo", s. 34 ve 35)? Alman sosyal-demokratları tam eleştiri özgürlüğünü kabul ediyor, Fransızlar ise kabul etmiyormuş, ve tam da onların örneği "hoşgörüsüzlüğün zararlarını" gösteriyormuş.

Tam da B. Kriçevski örneği, diye yanıt verebiliriz buna, tarihi kelimenin tam anlamıyla "İlovaiski'vari"* kavrayan insanların, bazen kendilerini Marksist olarak adlandırdıklarını gösteriyor. Alman sosyalist partisinin birliğiyle Fransız sosyalist partisinin dağınıklığını açıklamak için, bu veya o ülkenin tarihsel özelliklerini araştırmak, askeri yarı-mutlakiyet koşulları ile cumhuriyetçi parlamentarizm koşullarını karşılaştırmak, Komün'ün ve Sosyalistlere Karşı Yasa'nın sonuçlarını tahlil etmek, iki ülkenin ekonomik yaşamını ve ekonomik gelişimini karşılaştırmak, "Alman sosyal-demokrasisinin eşi görülmedik büyümesine" sadece teorik yanlışlara (Mühlberger, Dühring**, Kürsü Sosyalistleri[15]) karşı değil, taktik yanlışlara (Lassalle) karşı da, sosyalizm tarihinde eşi görülmedik enerjik bir mücadelenin eşlik ettiğini anımsatmak kesinlikle gerekli değilmiş vs. Bütün bunlara gerek yokmuş!

---

* *İlovaiski, Çarlık yönetimi altında Rus okullarında okutulan, son derece ilkel, gayri-bilimsel tarih kitabının yazarı. —Alm. Red.*

** *Engels Dühring'e karşı mücadeleye başladığında, Alman sosyal-demokrasisinin pekçok temsilcisi Dühring'in görüşlerine eğilim gösteriyordu, ve hatta parti kongresinde Engels, alenen, aşırı sert, çok hoşgörüsüz, yoldaşlıkla bağdaşmayan bir polemik yürütmekle suçlanmıştı. Most ve yandaşları (1877 Parti Kongresinde) "okurların çoğunu ilgilendirmediği için" Engels'in yazılarının "Vorwärts"den çıkarılmasını önermiş ve Vahlteich, bu yazıların yayınlanmasının partiye büyük zararlar verdiğini, Dühring'in de sosyal-demokrasiye hizmetlerde bulunduğunu açıklamıştı: "Partinin çıkarları için herkesten yararlanmak zorundayız, ve profesörler kendi aralarında anlaşmazlığa düştüklerinde, bu anlaşmazlıkları tartışmanın yeri kesinlikle 'Vorwärts' [14]değildir" ("Vorwärts", No: 65, 6 Haziran 1877). Görüldüğü gibi, bu da "eleştiri özgürlüğü"nün nasıl savunulduğunun bir örneğidir, ve Almanlara atıfta bulunmayı pek seven legal eleştirmenlerimizle "illegal" oportünistlerimizin bu örnek üzerine düşünmeleri fena olmaz!*

Fransızlar hoşgörüden yoksun oldukları için birbirleriyle kavga ediyorlarmış, Almanlar ise uslu çocuklar oldukları için birlik halindelermiş.

Bu eşsiz zekâ kıvraklığıyla, Bernstein'cıların savunulmasını tamamen yerle bir eden bir gerçeğin dikkatlerden kaçırıldığına dikkat edin. Bernstein'cıların proletaryanın sınıf mücadelesi zemini üzerinde ***durup durmadıkları*** sorusu ancak tarihsel deneyimle tam ve kesin olarak çözülebilecektir. Dolayısıyla bu bağlamda tam da Fransa örneği, Bernstein'cıların —Alman yandaşlarının (ve kısmen de Rus oportünistlerinin, bkz. "Raboçeye Dyelo" No: 2/3, s. 83 ve 84) içten tezahüratıyla— kendi ayakları üzerinde ***durma*** denemesine giriştikleri biricik ülke olarak Fransa örneği çok büyük öneme sahiptir.[16] Fransızların "uzlaşmazlığı"na yapılan işaretin, "tarihsel" (Nozdrev* tarzında) anlamı bir yana bırakılırsa, son derece nahoş gerçekleri öfkeli sözlerle örtbas etme çabası olduğu ortaya çıkıyor.

Fakat biz, Almanları B. Kriçevski ve diğer birçok "eleştiri özgürlüğü" savunucularına armağan etme niyetinde de değiliz. Eğer "en aşırı Bernsteincılara" Alman partisi saflarında hâlâ göz yumuluyorsa, bunun nedeni, bunların gerek Bernstein'ın "değişiklik önergeleri"ni kesinlikle reddeden Hannover kararına, gerekse de (diplomatik üslubuna rağmen) Bernstein'a doğrudan bir ihtar[17] içeren Lübeck kararına uymalarıdır. Bu diplomatik tutumun Alman partisinin çıkarları açısından ne ölçüde yerinde olduğu, bu olayda, kötü bir barışın iyi bir kavgadan daha iyi olup olmadığı, kısacası, Bernstein'cılığın reddinin şu ya da bu ***biçiminin*** amaca uygunluğunun değerlendirilmesi konusunda farklı düşünülebilir, fakat Alman partisinin Bernsteincılığı iki kez ***reddettiği*** gözden kaçırılmamalıdır. Bu

---

* *Nozdrev: Gogol'ün "Ölü Canlar"ında bir kahraman. Lenin, korkak, kendini beğenmiş bir toprak sahibinin skandal öykülerine imada bulunmaktadır. —Alm. Red.*

nedenle, Alman örneğinin, "en aşırı Bernsteincıların proletaryanın ekonomik ve politik kurtuluşu için sınıf mücadelesi zemini üzerinde durduğu" tezini doğruladığına inanmak, herkesin gözü önünde olup bitenleri kesinlikle anlamamak demektir.

Dahası. Gördüğümüz gibi, "Raboçeye Dyelo", ***Rus*** sosyal-demokrasisinin karşısına "eleştiri özgürlüğü" talebi ve Bernsteincılık savunusuyla çıkıyor. Belli ki "Raboçeye Dyelo", "eleştiricilerimiz"le Bernsteincılarımızın haksız yere incitildiğine inanıyor. Fakat hangileri bunlar? Kim incitmiş? Nerede? Ne zaman? Yapılan bu haksızlık neymiş? "Raboçeye Dyelo" bunlar hakkında tek sözcük söylemiyor, tek bir Rus eleştiricisinin ya da Bernsteincısının adını anmıyor! Bize iki olası varsayımdan birini kabul etmek kalıyor. ***Ya*** haksız yere incitilen "Raboçeye Dyelo"nun ta kendisidir (10. sayıdaki iki makalede sadece "Zarya" ve "Iskra"nın "Raboçeye Dyelo"ya yaptığı hakaretlerden söz edilmesi bunu doğruluyor). Peki bu durumda, Bernsteincılıkla her türlü dayanışmayı daima ısrarla inkâr etmiş olan "Raboçeye Dyelo"nun, kendisini "en aşırı Bernsteincılar" ve eleştiri özgürlüğü lehinde tavır takınmadan savunamaması tuhaf olgusu nasıl açıklanmalı? ***Ya da*** bazı üçüncü kişiler haksız yere incitilmişlerdir. Eğer durum böyleyse, bunların adını anmamanın nedenleri ne olabilir?

Böylece "Raboçeye Dyelo"nun kurulduğu günden beri oynadığı saklambaç oyununu (aşağıda bunu kanıtlayacağız) sürdürdüğünü görüyoruz. Ve ayrıca o pek ünlü "eleştiri özgürlüğü"nün bu ***ilk*** gerçek uygulanışına dikkat edilsin. Gerçekte bu, sadece her türlü eleştirinin yokluğuna değil, aynı zamanda genel olarak kendi başına düşünmenin de yok olmasına yol açmıştır. Rus Bernsteincılığından gizli bir hastalıkmış gibi (Starover'in isabetli deyimiyle) hiç söz etmeyen aynı "Raboçeye Dyelo", bu hastalığın tedavisi için, hastalığın Alman türevine karşı kullanılan son Alman reçetesini ***basitçe kopya etmeyi*** öneriyor! Eleştiri özgürlüğü yerine, kölece, …

daha da kötüsü maymunca taklitçilik! Uluslararası modern oportünizmin aynı sosyo-politik içeriği, ulusal özelliklere uygun olarak, şu ya da bu varyasyonla ortaya çıkıyor. Bir ülkede oportünistler uzun zamandan beri ayrı bir bayrak altında ortaya çıkmıştır; bir başkasında oportünistler teoriyi gözardı etmiş ve pratikte radikal sosyalistlerin politikasını uygulamışlardır; üçüncüsünde devrimci partinin bazı üyeleri oportünizm kampına iltihak etmiş ve hedeflerini ilkeler ve yeni taktikler uğruna açık mücadele içinde değil, partilerini yavaş yavaş, farkedilmeden ve deyim yerindeyse cezasız kalacak bir tarzda demoralize ederek ulaşma çabası içine girmişlerdir; dördüncü ülkede ise aynı cinsten kaçaklar, politik köleliğin karanlığında tamamen özgür bir "legal" ve "illegal" faaliyet ilişkisi içinde aynı yöntemleri uyguluyorlar vs. Fakat ***Rus*** sosyal-demokratlarının birleşmesinin önkoşulu olarak eleştiri ve Bernsteincılık özgürlüğünden söz etmek, fakat bunu yaparken tam da ***Rus*** Bernsteincılığının nasıl tezahür ettiğini ve hangi özel sonuçlara yol açtığını tartışmamak, herhangi bir şey söylemeden konuşmak istemek demektir.

"Raboçeye Dyelo"nun söylemek istemediğini (ya da hatta belki de anlayacak durumda olmadığını) birkaç sözcükle de olsa biz söylemeye çalışalım.

C) Rusya'da Eleştiri

İncelemekte olduğumuz bağıntıda Rusya'nın esas ayırıcı özelliği, bir yandan daha ***bizzat*** kendiliğinden işçi hareketinin ***başlangıcının*** ve öte yandan ilerici kamuoyunun Marksizme yönelmesinin, apaçık heterojen unsurların ortak bayrak altında ve ortak düşmana karşı (zamanını doldurmuş toplumsal-politik dünya görüşüne karşı) mücadele etmek amacıyla birleşmesi ile karakterize olmasıdır. "Legal Marksizm"in balayından sözediyoruz. Genel olarak bu, 80'li yıllarda ve 90'lı yılların başında, mümkün olabileceğine kimsenin inanmadığı, olağanüstü ilginç

bir olaydı. Basının tamamen köleleştirildiği, en küçük muhalefet belirtisini ya da politik huzursuzluğu ezen kudurmuş bir politik gericiliğin egemen olduğu otokratik bir ülkede, devrimci Marksizmin teorisi, ***sansüre tabi*** yazında birdenbire kendisine yol açıyor ve allegorik, fakat tüm "ilgilenenler" için anlaşılır bir dille ortaya konuluyor. Hükümet sadece "Halkın İradesi" (devrimci) akımının teorisini tehlikeli saymaya alışkındı, her zaman olduğu gibi, onun geçirdiği iç evrimi farketmiyor, ve bu teoriye karşı yöneltilen ***her*** eleştiriye seviniyordu. Hükümet neler olup bittiğini anlayıncaya, hantal sansürcüler ve jandarmalar ordusu yeni düşmanı keşfedip üzerine çullanıncaya kadar (Rus ölçülerine göre) çok zaman geçti. Bu süre içerisinde ise birbiri ardına Marksist kitaplar yayınlandı, Marksist dergiler kuruldu, istisnasız herkes Marksist oldu, Marksistlere övgüler düzüldü, iltifatlar yağdırıldı, yayıncılar Marksist kitapların satışından çok memnundu. Elbette böyle bir atmosfer içinde, henüz ilk adımlarını atan Marksistler arasından birkaç "kendini beğenmiş yazar"ın çıkması doğaldı...

Bugün o dönemden, rahatça, geçmişte kalmış bir şey olarak söz edebiliriz. Marksizmin yazın alanının yüzeyinde parlak günler yaşadığı bu kısa döneme, aşırı radikallerle son derece ılımlı insanların ittifakının meydan verdiği hiç kimse için bir sır değildir.[18] Aslında bu ikinciler burjuva-demokratlardı; ve bu sonuç (ki daha sonra onların kaydettiği "eleştirel" gelişme ile tamamen doğrulanmıştır) kendisini bazılarına daha "ittifak"ın hâlâ yürürlükte olduğu bir zamanda dayatmıştı.*

Fakat durum eğer böyleyse, o zaman daha sonraki karışıklığın en büyük sorumluluğu, geleceğin "eleştiricileri" ile ittifaka girmiş devrimci sosyal-demokratlara düşmüyor mu? Böyle bir soruyu ve bu soruya verilen olumlayıcı yanıtı insan

---

* *Burada K. Tulin'in (Lenin'in takma adı) Struve'ye karşı makalesi kastedilmektedir ("Seçme Eserler", Cilt I, s. 443. İnter Yayınları—Red.), makale, "Marksizmin Burjuva Yazınında Yansıması" adlı bir raporun özetiydi. (Yazarın 1908 baskısına notu. —Alm. Red.)*

bazen meseleye fazla düz bakan kişilerden duymak zorunda kalıyor. Fakat bu kişiler kesinlikle haksızdır. Ancak bizzat kendine hiç güveni olmayanlar, güvenilmez kimselerle de olsa geçici ittifaklara girmekten korkarlar, ve böylesi ittifaklar olmadan hiçbir politik parti var olamaz. Legal Marksistlerle birleşme, Rus sosyal-demokrasisinin girdiği kendi türünde ilk gerçekten politik ittifaktı. Bu ittifak sayesinde Narodnikler üzerinde şaşırtıcı bir hızla zafer elde edildi ve Marksizmin düşünceleri (vulgarize edilmiş biçimde de olsa) muazzam bir yaygınlık kazandı. Üstelik bu ittifak tamamen "koşulsuz" da yapılmamıştı. Bunun bir kanıtı, 1895 yılında sansür tarafından yakılan "Rusya'nın Ekonomik Gelişimi Sorunu Üzerine Materyaller" adlı Marksist derlemedir. Legal Marksistlerle yapılan yazınsal anlaşma bir politik ittifakla kıyaslanabilirse, bu kitap da bir politik sözleşmeyle kıyaslanabilir.

Kopuşa elbette, "müttefikler"in burjuva demokratları olduklarının ortaya çıkması meydan vermedi. Tersine, Rusya'nın bugünkü durumunun ön plâna çıkardığı onların demokratik görevleri söz konusu olduğu sürece, bu akımın temsilcileri sosyal-demokrasinin doğal ve arzu edilir müttefikleridir. Fakat böyle bir ittifak için zorunlu önkoşul, sosyalistlerin işçi sınıfı önünde, onların çıkarlarıyla burjuvazinin çıkarları arasındaki aşılmaz çelişkiyi ortaya serme tam olanağıdır. Oysa Bernsteincılık ve Legal Marksistlerin çok büyük çoğunluğunun kayıtsız-şartsız benimsedikleri "eleştirici" akım, bu olanağı yerle bir etti ve Marksizmi tahrif ederek, toplumsal çelişkilerin körletilmesi teorisini vaaz ederek, sosyal devrim ve proletarya diktatörlüğü düşüncelerinin saçma olduğunu ilan ederek, işçi hareketi ve sınıf mücadelesini dar "trade-union"culuk ve küçük, tedrici reformlar için "gerçekçi" mücadeleyle sınırlayarak sosyalist bilinci bozdu. Bu, sosyalizmin bağımsızlık hakkının ve dolayısıyla da yaşam hakkının burjuva demokrasisi tarafından yadsınmasıyla tamamen aynı anlama geliyordu; bu, pratikte, henüz oluşma aşamasında bulunan işçi sınıfı hareketini

liberallerin bir uzantısına dönüştürmek demekti.

Elbette bu koşullar altında kopuş zorunluydu. Fakat Rusya'nın "orijinal" özelliği öyleydi ki, bu kopuş, sosyal-demokratların herkes için ulaşılabilir ve yaygın "legal" yazından tamamen yok olması idi. Legal basına tümüyle, "eleştiri bayrağı altına" giren ve neredeyse Marksizmle "işportacılık yapma" alanında tam bir tekel oluşturan "sabık Marksistler" yerleşti. "Ortodoksluğa hayır" ve "Yaşasın eleştiri özgürlüğü" sloganları ("Raboçeye Dyelo" şimdi bu sloganları yineliyor) aniden moda sözcükler haline geldi, ve hatta sansürcülerle jandarmaların bile bu modaya direnemedikleri, örneğin ünlü (Erostrat anlamında ünlü) Bernstein'ın kitabının *üç* Rusça baskı yapması ya da Bernstein, Prokopoviç ve diğerlerinin kitaplarının Zubatov tarafından salık verilmesi ("Iskra" No: 10) gibi olgulardan anlaşılıyor. Sosyal-demokratların önünde artık, zaten çok zor olan ve tamamen dış engellerle inanılmaz derecede zorlaşan, yeni akıma karşı mücadele görevi duruyordu. Fakat bu akım yalnızca yazın alanıyla sınırlı değildi. "Eleştiri"ye çarketme, bu noktada sosyal-demokrat pratikçilerin "Ekonomizm"e düşkünlükleriyle buluştu.

Legal eleştiriyle illegal Ekonomizm arasındaki ilişki ve karşılıklı bağımlılığının nasıl oluştuğu ve geliştiği sorunu, bu ilginç sorun özel bir makalenin konusu olabilir. Burada, böyle bir bağın kuşku götürmez varlığı olgusunu belirtmek yeter. Kötü ünlü "Credo"[19] işte bu ilişkiyi açıkça formüle ettiği ve "Ekonomizm"in temel politik eğilimini açığa vurduğu için böyle hakedilmış bir ün kazandı: İşçiler ekonomik mücadele yürütsün (daha doğrusu: trade-union'cu mücadele denmeliydi, çünkü ekonomik mücadele özgün işçi politikalarını da kapsar), Marksist aydınlar ise liberallerle ortak politik "mücadele" içinde kaynaşmalı. "Halk içindeki" trade-union'cu çalışma bu görevin

---

* *Burada kastedilen, "Credo"ya karşı "Onyedilerin Protestosu"dur. Bu satırların yazarı bu protestonun kaleme alınmasına (1899 sonu) katılmıştır. Protesto "Credo" ile birlikte 1900 ilkbaharında yurtdışında yayınlanmıştır. (Bkz. "Seçme Eserler", Cilt 1, s. 500, İnter Yayınları — Red.) Şimdi Bayan*

ilk yarısının, legal eleştiri de ikinci yarısının gerçekleştirilmesi olacaktı. Bu açıklama Ekonomizme karşı öyle mükemmel bir silahtı ki, "Credo" olmasaydı, onu icat etmek gerekecekti.

"Credo" icat edilmedi, bilakis yazarının rızası olmadan ve belki de onun isteğine rağmen yayınlandı. En azından bu satırların yazarı, ki yeni "program"ın* gün ışığına çıkarılmasına katılmıştır, yazarlar tarafından kaleme alınan görüşlerin özetini çoğaltarak yaymak, ona "Credo" etiketini yapıştırmak ve hatta bir protestoyla birlikte basında yayınlamış olmak konusunda suçlamalar ve yakınmalar duymak zorunda kalmıştır! Bu olaydan söz ediyoruz, çünkü bu Ekonomizmin çok ilginç bir özelliğini ortaya çıkarmaktadır: Kamuoyundan korku! İşte genel olarak Ekonomizmin özelliği budur, sadece "Credo" yazarlarının değil; Ekonomizmin en açık sözlü ve dürüst taraftarı olan "Raboçaya Mysl" da bu özellikle sivrilir, ayrıca ("Vademecum"da[20] "Ekonomist" belgelerin yayınlanmasına çok öfkelenen) "Raboçeye Dyelo" ve iki yıl önce, kendi profession de foi'sının,* buna karşı kaleme alınmış red yazısıyla birlikte yayınlanmasına rıza vermek istemeyen Kiev Komitesi ve Ekonomizmin daha çok, pekçok tekil temsilcisi bu özellikle sivrilir.

Eleştiri özgürlüğü yandaşlarının sergilediği bu eleştiri korkusu, sadece kurnazlıklarıyla açıklanamaz (elbette ara sıra kurnazlık olmadan olmaz: yeni bir eğilimin henüz güçsüz tohumlarını muhaliflerin saldırılarına terketmek amaca uygun değildir!). Hayır, Ekonomistlerin çok büyük bölümü tüm teorik çatışmalara, fraksiyonel görüş ayrılıklarına, büyük politik sorunlara, devrimcilerin örgütlenmesi plânlarına vs. içten bir

*Kuskova'nın makalesinden (sanırım "Byloye"de çıktı) "Credo"yu kaleme alanın kendisi olduğunu ve yurtdışında o zamanki "Ekonomistler" arasında Bay Prokopoviç'in çok önemli bir rol oynadığını öğreniyoruz. (Bu not yazar tarafından 1908 baskısına eklenmiştir. —**Alm. Red.**)*

* *İman yemini — politik görüşlerin açıklanması —**Alm. Red.***

antipatiyle bakıyorlar (ve Ekonomizmin niteliği gereği böyle yapmak zorundalar). "Bütün bunlar yurtdışına bırakılmalı!" — demişti bir zamanlar oldukça tutarlı Ekonomistlerden biri bana, ve bu sözlerle çok yaygın (ve yine salt trade-union'cu) şu görüşü dile getiriyordu: Bizim meselemiz, buradaki, yani yaşadığımız yerdeki işçi hareketi ve işçi örgütleri, bunun dışındaki her şey doktrincilerin icadıdır, "Iskra"nın 12. sayısında yayınlanan mektubun yazarlarının "Raboçeye Dyelo"nun 10. sayısıyla mutabakat halinde ifade ettikleri gibi, "ideolojinin abartılması"dır.

Şimdi sorun şu: Rus "eleştirisi"nin ve Rus Bernsteincılığının bu özellikleri dikkate alınarak, oportünizme sadece sözde değil gerçekten karşı çıkmak isteyenlerin görevi ne olmalıydı? Birincisi, Legal Marksizm döneminde tam başlanmış olan ve şimdi yeniden illegal faaliyet içinde olanların omuzuna yüklenen teorik çalışma yeniden başlatılmalıydı; böyle bir çalışma olmadan hareketin başarıyla gelişmesi olanaksızdı. İkincisi, kafaları epeyce döndüren legal "eleştiri"ye karşı aktif bir mücadele başlatılmalıydı. Üçüncüsü, pratik hareket içindeki kafa karışıklığıyla ve yalpalamalarla aktif mücadele edilmeli, bu yapılırken, program ve taktiğimizi, bilinçli ya da bilinçsiz olarak daha alt seviyelere çekme yönündeki bütün çabalar açığa çıkartılıp çürütülmeliydi.

"Raboçeye Dyelo"nun ne birincisini, ne ikincisini, ne de üçüncüsünü yapmadığı biliniyor, ve daha aşağıda bu bilinen olguyu çeşitli yönleriyle ayrıntılı biçimde inceleyeceğiz. Şimdi sadece, "eleştiri özgürlüğü" talebinin, bizim yerli eleştiricilerimiz ve Rus Ekonomizminin özellikleriyle ne kadar çarpıcı bir çelişki içinde olduğunu göstermek istiyoruz. Gerçekten de "Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği"nin, "Raboçeye Dyelo"nun bakış açısını onayladığı kararın metnine bir göz atalım:

"Sosyal-demokrasinin düşünsel plânda daha da gelişmesinin çıkarları doğrultusunda, sosyal-demokrat teoriyi Parti basınında eleştirme özgürlüğünün mutlak gerekli olduğunu tanırız — eleştiri, bu teorinin devrimci ve sınıfsal karakterine aykırı düşmediği sürece ve ölçüde." (İki Konferans[21], s. 10)

Ve gerekçelendirmesi: Kararın "birinci kısmı Lübeck Kongresi'nin Bernstein hakkındaki kararıyla örtüşüyor" Safdillikleri nedeniyle "müttefikler" bu kopyacılıkla kendilerine nasıl bir testimonium paupertatis (yoksulluk/zavallılık belgesi) çıkarttıklarını görmüyorlar!.. "fakat... ikinci kısmında, eleştiri özgürlüğünü Lübeck Kongresi'nin yaptığından daha da sınırlamaktadır."

"Yurtdışı Birliği"nin kararı Rus Bernsteincılarını hedeflemektedir, öyle mi? Eğer öyle değilse, Lübeck Kongresi'ne atıf yapmak tamamen saçma olurdu! Kararın "eleştiri özgürlüğünü daha da sınırladığı"nı söylemek ise doğru değildir. Hannover kararı ile Almanlar, ***tam da*** Bernstein'ın değişiklik önergelerini madde madde reddetmiş, ve Lübeck kararında, kararda adını anarak ***Bernstein'a şahsen*** ihtar vermişlerdir. Buna karşılık bizim "özgür" taklitçilerimiz, özgün Rus "eleştirisi"nin ve Rus Ekonomizminin ***herhangi bir*** tezahürü üzerine ***tek sözcük bile*** etmiyorlar. Bu suskunluk karşısında sadece teorinin sınıfsal ve devrimci karakterine işaret etmek, özellikle Yurtdışı Birliği'nin "Ekonomizm" denen şeyi oportünizme dahil etmeyi reddettiği ("İki Konferans", s. 8, 1. madde) koşullarda, yanlış yorumlar için çok daha fazla boş alan bırakmaktadır. Bunlardan sadece geçerken söz ediyoruz. Asıl önemli olan, oportünistlerin Almanya ve Rusya'daki devrimci sosyal-demokratlara karşı tutumlarının birbirine taban tabana zıt olmasıdır. Bilindiği gibi Almanya'da, devrimci sosyal-demokratlar mevcut olanın korunmasından yanalar: eski programdan ve herkesin bildiği ve onlarca yıllık deneyimlerle bütün ayrıntıları açıklığa kavuşturulmuş taktikten yanalar. "Eleştiriciler" ise değişiklikler

getirmek istiyorlar, ve bu eleştiriciler son derece küçük bir azınlık ve revizyonist çabalarında çok utangaç olduklarından, çoğunluğu "yenilikleri" kısaca reddetmekle yetinmeye sevkeden saikleri anlamak mümkün. Bizde Rusya'da ise eleştiriciler ve Ekonomistler mevcut olanın korunmasından yanalar: "eleştiriciler",

kendilerinin Marksist olarak görülmeye devam edilmesini ve bugüne kadar tamamen tasarruflarında olan "eleştiri özgürlüğü"nün kendilerine garantilenmesini istiyorlar (çünkü bunlar aslında herhangi bir ***Parti*** bağını asla kabul etmemişlerdir;* ayrıca bizim, sadece öğütle bile olsa eleştiri özgürlüğünü "sınırlayabilecek", genel kabul görmüş bir parti organımız hiçbir zaman olmadı); Ekonomistler, devrimcilerin "bugünkü hareketin tam egemenliği"ni ("Raboçeye Dyelo" No: 10, s. 25), yani mevcut olanın "meşruluğu"nu tanımalarını istiyorlar; "ideologlar"ın hareketi "maddi unsurlarla maddi çevrenin karşılıklı etkileşimiyle belirlenmiş" yoldan saptırma girişiminde bulunmamalarını ("Mektup", "Iskra" No: 12); "işçilerin bugünkü koşullarda yürütebilecekleri mücadele"yi

* *Rusya ile Almanya arasında öylesine temel bir fark olan bu açık Parti bağının ve Parti geleneğinin yokluğu bile, her aklı başında sosyalisti, körü körüne taklitçiliğe karşı uyarmış olmalıydı. Fakat işte "eleştiri özgürlüğü"nün Rusya'da nereye kadar vardırıldığını gösteren bir örnek: Rus eleştiricisi Bay Bulgakov, Avusturyalı eleştirici Hertz'i şöyle itham ediyor: "Vardığı sonuçlar ne kadar bağımsız olursa olsun, Hertz bu noktada (kooperatif sorununda) partisinin görüşlerine pek fazla bağlı kalmaktadır, ve ayrıntılarda farklı görüşler savunmasına rağmen genel ilkeden vazgeçmeye cesaret edememektedir" ("Kapitalizm ve Tarım", Cilt II, s. 287). Nüfusunun*

binde dokuz yüz doksan dokuzunun iliğine kadar politik kölelikle ve parti onuru ve parti bağı anlayışından mutlak yoksunlukla sakatlanmış olduğu bir devletin uyruğu, meşrutiyetle yönetilen bir devletin yurttaşını, tepeden bakan bir edayla, "partisinin görüşlerine" pek fazla "bağlı kalmak"la itham ediyor! Öyle görünüyor ki, illegal örgütlerimize, eleştiri özgürlüğüne dair kararlar çıkarmaktan başka bir şey kalmıyor…

** *Bkz. Lenin , Seçme Eserler, Cilt 2, s. 15. İnter Yayınları —Red.*

arzu edilen mücadele, "şu anda gerçekte yürüttükleri mücadele"yi ise olanaklı tek mücadele olarak ("Raboçaya Mysl" Özel Eki, s. 14) tanımalarını istiyorlar. Buna karşılık biz sosyal-demokratlar, kendiliğindenliğe bu tapınmadan, yani "şu anda" mevcut olandan hoşnut değiliz, son yıllarda egemen olan taktiğin değiştirilmesini talep ediyor ve şöyle diyoruz: "Birleşmeden önce ve birleşebilmemiz için, ilkönce kesinlikle ve kararlılıkla aramızdaki ayrılıkları belirlemeliyiz." ("Iskra"nın yayına başlaması üzerine yapılan duyurudan.)** Kısacası, Almanlar mevcut olanı koruyor ve değişiklikleri reddediyorlar; biz ise mevcut olanın değişmesini istiyor ve mevcut olana tapınmayı ve onunla uzlaşmayı reddediyoruz.

Alman kararlarının bizim "özgür" kopyacıları bu "küçük" farkı görememişlerdir.

D) Teorik Mücadelenin Önemi Üzerine Engels

"Dogmatizm, doktrincilik", "düşüncenin zorla engellenmesinin kaçınılmaz cezası olarak partinin kemikleşmesi" — "eleştiri özgürlüğü" şampiyonlarının "Raboçeye Dyelo"da şövalyece savaşa hazırlandıkları düşmanlar bunlardır. Bu sorunun gündeme getirilmesine çok sevindik, ve sadece, bu soruyu bir başka soruyla genişletmeyi önermek istiyoruz:

Ya yargıçlar kimler?

Önümüzde iki yayıncı duyurusu var. Biri, "Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği Periyodik Yayın Organı 'Raboçeye Dyelo'nun Programı" ("Raboçeye Dyelo"nun 1. sayısından tıpkıbasım). Diğeri — "Emeğin Kurtuluşu" grubunun yayınlarının yeniden çıkışına ilişkin duyuru. İkisi de 1899 yılı tarihini, "Marksizmin bunalımı"nın çoktandır gündemde olduğu bir tarihi taşıyorlar. Peki ne görüyoruz? İlk belgede, bu görüngüye işaret etmenin izinden eser aramak ya da yeni organın bu sorunda takınmaya niyetlendiği tavrın kesin bir anlatımını aramak boşunadır. Teorik çalışma ve bugünkü dönemde onun en

acil görevleri üzerine tek sözcük yoktur — ne bu programda, ne de Yurtdışı Birliği Üçüncü Konferansı'nın 1901 yılında kabul ettiği bu programa eklerde (İki Konferans, s. 15-18). Tüm bu zaman boyunca "Raboçeye Dyelo" yazı kurulu, bütün dünyanın sosyal-demokratlarını ilgilendirmesine rağmen, teorik sorunları bir kenara bırakmıştır.

Buna karşılık ikinci duyuru, herşeyden önce, son yıllarda teoriye karşı ilginin azalmasına dikkat çekmekte, "proletaryanın devrimci hareketinin teorik yanına titizlikle dikkat gösterilmesi"ni ısrarla talep etmekte ve hareketimiz içinde "Bernsteincılık ve öteki anti-devrimci eğilimleri şiddetle eleştirme" çağrısı yapmaktadır. "Zarya"nın çıkan sayıları, bu programın nasıl uygulandığını gösteriyor.

Yani görüyoruz ki, düşüncenin kemikleşmesine vs. karşı yüksekten atılan sözler, sadece, teorik düşüncenin geliştirilmesi konusunda gösterilen kayıtsızlığın ve çaresizliğin üstünü örtüyor. Rus sosyal-demokratlarının örneği, (Alman Marksistleri tarafından da çoktan saptanmış olan) genel-Avrupai görüngüyü, yani kötü ünlü eleştiri özgürlüğünün, bir teorinin yerine bir başka teorinin konması değil, her türlü bütünlüklü ve derinlemesine düşünülmüş teoriden bağımsız olmak anlamına geldiğini, eklektizm ve ilkesizlik anlamına geldiğini son derece açık biçimde gözler önüne sermektedir. Hareketimizin gerçek durumunu az biraz bilen herkesin, Marksizmin geniş biçimde yaygınlaşmasına, teorik seviyenin belli oranda düşüşünün eşlik ettiğini bilmesi gerekir. Harekete, hareketin pratik önemi ve pratikteki başarılarının çektiği, teorik bakımdan çok az eğitilmiş ya da hiç eğitimsiz az insan katılmadı. "Raboçeye Dyelo"nun, Marx'ın "gerçek hareketin her adımı, düzinelerce programdan daha önemlidir" sözlerini adeta bir zafer havasıyla tekrarlarken nasıl bir densizlik yaptığı buradan görülebilir. Teorik karışıklığın egemen olduğu bir dönemde bu sözleri yinelemek, bir cenaze töreninde, cenaze sahiplerine, "Gözünüz aydın" demekle aynı şeydir. Üstelik Marx'ın bu sözleri, ilkelerin for-

mülasyonunda izin verilmiş olunan eklektizmi ***şiddetle mahkûm ettiği*** Gotha Programı üzerine mektuptan alınmıştır: İlle de birleşmeniz gerekiyorsa —diye yazıyordu Marx, parti liderlerine—, hareketin pratik hedeflerinin gerçekleştirilmesi adına anlaşma yapın, ama ilkelerle pazarlığa izin vermeyin, teorik "tavizler" vermeyin. Marx'ın düşüncesi buydu; ne var ki aramızda, onun adına teorinin önemini küçültmeye çalışan insanlar var![22]

Devrimci teori olmadan, devrimci hareket de olamaz. Moda haline gelmiş olan oportünizm vaazının, pratik faaliyetin ***en dar*** biçimlerine duyulan hayranlıkla birleştiği bir zamanda, bu düşünce ne kadar vurgulansa azdır. Rus sosyal-demokrasisi için ise teorinin önemi, çoğu kez unutulan şu üç husus tarafından daha da artırılmaktadır: İlk olarak, Partimizin henüz oluşma halinde, çehresinin daha yeni belirginleşmeye başlamış ve hareketi doğru yoldan ayırmakla tehdit eden devrimci düşüncenin öteki eğilimleriyle henüz kozunu paylaşmamış olması. Tersine, son dönemlere, sosyal-demokrat olmayan devrimci eğilimlerin canlanması damgasını vurmuştur (Akselrod'un uzun zamandan beri Ekonomistlere kehanette bulunduğu gibi*). Bu koşullar altında, ilk bakışta "önemsiz" gibi görünen bir yanılgı en kötü sonuçları doğurabilir, ve ancak burnunun ucunu göremeyenler, fraksiyonel tartışmaları ve nüansları sımsıkı ayırmayı zamansız ve gereksiz bulabilirler. Rus sosyal-demokrasisinin geleceği çok uzun yıllar için şu ya da bu "nüans"ın sağlamlaşmasına bağlı olabilir.

İkinci olarak, sosyal-demokrat hareket tüm özü itibariyle enternasyonaldir. Bu, ulusal şövenizmle mücadele etmek zorunda olduğumuz anlamına gelmekle kalmaz sadece. Aynı zamanda bu, genç bir ülkede yeni oluşmaya başlayan bir hareketin, ancak

---

* *Burada Akselrod'un "Rus Sosyal-Demokratlarının Bugünkü Görevleri ve Taktiği Sorunu Üzerine" yazısı (1898) kastedilmektedir. Bu yazıda Akselrod, sosyal-demokratların kendilerini ekonomik mücadeleyle sınırlamaları sonucunda işçilerin bu akımlara yöneleceklerini öngörüyordu. —**Alm. Red.***

başka ülkelerin deneyimlerinden yararlandığı takdirde başarılı olabileceği anlamına da gelir. Fakat bu deneyimlerden yararlanmak için bunları sadece tanımak ya da en son kararları kopya etmek yetmez. Bunun için, bu deneyimleri eleştirel bir tutumla ele almayı ve bunları bağımsız biçimde sınamayı bilmek gerekir. Bu görevi yerine getirmek için ne kadar büyük bir teorik ve politik (aynı zamanda devrimci) deneyime gerek olduğunu kavramak için, modern işçi hareketinin ne ölçüde geliştiğini ve dal budak saldığını göz önüne getirmek yeter.

Üçüncü olarak, Rus sosyal-demokrasisinin ulusal görevleri, dünyada başka hiçbir sosyalist partinin karşı karşıya kalmadığı türdendir. Daha aşağıda, bu tüm halkı otokrasinin boyunduruğundan kurtarma görevinin omuzlarımıza yüklediği politik ve örgütsel yükümlülüklerden söz edeceğiz. Şimdi sadece, ***öncü savaşçı rolünü ancak bir öncü-teorinin kılavuzluk ettiği bir partinin yerine getirebileceğine*** işaret etmek istiyoruz. Bunun ne anlama geldiğini birazcık da olsa somut şekilde göz önüne getirmek için okur, Rus sosyal-demokrasisinin Herzen, Belinski, Çernişevski ve 70'li yılların diğer parlak devrimciler alayı gibi öncüllerini anımsasın, Rus yazınının şimdilerde kazanmaya başladığı uluslararası önemi düşünsün, vs... ama bu kadarı da yeter!

Sosyal-demokrat harekette teorinin önemi üzerine Engels'in 1874'te söylediklerini aktarmak istiyoruz. Engels, bizde olduğu gibi, sosyal-demokrasinin büyük mücadelesinin ***iki*** biçimi (politik ve ekonomik) ***değil, onların yanına teorik mücadeleyi de koyarak üç*** biçimi olduğunu tanır. Onun pratik ve politik olarak güçlenmiş Alman işçi hareketine öğüt olarak verdiği sözler, bugünkü sorunlar ve tartışmalar bakımından öylesine öğreticidir ki, umarız okur, çoktan beri nadide bir kitap haline gelen "Alman Köylü Savaşı"* broşüründen aktardığımız alıntının

---

* *Üçüncü baskı, Leipzig 1875. Verlag der Genossenschaftsbuchdruckerei. (Yeni baskı: H. Duncker, Internationaler Arbeiter-Verlag, Berlin.* ***—Alm. Red.)***

uzunluğu yüzünden bize kızmaz:

"Alman işçilerinin Avrupa'nın diğer işçilerinden iki önemli üstünlüğü vardır. Birincisi, onların Avrupa'nın en teorisyen halkına mensup olmaları ve Almanya'nın sözümona 'tahsillileri'nin tamamen yitirmiş olduğu teorik anlayışı muhafaza etmiş olmalarıdır. Eğer ondan önce gelmiş olan Alman felsefesi, özellikle Hegel'inki olmasaydı, Alman bilimsel sosyalizmi —olup olan tek bilimsel sosyalizm— asla olmazdı. İşçiler arasında teorik anlayış olmasaydı, bu bilimsel sosyalizm asla şimdi olduğu gibi onların eti-kemiği haline gelmezdi. Ve bunun ne paha biçilmez bir üstünlük olduğu, bir yanda, tek tek mesleklerin tüm mükemmel örgütlülüğüne rağmen, İngiliz işçi hareketinin son derece yavaş ilerlemesinin temel nedenlerinden biri olan her türlü teoriye karşı kayıtsızlıktan; öte yanda, Proudhonculuğun ilk biçiminin Fransız ve Belçikalılarda, Bakunin tarafından daha da karikatürize edilmiş biçiminin ise İspanyol ve İtalyanlarda yarattığı fesat ve karışıklıktan görülebilir.

İkinci üstünlük, Almanların işçi hareketine zaman itibariyle hemen hemen son gelen olmalarıdır. Tıpkı Alman teorik sosyalizminin, tüm fantastik fikirlerine ve ütopyacılıklarına rağmen bütün zamanların en önemli kafaları arasında olan ve bugün doğruluklarını bilimsel olarak kanıtladığımız birçok şeyi dâhice önceden gören üç adamın, Saint-Simon, Fourier ve Owen'in omuzları üzerinde yükseldiğini hiçbir zaman unutamayacağı gibi, Alman pratik işçi hareketi de, İngiliz ve Fransız hareketinin omuzları üzerinde geliştiğini, onların pahalıya edindikleri deneyimlerden yararlanarak, onların o zamanlar çoğunlukla kaçınılmaz olan hatalarından kaçınabildiğini asla unutmamalıdır. İngiliz trade-unionları ve Fransız politik işçi mücadeleleri, özellikle de Paris Komünü'nün verdiği dev atılım olmasaydı bugün nerede olurduk?

Alman işçilerinin, üstün durumlarından az rastlanır bir anlayışla yararlanmasını bildiklerini söylemek gerekir. Bir işçi hareketi var olalı beri, mücadele ilk kez üç yönü itibariyle —teorik, politik ve pratik-ekonomik (kapitalistlere karşı direniş)—

uyum ve bağıntı içinde, plânlı olarak yürütülmektedir. Alman hareketinin gücü ve yenilmezliği, tam da bu —deyim yerindeyse— ortak merkezli saldırıda yatmaktadır.

Bir yandan bu elverişli konumları, öte yandan İngiliz hareketinin adasal özellikleri ve Fransız hareketinin zorla bastırılması nedeniyle, Alman işçileri şu anda proleter mücadelenin öncü müfrezesi haline gelmişlerdir. Olayların onları bu onur mevkiinde ne kadar bırakacağı önceden söylenemez. Fakat bu mevkii işgal ettikleri sürece, umarız görevi layıkıyla yerine getirirler. Bunun için mücadele ve ajitasyonun her alanında çabaların iki katına çıkarılması gerekiyor. Bütün teorik sorunlarda gittikçe daha çok aydınlanmak, kendisini günü geçmiş, eski dünya görüşünün lafzının etkisinden gittikçe daha çok kurtarmak ve sosyalizmin bir bilim haline geldiğinden bu yana, bir bilim olarak da yürütülmesi, yani incelenmesi gerektiğini sürekli göz önünde tutmak, özellikle önderlerin görevi olacaktır. Görev, böylece elde edilen, gittikçe netleşen görüşleri işçi kitleleri arasında artan bir gayretle yaygınlaştırmak, parti ve sendika örgütlerinin saflarını gittikçe daha sağlam bir biçimde sıklaştırmak olacaktır…

Eğer Alman işçileri böyle davranırlarsa, hareketin ta başında yürümeyeceklerdir —sadece bir ulusun işçilerinin hareketin başında yürümesi hareketin hiç de yararına değildir—, ama savaş hattında onurlu bir yer alacaklardır; ve beklenmedik ağır sınavlar ya da muazzam olaylar, kendilerinden daha çok cesaret, daha çok kararlılık ve azim talep ettiğinde, savaşa hazırlıklı olacaklardır."

Engels'in sözlerinin kâhince sözler olduğu görüldü. Birkaç yıl sonra Alman işçileri, Sosyalistlere Karşı Olağanüstü Yasa biçiminde beklenmedik ağır sınavlarla karşı karşıya kaldılar. Alman işçileri bu sınavları savaşa tam hazırlıklı olarak karşılayıp, onlardan zaferle çıkmayı bildiler.

Rus proletaryası, bununla kıyaslanmayacak kadar ağır sınavların eşiğinde bulunuyor, meşrutiyetle yönetilen bir ülkedeki Sosyalistlere Karşı Yasa'nın, onunla kıyaslandığında bir

II
KİTLELERİN KENDİLİĞİNDENLİĞİ VE SOSYAL-DEMOKRASİNİN BİLİNÇLİLİĞİ

70'li yıllardaki hareketten çok daha geniş ve derin olan hareketimizin, aynı koşulsuz kararlılık ve azimle dolu olması gerektiğini söyledik. Gerçekten de, şimdiye kadar zannederiz hiç kimse, bugünkü hareketin gücünün kitlelerin (ve her şeyden önce sanayi proletaryasının) uyanışında, güçsüzlüğünün ise devrimci önderlerin bilinç ve inisiyatif yokluğunda yattığından kuşku duymamıştır.

Ne var ki son zamanlarda, bu sorunda bugüne kadar egemen olan bütün görüşleri tepetaklak etmekle tehdit eden sarsıcı bir keşifte bulunuldu. Bu keşif, "Iskra" ve "Zarya"ya karşı polemiğinde kısmi itirazlarla yetinmeyip, "genel görüş ayrılıkları"nı daha derin bir köke, yani "kendiliğinden unsurla, bilinçli 'plânlı' unsurun ***görece*** öneminin farklı değerlendirilmesi"ne bağlamaya çalışan "Raboçeye Dyelo" tarafından yapılmıştır. "Raboçeye Dyelo"nun suçlaması şudur: "***Gelişmenin nesnel ya da kendiliğinden unsurunun önemini küçümseme***".* Buna şu yanıtı vermek istiyoruz: "Iskra" ve "Zarya"nın polemikleri "Raboçeye Dyelo"yu "genel görüş ayrılıkları" üzerine bu tezi ileri sürmeye sevketmekten başka bir sonuç vermemiş olsaydı bile, tek başına bu sonuç da bizi çok memnun ederdi: bu tez o kadar manidardır, Rus sosyal-demokratları arasındaki bugünkü teorik ve politik görüş ayrılıklarının tüm özüne öyle parlak bir ışık tutmaktadır.

---

* "*Raboçeye Dyelo*" *No: 10, Eylül 1901. İtalikler "Raboçeye Dyelo"nundur.*

Bu nedenden ötürü, bilinçle kendiliğindenlik arasındaki ilişki sorunu muazzam bir genel ilgi uyandırmaktadır, ve bu nedenle bu sorunu çok ayrıntılı biçimde ele almak gereklidir.

A) Kendiliğinden Kabarışın Başlangıcı

Önceki bölümde, 90'lı yılların ortalarında, eğitim görmüş ***tüm*** Rus gençliğini saran, Marksizm teorisine duyulan coşkuya işaret ettik. Aynı dönemde, ünlü 1896 Petersburg sanayi savaşından sonraki işçi grevleri de aynı şekilde genel bir niteliğe bürünmüştü.[23] Grevlerin bütün Rusya'ya yayılması, daha yeni başlayan halk hareketinin derinliğini açıkça gösteriyordu ve eğer "kendiliğinden unsur"dan söz edilecekse, o zaman elbette herşeyden önce bu grev hareketinin kendiliğinden olduğu kabul edilmelidir. Fakat kendiliğindenlik vardır, kendiliğindenlik vardır. Rusya'da yetmişli ve altmışlı yıllarda da (hatta XIX. yüzyılın ilk yarısında bile), "kendiliğinden" makine tahripçiliğinin vs. eşlik ettiği grevler olmuştur. Bu "isyanlar"la kıyaslandığında, 90'lı yılların grevlerini hatta "bilinçli" olarak tanımlamak bile olanaklıdır — işçi hareketinin bu süre içinde ileriye doğru attığı adım böylesine önemlidir. Bu bize, "kendiliğindenlik unsuru"nun aslında bilinçliliğin ***tohum halinden*** başka bir şey olmadığını gösterir. İlkel isyanlar da belli bir bilinç uyanışını ifade ediyorlardı: İşçiler, kendilerini ezen rejimin yıkılmazlığına olan eski inançlarını yitiriyor, kollektif bir savunmanın zorunluluğunu anlamasalar da hissetmeye başlıyor, otoriteye kölece boyun eğişi kesinlikle terkediyorlardı. Fakat bu bir ***mücadeleden*** çok, bir çaresizlik ve intikam patlamasıydı. 90'lı yılların grevleri, bilinç uyanışının çok daha fazla belirtilerini gösteriyorlardı: belirli talepler ileri sürülüyor, hangi anın daha elverişli olduğu önceden düşünülüyordu, başka yerlerdeki bilinen olaylar ve örnekler üzerine konuşuluyordu vs. İsyanlar ezilen insanların sadece bir karşı koyuşu idiyse, sistemli grevler artık sınıf mücadelesinin

tohumlarını ifade ediyordu, ama elbette sadece tohumlarını. Aslında bu grevler henüz sosyal-demokrat mücadeleler değil, trade-unionist mücadelelerdi; işçilerle işverenler arasındaki antagonizmanın uyanışını gösteriyorlardı, fakat işçiler henüz, kendi çıkarlarının bugünkü politik ve sosyal rejimin bütünüyle uzlaşmaz karşıtlık içinde olduğu bilgisinden yoksundu —ve yoksun olmak zorundaydı—, yani sosyal-demokrat bilinçten yoksundu. Bu anlamda 90'lı yılların grevleri, "isyanlar"la karşılaştırıldığında büyük bir ilerleme olmalarına rağmen, salt kendiliğinden bir hareket olarak kaldılar.

İşçiler sosyal-demokrat bir bilince henüz ***sahip olamazlardı*** dedik. Bu onlara ancak dışarıdan götürülebilirdi. Bütün ülkelerin tarihi, işçi sınıfının kendi gücüyle ancak ve yalnız trade-unionist bilince, yani sendikalarda birleşme, işverenlere karşı mücadele etme, hükümetten işçiler için gerekli şu ya da bu yasayı çıkarmasını talep etme vs. gerekliliği inancına ulaşabileceğini göstermektedir.* Oysa sosyalizm öğretisi, mülk sahibi sınıfların eğitim görmüş temsilcileri tarafından, aydınlar tarafından yaratılan felsefi, tarihsel ve ekonomik teorilerden doğup gelişmiştir. Modern bilimsel sosyalizmin kurucuları olan Marx ve Engels de toplumsal konumları itibariyle burjuva aydınlarına dahildiler. Aynı şekilde Rusya'da da sosyal-demokrasinin teorik öğretisi, işçi hareketinin kendiliğinden gelişmesinden tamamen bağımsız biçimde doğmuştur; devrimci-sosyalist aydınlar arasındaki düşünce gelişiminin doğal ve kaçınılmaz sonucu olarak doğmuştur. Sözünü ettiğimiz dönemde, yani 90'lı yılların ortalarında bu öğreti, sadece "Emeğin Kurtuluşu" grubunun kendi içinde kapalı programı ha-

* *Trade-unionizm, bazılarının zannettiği gibi her türlü "politika"yı dışlamaz. Trade-union'lar her zaman belli bir (fakat sosyal-demokrat olmayan) politik ajitasyon ve politik mücadele yürütmüşlerdir. Trade-unionist politikayla sosyal-demokrat politika arasındaki farka bir sonraki bölümde değineceğiz.*

line gelmekle kalmamış, aynı zamanda Rusya'da devrimci gençliğin çoğunluğunu kendi tarafına kazanmış bulunuyordu.

Böylece hem işçi kitlelerinin kendiliğinden uyanışı, bilinçli yaşama ve bilinçli mücadeleye uyanışı olgusuyla, hem de sosyal-demokrat teoriyle donanmış, işçilere yönelen bir devrimci gençliğin mevcudiyeti olgusuyla karşı karşıyaydık. Burada, sık sık göz ardı edilen (ve nispeten az bilinen) bir durumu saptamak özellikle önemlidir: ***Büyük bir gayretle ekonomik ajitasyonla uğraşan*** (ve bu bakımdan o zamanlar henüz el yazması halinde bulunan "Ajitasyon Üzerine"[24] broşürünün yararlı öğütlerinin kesinlikle hakkını veren) bu dönemin ***ilk*** sosyal-demokratları, bu ajitasyonu sadece tek görevleri olarak görmemekle kalmıyor, bilakis tam tersine ***baştan itibaren*** genelde Rus sosyal-demokrasisinin en kapsamlı tarihsel görevlerini, özelde de otokrasinin yıkılması görevini ön plâna çıkarıyorlardı. Böylece, örneğin "İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği"ni[25] kurmuş olan Petersburg'lu sosyal-demokratlar grubu, daha 1895 sonunda, "Raboçeye Dyelo" adını taşıyan bir gazetenin ilk sayısını hazırlamışlardı. Baskıya hazır durumda olan bu sayıya, 8 Aralık'ı 9 Aralık'a (1895) bağlayan gece, grup üyelerinden A. A. Vanyeyev'in* evinde yapılan bir arama sırasında jandarmalar tarafından el konacak ve "Raboçeye Dyelo"nun ilk sayısı gün yüzü görmeyecekti. Bu gazetenin başyazısı (belki de otuz yıl sonra "Ruskaya Starina" gibi herhangi bir yayın organı tarafından polis arşivlerinden ortaya çıkarılacaktır), Rusya'da işçi sınıfının tarihsel görevlerini anlatıyor ve politik özgürlüğün kazanılmasını bu görevlerin en başına koyuyordu. Bu sayıda ayrıca "Temel Bilgiler Komitele-

---

** A. A. Vanyeyev 1899 yılında Doğu Sibirya'da, tevkifhanedeki hücre hapsi sırasında yakalandığı veremden öldü. Bu nedenle, A. A. Vanyeyev'i çok yakından ve doğrudan tanıyan insanlardan alınan, doğruluğunu garantilediğimiz yukarıdaki bilgileri yayınlamayı mümkün gördük.*

*** Lenin tarafından yazılan bu makale, "Tüm Eserler", Cilt I'de yayınlanmıştır. —**Alm. Red.***

ri"nin polis tarafından ezilmesini ele alan "Bakanlarımız Neler Düşünüyor?"** adlı bir makaleyle, sadece Petersburg'dan değil, Rusya'nın başka bölgelerinden de bir dizi yazışma vardı (örneğin Yaroslavl ilinde işçi katliamı üzerine). Böylece, 90'lı yılların Rus sosyal-demokratlarının eğer yanılmıyorsak bu "ilk girişimi", dar-yerel, hele de "Ekonomist" bir nitelikte hiç olmayan, tersine grev mücadelelerini otokrasiye karşı devrimci hareketle birleştirmeye ve gerici obskürantizm [bilmesinlercilik — ÇN] politikasının ezdiği herkesi sosyal-demokrasiye destek vermeye kazanmaya çalışan bir gazete idi. O dönemde hareketin durumunu az buçuk bilen herkes, böyle bir gazetenin hem başkent işçileri hem de devrimci aydınların mutlak sempatisini ve çok büyük bir yaygınlık kazanacağından kuşku duymaz. Girişimin başarısızlığı sadece, o zamanki sosyal-demokratların devrimci deneyim ve pratik hazırlıktan yoksun oldukları için, anın acil gereksinmelerine cevap verecek durumda olmadıklarını göstermiştir. Aynı şey, St. Petersburg'da yayınlanan "Raboçii Listok" ve özellikle de "Raboçaya Gazeta" ve 1898 ilkbaharında kurulan Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin "Manifesto"su için de söylenmelidir. Bu kusurlu hazırlık için o zamanki liderleri suçlamak elbette aklımızdan geçmez. Fakat hareketin deneyimlerinden yararlanmak ve bu deneyimden pratik dersler çıkarmak için, şu ya da bu kusurun nedenleri ve önemi hakkında tamamen açık olunmak zorundadır. Bu nedenle, 1895—1898 yıllarında faaliyet gösteren sosyal-demokratların bir bölümünün (hatta belki de çoğunluğunun), daha o zaman, "kendiliğinden" hareketin ta başlangıcında, kapsamlı bir program ve bir savaş taktiğiyle

---

* *"Doksanlı yılların sonundaki sosyal-demokratların faaliyetlerini reddeden bir tutum içinde olan 'Iskra', o dönemde küçük talepler için mücadele dışında herhangi bir çalışma için koşulların olmadığını görmezlikten geliyor" — diyorlar Ekonomistler "Rus Sosyal-Demokrat Organlara Mektup"larında ("Iskra" No: 12).*

Yukarıda sayılan olgular, bu "koşulların yokluğu" iddiasının gerçekle taban tabana zıt olduğunu kanıtlamaktadır. 90'lı yılların sadece sonunda değil,

ortaya çıkmayı gayet haklı bir şekilde mümkün gördüklerini saptamak son derece önemlidir.* Çoğu devrimcinin kusurlu hazırlığı, bu son derece doğal bir olgu olduğu için, özel bir endişe yaratamazdı. Görevler doğru saptandığında, bu görevleri yerine getirmek amacıyla tekrar tekrar girişimde bulunmak için enerji mevcut olduğunda, geçici başarısızlıklar ancak küçük musibetler olabilirdi. Devrimci deneyim ve örgütsel ustalık, edinilebilen şeylerdir. Yeter ki insanda gerekli özellikleri edinme isteği olsun! Yeter ki insan hatalarının farkına varsın — devrimci meselelerde bu, yarı yarıya düzelme demektir!

Fakat bu bilinç sönmeye başlayınca (sözü edilen grubun üyeleri arasında bu çok canlıydı), kusuru erdem saymaya hazır, ***kendiliğindenliğe körü körüne tapma ve onu göklere çıkarmayı*** hatta ***teorik olarak*** gerekçelendirmeye çalışan insanlar —ve hatta sosyal-demokrat organlar— ortaya çıkmaya başlayınca, bu küçük musibet tam bir felaket haline geldi. İçeriği çok sağlıksız biçimde, onun için çok dar olan "Ekonomizm" kavramıyla karakterize edilen bu akımı mutlak surette aydınlatma zamanı gelmiştir.

B) Kendiliğindenliğe Tapma "Raboçaya Mysl"

Bu kendiliğindenliğe tapmanın yazınsal tezahürlerine geçmeden önce, Petersburg'da faaliyet gösteren yoldaşlar arasında, Rus sosyal-demokrasisinin iki eğilimi arasındaki

---

ortalarında da, küçük talepler için mücadeleden başka faaliyetler için bütün koşullar mevcuttu, önderlerin yeterli hazırlığı dışında bütün koşullar mevcuttu. Fakat biz ideologların, önderlerin bu kusurlu hazırlığını açıkça teslim etmek yerine, Ekonomistler, her şeyi "koşulların yokluğu"na, o olmadan hiçbir ideologun hareketi başka bir yola sokamayacağı, yolu belirleyen maddi koşulların etkisine yüklemeye çalışıyorlar. Bu, kendiliğindenliğe yaltaklanmaktan, "ideologlar"ın kusurlarına tutkunluklarından başka nedir ki?

çatlağın nasıl doğduğu ve geliştiğine belli bir ışık tutan (yukarıda sözü edilen kaynaktan edinilen) şu karakteristik olguyu saptamak istiyoruz. 1897 başlarında A. A. Vanyeyev ve birkaç yoldaşı, sürgüne gönderilmeden önce, "İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği"nin "ihtiyar" ve "genç" üyelerinin bir araya geldiği özel bir toplantıya katılma olanağı bulmuşlardı. Esas olarak örgütlenme üzerine, özellikle de son biçimi "Listok Rabotnika"nın[26] 9-10. sayısında (s. 46) yayınlanan "İşçi Sandığı Tüzüğü" üzerine konuşulmuştu. "İhtiyarlar"la (o zamanlar Petersburglu sosyal-demokratların şakayla söyledikleri gibi, "Dekabristler"le), bazı "genç"ler (daha sonra "Raboçaya Mysl"ın çalışmalarına yakından katıldılar) arasında hemen keskin görüş ayrılıkları baş göstermiş ve şiddetli bir polemik alevlenmişti. "Gençler" tüzüğün temel ilkelerini yayınlandığı biçimiyle savunuyorlardı. "İhtiyarlar" ise öncelikli gereksinmenin bu değil, "Mücadele Birliği"nin sağlamlaştırılması, çeşitli işçi yardımlaşma sandıklarının, öğrenci gençliğin propaganda çevrelerinin ona tabi olacağı bir devrimciler örgütü haline getirilmesi olduğunu söylüyorlardı. Elbette tartışan taraflar bu görüş ayrılığında, bir yol ayrılığının başlangıcını görmekten çok uzaktılar, tersine bu görüş ayrılığını tekil ve tesadüfi bir şey olarak görüyorlardı. Fakat bu olgu, "Ekonomizm"in ortaya çıkış ve yaygınlaşmasının Rusya'da da "eski" sosyal-demokratlara karşı kesinlikle mücadele olmadan olmadığını gösteriyor (bugünkü Ekonomistler bunu sık sık unutuyorlar). Ve bu mücadele esas itibariyle "belgesel" izler bırakmadıysa, bunun ***tek*** nedeni, faaliyet gösteren çevrelerin bileşiminin inanılmaz sıklıkta değişmesi, bir sürekliliğin sağlanamaması ve bu nedenle de görüş ayrılıklarının belgelerle saptanmamış olmasıdır.

"Raboçaya Mysl"ın kuruluşu Ekonomizmi gün ışığına çıkardı, ama birdenbire değil. Yeni eğilimin çeşitli kentlerdeki başarı ya da başarısızlığında tesadüfün payının ne kadar çok olduğunu ve hem yandaşlarının hem de karşıtlarının bu "ye-

ni"nin gerçekten ayrı bir eğilim mi, yoksa tek tek kişilerin kusurlu hazırlıkları mı olduğuna uzun süre karar veremediklerini, evet kelimenin tam anlamıyla karar verme olanağından yoksun olduklarını anlamak için, çoğu Rus çevrelerinin çalışma koşullarını ve kısa ömrünü somut biçimde göz önüne getirmek gerekir (bunu ama ancak bunu bizzat yaşayanlar yapabilir). Örneğin "Raboçaya Mysl"ın ilk teksir edilmiş sayıları sosyal-demokratların büyük çoğunluğuna bile ulaşmamıştır, ve eğer biz şimdi ilk sayının başyazısına* atıfta bulunabiliyorsak, bunu ancak, onun yukarıda sözünü ettiğimiz gazetelerden ve gazete projelerinden çok farklı olan bu yeni gazeteye büyük bir gayretle —akıllı olmaktan çok gayretli— övgüler yağdırma** fırsatını elbette kaçırmamış olan V. İ-n'ın makalesinde ("Listok Rabotnika" No: 9-10, s. 47 ve devamı) yayınlanmış olmasına borçluyuz. Ama bu başyazı üzerinde durulmaya değerdir, "Raboçaya Mysl"ın ve genelde Ekonomizmin ***bütün ruhu*** onda son derece canlı biçimde dile gelmektedir.

Polis yumruğunun işçi hareketinin gelişmesini durdurmayı başaramayacağına işaret ettikten sonra makale şöyle devam ediyor: "... İşçi hareketi bu hayatiyeti, bugün işçinin kendi kaderini, liderlerin elinden koparıp kendi eline alıyor olmasına borçludur", ve sonra bu temel tez ayrıntısıyla açımlanıyor. Oysa

---

* *Bu makale, "Bütün Eserler"in II. cildinin Ek'inde yayınlanmıştır.* ***—Alm. Red.***

** *Ekonomizmin özellikle yurtdışında tam bir açıklıkla ortaya çıktığı bir dönemde "Raboçaya Mysl"a Kasım 1898'de yapılan bu övgü, çok kısa bir süre sonra "Raboçeye Dyelo"nun yöneticilerinden biri olan aynı V. İ-n'ın kaleminden çıkmıştı. Ve "Raboçeye Dyelo" hâlâ —bugün de devam ettiği gibi— sosyal-demokrasi içindeki iki eğilimin varlığını inkâr ediyordu!*

*** *Bu teşbihin doğru olduğu, şu karakteristik olaydan anlaşılıyor: "Dekabristler"in tutuklanmasından sonra, "Dekabristler"le ilişkisi olan bir gruba yakın ajan-provokatör N. N. Mihailov'un (diş doktoru) tutuklamalarda parmağı olduğu haberi Schlüsselburg kazası işçileri arasında yayılınca, işçiler öyle öfkelenmişlerdi ki, onu öldürmeye karar verdiler.*

liderler (yani sosyal-demokratlar, "Mücadele Birliği" örgütleyicileri) işçilerin elinden*** polis tarafından koparılıp alınmıştır, fakat mesele, sanki işçiler bu liderlere karşı bir mücadele vermişler ve kendilerini onların boyunduruğundan kurtarmışlar şeklinde gösteriliyor! İlerlemek, devrimci örgütün sağlamlaştırılması ve politik faaliyetin yaygınlaştırılmasını hızlandırmak yerine, salt trade-unionist mücadeleye ***geri çekilme*** çağrısı yapılmaya başlamıştır. "Hareketin ekonomik temelinin, politik ideali asla unutmama yönündeki sürekli çabayla karartıldığı", işçi hareketinin sloganının "ekonomik koşullar için mücadele"(!), ya da daha iyisi, "işçiler işçiler için" olduğu ilan edildi; "grev sandıklarının hareket için yüzlerce başka örgütten daha önemli" olduğu açıklandı (Ekim 1897'de ileri sürülen bu iddiayı, 1897 yılı başlarında "Dekabristler"le "gençler" arasındaki çekişmeyle karşılaştırınız) vs. Ön plâna işçilerin "üst kesimi"ni değil, "vasat" işçiyi, kitleyi oluşturan işçiyi almak gerektiği, "politikanın daima itaatle ekonomiyi izlediği"* vs. vs. vecizeleri moda haline geldi ve harekete akan, çoğu durumda Marksizmi legal anlatımından ancak bölük pörçük tanıyan gençlik kitleleri üzerinde karşı konulmaz bir etki yarattı.

Bu, bilincin kendiliğindenlik tarafından tamamen ezilmesi demekti — bilincin, Bay V.V.'nin "fikirleri"ni yineleyen "sosyal-demokratlar"ın kendiliğindenliği tarafından; rubleye kopekler eklenmesinin her türlü sosyalizmden ve politikadan daha değerli ve yakın olduğu, ve "mücadeleyi, gelecekteki herhangi bir kuşak için değil, kendileri ve çocukları için müca-

* *"Raboçaya Mysl"ın ilk sayısındaki aynı başyazıdan. Buna bakarak, bu "Rus sosyal-demokrasisinin V. V.'leri"nin teorik eğitiminin ne olduğu hakkında bir yargıya varılabilir. Marksistler, politika ile ekonomi arasındaki ilişki hakkında benzer düşüncelere sahip olduğu için çoktandır "gerici işler uzmanı" olarak adlandırılan gerçek Bay V. V.'ye karşı yazınsal bir savaş yürütürlerken, bu "Rus sosyal-demokrasisinin V. V.'leri" "ekonomik materyalizm"in kabaca sığlaştırılmasını yinelemeye devam ediyorlardı.*

dele ettikleri bilinciyle yürütmeleri gerektiği" ("Raboçaya Mysl" No: 1, başyazı) argümanına açık olan işçilerin kendiliğindenliği tarafından tamamen ezilmesi demekti. Bu tür laflar, Batı Avrupalı burjuvaların daima gözde silahları olmuştur, bunlar sosyalizmden nefret ettikleri için ülkelerine İngiliz trade-unionizmini taşımak ve bunu yaparken bizzat kendileri (örneğin Alman "sosyal-politikacısı" Hirsch) işçileri, salt-sendikal mücadelenin,* gelecekteki herhangi bir kuşak için ya da gelecekteki bir sosyalizm için mücadele değil, kendi çıkarları ve çocuklarının çıkarları için mücadele olduğuna ikna etmeye çalışıyorlardı. Ve şimdi "Rus sosyal-demokrasisinin V. V.'leri" bu burjuva lafları yinelemeye başladılar. Burada, ***bugünkü*** görüş ayrılıklarının tahlilinin devamında yararlı olacak üç hususa işaret etmek önemlidir.**

İlk olarak, yukarıda işaret etmiş olduğumuz bilincin kendiliğindenlik tarafından ezilmesi de keza ***kendiliğinden bir yol*** izlemiştir. Bu sözcük oyunu gibi geliyor, ama ne yazık ki acı gerçek. Bu, birbirine tamamen karşıt iki görüşün açık mücadelesi ve birinin öteki üzerindeki zaferi yoluyla değil, "eski" devrimcilerin gittikçe artan sayıda jandarma tarafından "koparılıp alınması" ve gittikçe daha çok sayıda "Rus sosyal-demokrasisinin genç V.V.'leri"nin öne çıkması yoluyla olmuştur. ***Bugünkü*** Rus hareketinin —harekete katılmış demek istemiyorum— havasını solumuş herkes bile bunun böyle olduğunu bilir. Ve biz buna rağmen, okurun bu herkesçe bilinen olgu hakkında kafasının iyice açık olmasında özellikle ısrar ediyor,

---

* *Almanların özel bir tabirleri bile var: "Salt-sendikacı"; bu kavramla, "salt-sendikal" mücadelenin taraftarları anlatılıyor.*

** ***Bugünkü*** *sözcüğünün altını, ikiyüzlülükle omuzlarını silkip şöyle diyecek olanları dikkate alarak çizdik: şimdi "Raboçaya Mysl"e saldırmak kolay, ama bu eski defterleri karıştırmak değil mi! Mutato nomine de te fabula narratur (senin masalındır anlatılan bir başka ad altında) diye yanıtlıyoruz bu modern ikiyüzlüleri; bunların "Raboçaya Mysl"ın düşüncelerine tamamen boyun eğmiş olduklarını ileride kanıtlayacağız.*

sarahat açısından
"Raboçeye Dyelo"nun ilk sayısından materyallere ve 1897 yılının başlarında "ihtiyarlar" ile "gençler" arasındaki görüş ayrılıklarına atıfta bulunuyorsak, bunun nedeni, "demokratizm"leri ile övünen bazılarının, geniş kamuoyunun (ya da çok genç kuşağın) bu olguyu bilmemesi üzerine kurulu spekülasyonlarıdır. Buna daha ileride tekrar döneceğiz.

İkinci olarak, Ekonomizmin daha ilk yazınsal tezahüründe, son derece garip ve modern sosyal-demokrasi içindeki bütün görüş ayrılıklarının anlaşılması için son derece karakteristik şu olguyu gözlemleyebiliriz; "saf işçi-hareketi"nin yandaşları, proleter mücadele ile en sıkı ve "en organik" ("Raboçeye Dyelo"nun deyimi) bağın şampiyonları, proleter olmayan her aydına (bunlar sosyalist aydınlar olsa bile) karşı olanlar, pozisyonlarını savunmak için ***burjuva*** "salt-sendikacı"lığın argümanlarına sığınmak zorunda kalıyorlar. Bu bize, kurulduğundan bu yana "Raboçaya Mysl"ın —kendisi bunun bilincinde olmadan— "Credo"nun programını gerçekleştirmekte olduğunu gösteriyor. Bu, (ki "Raboçeye Dyelo" bunu kesinlikle kavrayamıyor) işçi haraketinin kendiliğindenliğine ***her türlü*** tapmanın, "bilinçli unsur"un, aynı zamanda sosyal-demokrasinin rolünün her türlü küçümsenmesinin, aynı zamanda ***—bu rolü küçümseyenin bunu isteyip istemediğinden tamamen bağımsız olarak— işçiler üzerinde burjuva ideolojisinin etkisinin güçlendirilmesi anlamına geldiğini*** kanıtlamaktadır. "İdeolojiye aşırı değer verilmesi"nden*, bilinçli unsurun rolünün abartılmasından** vs. söz eden, saf işçi hareketinin, işçiler "kaderlerini liderlerin elinden koparıp almayı" başarır başarmaz, kendi gücüyle bağımsız bir ideoloji geliştirebileceğine ve geliştireceğine

* *"Ekonomistler"in Mektubu, "Iskra" No: 12.*

** *"Raboçeye Dyelo" No: 10.*

*** *"Neue Zeit", 1901-02, XX, 1; No: 3, s. 79. K. Kautsky'nin sözünü ettiği komisyon taslağı, Viyana Parti Kongresi tarafından (geçtiğimiz yıl sonu) biraz değiştirilmiş biçimiyle kabul edilmiştir.*

inanmaktadır. Ancak bu büyük bir yanılgıdır. Yukarıda söylediklerimize ek olarak, Avusturya Sosyal-Demokrat Partisi'nin yeni bir program taslağı üzerine K. Kautsky'nin son derece isabetli ve önemli şu sözlerini aktarmak istiyoruz:***

> "Revizyonist eleştirmenlerimizden bazıları, Marx'ın, ekonomik gelişme ve sınıf mücadelesinin, sadece sosyalist üretimin önkoşullarını değil, aynı zamanda doğrudan bunun zorunluluğu ***bilgisini*** (italikler K. Kautsky'nin) de yarattığını iddia ettiğini varsayıyorlar, ve kapitalist gelişmenin en yüksek düzeyine ulaştığı ülke olmasına rağmen, modern ülkeler içinde bu bilgiden en uzak ülkenin İngiltere olduğu itirazıyla işi hallediveriyorlar.
>
> Yeni taslağa bakılırsa, Avusturya programı komisyonunun da, bu biçimde çürütülen güya 'ortodoks Marksist' görüşü paylaştığı varsayılabilir. Çünkü orada şöyle deniyor: 'Kapitalist gelişme proletaryayı çoğalttıkça, o kapitalizme karşı mücadeleye girişmeye o kadar çok zorlanır ve muktedir kılınır. Sosyalizmin olanaklılığı ve zorunluluğu bilincine ulaşır' vs.
>
> Bu bağlamda sosyalist bilinç, proleter sınıf mücadelesinin zorunlu doğrudan sonucu olarak görünür. Fakat bu yanlıştır. Öğreti olarak sosyalizmin kökleri, elbette, tıpkı proletaryanın sınıf mücadelesi gibi, bugünkü ekonomik koşullarda yatar, tıpkı onun gibi kapitalizmin yarattığı kitlesel yoksulluk ve kitlesel sefalete karşı mücadeleden doğar; fakat bu ikisi birbirinden değil, birbirinin yanı sıra ve farklı koşullar altında doğar. Modern sosyalist bilinç ancak derin bilimsel kavrayış temelinde ortaya çıkabilir. Gerçekten de bugünkü ekonomi bilimi, tıpkı bugünkü teknoloji gibi, sosyalist üretimin bir önkoşulunu oluşturur, ne var ki proletarya, ne kadar isterse istesin, ne birini ne de ötekini yaratabilir; bunların ikisi de bugünkü toplumsal süreçten doğarlar. Oysa bilimin taşıyıcısı proletarya değil, ***burjuva aydın katmanıdır*** (italikler K. K.'nın); zaten modern sosyalizm de bu katmanın tek tek bireylerinde ortaya çıkmış ve onlar tarafından ilkönce düşünsel bakımdan öne çıkan proleterlere iletilmiştir; koşulların izin verdiği yerde bunlar onu

proletaryanın sınıf mücadelesine taşınmışlardır. Yani sosyalist bilinç, proletaryanın sınıf mücadelesine dışarıdan taşınan bir şeydir, onun içinden kendinden bitme çıkan bir şey değil.

Zaten eski Hainfeld programı da buna uygun olarak gayet haklı bir şekilde, proletaryayı içinde bulunduğu durumun ve görevinin ***bilinciyle*** (italikler K. K.'nın) doldurmanın, sosyal-demokrasinin görevleri arasında olduğunu söylüyor. Eğer bu bilinç sınıf mücadelesinden kendiliğinden doğsaydı, buna gerek olmazdı. Yeni taslak, eski programdan bu önermeyi aynen almış ve sözünü ettiğimiz önermeye eklemiştir. Fakat böylece bütün düşünce silsilesi tamamen koparılmıştır..."

Hareketin seyri içinde işçi kitlelerinin kendileri tarafından ortaya çıkarılmış bağımsız bir ideolojiden eğer söz edilemezse,* o zaman sorun ***ancak şöyle*** konulabilir: ya burjuva ideolojisi, ya sosyalist ideoloji. Burada ikisinin ortası bir şey yoktur (çünkü insanlık "üçüncü" bir ideoloji yaratmamıştır, ve dahası, sınıf karşıtlıklarıyla parçalanmış bir toplumda, sınıflarüstü ya da sınıflar dışı bir ideoloji de olamaz). Bu nedenle, sosyalist ideolojinin ***her*** küçümsenişi, ondan ***her uzaklaşma,*** aynı zamanda burjuva ideolojisinin güçlendirilmesi demektir. Kendiliğindenlikten söz ediliyor. Oysa işçi hareketinin ***kendiliğinden*** gelişimi, onun burjuva ideolojisine tabi olmasına

---

* *Elbette bu, işçilerin ideolojinin yaratılmasına katılmadıkları anlamına gelmez. Fakat işçi olarak değil, sosyalizmin teorisyenleri olarak, Proudhon ve Weitling'ler olarak katılırlar, başka bir deyişle, yaşadıkları çağın bilgisini az ya da çok edinmeyi ve bu bilgiyi geliştirmeyi başardıkları takdirde ve ölçüde katılırlar. Ancak işçilerin bunu daha sık başarabilmeleri ve genel olarak işçilerin bilinç seviyesini yükseltmek için her şey yapılmalıdır; işçiler kendilerini yapay olarak daraltılmış "işçi yazını"nın sınırları içine hapsetmemeli, bilakis giderek artan oranda genel yazına hâkim olmayı öğrenmelidirler. "Kendilerini hapsetmemeli" yerine "hapsedilmemeliler" demek daha doğru olur, çünkü işçiler, aydınlar için de yazılmış herşeyi okuyorlar ve okumak istiyorlar, ve sadece bazı (kötü) aydınlar, "işçiler için" fabrika koşullarından söz etmenin ve "çoktandır bilinen" şeyleri yineleyip durmanın yeteceğini düşünüyorlar.*

yol açar, "Credo" ***programı doğrultusunda olur,*** çünkü kendiliğinden işçi hareketi trade-unionizmdir, salt-sendikacılıktır; trade-unionizm ise işçilerin burjuvazi tarafından tam da ideolojik olarak köleleştirilmesi demektir. Bu nedenle görevimiz, sosyal-demokrasinin görevi, ***kendiliğindenliğe karşı mücadele*** etmektir, trade-unionizmin işçi hareketini burjuvazinin kanatları altına sokma yolundaki kendiliğinden çabalarından ***uzaklaştırmak*** ve onu devrimci sosyal-demokrasiye kazanmaktır. "Iskra"nın 12. sayısındaki "Ekonomist" mektubun yazarlarının, heyecanlı ideologların, ne kadar büyük olursa olsun çabalarının, işçi hareketini, maddi unsurlarla maddi çevrenin karşılıklı etkileşimi tarafından belirlenen yoldan ayıramayacağı yönündeki iddiaları, bu nedenle ***sosyalizmden vazgeçmekle tamamen aynı anlama gelir,*** ve bu yazarlar, yazınsal ve toplumsal faaliyet alanına giren herkesin yapmak zorunda olduğu gibi söylediklerini korkusuzca ve tutarlılıkla sonuna kadar düşünebilecek durumda olsalardı, kendilerine "boş ellerini bağırlarına basıp"… alanı işçi hareketini asgari direniş, yani burjuva trade-unionizmi yoluna çeken Bay Struve ve Prokopoviç'e, ya da işçi hareketini papaz ve jandarma ideolojisine çeken Zubatov'a bırakmaktan başka yapacak bir şey kalmazdı.

Almanya örneği anımsansın. Lassalle'in Alman işçi hareketine yaptığı tarihi hizmet neydi? Bu hizmet, bu hareketi ***(Schulze-Delitsch ve benzerlerinin lütufkâr çabalarıyla)*** kendiliğinden tutmuş olduğu ilerlemeci trade-unionizm ve kooperatifçilik yolundan ***çevirmesiydi.*** Bu görevi yerine getirmek için, kendiliğinden unsurun küçümsenmesi, süreç olarak taktik, unsurlarla çevrenin karşılıklı etkileşimi gevezeliğinden çok farklı bir şey gerekiyordu. Bunun için, ***kendiliğindenliğe karşı çılgınca bir mücadele*** gerekliydi, ve ancak uzun, çok uzun yıllar verilen bu mücadelenin sonucu olaraktır ki, Berlin'in işçi nüfusunun İlerleme Partisi'nin bir dayanağı olmaktan çıkıp,

sosyal-demokrasinin en güçlü dayanaklarından biri haline gelmesi sağlanmıştır. Bu mücadele, (Alman hareketinin tarihini Prokopoviç, felsefesini ise Struve'den öğrenen kimselerin zannedebileceği gibi) bugün de son bulmuş değildir. Bugün de Alman işçi sınıfı, deyim yerindeyse, çeşitli ideolojilere parçalanmıştır: İşçilerin bir bölümü katolik ve monarşist işçi birlikleri içinde örgütlenmiştir; bir başka bölümü, İngiliz trade-unionizminin burjuva yandaşları tarafından kurulan Hirsch-Duncker'ci birlikler içinde, üçüncü bir bölümü ise sosyal-demokrat birliklerde örgütlenmiştir. Bu son bölüm diğerleriyle kıyaslanamayacak ölçüde büyüktür, ne var ki sosyal-demokrasi bu üstünlüğü ancak bütün öteki ideolojilere karşı şaşmaz bir mücadele yürüterek sağlamıştır ve ancak bu mücadeleyi sürdürerek üstünlüğünü koruyabilecektir.

Peki ama —diye soracaktır okur— neden kendiliğinden hareket, en az direniş çizgisinde hareket, burjuva ideolojisinin egemenliğine yol açar? Şu basit nedenden ötürü ki, burjuva ideolojisi köken itibariyle sosyalist ideolojiden çok daha eskidir, daha çok yönlü gelişmiştir, ve sosyalist ideolojiyle ***karşılaştırılamayacak*** kadar çok yaygınlaşma olanaklarına sahiptir.* Ve bu nedenle bir ülkede sosyalist hareket ne kadar gençse, sosyalist olmayan ideolojiyi sağlamlaştırmaya yönelik çabalara karşı mücadele o kadar enerjik yürütülmeli, işçiler "bi-

---

* *Çoğu kez şöyle denir: İşçi sınıfı sosyalizme **kendiliğinden** eğilim gösterir. Bu, sosyalist teorinin, işçi sınıfının sefaletinin nedenlerini herhangi bir başka teoriden daha derin ve doğru ortaya çıkarması bakımından doğrudur; bu nedenle, eğer bu teori kendiliğindenliğe teslim olmazsa, eğer kendiliğindenliği kendisine tabi kılmayı bilirse, işçiler tarafından kolayca kavranır. Genellikle bu kendiliğinden anlaşılırdır, ne var ki "**Raboçeye Dyelo**" bu kendiliğinden anlaşılır olguyu unutuyor ve çarpıtıyor. İşçi sınıfı kendiliğinden sosyalizme eğilim gösterir, fakat en yaygın olan (ve çok çeşitli biçimlerde yeniden ve yeniden ortaya çıkan) burjuva ideolojisi, yine de çoğunlukla aynı şekilde kendiliğinden bir biçimde işçilere dayatılır.*

linçli unsura aşırı değer biçilmesi"ne vs. karşı yaygara koparan kötü danışmanlara karşı o kadar kararlı uyarılmalıdır. Ekonomist mektubun yazarları, "Raboçeye Dyelo" ile koro halinde hareketin çocukluk dönemine özgü hoşgörüsüzlüğe esip gürlüyorlar. Buna şu yanıtı veriyoruz: Evet, hareketimiz gerçekten de çocukluk döneminde bulunuyor, ve çabucak büyümesi için, onun büyümesini kendiliğindenliğe taparak durdurmaya çalışanlara karşı tamamen hoşgörüsüz olmak zorunda. Mücadelenin tüm tayin edici episotlarını çoktan görmüş geçirmiş kişiler rolünü oynamak kadar gülünç ve zararlı bir şey yoktur!

Üçüncü olarak, "Raboçaya Mysl"ın ilk sayısı, Ekonomizm teriminin (yerleşmiş olduğu için elbette vazgeçmek istemiyoruz bu terimden) yeni eğilimin özünü yeterince tam bir şekilde ifade etmediğini göstermiştir. "Raboçaya Mysl" politik mücadeleyi tamamen reddetmiyor: "Raboçaya Mysl"ın 1. sayısında yayınlanan yardımlaşma sandıkları tüzüğünde, hükümete karşı mücadeleden söz ediliyor. Ancak "Raboçaya Mysl", "politikanın her zaman itaatle ekonomiyi izlediği" görüşündedir ("Raboçeye Dyelo" ise programında, "Rusya'da ekonomik mücadele, politik mücadeleyle başka herhangi bir ülkede olduğundan daha fazla ***kopmaz*** bir şekilde bağlıdır" diyerek bu tezi değiştirmektedir). "Raboçaya Mysl"ın ve "Raboçeye Dyelo"nun bu iddiaları, ***eğer politikadan anlaşılan sosyal-demokrat politikaysa,*** tamamen yanlıştır. Görmüş olduğumuz gibi, işçilerin ekonomik mücadelesi çoğu kez burjuva politikasıyla, ruhbanların politikasıyla vs. (kopmaz şekilde olmasa da) bağlıdır. Eğer politikadan trade-unionist politika anlaşılıyorsa, yani tüm işçilerin devletten, kendi durumlarına özgü sıkıntıları hafifletecek, fakat bu durumu ortadan kaldırmayan, yani emeğin sermayeye tabi oluşunu ortadan kaldırmayan şu ya da bu önlemleri almasını sağlama çabaları anlaşılıyorsa, "Raboçeye Dyelo"nun iddiaları doğrudur. Bu çaba, gerçekten de, sosyalizme karşı düşman bir tutum takınan

hem İngiliz trade-unionistlerinin, hem de katolik işçilerin, "Zubatov" işçilerinin ortak yanıdır. Politika var, politika var. Böylece, "Raboçaya Mysl"ın politik mücadele sorununda da, bu mücadelenin reddedilmesinden çok, bu mücadelenin ***kendiliğindenliğine,*** bilinçsizliğine tapmayı dile getirdiği görülüyor. "Raboçaya Mysl", işçi hareketinin kendi içinden kendiliğinden çıkan politik mücadeleyi (daha doğrusu: işçilerin politik istek ve taleplerini) tamamen tanıyor, fakat sosyalizmin genel görevlerine ve Rusya'nın günümüzdeki koşullarına uygun özgül bir ***sosyal-demokrat politikanın bağımsız olarak ortaya çıkarılmasına*** yanaşmıyor. Daha ileride, "Raboçeye Dyelo"nun da aynı hataya düştüğünü göstereceğiz.

C) "Öz Kurtuluş Grubu"[27] ve "Raboçeye Dyelo"

"Raboçaya Mysl"ın ilk sayısındaki çok az bilinen ve bugün neredeyse unutulmuş başyazı üzerinde, daha sonra sayısız küçük akımlar olarak gün ışığına çıkan genel akımı başkalarından daha önce ve daha canlı biçimde dile getirdiği için bu kadar ayrıntılı durduk. V. I-n "Raboçaya Mysl"ın ilk sayısını ve başyazısını överken, yazının "sert ve meydan okuyucu" olduğunu söylemekte tamamen haklıdır ("Listok Rabotnika" No: 9/10, s. 49). Yeni bir şeyler söylediğine inanan, düşüncelerinden emin her insan, "meydan okuyucu" ve görüşlerini net biçimde ifade eden bir üslupla yazar. Sadece iki arada bir derede kalmaya alışık insanlar "meydan okuyucu" bir üsluptan yoksundurlar, sadece bu tür insanlar, daha dün "Raboçaya Mysl"ın meydan okuyucu üslubunu överken, bugün onun hasımlarına "meydan okuyucu polemik" yaptıkları nedeniyle saldırabilirler.

"'Raboçaya Mysl' Özel Eki" üzerinde daha ayrıntılı biçimde durmadan (daha ileride, çeşitli vesilelerle, Ekonomistlerin düşüncelerini en tutarlı biçimde ifade eden bu yazıya değinmek zorunda kalacağız), "İşçilerin Öz Kurtuluşu Grubu'nun

Çağrısı"na (Mart 1899, Londra'da yayınlanan "Nakanunye"nin 7. sayısında Haziran 1899'da yeniden basılmıştır) kısaca işaret etmek istiyoruz. Bu çağrıyı kaleme alanlar çok doğru olarak, "çalışan Rusya'nın ***hayata gözlerini daha yeni açtığını,*** daha etrafına yeni bakındığını ***ve içgüdüyle, önüne gelen mücadele araçlarına sarıldığını***" söylüyorlar, ama "Raboçaya Mysl"ın çıkardığı aynı yanlış sonucu çıkarıyorlar, çünkü içgüdüsel olanın, sosyalistlerin yardımını gerektiren bilinçsiz (kendiliğinden) olan olduğunu, modern toplumda "önüne gelen" mücadele aracının her zaman trade-unionist mücadele araçları ve "önüne gelen" ideolojinin ise burjuva (trade-unionist) ideoloji olacağını unutuyorlar. Aynı şekilde, politika da bu yazarlar tarafından "reddedilmiyor", onlar sadece (sadece!), tıpkı Bay V. V. gibi, politikanın üstyapı olduğunu, o nedenle de "politik ajitasyonun, ekonomik mücadele için ajitasyonun üzerinde yükselen bir üstyapı olması gerektiği, bu mücadele zemini üzerinde gelişmesi ve onu izlemesi gerektiği"ni söylüyorlar.

"Raboçeye Dyelo"ya gelince, faaliyetine doğrudan doğruya Ekonomistleri "savunmak"la başlamıştır. İlk sayısında, ünlü broşüründe* Ekonomistleri uyaran "Akselrod'un, hangi genç yoldaşlardan söz ettiği"ni bilmediğini iddia ederek ***doğrudan yalan*** söyledikten sonra, "Raboçeye Dyelo", bu yalan nedeniyle alevlenen Akselrod ve Plehanov'la polemiğinde, "bu şaşkınlıkla, yurtdışındaki bütün genç sosyal-demokratları bu haksız suçlamaya karşı savunmak istediği"ni kabul etmek zorunda kalmıştır (Akselrod'un Ekonomistlere getirdiği dargörüşlülük suçlaması.) Gerçekte bu itham tamamen haklıydı ve "Raboçeye Dyelo" bunun, başkalarının yanı sıra kendi yazı

---

* *"Rus Sosyal-Demokratlarının Bugünkü Görevleri ve Taktiği Sorunu Üzerine", Cenevre 1898. 1897 yılında "Raboçaya Gazeta"ya yazılmış iki mektup.*

** *Bkz. "Seçme Eserler", Cilt I, s. 480. İnter Yayınları. —Red.*

*** *Kendisini savunurken, "Raboçeye Dyelo" birinci yalanına ("P. B. Akselrod yoldaşın hangi genç yoldaşlardan söz ettiğini bilmiyoruz"), "Yanıt"ta şunları yazarak ikinci bir yalan ekledi: "'Görevler'in kontrandüsü-*

kurulu üyesi V. I-n'i de hedef aldığını çok iyi biliyordu. Geçerken belirteyim ki, bu polemikte Akselrod, benim "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri"** broşürümü yorumlayışında tamamen haklı ve "Raboçeye Dyelo" tamamen haksızdı. Bu broşür, 1897 yılında, daha "Raboçaya Mysl" çıkmadan önce yazılmıştır, yukarıda karakterize ettiğim Petersburg Mücadele Birliği'nin ***başlangıçtaki*** eğiliminin egemen olduğunu düşündüğüm ve böyle düşünmekte haklı olduğum bir dönemde yazılmıştır. Ve en azından 1898 ortalarına kadar bu eğilim gerçekten de egemen eğilimdi. Bu nedenle, "Raboçeye Dyelo"nun Ekonomizmin varlığını ve yarattığı tehlikeyi çürütmek için, Petersburg'da 1897 ve 1898 yıllarında "Ekonomist" görüşler tarafından ***yerinden edilen*** görüşlerin savunulduğu bir broşüre dayanmaya en ufak hakkı yoktu.***

Fakat "Raboçeye Dyelo" Ekonomistleri sadece "savunmak"la kalmadı, bizzat kendisi de aynı temel hatalara düştü. Bunun nedeni, "Raboçeye Dyelo"nun programındaki şu tezin son derece muğlak yorumunda aranmalıdır: "Mücadele Birliği'nin ***görevlerini*** (italikler bizim) ve yazın faaliyetinin niteliğini ilk plânda ***belirleyecek*** olan Rus yaşamının en önemli olgusu, görüşümüzce, son yıllarda ortaya çıkmış olan ***işçilerin kitle hareketidir***" (italikler "Raboçeye Dyelo"nun). Kitle hareketinin son derece önemli bir olgu olduğu konusunda kuşku olamaz. Fakat burada tüm sorun, kitle hareketinin "görevleri belirleyeceği"nin nasıl anlaşılacağıdır. Bu iki biçimde

nün yazıldığı zamandan bu yana bazı Rus sosyal-demokratlarında bir Ekonomist tekyanlılık eğilimleri ortaya çıktı ya da az çok berrak bir şekilde öne çıktı, bunlar, 'Görevler'de (s. 9) anlatıldığı şekliyle hareketimizin durumuyla karşılaştırıldığında, geriye doğru bir adım anlamına gelmektedir." 1900 yılında yayınlanan "Yanıt"ta böyle deniyor. (Kontrandünün yayınlandığı) "Raboçeye Dyelo"nun ilk sayısı ise Nisan 1899'da çıktı. Ekonomizm ilk olarak 1899 yılında mı ortaya çıktı acaba? Hayır, 1899 yılında ilk kez Rus sosyal-demokratlarının Ekonomizme karşı protestosu ("Credo"ya karşı protesto) ortalığı çınlattı. Ekonomizm ise, "Raboçeye Dyelo"nun pek iyi bildiği gibi, 1897 yılında ortaya çıktı, çünkü V. I-n daha Kasım 1898'de ("Listok 'Rabotnika'" No. 9/10) "Raboçaya Mysl"a methiye düzüyordu.

anlaşılabilir: ***Ya*** bu hareketin kendiliğindenliğine tapınak, yani sosyal-demokrasinin rolünü, işçi hareketinin basit bir hizmetçisi rolüne indirgemek anlamında ("Raboçaya Mysl", "Öz Kurtuluş Grubu" ve diğer Ekonomistlerin yorumu); ***ya da*** bu kitle hareketinin, önümüze, kitle hareketinin ortaya çıkmasından önceki dönemde yetinebileceğimizden daha karmaşık ***yeni*** teorik, politik, örgütsel görevler koyması anlamında. "Raboçeye Dyelo" ilk yoruma eğilim göstermiştir ve göstermektedir, çünkü herhangi bir yeni görevler hakkında kesin hiçbir şey söylememiş, bilakis hep, sanki bu "kitle hareketi" bizi, onun önümüze koyduğu görevleri berrak bir şekilde görme ve çözme zorunluluğundan ***kurtaracakmış*** gibi konuşmuştur. "Raboçeye Dyelo"nun, otokrasinin yıkılmasını işçilerin kitle hareketinin ***ilk*** görevi olarak tanımayı imkansız

---

* *"Aşamalar teorisi" ya da politik mücadelede "utangaç zikzak rotası" teorisi örneğin bu yazıda şöyle dile geliyor: "Nitelikleri itibariyle tüm Rusya için geçerli olan politik talepler, ne var ki ilk dönemlerde" (bu Ağustos 1900'de yazılmıştır!), "ilgili işçi katmanının (aynen böyle!) ekonomik mücadelede edindiği deneyimlere uygun olmalıdır. Ancak(!) bu deneyim temelinde politik ajitasyona girişilebilir ve girişilmelidir" vs. (s. 11). 4. sayfada, kendisince tamamen asılsız olan Ekonomist zındıklık suçlamasına karşı yazar, dokunaklı biçimde şöyle haykırıyor: "Marx ve Engels'in öğretisine göre, tek tek sınıfların ekonomik çıkarlarının tarihte tayin edici rolü oynadıklarını ve dolayısıyla, özellikle proletaryanın ekonomik çıkarları için mücadelesinin, sınıf olarak gelişmesi ve kurtuluş mücadelesi için birinci derecede önem taşıdığını hangi sosyal-demokrat bilmez?" (italikler bizim). Bu "dolayısıyla" sözü tamamen yersizdir. Ekonomik çıkarların tayin edici bir rol oynamasından, ekonomik (=sendikal) mücadelenin birinci derecede önem taşıdığı **sonucu kesinlikle çıkmaz,** çünkü en önemli, "tayin edici" sınıf çıkarları genelde ancak radikal bir politik değişiklikle tatmin edilebilir; özelde proletaryanın temel ekonomik çıkarları ise ancak burjuva diktatörlüğünün yerine proletarya diktatörlüğünü geçiren bir politik devrimle tatmin edilebilir. B. Kriçevski, "Rus sosyal-demokrasisinin V. V.'leri"nin (politika ekonomiyi izler vs.) ve Alman sosyal-demokrasisinin Bernsteincılarının argümantasyonunu yinelemektedir. (Örneğin Woltmann tam da böylesi gerekçelerle, işçilerin bir politik devrimi düşünmeden önce "ekonomik güç" kazanmak zorunda olduklarını kanıtlamaya çalışmıştır.)*

gördüğüne işaret etmek yeter; bu görevi o (kitle hareketi adına), acil politik talepler için mücadele görevine indirgemiştir ("Yanıt", s. 25).

"Raboçeye Dyelo" editörü B. Kriçevski'nin, aynı hataları yineleyen, 7. sayıdaki "Rus Hareketindeki Ekonomik ve Politik Mücadele" başlıklı yazısı* üzerinde durmadan, doğrudan "Raboçeye Dyelo"nun 10. sayısına geçmek istiyoruz. Elbette B. Kriçevski ve Martinov'un "Zarya" ya da "Iskra"ya karşı tek tek itirazları üzerinde durmayacağız. Burada bizi ilgilendiren sadece, "Raboçeye Dyelo"nun 10. sayıda aldığı ilkesel tavırdır. Örneğin "Raboçeye Dyelo"nun şu iki önerme arasında "taban tabana zıt bir çelişki" bulması tuhaflığını ele almayacağız: Birinci önerme:

> "Sosyal-demokrasi kollarını bağlamaz, faaliyetini peşinen saptanmış herhangi bir plânla ya da peşinen saptanmış herhangi bir politik mücadele yöntemiyle sınırlatmaz, Partinin mevcut güçlerine uygun düştüğü... ölçüde bütün mücadele araçlarını tamr." vs. ("Iskra" No: 1)

İkinci önerme:

> "Eğer bütün koşullar ve dönemlerde politik mücadele içinde sınanmış sıkı bir örgüt mevcut değilse, o zaman sistematik, sağlam ilkelerin aydınlattığı ve şaşmazlıkla uygulanan bir faaliyet plânından da söz edilemez, ki taktik tanımını ancak ve yalnız bu hak eder." ("Iskra" No: 4)*

Amaca uygun olması koşuluyla bütün mücadele araçlarının, bütün plân ve yöntemlerin ***ilke olarak*** kabul edilmesiyle, taktikten söz edilmek istendiğinde ***verili politik anda*** şaşmazlıkla yürütülen bir plân tarafından yönetilme talebini birbirine karıştırmak, tıp tarafından çeşitli tedavi yöntemlerinin kabul edilmesiyle, belirli bir hastalığın tedavisinde belli bir sistemi uygulama talebini birbirine karıştırmakla aynı anlama gelir. Ama mesele de budur zaten: kendisi, bizim kendiliğindenliğe tapma

---

* *Bkz. Lenin, Seçme Eserler Cilt 2, s. 25 ve 28. İnter Yayınları.—**Red.***

sistemi"ni kabul etmek istememektedir. Bu nedenle, "plân olarak taktiğin" Marksizmin temel ruhuna aykırı olduğu (No: 10, s. 18), taktiğin "***partiyle birlikte büyüyen parti görevlerinin büyüme süreci***" olduğu (s. 11, italikler "Raboçeye Dyelo"nun) yolunda dikkate değer keşifler yapmıştır. Bu son vecizenin ünlü bir özdeyiş, "Raboçeye Dyelo" "yönelimi"nin yıkılmaz bir anıtı olması ihtimali büyüktür. "***Nereye?***" sorusuna bu yönetici organ şu yanıtı veriyor: Hareket, başlangıç noktasıyla sonraki hareket noktaları arasındaki uzaklığın değişmesi sürecidir. Bu eşsiz sivri zekâlılık sadece bir garabet değil (eğer böyle olsaydı, üzerinde özellikle durmaya değmezdi), aynı zamanda ***tüm bir akımın programıdır,*** hem de R. M.'nin ("Raboçaya Mysl Özel Eki"nde) şu sözlerle ifade ettiği programın ta kendisidir: Arzu edilen mücadele olanaklı olan mücadeledir, olanaklı olan mücadele ise şu an yürütülmekte olan mücadeledir. Bu tam da, kendisini edilgence kendiliğindenliğe uyduran sınırsız oportünizm akımıdır.

"'Plân olarak taktik' Marksizmin temel özüne aykırıdır!" Fakat bu, Marksizme iftira etmektir, Marksizmi, Narodniklerin bize karşı yürüttükleri mücadelede karşımıza koydukları karikatürün aynısına dönüştürmektir. Bu, herşeyden önce, sınıf bilinçli önderlerin inisiyatif ve enerjilerinin küçümsenmesidir, oysa Marksizm tam tersine, sosyal-demokratın inisiyatif ve enerjilerini teşvik eder, ona en geniş perspektifleri açar ve mücadeleye "kendiliğinden" katılmış milyonlarca ve on milyonlarca işçinin gücünü (deyim yerindeyse) onun tasarrufuna sunar! Uluslararası sosyal-demokrasinin tüm tarihi, bazen şu bazen de bu politik önder tarafından ileri sürülen, bir önderin ileri görüşlülüğünü ve politik ve örgütsel görüşlerinin doğruluğunu, bir başkasının ise dargörüşlülüğünü ve politik hatalarını gösteren plânlarla doludur. Almanya'da imparatorluğun kurulması, Reichstag'ın açılması, genel seçim hakkının yürürlüğe konması[28] gibi muazzam bir tarihsel dönemeç yaşanırken, sosyal-demokrat politika ve genel çalışma için Liebknecht'in bir

plânı, Schweitzer'in ise bir başka plânı vardı. Alman sosyalistlerine karşı olağanüstü yasa çıkarıldığında, hemen şiddete ve teröre çağrı çıkarmak isteyen Most ve Hasselmann'ın bir plânı vardı; sosyal-demokratlara, akılsız sertlik ve radikalizmleriyle bu yasanın çıkarılmasına neden olduklarını, o nedenle de şimdi bağışlanabilmeleri için örnek bir davranış sergilemeleri gerektiğini vaaz etmeye başlayan Höchberg, Schramın ve (kısmen de) Bernstein'ın başka bir plânı vardı; illegal bir yayın organının çıkarılmasına hazırlanan ve bunu gerçekleştirenler ise üçüncü bir plâna sahiptiler. Şimdi, hangi yolun seçileceği konusunda yürütülen mücadelenin sona ermesinden, tarihin, seçilen yolun doğruluğu konusunda kesin hükmünü vermesinden pekçok yıl sonra, geriye dönüp bakıldığında, partiyle birlikte büyüyen parti görevleri hakkında zekice sözler etmek elbette zor değildir. Fakat, Rus "eleştirmenleri"nin ve Ekonomistlerin sosyal-demokrasiyi trade-unionizm derekesine indirgemek istedikleri, teröristlerin ise eski yanlışları yineleyen "bir taktik plânı"nı gayretle savundukları bir karışıklık anında,* tam da böyle bir anda, böylesine zekice sözler etmekle yetinmek, kendi kendine "zavallılık belgesi" çıkarmak anlamına gelir. Birçok Rus sosyal-demokratı için işte tam da inisiyatif ve enerji yokluğunun, "yeterince kapsamlı bir politik propaganda, ajitasyon ve örgütlenmenin"** yokluğunun, dallanıp budaklanmış bir devrimci çalışma "plânları"nın yokluğunun karakteristik olduğu bu anda, tam da böyle bir anda, "plân olarak taktik Marksizmin temel ruhuna aykırıdır" demek, sadece teorik olarak Marksizmi sığlaştırmak değil, aynı zamanda pratikte de ***Partiyi geriye savurmak*** de-

* *Karışıklık Yılı: "Alman Sosyal-Demokrasisinin Tarihi" adlı eserinde Mehring, sosyalistlerin yeni duruma uygun taktik için plânın seçilmesinde gösterdikleri yalpalamalar ve kararsızlıkları anlattığı bölüme bu adı vermiştir.*

** *Bkz. "Iskra" No. 1'in başyazısı (Bkz. "Bütün Eserler", Cilt IV, s. 57.* ***—Alm. Red.***

mektir.

> "Devrimci sosyal-demokratın görevi —diye ders vermeye devam ediyor "Raboçeye Dyelo" bize—, bilinçli çalışmasıyla nesnel çelişmeyi ortadan kaldırmak ya da onun yerine öznel plânları geçirmek değil, onu sadece hızlandırmaktır. Teoride 'Iskra' bütün bunları bilir. Fakat Marksizmin bilinçli devrimci çalışmaya haklı olarak yüklediği muazzam önem, taktik konusundaki doktrinci görüşlerinden dolayı 'Iskra'yı, pratikte ***gelişmenin nesnel ya da kendiliğinden unsurunun önemini küçümsemeye sevketmektedir***." (s. 18)

Bay V. V. ve şürekasına layık muazzam bir teorik karışıklık daha. Filozofumuza sormak istiyoruz: Öznel plânlar kaleme alan birinin, nesnel gelişmeyi "küçümsemesi", ifadesini nerede bulabilir?Açıktır ki, nesnel gelişmenin, belirli sınıf, katman ve grupları, belirli ulusları ya da ulus gruplarını vs. ortaya çıkardığını ya da sağlamlaştırdığını, güçsüzleştirdiğini ya da yok ettiğini, bunun da şu ya da bu uluslararası ve politik güçler mevzilenmesini ya da şu ya da bu devrimci partinin durumunu vs. belirlediğini dikkate almamasında. Ama böyle bir durumda yazarın suçu, kendiliğinden unsurun küçümsenmesinde değil, tersine ***bilinçli*** unsurun küçümsenmesinde yatacaktır, çünkü anlama yeteneği nesnel gelişmeyi doğru anlamasına yetmeyecektir. Bu nedenle sadece kendiliğindenlikle bilincin "***görece*** öneminin değerlendirilmesi" (italikler "Raboçeye Dyelo"nun) lafları bile tam bir "bilinç" yokluğunu göstermektedir. Eğer "gelişmenin" bazı "kendiliğinden unsurları" genel olarak insan bilinci tarafından kavranabiliyorsa, o zaman bunların yanlış değerlendirilmesi, "bilinçli unsurun küçümsenmesi"yle aynı anlama gelecektir. Ancak bunlar bilinç tarafından kavranamıyorsa, bunları bilemeyiz ve bunlardan söz edemeyiz. Öyleyse B. Kriçevski neden söz ediyor? Eğer "Iskra"nın "öznel plânları"nı yanlış buluyorsa (ki yanlış olduklarını açıklamaktadır), bu plânların gözardı ettiği nesnel olguların neler olduğunu göstermesi ve "Iskra"yı, bu olguları dikkate

almadığı için ***bilinçsizlikle,*** "bilinçli unsuru küçümsemek"le (onun kendi sözleriyle söylersek) suçlaması gerekirdi. Fakat o, öznel plânlardan hoşnutsuzluk duyup, "kendiliğinden unsurun küçümsenmesi"nden(!!) başka bir gerekçe ileri süremiyorsa, bununla sadece, birinci olarak, Marksizmi teorik olarak, Beltov tarafından yeterince alaya alınan Karayev ve Mihailovski tarzında anladığını, ikinci olarak, Legal Marksistlerimizi Bernsteincılığa, sosyal-demokratlarımızı ise Ekonomizme çekmiş olan "gelişmenin kendiliğinden unsurları"ndan pratikte tamamen hoşnut olduğunu, ve son olarak, Rus sosyal-demokrasisini ne pahasına olursa olsun "kendiliğinden" gelişme yolundan ***ayırmaya*** karar veren insanlara çok kızdığını tanıtlamaktadır.

Daha sonra pek eğlenceli şeyler geliyor. "Tıpkı insanların, doğabilimlerindeki tüm ilerlemelere rağmen, atalarımızın ürediği şekilde üreyeceği gibi, yeni bir toplum düzeninin ortaya çıkışı da, toplumbilimlerindeki tüm ilerlemelere rağmen ve bilinçli savaşçıların artmasına rağmen, ***ağırlıklı*** olarak kendiliğinden patlamaların sonucu olmaya devam edecektir." (s. 19) Tıpkı ataların bilgeliği gibi: Çocuk sahibi olmayı kim bilmez ki? — (narsist Tuporilov'vari) "en yeni sosyalistlerin" bilgeliği de şöyle: Yeni toplum düzeninin kendiliğinden ortaya çıkmasına katılmayı kim bilmez! Biz de hiç kimsenin bilmemezlik etmeyeceğini düşünüyoruz. Böyle bir katılım için, Ekonomizm egemen olduğunda Ekonomizme ***uymak,*** terörizm ortaya çıktığında ise terörizme uymak yeter. Böylece "Raboçeye Dyelo" bu yılın ilkbaharında, teröre duyulan coşkuya karşı uyarıda bulunmanın o kadar önemli olduğu bir zamanda, "Raboçeye Dyelo" için "yeni" olan sorunda kararsız bir tavır takındı. Yarım yıl sonra, sorunun artık güncel olmadığı bugün, bu gazete, önümüze hem: "Biz, terörist ruh hallerinin kabarmasına karşı etkide bulunmanın sosyal-demokrasinin görevi olamayacağı ve olmaması gerektiği görüşündeyiz" ("Raboçeye Dyelo" No. 10, s. 23) açıklamasını, hem de "Konferans,

sistematik bir saldırgan terörü zamansız bulmaktadır" ("İki Konferans", s. 18) şeklindeki Konferans kararını çıkarmaktadır. Ne kadar şahane berraklık ve mantıklılık, değil mi! Teröre karşı etkide bulunmak istemiyoruz, fakat onu zamansız ilan ediyoruz, hem de öyle ki, "karar" sistematik olmayan ve defansif terörü kapsamıyor. İtiraf etmek gerekir ki, böyle bir karar çok tehlikesizdir ve yanlış yorumlanmaya karşı tamamen güvencelidir — tıpkı, hiçbir şey söylememek üzere konuşan bir insanın hatalara karşı güvenceli olması
gibi! Ve böyle bir karar kaleme almak için, sadece bir tek şey gereklidir: hareketin ***kuyruğundan*** ayak sürümek. "Iskra", "Raboçeye Dyelo"nun terörü yeni bir sorun olarak ilan etmesiyle dalga geçtiğinde, "Raboçeye Dyelo" hiddetle, "Iskra"nın "düpedüz inanılmaz bir tarzda, Parti örgütüne, taktik sorunların, göçmenlikte yaşayan bir grup yazar tarafından on beş yıldan fazla bir zaman önce verilmiş çözümünü dayatmaya yeltenmek"le (s. 24) suçladı. Gerçekten de ne küstahlık ve bilinçli unsurun nasıl da abartılması: sorunları önceden teorik olarak çözmek ve sonra da bu çözümün doğruluğuna hem örgütü ve hem de Partiyi ve kitleyi ikna etmek istemek!* Oysa malûmu ilâm etmek ve, herhangi bir kimseye herhangi bir şeyi "dayatmadan", hem Ekonomizme ve hem de terörizme her türlü "dönüş"e tabi olmak çok daha kolay. "Raboçeye Dyelo" hatta bu hayat felsefesinin altın kuralını genelleştiriyor ve "Iskra" ve "Zarya"yı "şekilsiz bir kaos üzerinde dolaşan bir ruh gibi, programını hareketin karşısına çıkarmak"la (s. 29) suçluyor. Fakat sosyal-demokrasinin rolü, sadece kendiliğinden hareketin üzerinde dolaşan bir "ruh" olmakla kalmayıp, ayrıca bu hareketi "***kendi programı"nın seviyesine yükselten*** bir ruh olmaktan başka nedir ki? Onun rolü, hareketin peşinden sürüklenmek olamaz

---

* *Unutulmamalıdır ki "Emeğin Kurtuluşu" grubu terör sorununu "teorik olarak" çözerken, daha önceki devrimci hareketin deneyimlerini genelleştirmişti.*

* *Kvost: Kuyruk, Kvostizm: Kuyrukçuluk/artçılık politikası.* ***—Alm. Red.***

her halde: hareket için bu, en iyi halde yararsız, en kötü halde ise çok çok zararlı olurdu. Oysa "Raboçeye Dyelo" sadece bu "süreç olarak taktiği" izlemekle kalmıyor, aynı zamanda bunu ilke düzeyine yükseltiyor; öyle ki, "Raboçeye Dyelo"nun eğilimini oportünizm olarak değil ***kvostizm*** (kvost* sözcüğünden) olarak adlandırmak daha doğru olacaktır. Ve kabul etmek gerekir ki, hareketin peşinden hep onun kuyruğu olarak sürüklenmek kararında olanlar, "gelişmenin kendiliğinden unsurunun küçümsenmesi"ne karşı her zaman ve kesin olarak güvenceli olacaklardır.

*

Böylece, Rus sosyal-demokrasisi içindeki "yeni eğilim"in temel hatasının kendiliğindenliğe tapma olduğuna, kitlenin kendiliğindenliğinin, biz sosyal-demokratlardan büyük bir bilinç talep ettiği gerçeğinin kavranmaması olduğuna kanaat getirmiş bulunuyoruz. Kitlelerin kendiliğinden kalkınışı ne kadar güçlüyse, hareket de o kadar genişleyecek ve sosyal-demokrasinin gerek teorik, gerekse politik ve örgütsel çalışması o kadar yüksek bir bilinç gerektirecektir.

Rusya'da kitlelerin kendiliğinden kalkınışı öylesine büyük bir hızla cereyan etmiştir (ve hâlâ da etmektedir) ki, sosyal-demokrat gençliğin, muazzam görevlerini yerine getirmek için hazırlıksız olduğu görülmüştür. Bu hazırlıksızlık bizim genel bir olumsuzluğumuz, ***bütün*** sosyal-demokratların olumsuzluğudur. Kitlelerin kabarışı durmaksızın ve sürekli ilerlemiş ve yayılmış, sadece başladığı yerde bitmemekle kalmamış, aynı zamanda yeni yeni bölgeleri ve yeni yeni halk katmanlarını içine almıştır (işçi hareketinin etkisi altında öğrenci gençlik, genel olarak aydınlar ve hatta köylülük içindeki kaynaşma çok canlılık kazanmıştır). Fakat devrimciler bu yükselişin ***gerisinde kalmışlar*** ve ne "teori"lerinde ne de faali-

III
TRADE-UNIONİST POLİTİKA VE SOSYAL-DEMOKRAT POLİTİKA

Yine "Raboçeye Dyelo"ya bir övgüyle başlayalım. "Teşhir Yazını ve Proleter Mücadele" — bu başlığı koymuş Martinov, "Iskra" ile görüş ayrılıkları üzerine "Raboçeye Dyelo"nun 10. sayısındaki makalesine.

> "Kendimizi yalnızca onun (işçi partisinin) gelişmesini engelleyen koşulları teşhir etmekle sınırlayamayız. Aynı zamanda proletaryanın dolaysız günlük çıkarlarına da tepki vermek zorundayız" (s. 63) diye formüle ediyordu "Iskra" ile görüş ayrılıklarının özünü. "…'Iskra'… fiilen devrimci muhalefetin, ülkemizdeki durumu, özellikle de politik durumu teşhir etmeye çalışan organıdır… Biz ise proleter mücadeleyle sıkı organik bağ içinde işçi sınıfı davası için çalışıyoruz ve çalışacağız." (Aynı yerde)

Bu formülasyon için Martinov'a teşekkür edilmelidir. Bu formülasyon yoğun bir genel ilgiyi hak ediyor, çünkü sadece bizim "Raboçeye Dyelo" ile olan görüş ayrılıklarımızı değil, politik mücadele konusunda "Ekonomistler"le aramızdaki bütün görüş ayrılıklarını kapsamaktadır. Daha önce, "Ekonomistler"in "politika"yı tamamen reddetmediklerini, ama sosyal-demokrat politika anlayışından, sürekli trade-unionist politika anlayışına düştüklerini gösterdik. Aynı şey Martinov'da da gündeme geliyor, o nedenle bu sorunu ele alırken Ekonomist yanılgıların ***tipik örneği*** olarak onu seçmek istiyoruz. Bu seçime karşı —bunu kanıtlamaya çalışacağız— ne "Raboçaya Mysl Özel Eki"ni, ne "Öz Kurtuluş Grubu" bildirisini, ne de "Iskra"nın 12. sayısındaki Ekonomist mektubu kaleme alanlar itiraz edebile-

ceklerdir.

A) Politik Ajitasyon ve Onun Ekonomistler Tarafından Daraltılması

Herkes, Rus işçilerinin ekonomik* mücadelesinin yaygınlaşması ve güçlenmesinin, ekonomik (fabrika ve meslekle ilgili) teşhirler "yazını"nın ortaya çıkışıyla kol kola yürüdüğünü bilir. "Bildiriler"in esas içeriğini fabrika koşullarının teşhiri oluşturuyordu ve kısa süre sonra işçi çevreleri içinde gerçek bir teşhir tutkusu ortaya çıktı. İşçiler, sosyal-demokrat çevrelerin, kendilerine sefalet içindeki yaşamları, dayanılmaz ağırlıktaki çalışma koşulları, haklardan yoksun oluşları konusunda bütün gerçeklerin açıklandığı yeni türden bir bildiri sunmak istediklerini, bunu yapabileceklerini anlar anlamaz, fabrika ve işletmelerden mektup yağmaya başladı. Bu "teşhir yazını" sadece bildiride teşhir edilen fabrikada değil, teşhiri yapılan gerçekler hakkında bir şeyler duymuş bütün fabrikalarda büyük bir sansasyon yaratmıştı. Çeşitli mesleklerdeki ve çeşitli fabrikalardaki işçilerin yoksulluk ve sıkıntıları pekçok ortak özellik arzettiğinden, ***hepsi,*** "işçilerin yaşamına ilişkin gerçekler"den çok etkileniyordu. En geri işçiler arasında gerçek bir "basında çıkma" tutkusu oluşmuştu — bu, soygun ve baskı üzerine kurulu bugünkü toplumsal düzenin tamamına karşı mücadelenin bu tohum hali için duyulan soylu bir tutkuydu. Ve bildiriler durumların büyük çoğunluğunda gerçekten de birer savaş ilanıydı, çünkü yapılan teşhir güçlü bir ajitatif etki yaratıyor ve işçiler arasında en kötü koşulların ortadan kaldırılması yönünde ortak bir istek ve bu talepleri grevlerle desteklemeye hazır olma duygusu

* *Yanlış anlamalardan kaçınmak için, buradan itibarenki anlatımda, ekonomik mücadeleden (aramızda yerleşmiş kullanıma uygun olarak) Engels'in yukarıda aktardığımız bölümde "kapitalistlere karşı direniş" olarak adlandırdığı ve özgür ülkelerde sendikal, sendikalist ya da trade-unionist mücadele denilen "pratik-ekonomik mücadele"yi anladığımızı burada belirtmek isteriz.*

yaratıyordu. En sonunda işverenler bu bildirilerin savaş ilanı olarak önemini kabul etmek zorunda kaldılar ve çoğu kez, savaşın kendisini beklemek bile istemediler. Bu teşhirlerin sadece yayınlanması bile, her zaman olduğu gibi, son derece güçlü bir etki yaratıyor, teşhir, güçlü bir moral baskı aracı anlamını kazanıyordu. Birçok durumda bütün taleplerin, ya da taleplerin bir bölümünün yerine getirilmesi için, sadece bildirinin yayınlanması yetiyordu. Tek sözcükle, ekonomik (fabrika ile ilgili) teşhirler, ekonomik mücadelede önemli bir kaldıraçtı ve bugün de öyledir. Ve işçileri kendilerini savunmak zorunda bırakan kapitalizm var oldukça, bu teşhirler önemlerini koruyacaktır. En ileri Avrupa ülkelerinde bugün bile, geri bir sanayi kolunda ya da tamamen unutulmuş bir ev sanayii kolunda olumsuzlukların teşhir edilmesinin, sınıf bilincinin uyanması, sendikal mücadelenin başlaması ve sosyalizmin yaygınlaşması için çıkış noktasını oluşturduğu görülebilir.*

Rus sosyal-demokratlarının büyük çoğunluğu, son zamanlarda, bu fabrika teşhirlerinin örgütlenmesi çalışması içinde neredeyse tamamen boğulmuşlardı. Bu çalışmayla ne kadar dolu olunduğunu, bunun ***tek başına alındığında*** aslında henüz sosyal-demokrat faaliyet değil, sadece trade-unionist bir faaliyet olduğunun nasıl unutulduğunu görmek için, "Raboçaya Mysl"ı

** Bu bölümde sadece **politik** mücadeleden, onun geniş ya da dar anlamında söz ediyoruz. Bu nedenle "Raboçeye Dyelo"nun, "Iskra"nın ekonomik mücadele karşısında "aşırı çekingen" olduğu yolundaki suçlamasına ("İki Konferans", s. 27, bu iddia Martinov tarafından "Sosyal-Demokrasi ve İşçi Sınıfı" adlı broşürde yinelenmiştir) sadece geçerken, bir tuhaflık olarak değinmiş olalım. Eğer iddia sahipleri, "Iskra"nın bir yıl içinde ekonomik mücadeleye ayırdığı yeri kilo ya da forma hesabıyla ölçselerdi (böyle yapmayı pek severler) ve bunu "Raboçeye Dyelo" ve "Raboçaya Mysl"da ayrılan sütunlarla karşılaştırsalardı, bu hususta bile geri kaldıklarını görürlerdi. Belli ki bu basit gerçeğin bilinmesi, şaşkınlıklarını açıkça gösteren gerekçelere sığınmalarına yol açmaktadır. "'Iskra' —diye yazıyorlar—, istese de istemese de(!) en önemli güncel sorunları dikkate almak ve en azından(!!) işçi hareketi üzerine mektuplar yayınlamak zorundadır(!)" ("İki Konferans", s. 27.) Gerçekten de mahvedici bir argüman!*

anımsamak yeter. Aslında yapılan teşhirler sadece, ***belirli bir meslekten*** işçilerin işverenlerle ilişkisini kapsıyor ve sadece, işgücü satıcılarının bu "meta"yı daha uygun koşullarda satmayı ve alıcılara karşı mücadeleyi tamamen ticari alışveriş zemini üzerinde yürütmeyi öğrenmelerine yol açıyordu. Bu teşhirler (devrimciler örgütünün bunlardan bir ölçüde yararlanması koşuluyla) sosyal-demokrat faaliyetin başlangıcı ve bir bileşeni olabilirlerdi, fakat aynı zamanda "salt-sendikal" mücadeleye ve sosyal-demokrat olmayan bir işçi hareketine yol açabilirlerdi (ve kendiliğindenliğe tapmayla böyle olmak zorundaydılar). Sosyal-demokrasi işçi sınıfının sadece işgücünü daha uygun koşullarda satma mücadelesini değil, aynı zamanda mülksüzleri, kendilerini zenginlere satmak zorunda bırakan toplumsal düzenin ortadan kaldırılması için mücadeleyi de yönetir. Sosyal-demokrasi, işçi sınıfını sadece belli bir işverenler grubuyla ilişkisinde değil, modern toplumun bütün sınıflarıyla, örgütlü politik iktidar olarak devletle ilişkisinde temsil eder. Buradan sadece, sosyal-demokratların kendilerini ekonomik mücadeleyle sınırlayamayacakları sonucu değil, aynı zamanda ekonomik teşhirlerin örgütlenmesinin başlıca faaliyetleri olmasına izin veremeyecekleri sonucu da çıkar. İşçi sınıfının politik eğitimini, politik bilincinin geliştirilmesi işini aktif biçimde ele almak zorundayız. "Zarya" ve "Iskra"nın Ekonomizme karşı ilk saldırısından sonra ***şimdi,*** "herkes bununla hemfikir"dir (fakat biraz sonra göreceğimiz gibi, bazıları sadece lafta hemfikirdir).

Şu soru ortaya çıkıyor: politik eğitim neden ibaret olmalı? İşçi sınıfının otokrasiye karşı düşmanlığı fikrinin propagandasıyla yetinilebilir mi? Elbette hayır. İşçilere politik olarak ezildiklerini ***açıklamak*** (kendi çıkarları ile işverenlerin çıkarlarının uzlaşmaz karşıtlık içinde olduğunu ***açıklamak*** gibi) yetmez. Ajitasyon yürütmek için, bu baskının her somut görüntüsü (tıpkı ekonomik baskının somut görüntülerini ajitasyon için kullandığımız gibi) ele alınmalıdır. Ve ***bu*** baskının altında çeşitli toplumsal sınıflar ezildiği için, bu baskı hayatın ve

faaliyetin çeşitli alanlarında —sendikal, kamusal, özel, ailevi, dini, bilimsel vs. vs. ortaya çıktığı için— otokrasinin ***çok yönlü politik teşhirinin*** örgütlenmesini ***üstlenmedikçe,*** işçilerin politik bilincini geliştirme ***görevimizi yerine getirmediğimiz*** açık değil midir? Baskının somut görüntülerini ajitasyon vesilesi olarak kullanmak için, bu görüntüleri teşhir etmek (ekonomik ajitasyon için fabrika koşullarının teşhir edilmesi gibi) zorunludur.

Bunun yeterince açık olduğu sanılabilir. Fakat tam da bu noktada, politik bilincin ***çok yönlü*** geliştirilmesi zorunluluğunu "herkes"in ancak lafta kabul ettiği görülüyor. Tam da bu noktada, örneğin "Raboçeye Dyelo"nun çok yönlü politik teşhirin örgütlenmesi (ya da bu yolda ilk adımı atma) görevini sadece üstlenmemekle kalmayıp, hatta, bu göreve koyulan "Iskra"yı ***yolundan çevirmeye*** çalıştığı görülüyor. Şunu bir dinleyin:

> "İşçi sınıfının politik mücadelesi sadece" (hiç de "sadece" değil) "ekonomik mücadelenin en gelişkin, en yaygın ve en gerçek biçimidir" ("Raboçeye Dyelo"nun Programı, "Raboçeye Dyelo" No: 1, s. 3). "Şimdi sosyal-demokratlar, ekonomik mücadelenin kendisine mümkün olduğunca politik bir nitelik kazandırmak göreviyle karşı karşıya bulunuyorlar" (Martinov, No: 10, s. 42). "Ekonomik mücadele, kitlelerin aktif politik mücadeleye çekilmesi için en geniş uygulanabilirliği olan araçtır" (Yurtdışı Birliği Konferansı kararı ve "Değişiklik Önergeleri" — "İki Konferans", s. 11 ve 17).

Okurun da gördüğü gibi, bütün bu ilkeler, yayın hayatına başlayışından son "Yazı Kurulu'na Talimatlar"a kadar "Raboçeye Dyelo"nun iliğine işlemiştir ve hepsi politik ajitasyon ve politik mücadele konusunda bir ve aynı görüşü ifade etmektedir. Bu görüşü, Ekonomistler arasında yaygın olan, politik ajitasyo-

---

* *"Genelde" diyoruz, çünkü "Raboçeye Dyelo" tüm partinin genel ilkeleri ve genel görevlerini söz konusu etmektedir. Hiç kuşkusuz, pratikte, politikanın ekonomiyi izlemek zorunda olduğu durumlar vardır, ama tüm Rusya için ge-*

nun ekonomik ajitasyondan ***sonra*** gelmesi gerektiği bakış açısından inceleyelim. Ekonomik mücadelenin genelde,* kitlelerin politik mücadeleye çekilmesi için "en geniş kullanılabilirliği olan araç" olduğu doğru mudur? Kesinlikle doğru değildir. Kitlelerin [politik mücadeleye —ÇN] "çekilmesi" için daha az "geniş kullanılabilir" olmayan bir araç, sadece ekonomik mücadeleyle bağıntılı olgular değil, polis baskısının ve otokrasinin aşırılıklarının ***tüm*** tezahürleridir. Kırsal yöneticiler ve köylülere dayak cezası, memurların rüşvetçiliği ve kentlerde polisin "sıradan halka" karşı davranışı, açlığa karşı mücadele ve halkın aydınlığa ve bilgiye yönelik her türlü çabasının ezilmesi, zorla vergi toplanması ve mezheplerin baskıya maruz kalması, erlerin eğitimi ve öğrencilerle liberal aydınların acemi er muamelesine tabi tutulmaları — baskının, "ekonomik" mücadeleyle doğrudan ilişkili olmayan bunlar gibi binlerce belirtisi, politik ajitasyon için, kitlelerin politik mücadeleye çekilmesi için neden ***daha az*** "geniş uygulanabilirliği" olan araçlar olsun? Tam tersine: işçilerin (kendilerinin ya da yakınlarının) maruz kaldığı haksızlık, zulüm ve zorbalık olaylarının toplamı içinde, özellikle sendikal mücadelede polis baskısı olaylarının küçük bir azınlık oluşturduğuna hiç kuşku yoktur. Öyleyse neden araçlardan sadece ***biri*** "en geniş uygulanabilirliği olan" ilan edilerek politik ajitasyonun kapsamı peşinen ***daraltılıyor?*** Oysa sosyal-demokratların, genel olarak söylendiğinde, "geniş uygulanabilirliği" daha az olmayan başka birçok araca sahip olmaları gerekir.

çerli olan bir kararda bundan söz etmeyi ancak Ekonomistler başarabilirler. Politik ajitasyonun "başlangıçtan itibaren" "ancak ekonomik temelde" yürütülebileceği durumlar da vardır, fakat "Raboçeye Dyelo" buna rağmen, bunun için "zorunluluk bulunmadığı" sonucuna varmıştır ("İki Konferans", s. 11). Bir sonraki bölümde, "politikacılar"ın ve devrimcilerin taktiğinin, sosyal-demokrasinin trade-unionist görevlerini görmezden gelmek bir yana, tersine sadece onun, bütün bu görevlerin tutarlı biçimde uygulanmasını güvence altına aldığını göstereceğiz.

Çoktan geçip gitmiş zamanlarda (bir yıl önce! . . .) "Raboçeye Dyelo" şöyle yazıyordu: "Acil politik talepler, bir grevden ya da en kötü halde birkaç grevden sonra", "hükümet polis ve jandarmayı kullanır kullanmaz" "kitleler için anlaşılır olacaktır" (No. 7, s. 15, ***Ağustos 1900***). Bu oportünist aşamalar teorisi şimdi Yurtdışı Birliği tarafından artık reddedilmektedir, ve bu Yurtdışı Birliği şunu ilan ederek bize bir tavizde bulunmaktadır: "Politik ajitasyonu ta başından itibaren sadece ekonomik temel üzerinde yürütmek için hiçbir gereklilik yoktur" ("İki Konferans", s. 11). Rus sosyal-demokrasisinin gelecekteki vakanüvisti, sadece, "Yurtdışı Birliği"nin eski hatalarının bir kısmına tövbe etmesi hususundan bile, Ekonomistlerimizin sosyalizmi ne kadar alçalttıklarını uzun açıklamalardan çok daha iyi bir şekilde görecektir. Fakat politikanın daraltılmasının ***bir*** biçiminden bu vazgeçişin, bizi, politikanın daraltılmasının bir başka biçimiyle hemfikir olmaya sevkedebileceğini sanmak, Yurtdışı Birliği açısından ne safdillik! Burada da, ekonomik mücadelenin mümkün olduğunca kapsamlı bir şekilde yürütülmesi, ondan daima politik ajitasyon için yararlanılması gerektiğini, fakat ekonomik mücadeleyi, kitleleri aktif politik mücadeleye çekmenin ***en geniş*** uygulanabilirliği olan aracı olarak görmek için "hiçbir gereklilik olmadığı"nı söylemek daha mantıklı olmaz mıydı?

Yurtdışı Birliği, Yahudi İşçiler Birliği'nin (Bund) IV. Kongresinin ilgili kararında yer alan "en iyi araç" deyiminin yerine, kendisinin "en geniş uygulanabilirliği olan araç" deyimini geçirmiş olmasına önem veriyor.[29] Gerçekten de bu iki karardan hangisinin daha iyi olduğunu söylemek zor: görüşümüzce, ***ikisi de birbirinden kötü.*** Gerek Yurtdışı Birliği gerek Bund (kısmen belki de bilincinde bile olmadan, geleneğin etkisiyle), politikanın Ekonomist, trade-unionist yorumuna düşüyorlar. Bu hataya "en geniş uygulanabilirliği olan" kelimelerini kullanarak mı, yoksa "en iyi" kelimelerini kullanarak mı düştükleri temelde hiçbir şeyi değiştirmez. Eğer

Yurtdışı Birliği "ekonomik temel üzerinde politik ajitasyonun" en geniş uygulanan ("uygulanabilirliği olan" değil) araç olduğunu söyleseydi, sosyal-demokrat hareketimizin gelişiminin belli bir dönemine ilişkin olarak haklı olurdu. Özellikle ***Ekonomistlere*** ilişkin olarak, 1898—1901 yıllarındaki birçok pratikçiye (eğer çoğunluğuna değilse) ilişkin olarak haklı olurdu, çünkü bu Ekonomistler, pratikçiler, gerçekten de politik ajitasyonu ***neredeyse tamamen ekonomik zemin üzerinde uygulamışlardır*** (eğer uyguladılarsa tabii!). ***Böyle*** bir politik ajitasyonu, gördüğümüz gibi, hem "Raboçaya Mysl"[30] hem de "Öz Kurtuluş Grubu" kabul etmiş, hatta salık vermişlerdir! "Raboçeye Dyelo" ekonomik ajitasyon gibi yararlı bir işe politik ajitasyonun sınırlandırılması gibi zararlı bir faaliyetin eşlik etmesini şiddetle ***mahkûm etmeliydi;*** bunu yapacağı yerde, en geniş uygulanan (Ekonomistler tarafından) aracı, en geniş ***uygulanabilirliği olan*** araç ilan ediyor! Bu insanlara Ekonomistler dediğimizde, bunların bize sanatın tüm kuralları uyarınca küfretmekten, bizi "aldatıcılar", "bozgunculer", "Papa'nın mümessilleri" ve "iftiracılar" olarak adlandırmaktan, herkese, kendilerinin ölesiye incitildiğine dair yakınmaktan ve neredeyse yemin üstüne şunları temin etmekten başka bir şeyleri kalınamasına şaşmamak gerekir: "Şimdi hiçbir sosyal-demokrat örgüt, Ekonomizmle suçlanamaz"*. ("İki Koferans", s. 32.) Ah bu iftiracılar, bu şirret ... Politikacılar! Sakın tüm Ekonomizmi, insanları ölesiye incitmek için, sadece, insanlardan nefret ettikleri için, kasten kumpaslamış olmasınlar?

Martinov'un sosyal-demokrasinin önüne koyduğu şu görevin somut ve gerçek anlamı nedir: "Ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak"? Ekonomik mücadele, işçilerin ***işgüçlerini*** daha uygun koşullarda ***satmak,*** çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek için işverenlere karşı yürüttükleri kollektif mücadeledir. Çeşitli mesleklerde çalışma koşulları son

* *Bkz. Lenin, Tüm Eserler, C. 5, s. 417 —ÇN.*

derece farklı olduğundan ve dolayısıyla bu koşulların ***iyileştirilmesi*** için mücadele de ancak mesleklere göre (Batı'da sen-dikalar, Rusya'da geçici sendikal birlikler ve bildiriler vs. aracılığıyla) yürütülebileceğinden, bu mücadele zorunlu olarak sendikal bir mücadeledir. Dolayısıyla, "ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak", bu mesleki taleplerin, çalışma koşullarına yönelik mesleki iyileştirme taleplerinin (makalesinin 43. sayfasında Martinov'un ifade ettiği gibi) "yasa koyucu ve idari önlemler" yardımıyla yerine getirilmesini hedeflemek demektir. Bütün işçi sendikalarının yapmakta oldukları işte budur ve hep bu olmuştur. Son derece bilgili (ve "esaslı" oportünist) Webb çiftinin* eserlerine göz atıldığında, İngiliz işçi birliklerinin "ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak" görevini çoktan beri kabul ettiklerini ve uyguladıklarını; çoktan beri grev özgürlüğü, kooperatif ve sendika hareketinin önündeki bütün yasal engellerin kaldırılması, kadın ve çocukların korunması için yasaların çıkarılması, sağlık alanında ve fabrikalarda yasamanın yardımıyla çalışma koşullarının iyileştirilmesi için vs. mücadele ettikleri görülür.

Böylece, kulağa "korkunç" derecede zeki ve devrimci gelen, "ekonomik mücadelenin ***kendisine*** politik bir nitelik kazandırmak" yollu tumturaklı sözler, aslında sosyal-demokrat politikayı trade-unionist politikaya ***indirgeme*** yönündeki geleneksel çabayı gizleyen bir paravanadır! "Dogmanın devrimcileştirilmesini yaşamın devrimcileştirilmesinden üstün"** tutan "Iskra"nın tekyanlılığını düzeltme bahanesiyle,

---

* *Sidney ve Beatrice Webb: "İngiliz Trade-Unionizminin Teori ve Pratiği", I. H. W. Dietz ve Halefleri Yayınevi, Stuttgart. —**Alm. Red.***

** *"Raboçeye Dyelo", No: 10, s. 60. Bu, "gerçek hareketin her adımı, düzinelerce programdan daha önemlidir" tezinin, hareketimizin daha önce yukarıda karakterize ettiğimiz bugünkü kaotik durumuna uygulanmasının Martinovcu varyasyonudur. Aslında bu, Bernstein'ın ünlü "hareket her şeydir, nihai amaç ise hiçbir şey" cümlesinin Rusça'ya çevirisinden başka bir şey değildir.*

ekonomik reformlar için mücadele bize, yeni bir şeymiş gibi yutturuluyor. Çünkü gerçekten de "ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak" cümlesinde, ekonomik reformlar için mücadelenin dışında hiçbir şey içerili değildir. Ve eğer Martinov kendi sözlerinin anlamını iyice düşünmüş olsaydı, bu basit sonuca kendisi varabilirdi.

> "Partimiz —diyor 'Iskra'ya karşı en ağır topunu mevziye sürerek— hükümetten ekonomik sömürüye, işsizliğe, açlığa vs. karşı yasa koyucu ve idari önlemler doğrultusunda somut taleplerde bulunabilir ve bulunmalıdır." (s. 42—43, "Raboçeye Dyelo", No: 10.)

Somut önlemler talebi — bu sosyal reformlar talebi değil mi? Ve önyargısız okura bir kez daha soruyoruz: ekonomik reformlar için mücadele zorunluluğu tezini "Iskra" ile arasındaki ***görüş ayrılığı*** olarak gösteren "Raboçeye Dyelo"culara —"Raboçedyeltsen"* — (bu kaba alışılageldik tanım için kusuruma bakılmasın!) maskeli Bernsteincılar olarak adlandırdığımızda onlara iftira mı etmiş oluyoruz?

Devrimci sosyal-demokrasi, reformlar için mücadeleyi her zaman faaliyeti içine dahil etmiştir ve bugün de etmektedir. Fakat o, "ekonomik" ajitasyondan sadece hükümetten çeşitli önlemlerin alınması talebinde bulunmak için değil, aynı zamanda (ve herşeyden önce) onun otokratik bir hükümet olmaya son vermesini istemek için de yararlanır. Ayrıca, hükümete karşı bu talebi ***yalnızca*** ekonomik mücadele zemininde ***değil,*** genelde sosyo-politik yaşamın tezahürünün tüm zemininde ileri sürmeyi görevi bilir. Tek sözcükle o, bütünün bir parçası olarak reformlar için mücadeleyi, özgürlük ve sosyalizm mücadelesine tabi kılar. Oysa Martinov aşamalar teorisini bir başka biçimde yeniden diriltmekte ve politik mücadeleye, deyim yerindeyse, mutlaka ekonomik bir gelişme yolu emretmeye çalışmaktadır. Devrimci yükseliş zamanında güya özel bir reformlar için mücadele "görevi"yle öne çıkarak partiyi geri çekmekte ve böylece

---

* "*Raboçeye Dyelo*" *yandaşları.* ***—Alm. Red.***

hem "Ekonomist" oportünizmin hem de liberal oportünizmin ekmeğine yağ sürmektedir.

Devam. Martinov, reformlar için mücadeleyi, "ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak" gibi tumturaklı bir tezin arkasına utangaçça gizledikten sonra, ***salt ekonomik*** (hatta salt fabrikaya ilişkin) ***reformları*** özel bir şeymiş gibi ortaya getirmiştir. Bunu neden yaptığını bilmiyoruz. Belki dikkatsizlikten? Fakat salt "fabrika" reformlarını hedef edinmemiş olsaydı, az önce aktardığımız tez tüm anlamını yitirirdi. Belki de, hükümetin sadece ekonomik alanda "taviz" vermesini imkan ve ihtimal dahilinde gördüğünden?* Eğer böyleyse, bu tuhaf bir yanılgıdır: Dayak cezası, pasaport, bedel ödemeleri, dini mezhepler, sansür vs.ye dair yasalar alanında da tavizler mümkündür ve yapılmaktadır. "Ekonomik" tavizler (ya da sözde tavizler) hükümet için elbette en ucuzu ve kolayıdır, çünkü hükümet bu yolla işçi kitlelerinin güvenini kazanmayı ummaktadır. Ve tam da bu nedenle biz sosyal-demokratlar, ekonomik reformları tercih ettiğimiz, ya da ekonomik reformları özellikle önemli bulduğumuz vs. görüşüne (ya da yanlış anlamasına) asla meydan vermemeliyiz.

> "Bu tür talepler —diye yazıyor Martinov, ileri sürdüğü yasa koyucu ve idari somut önlemler hakkında— boş sözler olarak kalmazlar, çünkü elle tutulur belli sonuçlar vaat ettiği için, işçi kitleleri tarafından aktif biçimde desteklenebilirler"…

Biz Ekonomist değiliz, aman hayır! Biz sadece, Baylar Bernstein, Prokopoviç, Struve, R. M. ve tüm diğerleri gibi (e tutti quanti), "elle tutulur" somut sonuçlar önünde kölece eğiliyoruz. Biz sadece, (narsist Tuporilov** ile birlikte,) "elle tutulur sonuçlar" vaat etmeyen her şeyin "boş söz" olduğunu ima ediyoruz! Sadece, işçi kitlelerinin (sanki onlar, kendi

---

* *S. 43: "İşçilere hükümetten belli ekonomik taleplerde bulunmalarını öğütlerken, bunu elbette, otokratik hükümet ekonomik alanda çarnaçar belli tavizler vermeye hazır olduğu için yapıyoruz."*

** *Martinov'un takma adı. —Alm. Red.*

darkafalılıklarını onlara yüklemeye çalışanlara rağmen bu konudaki yeteneklerini şimdiden kanıtlamamışlar gibi), ***kendilerine kesinlikle elle tutulur sonuçlar vaat etmese de,*** otokrasiye karşı ***her*** protestoyu aktif bir biçimde destekleme yeteneğinden yoksun olduklarını ifade ediyoruz!

Örneğin tam da Martinov tarafından verilen, işsizliğe ve kıtlığa karşı "önlemler" örneklerini alalım. "Raboçeye Dyelo"nun, verdiği söze bakarak yargılamak gerekirse, "elle tutulabilir sonuçlar vaat eden" "somut" (yasa taslakları biçiminde?) "yasa koyucu ve idari önlemler talepleriyle" uğraştığı sırada — "dogmanın devrimcileştirilmesini, yaşamın devrimcileştirilmesinden şaşmaksızın üstün tutan" "Iskra", bu sırada, işsizlikle tüm kapitalist sistem arasındaki kopmaz bağıntıyı açıklamakla meşguldü, "yaklaşmakta olan kıtlığa" karşı uyarıda bulunuyordu, "açlık çekenlere karşı" polisiye "mücadele"yi ve iğrenç "geçici ağır hapis kuralları"nı damgalıyordu, "Zarya" bu sırada, "Yurtiçi Politik Haberler" bölümünün kıtlığı ele alan bölümünü ajitasyon broşürü olarak özel baskı halinde yayınlıyordu. Fakat, aman allahım, "yaşamın" emirlerine kulakları sağır olan bu iflah olmaz darkafalı ortodokslar, bu dogmatikler ne kadar "tekyanlı" davranıyorlardı! Tüm makalelerinde — ne korkunç! — ***bir tek,*** düşünebiliyor musunuz, bir tek de olsa, "elle tutulabilir sonuçlar vaat eden" "somut talep" yoktu! Zavallı dogmatikler! Onları Kriçevski ve Martinov'un yanına çıraklığa göndermeli ki, bunlar onları, taktiğin, vs. birlikte büyüyen bir büyüme süreci olduğuna ve ekonomik mücadelenin ***kendisine*** politik bir karakter kazandırmak gerektiğine ikna etsinler!

> " işçilerin işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelesi" ("hükümete karşı ***ekonomik*** mücadele"!!), "doğrudan devrimci anlamı dışında, işçileri sürekli olarak politik haklardan yoksun oluşları sorunuyla karşılaştırmak gibi bir başka anlama daha

* "*Raboçaya Mysl*", "*Özel Ek*", *s. 14.*

sahiptir." (Martinov, s. 44.)

Bu alıntıyı, yukarıda söylediklerimizi yüzüncü, bininci kez yinelemek için değil, Martinov'a bu yeni ve mükemmel formülasyon nedeniyle teşekkürlerimizi sunmak için yaptık: "işverenlere ve hükümete karşı işçilerin ekonomik mücadelesi". Harika! İşçilerin "bütün işçilerin durumlarının düzeltilmesi için genel çıkarlar uğruna politik mücadeleye" çağrılmasından* başlayıp, aşamalar teorisinden geçerek, "en geniş uygulanabilirlik" vs. üzerine Konferans kararına kadar Ekonomizmin ***tüm özü*** burada bu kısa ve açık cümlede Ekonomistler arasındaki tüm kısmi görüş ayrılıkları ve nüansları elimine etmede ne kadar eşsiz bir beceri ve ustalıkla ifade edilmiştir. "Hükümete karşı ekonomik mücadele", sosyal-demokrat politikadan çok çok uzak olan trade-unionist politikanın ta kendisidir.

B) Martinov Plehanov'u Nasıl Derinleştirdi

"Son zamanlarda aramızda ne kadar çok sosyal-demokrat Lomonosovlar peydahlandı!" demişti bir keresinde bir yoldaş ve bununla, Ekonomizme meyleden insanların, mutlaka "kendi kafalarıyla" yüce doğrulara (örneğin, ekonomik mücadelenin, işçileri, haklardan mahrumiyetleri sorunuyla karşı karşıya getireceği gibi yüce doğrulara) varma ve bunu yaparken, doğuştan dâhiye özgü yüce horgörüyle, devrimci düşüncenin ve devrimci hareketin önceki gelişmesinin halihazırda ortaya çıkarmış bulunduğu herşeyi görmezlikten gelme şaşılası eğilimini kastediyordu. Ve Lomonosov-Martinov işte böylesine bir doğuştan yetenek. Onun "Güncel Sorunlar" makalesine bir göz atılsın, hemen, onun "kendi kafasıyla", uzun zaman önce Akselrod (onun

hakkında Lomonosov'umuz elbette tamamen susuyor) tarafından söylenmiş olan şeye ***yaklaştığı,*** burjuvazinin şu ya da bu katmanının muhalif tavrını görmezlikten gelmememiz gerektiğini ("Raboçeye Dyelo" No. 9, s. 61, 62, 71, "Raboçeye

Dyelo" yazı kurulunun Akselrod'a "Yanıt"ıyla karşılaştırınız, s. 22, 23/24) anlamaya ***başladığı*** vs. görülecektir. Fakat —heyhat!— o "yalnızca yaklaşıyor", "yalnızca başlıyor", ve bundan fazlası değil, çünkü Akselrod'un düşüncelerini tüm bunlara rağmen o kadar az kavramıştır ki, "girişimcilere karşı ve hükümete karşı ekonomik mücadele"den söz ediyor. Üç yıl boyunca (1898—1901) "Raboçeye Dyelo", Akselrod'u kavramak için çabalamıştır ve ... yine de onu kavramamıştır! Sakın bu da, sosyal-demokrasinin, "tıpkı insanlık gibi", önüne sadece çözebileceği görevleri koyuyor olmasından ileri gelmesin?

Fakat Lomonosovlar, sadece birçok şeyi bilmemeleriyle değil (böyle olsaydı, bu kötülüğün sadece yarısı olurdu!), fakat aynı zamanda kendi bilisizliklerinin bilincinde olmamalarıyla da öne çıkıyorlar. Bu artık gerçek bir kötülüktür, ve bu kötülük onları, doğrudan doğruya Plehanov'u "derinleştirmeye" koyulmaya sevkediyor.

> "Plehanov bu kitabı ("Rusya'da Kıtlığa Karşı Mücadelede Sosyalistlerin Görevleri") yazdığından bu yana, köprülerin altından çok sular aktı" diyor Lomonosov-Martinov. "On yıl boyunca işçi sınıfının ekonomik mücadelesini yöneten sosyal-demokratlar... Parti taktiğini kapsamlı bir teorik temele oturtmaya henüz zaman bulamamışlardır. Şimdi bu sorun olgunlaşmıştır ve biz böyle bir teorik temel atmak istiyorsak, Plehanov'un bir zamanlar geliştirdiği taktik ilkeleri mutlaka önemli ölçüde derinleştirmek zorundayız... Şimdi propaganda ile ajitasyon arasındaki farkı, Plehanov'un yaptığından farklı tanımlamamız gerekir." (Martinov az önce Plehanov'un şu sözlerini aktarmıştır: "Propagandist birçok düşünceyi bir ya da birkaç insana verir, ajitatör ise sadece bir ya da birkaç düşünce verir, ama bunu geniş bir kitleye verir".) "Propaganda denince, tek tek kişilerin mi yoksa geniş kitlelerin mi anlayabileceği bir biçimde yapılıp yapılmamasından bağımsız olarak, mevcut toplumsal düzenin tümünün ya da kısmi görüngülerinin devrimci tarzda aydınlatılmasını anlamalıyız. Sözcüğün dar anlamında (aynen böyle!) ajitasyondan ise, kitlelerin belirli somut eylemlere çağrılmasını, proletaryanın toplumsal yaşama

doğrudan devrimci müdahalesinin teşvik edilmesini anlamamız gerekir."

Rus sosyal-demokrasisini —ve uluslararası sosyal-demokrasiyi de— bu yeni, daha kesin ve daha derin Martinovcu terminolojiden dolayı kutlarız. Şimdiye kadar (Plehanov ve uluslararası işçi hareketinin diğer önderleriyle birlikte) biz, örneğin işsizlik sorununu ele alan propagandistin, bunalımların kapitalist niteliğini açıklaması, modern toplumda bu bunalımların kaçınılmazlığının nedenini göstermesi, bu toplumun sosyalist bir topluma dönüştürülmesi zorunluluğunu vs. anlatması gerektiğini düşünüyorduk. Tek sözcükle propagandist, "birçok düşünce" vermelidir, öyle çok ki, tüm bu düşünceler bütünlükleri içinde ve bir kerede, ancak (nispeten) az sayıda kişi tarafından anlaşılır. Oysa aynı sorunu ele alan ajitatör, kendisini dinleyenlerin en çok bildikleri ve en göze batıcı bir örneği —örneğin işsiz bir işçi ailesinin kıtlıktan ölmesi, sefaletin artması vs.— ele alacak ve tüm çabalarını, herkesçe bilinen bu olgular temelinde "kitle"ye ***bir tek düşünceyi*** vermek üzerine yoğunlaştıracaktır: zenginliğin artmasıyla sefaletin artması arasındaki çelişkinin saçmalığı düşüncesi; bu çarpıcı haksızlığa karşı kitlede hoşnutsuzluk ve öfke ***uyandırmaya*** uğraşacaktır, bu çelişkinin kökeninin açıklanmasını ise propagandiste bırakacaktır. Bu nedenle propagandist esas olarak ***yazarak,*** ajitatör ise ***konuşarak*** görev yapar. Propagandistten, ajitatörünkinden farklı vasıflar beklenir. Örneğin Kautsky ve La-fargue'a propagandist, Bebel ve Guesde'ye ajitatör deriz. Pratik faaliyetin üçüncü bir alanını ya da işlevini, görevi "kitleleri belirli somut eylemlere çağırmak" olan bir işlevi uydurmaya kalkışmak büyük saçmalıktır, çünkü tekil bir olgu olarak "çağrı", ya doğal ve kaçınılmaz biçimde gerek teorik inceleme ve propaganda broşürünü, gerekse de ajitasyon konuşmasını tamamlar, ya da salt bir yürütme işlevini ifade eder. Örneğin Alman sosyal-demokratlarının tahıl gümrüklerine karşı bugünkü mücadelesini alalım. Teorisyenler gümrük

politikası üzerine incelemeler kaleme alırlar ve örneğin ticaret sözleşmeleri ve ticaret serbestliği için mücadeleye "çağırırlar"; propagandist aynı şeyi dergide, ajitatör ise halka yaptığı konuşmalarda yapar. Kitlenin "somut eylemleri" şu anda, Reichstag'a, tahıl gümrüğünün yükseltilmemesini talep eden dilekçelerin imzalanmasıdır. Bu eylemlere çağrı, dolaylı olarak teorisyenler, propagandistler ve ajitatörlerden, dolaysız olarak ise fabrika ve evlerden imza toplayan işçilerden gelir. O halde Martinovcu terminolojiye göre Kautsky ve Bebel'in ikisinin de propagandist, imza toplayanların ise ajitatör olmaları gerekir, öyle değil mi?

Almanlar örneği bana, Almanca "Verballhornung" sözcüğünü anımsattı. Johann Ballhorn, XVI. yüzyılda Leipzig'de yaşayan bir yayıncıydı; bir alfabe kitabı yayınlamıştı ve içine, âdet olduğu üzere, bir horozu temsilen bir de resim koymuştu; fakat resim, mahmuzlarıyla birlikte bir horozun bilinen resmini değil mahmuzsuz bir horoz gösteriyor, yanında ise birkaç yumurta duruyordu; alfabenin kapağında da şu açıklama yer alıyordu: "Johann Ballhorn tarafından ***düzeltilmiş*** baskı." O zamandan bu yana Almanlar, aslında kötüleştirme olan bu tür "düzeltmeler"e Verballhornung (Ballhornlaştırma) derler. Ve Martinovların Plehanov'u nasıl "derinleştirdiğini" görünce, insan ister istemez Ballhorn'u anımsıyor…

Martinov bu karışıklığı ne amaçla "icat" etti? "Tıpkı Plehanov'un bundan 15 yıl önce yaptığı gibi, 'Iskra'nın dikkatini meselenin yalnızca bir yanına diktiğini" (s. 39) göstermek amacıyla.

> "'Iskra'ya göre, en azından bugün için, ajitasyon görevleri propaganda görevleri tarafından geri plâna itilmektedir." (s. 52)

Bu son cümleyi Martinovcadan insanların konuştukları dile çevirecek olursak (çünkü insanlık, yeni keşfedilen terminolojiyi benimsemeye henüz zaman bulamamıştır), ortaya şu çıkmaktadır: "Iskra"da, "elle tutulur belli sonuçlar vaat eden" "hükümete yasa koyucu ve idari önlemler talepleri sunma" (ya

da, henüz Martinov'un seviyesine ulaşamamış eski insanlığın eski terminolojisini kullanmama bir kez daha izin verilirse, sosyal reform talepleri), politik propaganda ve politik ajitasyon görevleri tarafından geri plâna itilmektedir. Biz okura bu tezle aşağıdaki tiradı karşılaştırmasını öneriyoruz:

> "Bizi bu programlarda" (devrimci sosyal-demokratların programlarında) "şaşırtan şey, bu programlarda, işçilerin parlamentodaki (ki Rusya'da yoktur) faaliyetlerinin yararları ön plâna çıkarılırken, işçilerin ülkemizde mevcut olan fabrika işlerini düzenleyen fabrikatörlerin yasama meclislerine... ya da en azından yerel yönetimlere katılmalarının öneminin (devrimci nihilizmleri yüzünden) tamamen gözardı edilmesidir…"

Bu tiradın yazarı, Martinov'un kendi aklıyla vardığı düşünceyi biraz daha doğrudan, net ve açık ifade etmektedir. Bu yazar ise "Raboçaya Mysl Özel Eki"ndeki R. M.'dir (s. 15).

C) Politik Teşhirler ve "Devrimci Faaliyete Eğitmek"

Martinov "Iskra"nın karşısına kendi "işçi kitlelerinin faaliyetini yükseltme" "teorisi"ni koymakla, gerçekte bu faaliyeti ***küçültme*** çabasını açığa vurmuştur, çünkü bütün Ekonomistlerin önünde eğildikleri aynı ekonomik mücadeleyi, harekete geçirmek için tercih edilmesi gereken özellikle önemli, "en geniş uygulanabilirliği olan" bir araç ve bu faaliyetin alanı ilan etmiştir. Bu yanılgı, kesinlikle sadece Martinov'a özgü olmadığından ötürü karakteristiktir. Gerçekte ise "işçi kitlelerinin faaliyetini yükseltmek" ***ancak,*** kendimizi "ekonomik zemin üzerinde politik ajitasyon"la ***sınırlamadığımızda*** sağlanabilecektir. Politik ajitasyonun zorunlu genişletilmesinin en önemli koşullarından biri ise ***çok yönlü*** politik teşhirin örgütlenmesidir. Bu teşhirler olmadan kitleler politik bilince ve devrimci faaliyete eğitilemezler. Bu nedenle, bu tür faaliyet, tüm uluslararası sosyal-demokrasinin en önemli işlevlerinden birini oluşturur, çünkü politik özgürlük de bu teşhirleri ortadan

kaldırmaz, sadece yönelim alanını değiştirir. Örneğin Alman partisi, tam da yürüttüğü politik teşhir kampanyasının azalmayan enerjisi sayesinde konumlarını sağlamlaştırmakta ve etki alanını genişletmektedir. Eğer işçiler, ***hangi sınıfı*** hedef alıyor olursa olsun, ***her türlü*** zorbalık ve baskı, zor ve suiistimal olayına tepki göstermeyi, hem de herhangi bir açıdan değil de sosyal-demokrat açıdan tepki gösterıneyi öğrenmemişlerse, işçi sınıfının bilinci gerçek bir politik bilinç olamaz. Eğer işçiler, somut ve ayrıca mutlaka güncel politik olaylar ve olgular temelinde diğer toplumsal sınıfların ***her birini*** entelektüel, moral ve politik yaşamlarının ***bütün*** tezahürleri içinde gözlemlemeyi öğrenmezlerse; nüfusun ***bütün*** sınıf, katman ve gruplarının yaşam ve faaliyetlerinin bütün yönlerinin materyalist tahlil ve materyalist değerlendirmesini pratikte uygulamayı öğrenmezlerse, işçi kitlelerinin bilinci gerçek bir sınıf bilinci olamaz. İşçi sınıfının dikkatini, gözlem yeteneğini ve bilincini yalnızca ya da hatta esas itibariyle işçi sınıfı üzerinde yoğunlaştıranlar sosyal-demokrat değildir, çünkü işçi sınıfının kendisini tanıması, onun modern toplumun ***bütün*** sınıfları arasındaki karşılıklı ilişkilere dair yalnızca teorik düşüncelerle değil — daha doğrusu: teorik olmaktan çok, politik yaşamın deneyimleri temelinde edinilmiş düşüncelerle kopmaz biçimde bağlıdır. Bu nedenle, Ekonomistlerimizin, ekonomik mücadelenin kitlelerin politik harekete çekilişi için en geniş uygulanabilirliği olan araç olduğu yolundaki vaazları bu kadar zararlı ve pratikteki anlamı bakımından bu kadar gericidir. Bir işçi, sosyal-demokrat olabilmek için, toprak sahibi ve papazın, yüksek memur ve köylünün, öğrenci ve dilencinin ekonomik niteliği ve sosyo-politik çehresi hakkında açık seçik bir düşünceye sahip olmalıdır; onların güçlü ve zayıf yanlarını bilmeli, her sınıf ve katmanın, ardında bencil hedeflerini ve gerçek "iç yapısı"nı ***gizlediği*** bütün slogan ve safsataları bilmelidir; hangi kurumların ve hangi yasaların şu ya da bu çıkarları dile getirdiğini ve bunu nasıl yaptıklarını anlamalıdır. Ne var ki, bu

"açık seçik düşünce" hiçbir kitaptan öğrenilemez; bu ancak canlı örnekler sayesinde, belli bir anda çevremizde olup biten, herkesin birbirine anlattığı ya da fısıldadığı, belli olaylarda, belli mahkeme kararlarında vs. ifadesini bulan şeylerin hemen teşhir edilmesi sayesinde edinilebilir. Bu çok yönlü politik teşhirler, kitleleri devrimci faaliyete eğitmenin zorunlu ve ***temel*** koşuludur.

Polisin halka hayvanca davranışı, mezheplerin baskı görmesi, köylülere zulmedilmesi, sansürün amansızlığı, askerlere eziyet edilmesi, en masum kültürel çabaların bastırılması vs. karşısında Rus işçileri neden hâlâ bu kadar az devrimci faaliyet göstermektedir? "Ekonomik" mücadele bunu "kafasına dank ettirmediği", bu faaliyet "elle tutulur sonuçlar" "vaat etmediği" ve "olumlu" pek fazla bir şey sağlamadığı için mi? Hayır, böyle düşünmek, yineliyoruz, kendi suçunu başkalarına yüklemeye çalışmaktan, kendi darkafalılığını (diğer bir isimle Bernsteincılığı) işçi kitlelerinin sırtına yıkmaya çalışmaktan başka bir şey değildir. Kitle hareketinin peşinden ayağımızı sürüyerek geldiğimiz için, bütün bu rezaletlerin yeterince geniş, çarpıcı ve hızlı teşhirini örgütlemeyi henüz beceremediğimiz için kendi kendimizi suçlamalıyız. Bunu yaparsak (ve bunu yapabiliriz ve yapmak zorundayız), en sıradan işçi bile, öğrencilerin ve mezhep üyelerinin, köylülerin ve yazarların, kendisini adım başı ezen aynı gerici iktidar tarafından hakarete uğradığını ve eziyet gördüğünü anlayacak ***ya da hissedecektir,*** ve bunu hisseder hissetmez kendisi de mutlaka tepki göstermek isteyecek, bugün sansürcüleri yuhalayacak, yarın bir köylü ayaklanmasını bastırmış olan valinin konağı önünde gösteri yapacak, öbür gün kutsal engizisyonun işini yapan papaz kılıklı jandarmalara bir ders verecektir vs. Bugüne kadar, işçi kitlelerinin önüne, son zamanlarla ilgili çok yönlü teşhirler ***sermek*** konusunda çok az şey yaptık ya da hemen hemen hiçbir şey yapmadık. İçimizden pekçoğunda bu ***boyun borcu*** henüz bilince çıkmış değil, pekçok kişi, fabrika

yaşamının dar çerçevesi içinde "monoton günlük mücadele"nin peşinden ayaklarını sürüyerek geliyor. Böyle bir durumda "'Iskra', parlak ve tamamlanmış düşüncelerin propagandasının önemine kıyasla monoton günlük mücadelenin ilerleyişinin önemini küçümseme eğilimindedir" (Martinov, s. 61) demek, partiyi geriye savurmak, hazırlıksızlığımızı, geriliğimizi savunmak ve göklere çıkarmak demektir.

Kitlelerin eyleme çağrılmasına gelince, enerjik bir politik ajitasyon, canlı ve çarpıcı teşhirler mevcut olur olmaz, bu kendiliğinden gerçekleşecektir. Birini suçüstü yakalamak ve her yerde anında teşhir etmek, aslında her türlü "çağrı"dan daha etkilidir; bu öyle etkilidir ki, çoğu kez, kitlelere kimin çağrı yaptığını, kimin şu ya da bu gösteri plânını önerdiğini vs. saptamak olanaksızlaşır. Çağrı —sözcüğün genel anlamında değil, somut anlamında— ancak eylem yerinde, ancak bizzat ve hemen eyleme katılanlar tarafından yapılabilir. Biz sosyal-demokrat yazarların işi ise, politik teşhirleri ve politik ajitasyonu derinleştirmek, genişletmek ve güçlendirmektir.

Sırası gelmişken, "çağrı yapmak" üzerine birkaç söz. İlkbahar olaylarından ***önce,*** işçileri, kesinlikle ***elle tutulur sonuçlar vaat etmeyen*** bir soruna, yani öğrencilerin zorla askere alınması sorununa aktif biçimde müdahale etmeye ***çağıran tek organ*** "***Iskra***" idi. "183 öğrencinin zorla askere alınması" ile ilgili 11 Ocak tarihli emrin yayınlanmasından hemen sonra, "Iskra" bu konu üzerine bir makale yayınladı (No: 2, Şubat*) ve daha herhangi bir gösteri başlamadan ***önce,*** işçileri öğrencilerin yardımına koşmaya ***çağırdı,*** "halkı", hükümetin bu küstahça meydan okumasına karşı açık bir yanıt vermeye çağırdı. Şimdi herkese soruyoruz: "Çağrı yapmak"tan bu kadar çok söz eden ve bunu özel bir faaliyet alanı haline getiren Martinov'un ***bu*** çağrı hakkında tek sözcük etmemesi gibi önemli bir durum nasıl açıklanır? Ve tüm bunlardan sonra, Martinov'un,

---

* *Bkz. "Tüm Eserler", Cilt IV, 1. yarı Cilt, s. 72. —**Alm. Red.***

"elle tutulabilir sonuçlar vaat eden" talepler için mücadeleye yeterince "çağrı" yapmayan "Iskra"yı ***tekyanlı*** ilan etmesi darkafalılık değil midir?

"Raboçeye Dyelo" da dahil olmak üzere Ekonomistlerimiz, kendilerini geri işçilere uydurdukları için başarılı olmuşlardır. Ne var ki sosyal-demokrat işçi, devrimci işçi (ve bunların sayısı giderek artmaktadır), "elle tutulur sonuçlar vaat eden" vs. talepler için mücadele üzerine bütün bu açıklamaları hiddetle reddedecektir, çünkü o, bunların o eski, rubleye kopek katma türküsünün sadece yeni varyasyonları olduğunu anlayacaktır. Bu işçi, "Raboçaya Mysl" ve "Raboçeye Dyelo"dan akıl hocalarına şöyle diyecektir: Niçin yaygara basıyorsunuz beyler, kendi görevlerinizi yerine getireceğinize, niçin bizim kendi başımıza üstesinden gelebileceğimiz şeylerle uğraşıyorsunuz? Sosyal-demokratların görevinin ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak olduğunu söylemek hiç de akıllıca değil; bu sadece başlangıçtır ve sosyal-demokratların esas görevi bu değildir, çünkü bütün dünyada, ve Rusya'da da, ***çoğu kez polisin kendisi*** ekonomik mücadeleye politik bir nitelik

---

* *"Ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak" talebi, politik faaliyet alanında kendiliğindenliğe tapmayı en açık biçimde ifade etmektedir. Ekonomik mücadele genellikle kendiliğinden, yani "devrimci basilin, aydınlar"ın müdahalesi olmadan, bilinçli sosyal-demokratların müdahalesi olmadan politik bir nitelik kazanır. Örneğin İngiltere'de işçilerin ekonomik mücadelesi, sosyalistlerin herhangi bir katılımı olmadan politik bir nitelik kazanmıştır. Oysa sosyal-demokratların görevi, ekonomik zemin üzerinde politik ajitasyondan ibaret değildir, onların görevi, bu trade-unionist politikayı sosyal-demokratik bir politik mücadeleye dönüştürmek, ekonomik mücadelenin işçilerde uyandırdığı politik bilinç kıvılcımlarından, işçileri sosyal-demokrat politik bilinç düzeyine yükseltmek için yararlanmaktır. Fakat kendiliğinden uyanan politik bilinci yükseltip ileriye götürmek yerine Martinovlar, kendiliğindenlik önünde diz çöküyor ve ekonomik mücadelenin işçilerin politik haklardan yoksun olmalarını "kafalarına dank ettirdiği"ni iddia edip bıkkınlık verene kadar yineliyorlar. Trade-unionist politik bilincin bu kendiliğinden uyanışının, sizlerin sosyal-demokrat görevleriniz sorununa "kafalarınızı dank ettirmemesi" kötü bayağı!*

kazandırmaya ***başlamaktadır,*** ve işçiler hükümetin kimin yanında yer aldığını kendileri öğrenecektir.* Fakat sanki yeni bir Amerika keşfetmişçesine ileri sürdüğünüz "işçilerin işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelesi", Rusya'nın en ücra taşrasında bile, grevlerden haberdar olan ama sosyalizm hakkında neredeyse hiçbir şey duymamış işçilerin kendileri tarafından yürütülüyor. Elle tutulur sonuçlar vaat eden somut talepler ileri sürerek harekete geçirmek istediğiniz işçi kitlelerinin "eylemliliği" zaten mevcuttur ve biz kendimiz günlük, sınırlı sendikal çalışmamızda bu somut talepleri, nerdeyse aydınlardan hiç yardım almadan ileri sürüyoruz. Fakat ***böyle*** bir faaliyet bize yetmiyor; sadece "ekonomik" politika mamasıyla beslenecek çocuklar değiliz; diğerlerinin bildiklerini de bilmek istiyoruz, politik yaşamın ***bütün*** yönlerini tanımak ve

---

* *İşçilerin Ekonomistlere yönelttikleri bu sözlerin tarafımızdan uydurulmadığını kanıtlamak için, işçi hareketini hiç kuşkusuz çok yakından tanıyan ve biz "dogmatikler"e sempati duyma eğiliminde hiç olmayan iki tanığa atıfta bulunacağız, çünkü bunlardan biri ("Raboçeye Dyelo"yu bile politik bir organ sayan!) bir Ekonomist, diğeri ise bir teröristtir. Birinci tanığımız —gerçeklik ve canlılık açısından— mükemmel bir makalenin, "Petersburg İşçi Hareketi ve Sosyal-Demokrasinin Pratik Görevleri"nin yazarıdır ("Raboçeye Dyelo" No: 6). Yazar, işçileri: 1- bilinçli devrimciler, 2- ara kesim, ve 3- geriye kalan kitle olarak üçe ayırmaktadır. Ve ara kesim, "politik yaşamın sorunlarına, genel toplumsal koşullarla ilişkisini çoktan kavranmış olduğu kendi acil ekonomik çıkarlarından daha fazla ilgi göstermektedir.." "Raboçaya Mysl" "sertçe eleştirilmekte"dir: "Hep aynı şey, çoktan bilinen, çoktan okunan şeyler", "politik panoramasında yeni bir şey yok" (s. 30 ve 31). Fakat üçüncü kesim bile, "meyhanenin ve kilisenin daha az demoralize ettiği bu daha genç ve duyarlı kesimin eline neredeyse hiçbir zaman politik içerikli bir kitap geçmemesine rağmen, öğrenci ayaklanmaları vs. üzerine duyduğu bölük pörçük haberler hakkında derinlemesine düşündüğünde, politik yaşamda meydana gelen olaylar hakkında tamamen yanlış hükümler vermektedir." Terörist ise şöyle yazıyor: "... Çeşitli yabancı kentlerdeki fabrika yaşamı üzerine küçük ayrıntılar bir iki kez okunur, sonra bundan vazgeçilir... Bu çok can sıkıcıdır... Bir işçi gazetesinde devletten söz etmemek... işçilere küçük çocuk muamelesi yapmak demektir... İşçi küçük çocuk değildir" ("Svoboda", Devrimci-Sosyalist Grubun organı, s. 69 ve 70).*

her politik olaya ***aktif biçimde*** katılmak istiyoruz. Bunun için, aydınlarımızın bizim zaten bildiğimiz şeyleri* daha az tekrarlaması, buna karşılık henüz bilmediğimiz, "ekonomik" deneyimlerimizden ve fabrikadaki deneyimlerden hiçbir zaman öğrenemeyeceğimiz şeylerden, yani politik bilgilerden daha fazla söz etmesi gerekir. Bu bilgiyi siz aydınlar edinebilirsiniz, ve bunları bize, şimdiye kadar yaptığınızdan yüzlerce, binlerce kez fazla miktarda iletmek ***boynunuzun borcudur;*** hem de sadece açıklamalar, broşürler ve makaleler biçiminde değil (çoğu kez bunlar —açıksözlülüğümüzü bağışlayın!— biraz sıkıcı oluyor), hükümetimizin ve egemen sınıflarımızın bugün yaşamın bütün alanlarında yaptıklarının mutlaka canlı ***teşhiri*** biçiminde yapın. Bu boyun borcunuzu daha gayretle yerine getirin ve "***işçi kitlelerinin faaliyetini yükseltmek"ten daha az söz edin.*** Biz sizin zannettiğinizden çok daha eylemliyiz ve "elle tutulur sonuçlar" vaat etmeyen talepleri bile sokak savaşlarıyla desteklemeyi beceriyoruz! Bizim eylemliliğimizi "yükseltmek" sizin işiniz değil, çünkü ***eylemlilikten yoksun olan asıl sizsiniz.*** Kendiliğindenlik önünde daha az secdeye gelin ve ***kendi*** eylemliliğinizi yükseltmeyi biraz daha çok düşünün baylar!

D) Ekonomizmin Terörizmle Ortak Yanı Nedir?

Yukarıdaki dipnotta, bir Ekonomistle, sosyal-demokrat olmayan bir teröristin, tesadüfen birbiriyle mutakabat içinde olduğu görülen görüşlerini aktardık. Ne var ki, genel konuşulduğunda, bu ikisi arasında tesadüfi değil, zorunlu bir iç bağıntı vardır, ve bunun üzerinde daha sonra ve tam da devrimci faaliyete eğitmek sorununda duracağız. Ekonomistlerle günümüz teröristlerinin ortak bir kökü var: bu, önceki bölümde genel bir olgu olarak söz ettiğimiz ve şimdi politik faaliyet ve politik mücadele alanındaki etkileri açısından inceleyeceğimiz ***kendiliğindenliğe tapmanın*** ta kendisidir. İlk bakışta, iddiamız paradoks gelebilir, çünkü "monoton günlük

mücadele"yi vurgulayanlarla, tek tek insanları en özverili mücadeleye çağıranlar arasındaki fark çok büyük gözükür. Fakat bu paradoks değildir. Ekonomistler ve teröristler, kendiliğinden hareketin iki farklı kutbuna tapanlardır: Ekonomistler, "salt-işçi-hareketi"nin kendiliğindenliğine, teröristler ise, devrimci çalışmayı işçi hareketiyle bir bütün halinde birleştirmeyi bilmeyen ya da bu olanaktan yoksun aydınların tutkulu öfkesinin kendiliğindenliğine taparlar. Bu olanağa artık inanmayan ya da hiç inanmamış olan birine, öfke duygusuna ve devrimci enerjisine terörden başka bir çıkar yol bulması gerçekten zor gelebilir. Böylece, sözünü ettiğimiz iki akımda da kendiliğindenliğe tapma, ünlü "Credo" programının ***gerçekleştirilmeye başlamasından*** başka bir şey değildir: işçiler "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" ("Credo"nun yazarı, düşüncesini Martinov'un sözleriyle ifade ettiğimiz için bizi bağışlasın! Buna hakkımız olduğunu düşünüyoruz, çünkü "Credo"da da, işçilerin ekonomik mücadelede nasıl "kafalarını politik rejime çarptıkları"ndan söz edilmektedir), aydınlar ise kendi güçleriyle politik mücadeleyi yürütsünler, elbette teröre baş vurarak! Bu tamamen mantıki ve kaçınılmaz bir ***sonuçtur,*** bu sonucun kaçınılmazlığı bu programı gerçekleştirmeye başlayanların ***bilincine çıkmamış olsa da,*** bu sonuçta ısrar etmemek elde değildir. Politik faaliyetin kendi mantığı vardır, ve bu mantık, en iyi niyetle ya teröre başvurmaya ya da ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmaya çağıranların bilincinden bağımsızdır. Cehenneme giden yol da iyi niyet taşlarıyla döşenmiştir, ve bu durumda iyi niyet insanı, "en az direnme yolu"na, ***tamamen burjuva*** "Credo" programı yoluna girme kendiliğinden çabasından kurtarmaz. Pekçok Rus liberalinin

* *Martinov "başka, daha gerçekçi(?) bir ikilem tasavvur etmektedir" ("Sosyal-Demokrasi ve İşçi Sınıfı", s. 19): "Ya sosyal-demokrasi, proletaryanın ekonomik mücadelesinde doğrudan önderliği üstlenir ve bu sayede(!) bu mücadeleyi devrimci sınıf mücadelesine dönüştürür..." "Bu sayede" — yani besbelli ki ekonomik mücadelede doğrudan önderlik sayesinde. Martinov bize, sadece sendikal mücadeleye önderlik sayesinde, trade-unionist bir hare-*

—açıktan liberallerin ve Marksist maskeli liberallerin— teröre içten bir sempati duyması ve bugün ortalığa yayılmış olan terörist ruh hallerini teşvik etmeye çalışması da tesadüf değildir.

İşçi hareketini her bakımdan ilerletme görevini önüne koyan, fakat bunu yaparken terörü ve deyim yerindeyse sosyal-demokrasiden kurtulmayı ***programına*** almış olan devrimci-sosyalist grup "Svoboda"nın[31] ortaya çıkması olgusu, sosyal-demokrat yalpalamaların yol açacağı bu sonucu ***daha 1897 sonunda harfiyen öngörüp*** ("Bugünkü Görevler ve Taktik Sorunu Üzerine") ünlü "iki perspektif"ini çizen P. B. Akselrod'un olağanüstü zekâsını bir kez daha doğrulamıştır.[32] Rus sosyal-demokratları arasında daha sonra ortaya çıkan bütün anlaşmazlıklar ve görüş ayrılıkları, tıpkı bitkinin tohum içinde bulunması gibi, bu iki perspektifte içerilidir.*

Bu açıdan bakıldığında, ekonomizmin kendiliğindenliğine karşı koyamayan "Raboçeye Dyelo"nun, neden terörizmin kendiliğindenliğine karşı koyamadığı da anlaşılır. Burada, "Svoboda"nın terörizmi savunmak için benimsediği özel argümantasyona işaret etmek çok ilginç olacaktır. "Svoboda" terörizmin yıldırıcı rolünü "tamamen reddeder" ("Devrimciliğin Yeniden Doğuşu", s. 64), bunun yerine terörün "sarsıp uyandırıcı önemi"ni ön plâna çıkarır. Bu, ilk olarak, teröre başvurmaya zorlayan o geleneksel (sosyal-demokrasi öncesi) düşünce çevre-

keti devrimci bir sınıf hareketine dönüştürmenin başarıldığının nerede görüldüğünü bir göstersin bakalım. Böyle bir "dönüşüm" için ***çok yönlü*** *politik ajitasyona "doğrudan önderlik" etmeye aktif biçimde girişmenin zorunlu olduğunu kavramıyor mu?... "Ya da öteki perspektif: Sosyal-demokrasi, işçilerin ekonomik mücadelesinin önderliğinden uzaklaşır ve... böylece kendi kanatlarını keser..." "Raboçeye Dyelo"nun yukarıda aktarılan görüşüne göre, "uzaklaşan" "Iskra"dır. Oysa gördük ki "Iskra", ekonomik mücadeleye önderlik için* ***"Raboçeye Dyelo"dan çok daha fazla şey yapmakta,*** *bunu yaparken kendisini sadece bununla sınırlamamakta ve bu görev uğruna politik görevlerini ihmal etmemektedir.*

sinin parçalanma ve çözülme safhalarından biri olarak karakteristiktir. Bugün hükümetin terörle "yıldırılamayacağı"nı ve dolayısıyla da dezorganize edilemeyeceğini tanımak, bir mücadele sistemi olarak, program tarafından tasdik ve kabul olunan bir faaliyet alanı olarak terörü mahkûm etmek demektir. İkinci olarak bu, "kitleleri devrimci faaliyete eğitme" alanındaki acil görevlerimiz konusunda anlayış kıtlığının örneği olarak daha da karakteristiktir. "Svoboda", terörü, işçi hareketini "sarsıp uyandırma"nın, ona "güçlü bir itki" vermenin aracı olarak propaganda ediyor. Kendi kendisini bundan daha çarpıcı biçimde çürüten bir başka argümantasyon tasavvur etmek zordur! Rus gerçekliğinde özel "sarsıp uyandırıcı" araçlar keşfetmeyi gerektirecek kadar az mı rezalet var? Öte yandan, Rusya'da egemen olan zorbalığın bile harekete geçirmediği ve geçiremeyeceği birisi, hükümetle bir avuç terörist arasındaki düelloyu kollarını kavuşturup, durup seyredecektir. Asıl mesele, işçi kitlelerinin Rus yaşantısının aşağılıkları tarafından, mücadele etme için çok güçlü biçimde sarsılıp uyandırılmalarıdır, ne var ki biz, Rus yaşantısının hepimizin zannettiğinden ve inandığından çok daha büyük miktarlarda ürettiği halk öfkesinin ***bir tek*** muazzam ırmak halinde birleştirilmesi gereken, deyim yerindeyse, tüm damla ve dereciklerini toplamayı ve merkezileştirmeyi bilmiyoruz. Bu görevin gerçekleştirilebilecek olduğunu, işçi hareketinin muazzam büyümesi ve yukarıda saptadığımız işçilerin politik yazına duydukları açlık, çürütülemez biçimde kanıtlamaktadır. Oysa terör çağrıları, tıpkı ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırma çağrısı gibi, Rus devrimcilerinin önündeki en acil görevden: çok yönlü politik ajitasyonu örgütleme görevinden ***kaçmanın*** farklı biçimleridir. "Svoboda" ajitasyonun ***yerine*** terörü ***geçirmek*** istiyor; "kitleler arasında güçlü, enerjik bir ajitasyon başladığında, terörün sarsıp uyandırıcı rolünü yerine getirmiş

---

* *Kastedilen 1901 ilkbaharında baş gösteren büyük sokak gösterileridir. (Yazarın 1908 baskısına dipnotu. —**Alm. Red.**)*

olacağı"nı açıkça ilan ediyor ("Devrimciliğin Yeniden Doğuşu", s. 68). İşte bu, hem teröristlerin hem de Ekonomistlerin, ilkbahar olaylarının* sunduğu açık kanıtlara rağmen, birilerinin yapay "sarsıp uyandırma araçları" arayarak, diğerlerinin ise "somut talepler"den söz ederek kitlelerin devrimci eylemliliğini küçümsediklerini göstermektedir. Ne biri, ne de diğeri, politik ajitasyon ve politik teşhirin örgütlenmesi alanında ***kendi eylemliliklerini*** geliştirmeye yeterli dikkati göstermiyorlar. Fakat bu eylemliliğin yerine bir başka şeyi ***geçirmek,*** ne şimdi, ne de herhangi başka bir zaman olanaklıdır.

E) Demokrasinin Öncü Savaşçısı Olarak İşçi Sınıfı

En kapsamlı ajitasyonun, ve dolayısıyla da çok yönlü politik teşhirlerin örgütlenmesinin, faaliyetin, eğer bu faaliyet gerçekten sosyal-demokrat bir faaliyet olacaksa, mutlaka zorunlu ve ***en acil*** görevleri arasında olduğunu gördük. Fakat bu sonuca ***sadece,*** işçi sınıfının politik bilgi ve politik eğitim itibariyle en acil gereksiniminden yola çıkarak vardık. Oysa sorunun böyle konuluşu çok dar olurdu, genelde her sosyal-demokrasinin, özelde de modern Rus sosyal-demokrasisinin genel demokratik görevlerini göz ardı ederdi. Bu önermeyi mümkün olduğunca somut açıklamak için, soruna Ekonomistlere "en yakın" yönden, yani pratik yönden yaklaşmaya çalışacağız. İşçi sınıfının politik bilincini geliştirmenin zorunlu olduğu konusunda "herkes hemfikir". Sorun şu: bu nasıl yapılacak ve buna ulaşmak için ne gerekli? Ekonomik mücadele işçilere sadece, hükümetin işçi sınıfına karşı tavrı ile ilgili sorunları "kafalarını dank ettirir" ve "ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak" görevi için ***ne kadar çok çaba harcarsak harcayalım,*** bu görev çerçevesinde işçilerin politik bilincini yükseltmeyi (sosyal-demokrat politik bilinç düzeyine çıkarmayı) ***asla başaramayız, çünkü aslında bu çerçevenin kendisi dardır.*** Martinov'un formülü bizim için, onun karışıklık

yaratma yeteneğini gösterdiğinden değil, bütün Ekonomistlerin temel yanılgısını, yani işçilerin politik sınıf bilincinin ***içeriden,*** deyim yerindeyse, ekonomik mücadelelerinden, yani sadece (ya da esas olarak) bu mücadelelerden yola çıkarak geliştirilebileceği inancını en canlı biçimde ifade ettiği için değerlidir. Böyle bir anlayış temelden yanlıştır ve onlarla giriştiğimiz polemik yüzünden bize gücenen Ekonomistler, görüş ayrılıklarının kaynağı üzerine yeterince düşünmek istemedikleri için, kelimenin tam anlamıyla birbirini anlamama, farklı diller konuşma durumu ortaya çıkıyor.

İşçilere politik sınıf bilinci ***ancak dışarıdan,*** yani ekonomik mücadelenin dışından, işverenlerle işçiler arasındaki ilişki alanının dışından götürülebilir. Bu bilginin edinilebileceği biricik alan, ***bütün*** sınıf ve katmanların devlet ve hükümetle ilişki alanı, ***bütün*** sınıflar arasındaki karşılıklı ilişkiler alanıdır. Bu nedenle, işçilere politik bilinç götürmek için ne yapmalı sorusuna, tek başına ve sadece, çoğu durumlarda pratisyenlerin —Ekonomizme eğilimli pratisyenleri tamamen bir yana bırakıyoruz— yetindiği yanıt, yani "işçilerin arasına gidilmeli" yanıtı verilmemelidir. ***İşçilere*** politik bilinç götürmek için sosyal-demokratlar ***nüfusun bütün sınıfları arasına gitmeli,*** ordu birliklerini ***bütün yönlere*** göndermelidir.

Böyle köşeli bir formülasyonu kasten seçişimizin, kendimizi kasten böylesine çok basitleştirilmiş ifade edişimizin nedeni, paradoksları çok sevmemiz değil, Ekonomistlere, bağışlanmaz biçimde ihmal ettikleri görevleri, anlamak istemedikleri trade-unionist politikayla sosyal-demokrat politika arasındaki farkı adamakıllı "kafalarına dank ettirmek"tir. Bu nedenle, okurdan, sabırsızlanmamasını ve bizi dikkatle sonuna kadar dinlemesini rica ediyoruz.

Son yıllarda en yaygın olduğu haliyle bir sosyal-demokrat çevre tipini alalım ve çalışmasını inceleyelim. Bu çevrenin "işçilerle bağı" vardır ve bununla yetinir; fabrikalardaki rezaletleri, hükümetin kapitalistlere ayrıcalıklı davranışını ve

polisin alçakça hareketlerini teşhir eden bildiriler yayınlar; işçilerle yapılan toplantılarda konuşmalar hiç ya da hemen hemen hiç, aynı konuların dışına çıkmaz; devrimci hareketin tarihi, hükümetimizin iç ve dış politikasının sorunları, Rusya ve Avrupa'nın ekonomik gelişimi sorunları ve modern toplumda çeşitli sınıfların konumları vs. üzerine konferanslar ve tartışmalar pek seyrek gerçekleşir; hiç kimse, toplumun öteki sınıflarıyla sistemli bağlar kurmayı ve geliştirmeyi düşünmez. Aslında böyle çevrelerin üyeleri için, kafalarında çizdikleri ideal politikacı resmi, sosyalist politik önderden çok, bir trade-union sekreteridir. Çünkü herhangi bir —diyelim ki İngiliz— trade-union sekreteri, işçilere daima ekonomik mücadele yürütmekte yardım eder, fabrikalara ilişkin teşhirler örgütler, grev ve grev gözcüleri koyma (herhangi bir fabrikada grev olduğu yolunda herkesi uyarmak için) özgürlüğünü kısıtlayan yasa ve önlemlerin adaletsizliğini anlatır, burjuva sınıflara mensup hakemlerin önyargılılıkları üzerine işçileri aydınlatır vs. vs. Tek sözcükle, her trade-union sekreteri, "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele"yi yürütür ve destekler. ***Bunun henüz*** sosyal-demokratizm olmadığı; bir sosyal-demokratın idealinin trade-union sekreteri değil, nerede görülürse görülsün, hangi sınıf ya da katmanı hedef alırsa alsın, keyfiliğin ve baskının bütün belirtilerine karşı tepki göstermeyi; bütün bu belirtileri, polis zorbalığı ve kapitalist sömürünün genel bir tablosunda birleştirmeyi; sosyalist inançlarını ve demokratik taleplerini ***tüm dünyanın gözü önünde*** açıklamak için, proletaryanın kurtuluş mücadelesinin dünya çapındaki tarihsel önemini ***herkese*** anlatmak için en küçük fırsattan yararlanmayı bilen ***halkın sözcüsü*** olması gerektiği ne kadar vurgulansa azdır. Örneğin Robert Knight (İngiliz trade-unionları içinde en güçlülerinden olan Kazancılar Birliği'nin ünlü sekreteri ve lideri) ile Wilhelm

---

* *Örneğin Alman-Fransız savaşında Liebknecht, tüm demokrasi adına bir eylem programı dikte etmiştir ve Marx ve Engels 1848 yılında bunu daha da çok yapmışlardır.*

Liebknecht karşılaştırılsın ve Martinov'un "Iskra" ile arasındaki görüş ayrılıklarını tartışırken yaptığı gibi, bu ikisi karşı karşıya konsun. Görülecektir ki, Robert Knight —Martinov'un makalesinin sayfalarını karıştırmaya başlıyorum— "kitleleri" çok daha fazla "bilinen somut eylemlere çağırırken" (s. 39), W. Liebknecht daha çok "mevcut düzenin tamamının ya da kısmi görüngülerinin devrimci açıdan aydınlatılması" (s. 38 ve 39) ile uğraşmıştır; R. Knight "proletaryanın acil taleplerini formüle eder ve bunları gerçekleştirme araçlarını gösterirken" (s. 41), bunları da yapan W. Liebknecht, "aynı zamanda çeşitli muhalif katmanların aktif faaliyetine yol göstermeyi" ve "onlara pozitif bir eylem programı dikte etmeyi" ihmal etmemiştir* (s. 41); R. Knight "ekonomik mücadelenin kendisine mümkün olduğunca politik bir nitelik kazandırmak" için (s. 42) elinden geleni yapar, ve "elle tutulur belirli sonuçlar vaat eden somut talepleri hükümete sunma"yı (s. 43) fevkalâde becerirken, W. Liebknecht daha çok "tek yönlü teşhirlerle" uğraşmış (s. 40); R. Knight "monoton günlük mücadelenin ilerlemesine", W. Liebknecht ise "parlak ve tamamlanmış düşüncelerin propagandasına" (s. 61) daha çok önem vermiş; W. Liebknecht kendi yönettiği gazeteyi "halkın çeşitli kesimlerinin çıkarlarıyla çatıştığı ölçüde ülkemizdeki durumu ve herşeyden önce de politik durumu teşhir eden devrimci muhalefetin bir organı" (s. 63) haline getirirken, R. Knight "proleter mücadele ile sıkı organik bağ içinde işçi davası için çalışmış" (s. 63) — "sıkı ve organik bağ" sözü, daha önce Kriçevski ve Martinov örneklerinde gördüğümüz gibi, kendiliğindenliğe tapma anlamında anlaşıldığında— ve "etki alanını daraltmıştır", çünkü o da tıpkı Martinov gibi, elbette "bununla bizzat etkiyi derinleştirdiğine" (s. 63) inanmıştır. Kısacası, görülecektir ki, Martinov sosyal-demokrasiyi fiilen trade-unionizme indirgemiş, elbette bunu sosyal-demokrasinin iyiliğini istemediği için değil, Plehanov'u anlamaya çalışacağına, onu derinleştirmekte biraz acele ettiği için yapmıştır.

Fakat konumuza dönelim. Proletaryanın politik bilincinin çok yönlü geliştirilmesini sadece lafta savunmayan bir sosyal-demokratın, "nüfusun bütün sınıfları arasına gitmek" zorunda olduğunu söyledik. Şu sorular önümüze çıkıyor: Bu nasıl gerçekleşecek? Buna gücümüz var mı? Bütün diğer sınıflar içinde böyle bir çalışma için zemin var mı? Bu bir geri çekilme anlamına gelmez mi, ya da sınıf bakış açısından gerilememize yol açmaz mı? Bu soruları inceleyelim.

Hem teorisyenler, hem propagandistler, hem ajitatörler, hem de örgütçüler olarak biz "nüfusun bütün sınıfları içine gitmek" zorundayız. Sosyal-demokratların teorik çalışmasının, tek tek sınıfların sosyal ve politik durumlarının tüm özelliklerinin incelenmesine yönelik olması gerektiğinden hiç kimse kuşku duymuyor. Ne var ki, bu hususta çok az şey yapılıyor, fabrika yaşamının özelliklerinin incelenmesi konusunda yapılanlarla kıyaslandığında kıyaslanmayacak kadar az şey yapılıyor. Komitelerde ve çevrelerde, metalurji sanayiinin herhangi bir dalında özel incelemeler yapmaya dalmış insanlara bile rastlayabiliriz, fakat sosyal ve politik yaşamımızın herhangi bir aktüel konusu üzerine, nüfusun diğer kesimleri arasında sosyal-demokrat çalışma için fırsat yaratabilecek malzeme toplama işiyle özel olarak uğraşan (çoğu kez olduğu gibi şu ya da bu nedenle pratik çalışmayı bırakmak zorunda kalmış) örgüt üyelerine rastlamak neredeyse imkansızdır. İşçi sınıfı hareketinin bugünkü önderlerinin çoğunun yetersiz hazırlığından söz ederken, bu bağıntıdaki eğitimden de bahsedilmek zorundadır, çünkü bu da "proleter mücadele ile sıkı organik bağ"ın "Ekonomist" kavranışıyla bağıntılıdır. Fakat asıl mesele elbette, halkın bütün katmanları içinde ***propaganda*** ve ***ajitasyondur. Herkesin*** katılabileceği mitingler ve toplantılar, ***bütün*** sınıfların temsilcilerinin önünde konuşma olanağı sağlayan parlamento, Batı Avrupa sosyal-demokratlarına bu çalışmayı kolaylaştırmaktadır. Bizde ise ne bir parlamento, ne de toplantı özgürlüğü var, fakat biz yine de, bir ***sosyal-demokratı*** dinlemek isteyen işçilerle toplantılar yapmayı

başarıyoruz. Bir ***demokratı*** dinlemek isteyen tüm halk sınıflarının temsilcileriyle toplantılar yapmayı da bilmeliyiz. Çünkü, "komünistlerin her devrimci hareketi desteklediklerini", bu nedenle, sosyalist inançlarımızı bir an bile gizlemeksizin, ***tüm halkın önünde genel demokratik görevleri*** anlatmak ve vurgulamakla yükümlü olduğumuzu pratikte unutan biri sosyal-demokrat değildir. ***Her*** türlü genel demokratik sorunların gündeme getirilmesinde, öne çıkartılmasında ve çözülmesinde ***herkesten önde olma*** yükümlülüğünü pratikte unutan biri, sosyal-demokrat değildir.

"Bununla herkes mutlak hemfikir!" —diye sözümüzü kesecek sabırsız okur—, ve Yurtdışı Birliği'nin son konferansı tarafından kabul edilen "Raboçeye Dyelo" Yazı Kurulu'na Talimatlarda doğrudan şöyle deniyor:

> "Proletaryayı, ya özel bir sınıf olarak doğrudan, ya da ***özgürlük mücadelesinde bütün devrimci güçlerin öncü müfrezesi*** olarak ilgilendiren toplumsal ve politik yaşamın bütün olgu ve olayları, politik propaganda ve ajitasyona hizmet etmek zorundadır." ("İki Konferans", s. 17, italikler bizim.)

Evet, bunlar çok doğru, çok güzel sözler, "Raboçeye Dyelo" bunları ***kavramış*** olsaydı, ***bu sözlerin yanında bunlarla çelişen şeyler söylemeseydi,*** bundan tamamen hoşnut olurduk. Kendine "avangard", öncü birlik demek yetmez — aynı zamanda öyle de davranmak gerekir ki, tüm diğer birlikler bizim başta yürüdüğümüzü görsünler ve bunu kabul etmek zorunda kalsınlar. Ve okura soruyoruz: Diğer "birlikler"in temsilcileri, "öncüyüz" dediğimizde bu lafa inanacak kadar aptal mıdırlar? Şunu somut olarak bir kez düşünün: Bir sosyal-demokrat, eğitim görmüş Rus radikallerinin ya da liberal meşrutiyetçilerin "birliği"ne geliyor ve diyor ki: Biz öncüyüz, "önümüzde, olanaklar ölçüsünde, ekonomik mücadelenin kendisine politik bir karakter kazandırmak görevi duruyor". Birazcık zeki her radikal ya da meşrutiyetçi (ve Rus radikalleri

ve meşrutiyetçileri arasında pek çok zeki insan vardır), böyle bir konuşma duyduğunda alaylı alaylı gülümseyecek ve şöyle diyecektir (elbette içinden, çünkü o pekçok durumda aynı zamanda usta bir diplomattır):

"Bu 'öncü' de ne kadar budala! İşçilerin ekonomik mücadelesinin kendisine politik bir karakter kazandırmanın bizim görevimiz, burjuva demokrasisinin ileri temsilcilerinin görevi olduğunu bile bilmiyor. Tıpkı tüm Batı Avrupalı burjuvalar gibi, biz de işçileri politikanın içine çekmek istiyoruz, ***ama sadece trade-unionist bir politikaya — sosyal-demokrat bir politikaya değil.*** İşçi sınıfının trade-unionist politikası, işçi sınıfının ***burjuva politikasıdır.*** Bu 'öncü' kendi görevlerini böyle formüle ediyorsa, bu trade-unionist politikanın formüle edilmesidir! O yüzden, varsın kendilerine istedikleri kadar sosyal-demokrat desinler. Ben etiketler karşısında heyecanlanacak kadar çocuk değilim! Yeter ki şu zararlı ortodoks dogmatiklerin etkisine kapılmasınlar, yeter ki 'eleştiri özgürlüğü'nü, sosyal-demokrasiyi bilinçsizce trade-unionizmin dümen suyuna taşıyanlara bıraksınlar!"

Fakat meşrutiyetçimizin alaylı gülümsemesi, sosyal-demokrasiden öncü müfreze olarak söz eden sosyal-demokratların, bugün, hareketimizde kendiliğindenliğin neredeyse mutlak egemen olduğu bir zamanda, hiçbir şeyden, "kendiliğinden unsurun küçümsenmesi"nden korktukları kadar korkmadıklarını, onların, "parlak ve tamamlanmış düşüncelerin propagandasına kıyasla, günlük tekdüze mücadelenin ileriye doğru hareketinin öneminin küçümsenmesi"nden korktuklarını vs. vs. öğrenince, Homerik kahkahalara dönüşecektir! Bilincin kendiliğindenlikten önde gidebileceğinden korkan, farklı düşünenleri bile genel kabul göstermeye zorlayacak olan cesur bir "plân" ileri sürmekten korkan bir "öncü müfreze"! Öncü kelimesiyle artçı kelimesini birbirine karıştırmıyorlar mı acaba?

Gerçekten de Martinov'un şu muhakemesini inceleyelim. Sayfa

40'ta, "Iskra"nın teşhir politikasının tek yanlı olduğundan söz ediyor ve şöyle diyor:

> "Hükümete karşı ne kadar güvensizlik ve nefret eksek de, hükümetin devrilmesi için yeterince büyük, aktif bir toplumsal enerji geliştiremediğimiz sürece hedefe varamayız."

Bunun, geçerken belirtelim, bize çok tanıdık gelen, kitlelerin aktivitesinin yükseltilmesi yanında, kendi aktivitesini azaltma kaygısı olduğunu belirtelim. Fakat şimdi sorun bu değil. Martinov burada ***devrimci*** enerjiden söz ediyor ("…devrilmesi için"). Peki hangi sonuca varıyor? Normal zamanlarda çeşitli toplumsal katmanlar kaçınılmaz olarak dağınık olduklarından;

> "biz sosyal-demokratların aynı zamanda çeşitli muhalefet kesimlerinin aktif faaliyetini yönetemeyeceğiniz, onlara pozitif bir eylem programı dikte edemeyeceğimiz, onlara kendi çıkarları için günbegün hangi araçlarla mücadele edeceklerini gösteremeyeceğiniz" açıkmış…"Liberal kesimler, kendi acil çıkarları için, onları politik rejimimizle karşı karşıya getirecek aktif mücadeleye kendileri eğileceklerdir."(s. 41)

Böylece devrimci enerjiden, otokrasinin yıkılması için aktif mücadeleden söz etmekle işe başlayan Martinov, çok geçmeden, sendikal enerjiye, kısa vadeli çıkarlar için aktif mücadeleye dönmüştür. Bizim, öğrencilerin, liberallerin vs. "acil çıkarları" için mücadelelerini yönetemeyeceğimiz çok açıktır, fakat tartışılan konu bu değildi, saygıdeğer Ekonomist! Tartışılan, otokrasinin devrilmesine çeşitli toplumsal katmanların olası ve zorunlu katılımıydı, ve biz ***bu*** "çeşitli muhalefet kesimlerinin aktif faaliyetini" sadece ***yönetebilmekle*** kalmamalıyız, eğer "öncü müfreze" olmak istiyorsak, mutlaka yönetmeliyiz. Öğrencilerimizin, liberallerimizin vs. "politik rejimimizle karşı karşıya gelmeleri"ni sadece kendileri sağlamayacak, bunun için her şeyden önce polis ve otokratik hükümetin memurları ellerinden
geleni yapacaklardır. Ama biz eğer ileri demokratlar olmak istiyorsak, aslında sadece üniversitelerdeki ya da Zemstvo'daki vs.

koşullardan hoşnut olmayan insanların, tüm politik rejimin işe yaramazlığı düşüncesine varmalarını sağlamalıyız. ***Bizim*** Partimizin önderliği altında böyle çok yönlü bir politik mücadele örgütleme görevini ***biz*** üzerimize almalıyız ki, bütün mevcut muhalefet kesimleri bu mücadeleyi ve bu partiyi ellerinden geldiğince destekleyecek durumda olsun ve gerçekten desteklesin.

Sosyal-demokrat pratisyenleri, bu çok yönlü mücadelenin bütün safhalarını ve olaylarını yönetebilecek, gerektiğinde, hem ayaklanan öğrencilere, hem de hoşnutsuz Zemstvoculara, hem öfkeli mezhep üyelerine, hem de haksızlığa uğrayan ilkokul öğretmenlerine vs. pozitif bir eylem programı kabul ettirebilecek sosyal-demokrat politik önderler haline ***biz*** getirmek zorundayız. Bu nedenle, Martinov'un, "bizim onların karşısına ***sadece*** rejime karşı davacılar ***olumsuz*** rolünde çıkabileceğimiz..., ***sadece*** çeşitli hükümet komisyonlarına bağladıkları umutları yıkabileceğimiz" (italikler bizim) yolundaki iddiası ***tamamen yanlıştır.*** Martinov bu sözleriyle, devrimci "öncü müfreze"nin gerçek rolünün ne olduğunu ***hiçbir biçimde anlamadığını*** göstermektedir. Okur bunu göz önünde tuttuğunda, Martinov'un şu toparlayıcı sözlerinin ***gerçek anlamı*** açık olacaktır:

> "'Iskra', ülkemizdeki durumu ve özellikle de nüfusun çeşitli kesimlerinin çıkarlarıyla çatıştığı ölçüde politik durumu teşhir eden devrimci muhalefetin organıdır. Biz ise proleter mücadeleyle sıkı organik bağ içinde işçi davası için çalışıyoruz ve çalışacağız. Etki alammızı daraltarak, etkinin kendisini derinleştiriyoruz." (s. 63)

Martinov'un vardığı bu sonucun gerçek anlamı şudur: "Iskra", işçi sınıfının (ülkemizde bir yanlış anlama yüzünden, eğitimlerinin ya da inançlarının yetersizliği yüzünden pratisyenlerimizin kendilerini sık sık onunla sınırladıkları) trade-unionist politikasını, sosyal-demokrat politikaya ***yükseltmek*** istiyor. "Raboçeye Dyelo" ise sosyal-demokrat politikayı trade-unionist

* *Ey kutsal ahmaklık! —Alm. Red.*

politikaya ***indirgemek*** istiyor. Bunu yaparken de bu iki tutumun "ortak dava içinde kesinlikle bağdaşabilir tutumlar" olduğuna yemin billah ediyor. O, sancta simplicitas!*

Devam edelim. Propaganda ve ajitasyonumuzu nüfusun ***bütün*** sınıflarına götürebilecek gücümüz var mı? Elbette var. Zaman zaman bunu inkâr etme eğilimi gösteren Ekonomistlerimiz, hareketimizin (yaklaşık) 1894'ten 1901'e kadar ileriye doğru attığı muazzam adımı gözden kaçırıyorlar. Gerçek "kuyrukçular" olarak, hareketin çoktan geride kalmış başlangıç döneminde yaşıyorlar. O zamanlar gücümüz gerçekten de dikkat çekecek kadar azdı, o zamanlar kendimizi tamamen işçiler arasında çalışmaya adama ve bu rotadan en ufak bir sapmayı şiddetle reddetme kararlılığı doğal ve haklıydı, o zamanlar tüm görev işçi sınıfı içinde sağlam bir yer edinmekti. Bugün harekete devasa güçler katılmış bulunmaktadır, eğitim görmüş sınıfların genç kuşaklarının en iyi temsilcileri bize gelmektedir, taşranın her yerinde, mecburen orada oturan, harekete katılmış ya da katılmak isteyen insanlar, sosyal-demokrasiye doğru çekilen insanlar bulunmaktadır (oysa 1894 yılında Rus sosyal-demokratlarının sayısı parmakla sayılabiliyordu). Hareketimizin başlıca politik ve örgütsel eksikliklerinden biri, bütün bu güçlerden yararlanmayı, herkese uygun bir iş vermeyi ***bilememizdir*** (bir sonraki bölümde bu konuya daha yakından değineceğiz). Bu güçlerin ezici çoğunluğunun "işçiler arasına gitmek" gibi bir olanağı kesinlikle yoktur, bu nedenle güçleri temel çalışmamızdan saptırma gibi bir tehlike söz konusu olamaz. İşçilere gerçek, çok yönlü ve canlı politik bilgiler sağlamak için, her yerde, bütün toplumsal kesimler içinde, devlet mekanizmamızın iç işleyişini öğrenme olanağı tanıyan bütün mevkilerde "kendi adamlarımıza", sosyal-demokratlara ihtiyaç var. Bu tür insanlar sadece propaganda ve ajitasyon için değil, daha çok fazlasıyla örgütsel çalışma için gereklidir.

Nüfusun bütün sınıfları içinde faaliyet yürütmek için bir zemin var mı? Bunu görmeyenler, bilinç bakımından yine kitle-

lerin kendiliğinden kalkınışının gerisinde kalmaktadır. İşçi hareketi her zamanki gibi birilerinde hoşnutsuzluk, diğerlerinde muhalefeti destekleme umudu, daha başkalarında ise otokrasinin dayanılmazlığı ve kaçınılmaz yıkılışı bilincini yaratmaktadır. Eğer mevcut hoşnutsuzluğun bütün belirtilerinden yararlanma, rüşeym halinde de olsa mevcut bütün protesto tohumlarını bir araya toplama ve işleme görevimizin bilincinde olmazsak, ancak lafta "politikacı" ve "sosyal-demokrat" oluruz (gerçekte büyük çoğunlukla böyle olduğu gibi). Emekçi köylülüğün, ev işçilerinin, küçük zanaatçıların vs. milyonlarca kitlesinin birazcık yetenekli bir sosyal-demokratın propaganda konuşmasını her zaman istekle dinleyeceğinden söz bile etmiyoruz. Fakat, içinde, hak yoksunluklarından ve baskıdan hoşnutsuz ve bu nedenle de en acil genel demokratik talepleri dile getiren sosyal-demokrat propagandaya açık olmayan kişi, grup ve çevrelerin olmadığı nüfusun bir tek sınıfı dahi gösterilebilir mi? Ne var ki, sosyal-demokratların toplumun ***bütün*** sınıf ve katmanları içinde yürütecekleri bu politik ajitasyonu somut olarak tasavvur etmek isteyen birine, bu ajitasyonun en önemli (ama elbette tek değil) aracı olarak, sözcüğün geniş anlamında ***politik teşhirleri*** gösterebiliriz.

> "Bir ölçüde düşünen bütün halk kesimleri arasında" —diye yazmıştnn, ileride daha ayrıntılı ele alacağnnız "Nereden Başlamalı" ("Iskra" No: 4, Mayıs 1901) adlı makalede— "***politik*** teşhirler için bir tutku yaratmalıyız. Politik şikayetlerin bugün böylesine güçsüz, seyrek ve çekingen olması gözümüzü yıldırmamalıdır. Bunun nedeni, kesinlikle kitlelerin polis baskısına alışmış olmaları değildir. Bunun nedeni, teşhir edebilecek ve suçlayabilecek, bunları yapmaya hazır insanların söz söyleyebilecekleri bir kürsülerinin olmaması, konuşmacıları coşkuyla dinleyen ve cesaretlendiren dinleyicilerin olmaması, bunların halkta "her şeye kadir" Rus hükümetini suçlamaya değecek herhangi bir güç görmemeleridir... Şimdi, bütün halkın

* *Bkz. Lenin, Seçme Eserler cilt 2, s. 31-32. İnter Yayınları. —Red.*

önünde Çarlık hükümetini teşhir etmekle görevli bir kürsü kuracak durumdayız ve bu kürsüyü kurmakla yükümlüyüz; sosyal-demokrat gazete böyle bir kürsü olmalıdır."*

Çok yönlü ve canlı politik bilgiye herşeyden önce ve en fazla gereksinim duyan ve bu bilgiyi, "elle tutulur sonuçlar" vaat etmese de aktif mücadeleye dönüştürmeye en fazla yetenekli olan işçi sınıfı, politik teşhirler için işte böyle ideal bir dinleyici kitlesi oluşturmaktadır. ***Tüm halkın önünde*** yapılacak teşhirler için kürsü ise ancak tüm Rusya'yı kapsayacak bir gazete olabilir. "Bir politik organı olmadan, bugünkü Avrupa'da politik hareket adını hakeden bir hareket düşünülemez", oysa Rusya da bu bakımdan hiç kuşkusuz bugünkü Avrupa'ya dahildir. Ülkemizde basın çoktan beri bir güç haline gelmiştir, yoksa hükümet Katkov ve Meşçerski gibilerini satın almak ve sübvanse etmek için onbinlerce ruble harcamazdı. Otokratik Rusya'da illegal basının, sansür zincirlerini koparması ve legal ve tutucu organları kendisinden açıkça söz etmek ***zorunda bırakması*** yeni birşey değildir. Yetmişli, hatta ellili yıllarda böyleydi. Oysa bugün illegal basını okumaya ve —"Iskra"ya yazan bir işçinin sözleriyle— ondan "nasıl yaşanıp nasıl ölüneceğini" (No: 7) öğrenmeye hazır halk kesimleri ne kadar genişlemiş ve derinleşmiştir. Tıpkı ekonomik teşhirlerin fabrika sahiplerine karşı bir savaş ilanı olması gibi, politik teşhirler de ***hükümete*** karşı bir savaş ilanıdır. Ve bu teşhir kampanyası ne denli kapsamlı ve şiddetli olursa, ***savaş ilan eden toplumsal sınıf, savaşı başlatmak*** için ne kadar kalabalık ve kararlıysa, bu savaş ilanı o kadar büyük manevi öneme sahip olacaktır. Bu nedenle politik teşhirler, esas itibariyle, düşman cephesini ***dağıtmanın,*** düşmanın tesadüfi ya da geçici müttefiklerini ondan ayırmanın, otokratik hükümetin sürekli görevlileri arasına nefret ve güvensizlik ekmenin en güçlü araçlarından biridir.

Günümüzde, ancak bütün halkın önünde gerçek teşhirler ***örgütleyen*** bir parti, devrimci güçlerin öncü müfrezesi olabilir. Bu "bütün halkın önünde" sözünün çok büyük bir içeriği vardır.

İşçi sınıfından gelmeyen (ama öncü müfreze olabilmek için tam da diğer sınıfları çekmeliyiz) teşhircilerin büyük çoğunluğu, aklı başında politikacılar ve serinkanlı pratik adamlardır. "Her şeye kadir" Rus hükümeti bir yana, küçük bir memurdan "şikayetçi" olmanın bile pek tehlikesiz olmadığını çok iyi bilirler. Bu nedenle de, şikayetleriyle ***bize,*** ancak şikayetlerinin etkili olduğunu gördüklerinde, bizim ***politik bir güç*** oluşturduğumuzu gördüklerinde başvuracaklardır. Dışımızdakilerin gözünde böyle bir güç olabilmek için bilincimizi, inisiyatifimizi ve enerjimizi ***yükseltmek*** amacıyla çok ve inatla çalışmak zorundayız; bunun için, bir artçı teorisi ve pratiğinin üzerine "öncü" etiketi yapıştırmak yetmez.

Fakat eğer biz gerçekten bütün halkın önünde hükümetin teşhir edilmesinin örgütlenmesini üzerimize alacaksak, hareketimizin sınıf karakteri nerede dile gelecek? — diye soracaktır ve zaten sormaktadır "proleter mücadele ile sıkı organik bağ"ın akıllı olmaktan çok gayretli tapıcısı. Hareketimizin sınıf karakteri, bu teşhirleri bütün halkın önünde biz sosyal-demokratların yapmasında; ajitasyonun ortaya attığı bütün sorunların aydınlatılmasının, Marksizmin kasıtlı ya da kasıtsız çarpıtılmasına herhangi bir ödün vermeksizin, tutarlı sosyal-demokrat bir ruhla yapılmasında; bu çok yönlü politik ajitasyonun, içinde, bütün halk adına hükümete karşı saldırıyı, —proletaryanın politik bağımsızlığını koruyarak— proletaryanın devrimci eğitimini ve işçi sınıfının ekonomik mücadelesini, her geçen gün yeni proletarya kesimlerini ayağa kaldıran ve saflarımıza katan, proletaryanın sömürücüleriyle o

---

* *Yer darlığı, Ekonomistler için son derece karakteristik olan bu mektuba "Iskra"da ayrıntılı yanıt vermemizi engelledi. Mektubun yayınlanmasına çok sevindik, çünkü "Iskra"nın sınıfsal bakış açısının tutarsızlığı üzerine iddialar çoktandır ve çeşitli yönlerden kulağımıza gelmekteydi, ve yanıt verebilmek için sadece uygun bir fırsat ya da bu suçlamanın formüle edilmiş ifadesini bekliyorduk. Saldırılara ise biz savunmayla değil, karşı-saldırıyla yanıt vermeye alışığız.*

kendiliğinden çatışmalarından yararlanmayı ayrılmaz bir bütün halinde birleştiren bir parti tarafından yapılmasında dile gelecektir.

Fakat Ekonomizmin en karakteristik özelliklerinden biri, proletaryanın acil gereksinimlerinin (politik ajitasyon ve politik teşhirler vasıtasıyla çok yönlü politik eğitim), genel demokratik hareketin gereksinimleriyle bu bağını, dahası: örtüşmesini anlayamamasıdır. Bu gerçeğin anlaşılmaması, sadece "Martinovcu" lakırdılarda değil, aynı zamanda bu sözlerle anlam itibariyle özdeş olan güya sınıfsal bakış açısına atıflarda da dile geliyor. Örneğin "Iskra"nın 12. sayısında yayınlanan "Ekonomist" mektubun sahipleri bu konuda şöyle diyorlar:*

> "'Iskra'nın aynı temel hatası (ideolojiye aşırı değer biçilmesi), sosyal-demokrasinin çeşitli toplumsal sınıf ve eğilimlerle ilişkisi sorunlarında onun tutarsızlığının nedenidir. Otokrasiye karşı mücadeleye derhal geçme görevini teorik muhakemeler yoluyla" ("partiyle birlikte büyüyen parti görevlerinin büyümesi"yle değil) "çözen ve şu anki durumda bu görevin işçiler için bütün zorluğunu muhtemelen hisseden..." (sadece hissetmekle kalmıyor, bu görevin işçilere, onlara küçük çocukmuş gibi davranan "Ekonomist" entelektüellerden çok daha az zor geldiğini de pekâlâ biliyor, çünkü işçiler, unutulmaz Martinov'un sözleriyle konuşacak olursak, "elle tutulur sonuçlar" vaat etmeyen talepler için de mücadele etmeye hazırlar) "...fakat bu mücadele için güç toplamaya devam etmeyi beklemeye sabrı olmayan 'Iskra', aydınların saflarında müttefikler aramaya başlamaktadır..."

Evet, evet, uzun zamandır her türlü "uzlaşmacı politikacı" tarafından vaat edilen, Ekonomistlerimizin kendi geriliklerini işçilerin sırtına yüklemekten, ***kendi*** enerjisizliklerini işçilerin güya güçsüzlükleriyle haklı göstermekten vazgeçecekleri o mutlu günleri "beklemeye" gerçekten de "sabrımız" kalmadı. Ekonomistlerimize sormak istiyoruz: "İşçilerin bu mücadele için güç toplaması" neden ibaret olmalıdır? İşçilerin politik

* *Daha önce sözü edilen "Bugünkü Görev..." broşüründe. —Alm. Red.*

eğitiminden, aşağılık otokrasimizin ***bütün*** yönlerinin teşhirinden değil mi acaba? Ve ***tam da bu çalışma için,*** Zemstvoculara, öğretmenlere, istatistikçilere, öğrencilere vs. karşı politik saldırıları bize iletmeye hazır "liberaller ve aydınlar arasında müttefikler"e ihtiyaç duyduğumuz açık değil mi? Bu şaşırtıcı derecede "zekice mekanizma"yı kavramak gerçekten bu kadar mı zor? P. B. Akselrod ta 1897'den beri* sürekli şöyle demiyor mu?

> "Proleter olmayan sınıflar içinde taraftarlar ve doğrudan ya da dolaylı müttefikler kazanma görevi, Rus sosyal-demokratları için, herşeyden önce ve esas olarak bizzat proletarya içinde yürütülecek propaganda faaliyetinin karakteriyle çözülecektir."

Fakat Martinov ve diğer Ekonomistler, buna rağmen, meseleyi sanki işçiler ***ilkönce*** "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelede" (trade-unionist bir politika için) güç toplamak ve ancak ondan ***sonra,*** trade-unionist "eyleme eğitim"den sosyal-demokrat eyleme "geçmek" gerektiği şeklinde tasavvur etmeye devam ediyorlar!

> "…Bu arayış içinde —diye devam ediyor Ekonomistler— 'Iskra' sık sık sınıf bakış açısını terketmekte, sınıf karşıtlıklarını silmekte ve 'müttefikler' arasında hoşnutsuzluğun nedenleri ve derecesi çok farklı olmasına rağmen, hükümete karşı duyulan ortak hoşnutsuzluğu ön plâna çıkarmaktadır. Örneğin 'Iskra'nın Zemstvo'yla ilişkisi bu türdendir…"

"Iskra" güya:

> "hükümetin verdiği sadakalardan hoşnut kalmayan soylulara, bu toplumsal katmanlar arasındaki sınıf karşıtlıklarına tek sözcükle değinmeden, işçi sınıfının yardınını"

vaat ediyormuş.

---

* *Bu iki makale arasında ("Iskra" No: 3'te), kırsal alandaki uzlaşmaz karşıtlıkları özel olarak işleyen bir makale yayınlandı. (Bkz. Lenin, Seçme Eserler, Cilt 2, s. 235-242. İnter Yayınları. —**Red.**)*

** *Bkz. "Tüm Eserler", IV. Cilt, 1. yarı cilt, s. 72. —**Alm. Red.***

Okur, mektubu kaleme alanların ***muhtemelen*** sözünü ettikleri "Otokrasi ve Zemstvo" adlı makalelere ("Iskra" No: 2 ve 4) baktığında, bu makalelerin,* ***hükümetin*** "zümresel-bürokratik Zemstvoların ılımlı ajitasyonu"na, "hatta mülk sahibi sınıfların bağımsız hareketine" karşı tutumunu ele aldığını görecektir. Makalede, işçilerin hükümetin Zemstvolara karşı mücadelesine kayıtsız kalamayacakları dile getirilmekte ve Zemstvocular, sosyal-demokrasi bütün gücüyle hükümete karşı yöneldiğinde, ılımlı konuşmaları bırakıp, sıkı ve sert sözler söylemeye çağrılmaktadır. Mektubu kaleme alanların burada neye karşı çıktıkları belli değil. İşçinin "mülk sahibi sınıf" ve "zümresel-bürokratik Zemstvo" sözlerini anlamayacağını mı sanıyorlar? Zemstvocuları, ılımlı sözleri bırakıp sert konuşmaya ***teşvik etmenin,*** "ideolojiye aşırı değer verilmesi" olduğunu mu düşünüyorlar? İşçilerin, otokrasinin Zemstvolarla ilişkisi hakkında ***da*** berrak düşüncelere sahip olmadan, otokrasiye karşı mücadelede "güç toplayabilecekleri"ni mi sanıyorlar? Tüm bunlar da berrak değil. Açık olan tek şey, mektubu kaleme alanların, sosyal-demokrasinin politik görevleri hakkında son derece muğlak düşüncelere sahip olduklarıdır. Şu cümleden bu daha da açık biçimde anlaşılıyor: "'Iskra'nın öğrenci hareketine karşı tutumu konusunda da durum aynıdır" (yani burada da "sınıf karşıtlıkları karartılmaktadır"). İşçileri, düzenledikleri aleni gösterilerle zorbalığın, aşırılıkların ve saldırıların yuvasının öğrenciler değil Rus hükümeti olduğunu ("Iskra" No: 2**) açıklamaya çağıracağımız yerde, herhalde biz de "Raboçaya Mysl"ınkine benzer argümanlar ileri sürmeliydik! Ve sosyal-demokratlar böyle düşünceleri, 1901 sonbaharında, Şubat ve Mart olaylarından[33] sonra, bu alanda da otokrasiye karşı protesto hareketinin "kendiliğindenliği"nin, hareketin sosyal-demokrasi tarafından bilinçli yönetiminin ***önünden gittiğine*** açıkça işaret eden yeni bir öğrenci hareketinin arifesinde ifade ediyorlar. İşçilerin, polisin ve Kazakların saldırısına uğrayan öğrencileri savunma yönündeki içgüdüleri sosyal-demokrat ör-

gütün bilinçli faaliyetini geride bırakmıştır!

"Oysa başka makalelerde —diye devam ediyor mektubun yazarları— 'Iskra' bütün tavizleri şiddetle mahkûm ediyor ve örneğin Guesdecilerin uzlaşmaz tavrını savunuyor." Sosyal-demokratların kampındaki görüş ayrılıkları nedeniyle, genellikle kibirle ve düşüncesizce, bu görüş ayrılıklarının önemsiz olduğunu ve bir bölünmeyi haklı göstermediğini açıklayanlara, bu sözler üzerine bir kez iyice düşünmelerini öğütleriz. Çeşitli sınıfları otokrasinin düşmanlığı ve işçileri çeşitli kesimlerin hükümete karşı muhalif tavırları hakkında aydınlatmak için çok az şey yaptığımızı söyleyenlerle, bunda bir "taviz" —herhalde "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" teorisine bir taviz— görenlerin aynı örgüt içinde başarılı çalışmalar yapması mümkün mü?

Köylü kurtuluşunun kırkıncı yıldönümü dolayısıyla (No: 3) sınıf mücadelesinin kıra taşınması gerektiğinden, ve Vitte'nin gizli muhtırasıyla ilgili olarak da (No: 4) yerel yönetimle otokrasinin bağdaşmazlığından söz ettik; yeni yasa dolayısıyla (No: 8) çiftlik sahiplerinin ve onların hizmetindeki hükümetin feodalliğine saldırdık ve Zemstvocuların illegal kongresini selamladık, onları itaatçi bildirileri bırakıp mücadeleye geçmeye teşvik ettik (No: 8); politik mücadelenin gerekliliği konusunda berrak düşüncelere varmaya ve bu mücadeleye girişmeye başlayan öğrencileri cesaretlendirdik (No: 3) ve aynı zamanda, öğrencileri sokak gösterilerinden uzak tutmak isteyen "salt-öğrenci-hareketi" taraftarlarını (Moskova Öğrencileri Yürütme Komitesi'nin 25 Şubat tarihli çağrısı dolayısıyla, No: 3) şiddetle eleştirdik; "Rossiya" gazetesindeki liberal düzenbazların "anlamsız düşleri"ni ve "sahtekârca ikiyüzlülükleri"ni teşhir ettik (No: 5) ve aynı zamanda "barışçıl liberalleri, yaşlı profesörleri ve bilginleri, ünlü liberal Zemstvocuları yargılayan" hükümet cellatlarının çılgınlığını teşhir ettik (No: 5, "Yazına Karşı Polis Saldırısı"); "İşçilere Refah Sağlanması İçin Devlet Yardımı" programının gerçek anlamını açığa çıkardık ve

"tabandan gelecek taleplerin gelmesini beklemeden, bunları tepeden reformlarla öncelemenin daha iyi olduğu" yolundaki "değerli itirafı" selamladık (No: 6); protestoda bulunan istatistikçileri cesaretlendirdik (No: 7) ve istatistikçiler arasındaki grev kırıcıları kınadık (No: 9).[34] Bu taktikte proletaryanın sınıf bilincinin karartılmasını ve ***liberalizme*** bir ***taviz vermeyi*** görenler, böylece "Credo" programının gerçek anlamını kesinlikle anlamadıklarını ve ne kadar inkâr ederlerse etsinler, fiiliyatta ***tam da bu programı uyguladıklarını*** kanıtlamaktadırlar! Çünkü onlar ***böylece*** sosyal-demokrasiyi "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" alanına itmekte ve ***her*** "liberal" soruna aktif biçimde müdahale etmeyi, o sorunda kendi —sosyal-demokrat— tavrını belirlemeyi bir yana bıraktığı için, ***liberalizm karşısında teslim olmaktadır.***

F) Bir Kez Daha "İftiracılar", Bir Kez Daha "Aldatıcılar"

Bu sevimli sözler, "işçi hareketinin burjuva demokrasisinin bir aletine dönüşmesi için dolaylı olarak ortam hazırladığı" yolundaki suçlamamıza bu şekilde yanıt veren "Raboçeye Dyelo"ya aittir. "Raboçeye Dyelo" safça, bu suçlamanın polemik bir taşkınlıktan başka bir şey olmadığını düşünüyor: kötü dogmatikler hakkımızda bir sürü kötü söz söylemeye karar vermişlerdir; ve burjuva demokrasisinin bir aleti olarak adlandırılmaktan daha kötüsü var mı? Ve böylece siyah puntolarla bir "çürütme" yayınlıyorlar: "tamamen bir iftira"

---

* *Burada "işçi hareketini kaçınılmaz olarak devrimci yola iten Rusya'nın somut koşulları"na işaret edildiğini de görürüz. Bu insanlar, işçi sınıfı hareketinin izleyeceği devrim yolunun sosyal-demokrat olmayan bir yol da olabileceğini kavramak istemiyorlar! Otokrasi altında bütün Batı Avrupa burjuvazisi işçileri tamamen bilincinde olarak devrimci yola "itmişti". Fakat biz sosyal-demokratlar bununla yetinmemeliyiz. Ve biz sosyal-demokrat politikayı herhangi bir biçimde kendiliğinden, trade-unionist politikaya indirgersek, bu durumda burjuva demokrasisinin ekmeğine yağ süreriz.*

("İki Konferans", s. 30), "bir aldatmaca" (s. 31), "bir maskaralık" (s. 33). "Raboçeye Dyelo", (pek benzemese de) tıpkı Jüpiter gibi, suçlu olduğu için öfkeleniyor ve aceleci küfürleriyle karşısındakinin düşünce silsilesini kavrama yeteneğinden yoksun olduğunu kanıtlıyor. Oysa, kitle hareketinin kendiliğindenliğine ***her*** tapmanın, sosyal-demokrat politikanın trade-unionist politikaya ***her*** indirgenişinin neden işçi hareketinin burjuva demokrasisinin bir aletine dönüştürülmesi için zemin hazırlamak anlamına geldiğini anlamak için birazcık düşünmek yeter. Kendiliğinden işçi hareketi haddizatında ancak trade-unionizmi yaratma yeteneğindedir (ve kaçınılmaz olarak bunu yaratır), işçi sınıfının trade-unionist politikası ise işçi sınıfının tam da burjuva bir politikasıdır. İşçi sınıfının politik mücadeleye ve hatta politik devrime katılımı, tek başına, onun politikasını asla sosyal-demokrat politika yapmaz.

"Raboçeye Dyelo", Rusya'da burjuva demokrasisinin genelde sadece bir "hayalet" olduğuna inanıyor ("İki Konferans", s. 32).* Ne mutlu insanlar! Devekuşu gibi başlarını kuma gömüyorlar ve böylece çevrelerindekilerin kaybolduğunu sanıyorlar. Her ay bir zafer edasıyla Marksizmin çöktüğünü, hatta Marksizmin ortadan kaybolduğunu ilan eden bir dizi liberal yazar, işçilere Brentanocu sınıf mücadelesi anlayışını ve trade-unionist politika anlayışını öğretmeye çalışan liberalleri destekleyen bir dizi liberal gazete ("St. Petersburgskiye Vyedomosti", "Russkiye Vyedomosti" ve daha birçokları); gerçek eğilimleri "Credo" tarafından büyük bir berraklıkla açığa çıkarılan bir yığın Marksizm eleştirmenleri ve Rusya'da gümrüksüz dolaşabilen yazınsal ürünlerin sadece bunlarınki olması; özellikle Şubat ve Mart olaylarından sonra sosyal-demokrat ***olmayan*** devrimci eğilimlerin canlanması — bütün bunlar hayalmiş! Bütün bunlar burjuva demokrasisiyle en küçük bir ilişki içinde değilmiş!

"Raboçeye Dyelo" gibi, "Iskra"nın 12. sayısındaki Ekonomist mektubun yazarları da, "ilkbahar olaylarının sosyal-de-

mokrasinin otoritesinin güçlenmesi ve prestij kazanmasına yol açacağı yerde, neden sosyal-demokrat olmayan devrimci eğilimlerin böylesine canlanmasına yol açtığı üzerine biraz" düşünmeliydiler. Bunun nedeni, görevlerimizin hakkından gelemeyişimiz, işçi kitlelerinin eylemliliğinin bizim eylemliliğimizden daha yüksek oluşu, muhalefet kesimleri içindeki havayı iyi bilen ve hareketin başına geçebilecek, kendiliğinden bir gösteriyi politik bir gösteriye dönüştürebilecek, politik karakterini geliştirebilecek vs. yeterince eğitilmiş devrimci önder ve örgütçüye sahip olmayışımızdır. Bu koşullar altında, geriliğimizden, kaçınılmaz olarak, daha hareketli, daha enerjik sosyal-demokrat olmayan devrimciler yararlanacaklar ve işçiler, polis ve orduya karşı ne kadar özveriyle ve enerjik biçimde mücadele ederlerse etsinler, ne kadar devrimci bir tavır sergilerlerse sergilesinler, bu devrimcileri destekleyen bir güç olmaktan, burjuva demokrasisinin artçısı durumuna gelmekten kurtulamayacaklar, sosyal-demokrat öncü müfreze olamayacaklardır. Ekonomistlerimizin sadece güçsüz yanlarını almak istedikleri Alman sosyal-demokrasisini alalım. Neden Almanya'da sosyal-demokrasinin otoritesini ve prestijini daha büyük oranda güçlendirmeyen ***tek*** politik olay ***yaşanmaz?*** Çünkü sosyal-demokrasi bu olayların devrimci değerlendirilmesinde, zorbalığa karşı her protestoda, her zaman en önde yer alır da ondan. Alman sosyal-demokrasisi, işçilerin ekonomik mücadelesinin, onları haklardan yoksun oluşlarıyla karşı karşıya bırakacağı ve somut koşulların, işçi hareketini kaçınılmaz olarak devrimci yola iteceği üzerine değerlendirmelerle uyutulmasına izin vermez de ondan. Toplumsal ve politik yaşamın bütün alanlarına ve sorunlarına, gerek ilerici bir belediye başkanının Kayzer Wilhelm tarafından onaylanmaması sorununa (Ekonomistlerimiz, bunun liberalizmle bir uzlaşma olduğu konusunda Almanları ikna etmeyi henüz başaramamışlardır!), gerekse de "müstehcen" yapıt ve anlatımlara karşı bir yasa hazırlanması, profesör seçimlerinin hükümet tarafından etkilenmeye çalışılması gibi sorunlara vs.

IV
EKONOMİSTLERİN AMATÖRLÜĞÜ VE DEVRİMCİLER ÖRGÜTÜ

"Raboçeye Dyelo"nun yukarıda tahlil ettiğimiz, ekonomik mücadelenin politik ajitasyonun en geniş uygulanabilirliğe sahip aracı olduğu ve bugün görevimizin ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırmak olduğu vs. yolundaki iddiası, sadece politik görevlerimizin değil, ***örgütsel*** görevlerimizin de son derece dar bir kavranışını dile getirmektedir. "İşverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" için, politik muhalefetin bütün gösterilerini, protestolarını ve öfkesini ortak bir saldırıda birleştirecek, profesyonel devrimcilerden oluşan ve tüm halkın gerçek önderleri tarafından yönetilen, bütün Rusya'yı kapsayacak merkezi bir örgüte gerek yoktur, bu nedenle de böyle bir örgüt bu mücadele içinde doğamaz. Bu anlaşılırdır. Her kuruluşun örgütlenme karakteri, doğal ve kaçınılmaz olarak, bu kuruluşun faaliyetinin içeriği tarafından belirlenir. Bu nedenle "Raboçeye Dyelo", yukarıda tahlil edilen iddialarıyla sadece politik faaliyetin değil, aynı zamanda örgütsel çalışmanın da dar çerçevesini onaylamakta ve meşrulaştırmaktadır. Burada da "Raboçeye Dyelo", bilinci kendiliğindenliğe teslim olmuş bir organ olarak görünmektedir. Ne var ki ben, kendiliğinden oluşan örgüt biçimlerine tapmanın, örgütsel çalışmamızın ne kadar kısıtlı ve ilkel olduğunu, bu önemli alanda hâlâ ne biçim "amatörler" olduğumuzu bilmemenin, hareketimizin gerçek bir hastalığı olduğunu söylüyorum. Elbette bu, çöküşün değil, büyümenin hastalığıdır. Fakat tam da şimdi, kendiliğinden öfke dalgasının bizi, hareketin önderlerini ve örgütleyicilerini —deyim yerindeyse—

silip süpürdüğü bugün, geriliğin her türlü savunusuna, bu alandaki kısıtlılığın yasa haline getirilmesi yönünde her türlü çabaya karşı en uzlaşmaz bir mücadele özellikle gereklidir; pratik çalışmaya katılan ya da kendisini pratik çalışmaya vermek niyetinde olan herkeste, içimizde egemen olan ***amatörlüğe*** karşı hoşnutsuzluk ve bunu aşmak için sarsılmaz bir kararlılık uyandırmak özellikle gereklidir.

A— Amatörlük Nedir?

Bu soruya, 1894—1901 yıllarının tipik bir sosyal-demokrat çevresinin faaliyetini kısaca anlatarak yanıt vermeye çalışacağız. O dönemde öğrenci gençliğin Marksizme duyduğu genel coşkudan daha önce söz etmiştik. Elbette bu coşku sadece ve pek o kadar da bir teori olarak Marksizme değil, daha çok, "ne yapmalı?" sorusunun, düşmana karşı savaş çağrısı olarak yanıtlanmasına duyuluyordu. Ve yeni savaşçılar, şaşılacak ölçüde ilkel bir donatım ve eğitimle savaşa girdiler. Hatta çoğu kez neredeyse hiçbir donatım ve eğitimleri yoktu. Sabanını bırakıp gelmiş köylüler gibi, sadece sopalarla silahlanmış olarak savaşa giriyorlardı. Bir öğrenci çevresi, hareketin eski önderleriyle herhangi bir ilişki kurmadan, öteki bölgelerdeki, hatta kentin öteki kesimlerindeki (ya da öteki öğrenim kurumlarındaki) çevrelerle bağlantı sağlamadan, devrimci çalışmanın tek tek dallarını örgütlemeden, bir ölçüde uzun bir zaman dilimini kapsayan sistemli bir faaliyet plânı olmadan işçilerle ilişki kuruyor ve çalışmaya başlıyor. Çevre, yavaş yavaş gittikçe daha kapsamlı bir propaganda ve ajitasyon çalışması geliştiriyor, ortaya çıkışıyla, oldukça geniş işçi kesimlerinin ve bu çevreye para sağlayan ve sürekli yeni yeni gençlik gruplarını "komite"nin hizmetine veren eğitim görmüş kesimin belli bir bölümünün sempatisini uyandırıyor. Komitenin (ya da "Mücadele Birliği"nin) çekim gücü artıyor, faaliyetinin kapsamı genişliyor ve bu faaliyetini tamamen kendiliğinden genişletiyor: Bir yıl ya da birkaç ay önce öğrenci çevrelerinde görünen ve "nereye?"

sorusunu çözmeye çalışan, işçilerle bağlar kurup sürdüren, bildiriler kaleme alıp dağıtan bu kimseler, öteki devrimci gruplarla ilişkiye geçiyor, çeşitli yayınlar temin ediyor, yerel bir gazete çıkarmaya, bir gösteri düzenlemekten söz etmeye başlıyor ve nihayet açık savaş eylemlerine geçiyorlar (bu açık savaş eylemleri —koşullara göre— ya ilk ajitasyon bildirisi, ya bir gazetenin ilk sayısı, ya da ilk gösteri olabiliyor). Ve genellikle de bu eylemlerin başlangıcı, derhal ve tam bir fiyaskoyla sonuçlanıyor. Derhal ve tam bir fiyaskoyla sonuçlanıyor, çünkü bu savaş eylemleri, uzun ve zorlu bir mücadele için sistemli, önceden düşünülmüş ve uzun vadeli bir plânın değil, geleneksel olarak yürütülen çevre çalışmasının kendiliğinden büyümesinin sonucuydu; çünkü polis, yerel hareketin daha öğrencilik yıllarında "gözden düşmüş" tüm bellibaşlı önderlerini tanıyordu ve elle tutulur bir corpus delikti* elde etmek için, çevrelerin gelişmesine ve yaygınlaşmasına kasten olanak verdikten sonra, baskın için uygun bir an bekliyordu. Çok iyi tanıdığı bazı kimseleri ise polis "tohumluk" olarak bırakıyordu (bu teknik kavram, bilebildiğim kadarıyla, hem bizler hem de jandarmalar tarafından kullanılmaktadır). Böyle bir savaşı, sopalarla silahlanmış köylü çetelerinin modern silahlarla donanmış bir orduya karşı savaşa girişmesine benzetmekten kendini alamıyor insan. Ve savaşçıların bu mutlak hazırlıksızlığına rağmen genişleyen, büyüyen ve zaferler kazanan hareketin yaşama yeteneği şaşırtıcıdır. Tarihsel açıdan bakıldığında, donatımın ilkelliği başlangıçta sadece kaçınılmaz değil, savaşçıların geniş katılımını sağlamak için önkoşullardan biri olarak ***hatta haklıydı.*** Fakat ciddi savaş eylemleri başlar başlamaz (ve savaş eylemleri aslında ta 1896 yazındaki grevlerle başlamıştı), savaş örgütümüzün eksiklikleri giderek daha güçlü hissedildi. Hükümet ilk başta şaşkınlığa düşüp bir dizi hata yaptıktan sonra

* *Suç delili. —Alm. Red.*

(örneğin sosyalistlerin kötülüklerini anlatarak kamuoyuna başvurması, ya da işçilerin başkentten uzaklaştırılıp taşradaki sanayi merkezlerine sürülmesi), kendisini yeni savaş koşullarına uydurdu ve eksiksiz donatılmış ajan-provokatör, hafiye ve jandarma birliklerini doğru yerlerde mevzilendirmeyi öğrendi. Polis baskınları öylesine sıklaşmaya, o kadar çok insanı kapsamaya, yerel çevreleri öylesine silip süpürmeye başladı ki, işçi kitlesi kelimenin tam anlamıyla bütün önderlerini yitirdi, hareket inanılmaz derecede sallantılı bir karaktere büründü ve sürekliliği ve birbiriyle ilişkisi olan bir çalışma kesinlikle yapılamaz oldu. Yerel fonksiyonerlerin olağanüstü parçalanmışlığı, çevrelerin tesadüfi bileşimi, hazırlıksızlık ve teorik, politik ve örgütsel sorunlar alanındaki dar bakış açısı, anlatılan koşulların kaçınılmaz sonucu oldu. Öyle bir noktaya gelinmiştir ki, sebatsızlığımızdan ve konspirasyon [gizlilik —YN] koşullarına uymadığımızdan, işçiler aydınlara karşı güvensizlik duymakta ve onlardan uzaklaşmaktadırlar: Aydınlar, diyorlar, dikkatsizliklerinden ötürü çevrelerin açığa çıkmasına neden oluyorlar!

Bu amatörlüğün sonunda bütün düşünen sosyal-demokratlar tarafından hastalık olarak değerlendirildiğini, hareketi birazcık da olsa tanıyan herkes bilir. Fakat hareketi yakından tanımayan okurun, bizim hareketin özel bir aşamasını ya da özel bir hastalığını "uydurduğumuzu" sanmaması için, daha önce sözünü etmiş olduğumuz bir tanığa dayanmak istiyoruz. Bu uzun alıntı için özür dileriz.

> "Eğer giderek daha kapsamlı bir pratik faaliyete geçiş", diye yazıyor "Raboçeye Dyelo"nun 6. sayısında B-v, "Rus işçi hareketinin içinden geçmekte olduğu genel geçiş dönemine doğrudan bağımlı bulunan bu geçiş karakteristik bir özellik ise… Rus işçi devriminin genel mekanizması içinde daha az ilginç olmayan bir başka özellik daha vardır. Bununla sadece Peters-

* *Bütün italikler bize ait.*

burg'da değil, tüm Rusya'da kendini hissettiren, ***eylem yeteneğine sahip devrimci güçlerin genel yokluğunu*** kastediyoruz.* İşçi hareketinin genel canlanması, işçi kitlelerinin genel gelişmesi, gittikçe sıklaşan grevler, hükümetin takibatlarını, tutuklamaları, sürgünleri ve sınırdışı etmeleri yoğunlaştıran, işçilerin gittikçe daha açık biçimlerde gerçekleşen kitlesel mücadeleleri ile birlikte, ***nitel bakımdan hayli gelişmiş devrimci güçlerin eksikliği gittikçe daha şiddetli biçimde öne çıkıyor*** ve bu durum, hiç kuşkusuz, ***hareketin derinliği ve genel karakteri üzerinde etkisiz kalmıyor.*** Birçok grev, devrimci örgütlerin güçlü ve doğrudan etkisi olmaksızın yürütülüyor... ajitasyon bildirileri ve illegal yayın eksikliği hissediliyor: işçi çevreleri ajitatörsüz kalıyor... Aynı zamanda sürekli parasızlık gündemdedir. Tek kelimeyle, ***işçi hareketinin büyümesi, devrimci örgütlerin büyümesini ve gelişmesini geride bırakıyor.*** Aktif devrimcilerin bugünkü mevcudunun, harekete geçmiş bütün işçi kitleleri üzerinde etkiyi kendi elinde yoğunlaştırmak, hareketin bütününe biraz olsun uyum ve örgütlülük kazandırmak için çok az olduğu ortaya çıkıyor... Tek tek çevreler, tek tek devrimciler toparlanmış değiller, birleşmiş değiller, plânlı biçimde gelişmiş parçalara sahip birleşik, güçlü ve disiplinli bir örgüt oluşturmuyorlar..."

Ve yazar, ortadan kaldırılmış olan çevrelerin yerine hemen yenilerinin kurulmasının "yeterli sayıda tamamen uygun devrimci önderlerin mevcudiyetini değil,... sadece hareketin yaşama yeteneğini gözler önüne serdiğini" saptadıktan sonra şu sonuca varıyor:

"Petersburglu devrimcilerin pratik eğitim eksikliği, kendini çalışmalarının sonuçlarında da gösteriyor. Son davalar, özellikle 'Öz Kurtuluş' ve 'Sermayeye Karşı Emeğin Mücadelesi'[35] grupları davaları, belirli bir fabrikadaki çalışma koşullarını ve dolayısıyla ajitasyonu da bütün ayrıntılarıyla bilmeyen, konspirasyon ilkelerini bilmeyen ve sadece sosyal-demokratların genel görüşlerini benimsemiş" (gerçekten benimsemiş mi?) "genç bir ajitatörün, belki 4, 5, 6 ay çalışabileceğini açıklıkla göstermiştir. Sonra tutuklanır, bu çoğu kez bütün örgütün ya da en azından örgütün bir bölümünün yıkılmasına yol açar. Ömrü aylarla ölçülen bir grubun çalışmasının başarılı ve verimli olması mümkün mü

sorusu ortaya çıkıyor. Açıktır ki, mevcut örgütlerin eksiklikleri tamamen geçiş dönemine yüklenemez... Besbelli ki burada, faaliyet içinde olan örgütlerin nicel ve her şeyden önce nitel bileşimi az rol oynamamaktadır, ve sosyal-demokratlarımızın ilk görevi… ***üyeleri sıkı seçilerek örgütlerin gerçekten birleştirilmesi*** olmalıdır."

B— Amatörlük ve Ekonomizm

Şimdi de, herhalde her okurun sorduğu soruyu ele almak zorundayız. Bu amatörlük, ***tüm*** harekete özgü olan bu büyüme hastalığı, Rus sosyal-demokrasisi içindeki eğilimlerden ***biri*** olarak Ekonomizm ile ilişkilendirilebilir mi? Biz evet diyoruz. Baştan beri kararlılıkla devrimci Marksizm görüşünü savunanlar da dahil, ***hepimizde*** pratik hazırlıksızlık, örgütsel çalışma hususunda anlayış eksikliği vardır. Aslında bu pratik hazırlıksızlık konusunda hiç kimse pratikçileri suçlayamaz. Fakat "amatörlük" kavramında eğitim eksikliğinin dışında başka bir şey daha var: genelde devrimci çalışmanın dar kapsamı, böylesine dar sınırlı bir çalışma üzerine iyi bir devrimci örgütün inşa edilemeyeceğinin anlaşılamaması; son olarak —ve asıl önemlisi budur— bu darlığı haklı gösterme ve özel bir "teori" katına yükseltme çabası, yani bu alanda da kendiliğindenliğe tapma. Bu tür çabalar ortaya çıkar çıkmaz, amatörlüğün Ekonomizmle bağları bulunduğu ve kendimizi genelde Ekonomizmden (yani Marksizm teorisinin, sosyal-demokrasinin rolü ve pratik görevlerinin dar anlayışından) kurtarmadıkça, örgütsel faaliyetimizi de bu darlıktan kurtaramayacağımız açıklık kazandı. Fakat bu çabalar iki yönde ortaya çıktı. Bazıları dedi ki: işçi kitleleri henüz, devrimciler tarafından "dayatılan" böylesine kapsamlı ve devrimci görevleri ortaya atmamıştır, onlar henüz ***acil*** politik talepler için müca-

* "*Raboçaya Mysl*" ve "*Raboçeye Dyelo*", özellikle *Plehanov*'a "*Yanıt*".

dele etmeli, "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" yürütmelidir* (kitle hareketinin "ulaşabileceği" bu mücadeleye ise doğal olarak en az eğitilmiş gençliğin "ulaşabileceği" bir örgüt uygun düşmektedir). "Yavaş yavaş" teorisinden uzak başkaları ise şöyle diyorlardı: "Politik devrim" gerçekleştirilebilir ve gerçekleştirilmelidir, ama bunun için proletaryayı zorlu ve sıkı bir mücadeleye eğitecek güçlü bir devrimciler örgütüne kesinlikle gerek yoktur; bunun için, "ulaşılabilir" olan ve hepimizin bildiği sopayı elimize almak yeter. Allegorik konuşmayı bir yana bırakırsak, genel grevi hayata geçirmemiz,* ya da işçi hareketinin "ağırkanlı" seyrini "sarsıp uyandırıcı terörle" kamçılamamız yeterlidir.** Biri oportünist, diğeri "devrimci" olan bu iki eğilim, egemen amatörlük karşısında teslim bayrağını çekiyor, ondan kurtulmanın olanaklı olduğuna inanmıyor ve önümüzdeki ilk ve en acil pratik görevi anlamıyor: Politik mücadelede enerji, metanet ve sürekliliği güvenceleyebilecek bir ***devrimciler örgütünün*** kurulması.

Biraz önce B-v'nin şu sözlerini aktardık: "İşçi hareketinin büyümesi, devrimci örgütlerin büyümesini ve gelişimini geride bırakıyor". "Yakın bir gözlemcinin" bu "değerli açıklaması" (B-v'nin makalesi hakkında "Raboçeye Dyelo" yazı kurulunun ifadesi) bizim için iki kat değerlidir. Bu açıklama, Rus sosyal-demokrasisinin bugünkü bunalımının nedenini, ***önderlerin*** ("ideologlar", devrimciler, sosyal-demokratlar) ***kitlelerin kendiliğinden atılımının gerisinde kalmış olmalarında*** görürken haklı olduğumuzu göstermektedir. ("Iskra" No: 12'deki) Ekonomist mektubun yazarlarının, B. Kriçevski ve Martinov'un, kendiliğinden unsurun, günbegünlük mücadelenin, süreç olarak taktiğin vs. öneminin küçümsenmesi tehlikesi üzerine bütün o söylediklerinin, amatörlüğün göklere çıkarılması ve

---

* *"Politik Devrimi Kim Yapacak" adlı broşür. Rusya'da yayınlanan "Proletarskaya Borba" (Proleter Mücadele —Alm. Red.) adlı derlemede basıldı. Bu broşür Kiev Komitesi tarafından yeniden basılmıştır.*

** *"Devrimciliğin Yeniden Doğuşu" ve "Svoboda".*

savunulması olduğunu göstermektedir. "Teorisyen" sözcüğünü aşağılayıcı bir yüz ifadesi takınmadan ifade edemeyen, hazırlıksızlık ve eğitimsizlik önünde diz çöküşlerini "yaşam içgüdüsü" olarak adlandıran bu kişiler, en acil ***pratik*** görevlerimizi anlayamadıklarını açığa vurmaktadırlar. Geride kalanlara şöyle sesleniliyor: Ayak uydurun! Öne geçmeyin! Örgütsel çalışmada enerji ve inisiyatiften yoksun olanlara, işe kapsamlı ve cesaretle başlamak için "plân"lardan yoksun olanlara "süreç olarak taktik"ten söz ediliyor! Bizim başlıca günahımız, politik ve ***örgütsel*** görevlerimizi, günlük ekonomik mücadelenin acil, "elle tutulur", "somut" çıkarlarına ***indirgemektir,*** fakat bize sürekli eski nakarat tekrarlanıyor: ekonomik mücadelenin kendisine politik bir nitelik kazandırılmalıdır! Bir kez daha: Bu, halk destanında, cenaze alayını görüp, cenaze sahiplerine gözünüz aydın dileğinde bulunan kahramanın "yaşam içgüdüsü"nün aynısıdır.

Bu çokbilmişlerin, ölçüsüz bir kendini beğenmişlik ve kibirle Plehanov'a nasıl ders vermeye kalkıştıkları anımsansın:

> "Sözcüğün gerçek, ***pratik*** anlamında, yani politik talepler için amaca uygun ve başarılı ***pratik*** mücadele anlamında politik görevler, işçi ***çevrelerinin*** genellikle (aynen böyle!) başarabilecekleri şeyler değildir" ("'Raboçeye Dyelo' Yazı Kurulunun Yanıtı", s. 24).

Çevre vardır, çevre vardır, beyler! "Amatörler" çevresi elbette politik görevleri, amatörler kendi amatörlüklerini kabul edip ondan kurtulmadıkları sürece, başaramaz. Üstelik bir de bu amatörler kendi amatörlüklerine aşıksa, "pratik" sözcüğünü mutlaka altını çizerek yazıyorlarsa ve pratik olmanın, görevlerini kitlelerin en geri kesimlerinin anlama yetisi seviyesine indirgemeyi gerektirdiğini düşünüyorlarsa, elbette bu amatörler için umut yoktur ve ***politik görevler onlar için gerçekten de tamamen başarılmazdır.*** Fakat örneğin Alekseyev ve Mişkin, Halturin ve Şelyabov gibi otorite sahibi lider çevreleri için politik görevler bu sözcüğün gerçek ve pratik anlamında

başarılabilirdir ve ateşli söylevleri, kendiliğinden uyanan kitlelerde yankı bulduğu, fışkıran enerjileri devrimci sınıfın enerjisi tarafından kavranıp desteklendiği ölçüde ve tam da bunun için başarılabilirdir. Plehanov, bu devrimci sınıfa işaret edip, bu sınıfın kendiliğinden uyanışının kaçınılmazlığını ve zorunluluğunu kanıtlamakla kalmayıp, "işçi çevreleri"nin önüne yüce ve büyük bir görev koyduğunda da haklıydı. Fakat siz, bu görevi ***indirgemek*** için, "işçi çevreleri"nin enerjisini ve faaliyet kapsamını ***daraltmak*** için, o zamandan bu yana gelişmiş olan kitle hareketine dayanıyorsunuz. Bu, amatörlerin amatörlüklerine aşık olmasından başka nedir? Pratik anlayışınızla övünüyorsunuz, ama her Rus politikacısının bildiği bir gerçeği, devrim davası için sadece bir tek çevrenin değil, bir tek kişinin enerjisinin bile ne mucizeler yaratabileceğini göremiyorsunuz. Yoksa hareketimizin içinde, yetmişli yıllarda olduğu gibi otorite sahibi insanlar bulunamayacağını mı sanıyorsunuz? Neden? Yeterince hazırlıklı olmadığımız için mi? Fakat hazırlanıyoruz, hazırlanacağız ve hazırlıklı olacağız! Ne var ki, içimizde "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele"nin durgun suyu kokuşmuş, kendiliğindenlik önünde diz çöken ve ona taparken (Plehanov'un sözleriyle) saygıyla Rus proletaryasının "kıçını" seyreden insanlar ortaya çıkmıştır. Fakat bu kokuşmuşluğu aşmayı başaracağız. Artık şimdi, gerçekten devrimci bir teorinin kılavuzluk ettiği ve gerçekten devrimci ve kendiliğinden uyanan bir sınıfa dayanan Rus devrimcisi, nihayet —nihayet!— bütün heybetiyle ayağa kalkıp, kahramanlıklarını geliştirebilir. Bunun için sadece, politik görevlerimizi ve örgütsel çalışmamızın kapsamını küçültme yönündeki her çabanın, pratikçiler kitlesi içinde, okul sıralarından beri pratik çalışmayı düşleyen daha da büyük insan kitlesi içinde alay ve küçümsemeyle karşılanması gerekir. Ve biz bunu başaracağız, bundan emin olabilirsiniz baylar!

"Nereden Başlamalı?" makalesinde, "Raboçeye Dyelo"ya karşı şunları yazdım: "Herhangi bir özel sorunda ajitasyon

taktiği, örneğin parti örgütlenmesinin herhangi bir detayının uygulanması taktiği 24 saat içinde değiştirilebilir; fakat bir savaş örgütünün ve kitleler içinde politik ajitasyonun genel olarak gerekip gerekmediği, her zaman ve mutlaka gerekli olup olmadığı konusunda 24 saatte, hatta 24 ayda görüş değiştirmeyi — bunu ancak herhangi bir sağlam ilkesi olmayan insanlar yapabilir."* "Raboçeye Dyelo" şu yanıtı veriyor: "'Iskra'nın, işin özüne ilişkin olma iddiasındaki bu biricik suçlaması tamamen asılsızdır. 'Raboçeye Dyelo' okurları pek iyi biliyor ki, biz ta başından itibaren, 'Iskra'nın çıkmasını beklemeden, politik ajitasyona çağrı yapmakla kalmadık" … (bunu yaparken şunları ekliyor: Sadece işçi çevreleri değil, "işçilerin kitle hareketi de" "otokrasinin yıkılmasını kendine birinci politik görev edinemez", sadece acil politik talepler uğruna mücadeleyi edinebilir, ve "acil politik talepler, bir ya da en kötü halde birkaç grevden sonra kitleler için anlaşılır olacaktır")… "aynı zamanda Rusya'da faaliyet gösteren yoldaşlara yurtdışından yazılarımızla ***biricik*** sosyal-demokrat politik ajitasyon malzemesini de sağladık"… (ve bu biricik malzemede politik ajitasyonu sadece ekonomik mücadele zemini üzerinde yalnızca en geniş şekilde uygulamakla kalmadınız, aynı zamanda sonuçta, bu dar sınırlı ajitasyonun "en geniş uygulanabilirliği" olduğu iddiasına da vardınız. Ve tam da böyle bir ***biricik*** malzeme dolayısıyla, kendi argümantasyonunuzun, 'Iskra'nın çıkması zorunluluğunu ve 'Iskra'nın 'Raboçeye Dyelo'ya karşı mücadelesi zorunluluğunu tanıtladığını farketmiyor musunuz baylar?)… "Öte yandan yayın faaliyetimiz, partinin taktik birliğini ..." (taktiğin, partiyle birlikte büyüyen parti görevlerinin büyümesi süreci olduğu kanaatinde birlik mi? Pek matah bir birlik!) "…ve böylelikle, yaratılması için yurtdışındaki bir örgütün yapabileceği herşeyi Yurtdışı Birliği'nin yapmış olduğu bir 'savaş örgütü' imkanını fiilen hazırlamıştır" ("Raboçeye Dyelo"

* *Bkz. Lenin, Seçme Eserler, Cilt II, s. 28, İnter Yayınları. —Red.*

No. 10, s. 15). Meselenin içinden sıyrılmak için boşuna bir çaba! Sizin, yapabileceğiniz herşeyi yapmış olduğunuzu asla inkâr etmek istemedim. İddia ettim ve ediyorum ki, "yapabileceğinizin" ***sınırları,*** anlayışınızın basiretsizliği tarafından daraltılmaktadır. "Acil politik talepler" için mücadele amacıyla ya da "girişimcilere karşı ve hükümete karşı ekonomik mücadele" amacıyla bir "savaş örgütü"nden söz etmek bile gülünçtür.

Fakat okur, amatörlüğe olan "Ekonomist" sevdanın incilerini görmek istiyorsa, eklektik ve sallantılı "Raboçeye Dyelo"yu bırakıp, tutarlı ve kararlı "Raboçaya Mysl"a yönelmelidir.

> "Şimdi de devrimci aydınlar denilenler üzerine birkaç söz — diye yazıyor R. M., "Özel Ek"in 13. sayfasında—. Gerçi bu kesim 'Çarlığa karşı tayin edici bir savaş vermeye' tamamen hazır olduğunu çeşitli defalar kanıtlamıştır. Fakat bütün talihsizlik, siyasi polis tarafından amansızca izlenen devrimci aydınlarnnızın, siyasi polise karşı mücadeleyi otokrasiye karşı politik mücadele olarak görmesinde yatmaktadır. Bu nedenle bu kesim için bugüne kadar 'otokrasiye karşı mücadele için güçler nereden sağlanacak?' sorusu açıklığa kavuşmamıştır."

Polise karşı mücadelenin, **kendiliğinden** hareketi ululayan (sözcüğün kötü anlamında ululayan) biri tarafından bu harika küçümsenmesi şahane değil mi? Yazar, konspiratif beceriksizliğimizi —mevcut kendiliğinden kitle hareketine nazaran— siyasi polise karşı mücadelenin bizim için aslında hiç de önemli olmadığı savıyla ***haklı çıkarmaya*** hazırdır!! Bu korkunç sonucun altına pek az kimse imza atacaktır: devrimci örgütlerimizin eksiklikleri sorunu herkes için böylesine yakıcı bir hale gelmiştir. Fakat bu sonuca örneğin Martinov katılmıyorsa, bunun nedeni sadece, iddialarını sonuna kadar düşünememesi, ya da buna cesaret edememesidir. Gerçekten de, kitlelerin somut, elle tutulur sonuçlar vaat eden talepler ileri sürme "görevi", devrimcilerin sağlam, merkezi bir mücadele örgütünü gerektirir mi? Bu "görev", "siyasi polise karşı mücadele" etmeyen

bir kitle tarafından da yerine getirilmez mi? Dahası: Bu görev, birkaç önder dışında, (büyük çoğunlukla) "siyasi polise karşı mücadele" etme ***yeteneğinde*** olmayan işçiler tarafından da üstlenilmezse yerine getirilebilir mi? Bu işçiler, kitleyi oluşturan bu ortalama insanlar, herhangi bir grevde, polis ve askere karşı girişilen sokak çatışmalarında muazzam bir enerji ve özveri gösterebilirler, hareketimizin sonucunu ***belirleyebilirler*** (ve bunu ancak onlar yapabilirler) — fakat tam da ***siyasi*** polise karşı mücadele özel nitelikler gerektirir, ***profesyonel*** devrimciler gerektirir. Ve biz kitlenin sadece somut talepler ileri sürmesini değil, aynı zamanda işçi kitlelerinin kendi içlerinden giderek artan oranda böyle profesyonel devrimciler çıkarmasını da sağlamaya uğraşmalıyız. Böylece, profesyonel derimciler örgütü ile salt-işçi-hareketi arasındaki karşılıklı ilişki sorununa gelmiş bulunuyoruz. Yazında pek az yankı bulmuş olan bu sorun, biz "politikacılar"ı, az çok Ekonomizme eğilim gösteren yoldaşlarla yaptığımız konuşma ve tartışmalarda epeyce uğraştırmıştır. Bu sorunu özel olarak ele almaya değer. Fakat önce, Ekonomizmle amatörlük arasındaki bağ konusundaki iddiamızı bir başka alıntıyla aydınlatmak istiyoruz.

> "'Emeğin Kurtuluşu' Grubu —diye yazıyor Bay N. N. 'Yamt'ında— hükümete karşı açık mücadele talep ediyor, ama bu talepte bulunurken, bu mücadele için maddi güçlerin nerede bulunduğunu düşünmüyor ve ***bunun yollarının nerede olduğunu*** göstermiyor."

Ve son sözlerin altını çizen yazar, "yol" sözcüğüne ilişkin şunları belirtiyor:

> "Bunu gizli hedeflerle açıklayamayız, çünkü programda bir komplodan değil, bir ***kitle hareketinden*** söz ediliyor. Kitle ise gizli yollardan yürüyemez. Gizli bir grev mümkün mü acaba? Gizli bir gösteri ya da dilekçe mümkün mü?" ("Vademecum", s. 59)

Yazar "maddi güçler" (grev ve gösteri düzenleyenler) ve mücadele "yolları" sorununun eşiğine kadar yaklaşmıştır, fakat

burada çok kötü bir durumda bulunmaktadır, çünkü kitle hareketi önünde "diz çökmüş", yani kitle hareketini devrimci aktivitemizi teşvik edecek, ***gayretlendirecek*** bir şey olarak değil, bizleri devrimci aktiviteden ***kurtaracak*** bir şey olarak değerlendirmiştir. Gizli bir grev, katılanlar ve grevle doğrudan ilişki içinde olan kişiler açısından olanaksızdır. Fakat Rus işçi kitlesi için bu grev bir "sır" olarak kalabilir (ve çoğu kez de kalır), çünkü hükümet grevcilerle her türlü ilişkinin engellenmesi, grev üzerine her türlü açıklamanın yayılmasının önlenmesi için her şeyi yapacaktır. Burada artık "siyasi polise karşı" özel bir "mücadeleye", grevlere katılan geniş bir kitleyle aktif biçimde yürütülmesi imkansız olan bir mücadeleye gerek vardır. Bu mücadele, "sanatın bütün kurallarına göre", profesyonel devrimci faaliyet içinde bulunan insanlar tarafından örgütlenmelidir. Bu mücadelenin örgütlenmesi, kitleler kendiliğinden harekete çekildiği için ***daha az gerekli*** hale gelmez. Tam tersine, bununla örgüt daha da ***gerekli*** hale gelir, çünkü biz sosyalistler, polisin her grevi, her bildiriyi sır haline getirmesini engellemeyi (ve kendimiz de bazen bunları gizlice hazırlamayı) başaramazsak, kitlelere karşı doğrudan görevimizi yerine getirmemiş oluruz. Bunu yapabilecek durumdayız, çünkü kendiliğinden uyanan kitle, ***kendi içinden de*** gittikçe artan sayıda "profesyonel devrimciler" ***çıkaracaktır*** (elbette işçilere her biçimde yerlerinde sayma çağrısında bulunma gafletine düşmezsek).

C— İşçiler Örgütü ve Devrimciler Örgütü

Bir sosyal-demokrat için politik mücadele kavramı, "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" kavramıyla örtüşüyorsa, onun için "devrimciler örgütü" kavramının "işçiler örgütü" kavramıyla az çok örtüşmesini

---

** Yazarı: Sanin. —**Alm. Red.***

beklemek doğaldır. Gerçekten de olan budur; öyle ki, örgütten söz ettiğimizde, farklı diller konuştuğumuz anlaşılmaktadır. Örneğin ben, daha önce tanımadığım, oldukça tutarlı bir Ekonomistle aramda geçen konuşmayı bugün gibi anımsıyorum. Söz "Politik Devrimi Kim Gerçekleştirecek?"* broşürüne geldi, ve kısa süre sonra, broşürün başlıca hatasının örgüt sorununu ihmal etmesi olduğunda görüş birliğine vardık. Aramızda tam bir görüş birliği olduğunu sanıyorduk ki... konuşmanın devamında, ayrı şeylerden söz ettiğimiz ortaya çıktı. Yoldaş, broşürün yazarını grev sandıklarını, yardımlaşma sandıklarını vs. ihmal etmekle suçlarken, ben politik devrimi "gerçekleştirmek" için gerekli olan devrimciler örgütünü kastetmekteydim. Bu görüş ayrılığı ortaya çıkar çıkmaz, anımsayabildiğim kadarıyla, bu Ekonomistle hiçbir ilkesel sorunda bir anlaşma sağlamak mümkün olmamıştı!

Görüş ayrılıklarımızın kökeni neydi? Ekonomistlerin, gerek örgütsel, gerekse de politik sorunlarda sosyal-demokrat düşünce ve politikadan sürekli trade-unionizme kaymalarıydı. Sosyal-demokrasinin politik mücadelesi, işçilerin işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelesinden daha kapsamlı ve karmaşıktır. Aynı biçimde (ve bundan dolayı) devrimci sosyal-demokrat partinin örgütü, kaçınılmaz olarak, böyle bir mücadele için işçilerin örgütünden ***başka türde*** olmak zorundadır. İşçilerin örgütü, ilk olarak, sendikal bir örgüt olmalıdır; ikinci olarak, mümkün olduğunca kapsamlı olmalıdır; üçüncü olarak, mümkün olduğunca az konspiratif olmalıdır (burada ve ileride elbette sadece otokratik Rusya'dan söz ediyorum). Buna karşılık devrimciler örgütü, her şeyden önce ve esas olarak, mesleği devrimci faaliyet olan (***devrimciler*** örgütünden de zaten bu nedenle söz ediyor ve devrimci sosyal-demokratları kastediyorum) kişileri kapsamalıdır. Böyle bir örgütün üyelerinin bu ortak özelliği karşısında, birinin ya da diğerinin mesleği arasındaki farklar bir yana, ***işçilerle aydınlar arasındaki her türlü fark tamamen ortadan kalkmalıdır.*** Bu örgüt pek geniş

tutulmamalı ve mümkün olduğunca konspiratif olmalıdır. Bu üçlü fark üzerinde biraz daha yakından duralım.

Politik özgürlüğün olduğu ülkelerde, sendikal ve politik örgüt arasındaki fark tamamen açık olduğu gibi, trade-unionlarla sosyal-demokrasi arasındaki fark da açıktır. Bunlar arasındaki ilişkiler elbette çeşitli ülkelerde tarihi, hukuki ve diğer koşullara göre farklı biçimlenir: bu ilişkiler az ya da çok sıkı, karmaşık vs. olabilir (bize göre, mümkün olduğunca sıkı ve mümkün olduğunca az karmaşık olmalıdır), fakat özgür ülkelerde sendikalar örgütü ile sosyal-demokrat parti örgütünün özdeşliği söz konusu olamaz. Rusya'da ise, ilk bakışta, otokrasinin baskısı altında, sosyal-demokrat örgütle işçi birlikleri arasındaki her türlü fark silinmektedir, çünkü ***bütün*** işçi birlikleri ve ***bütün*** çevreler yasaklanmıştır ve işçilerin ekonomik mücadelesinin en önemli görüngüsü ve en önemli aracı —grev—, genellikle adi suç (hatta bazen politik suç!) sayılmaktadır. Böylece koşullarımız bir yandan ekonomik mücadele yürüten işçileri politik sorunlara "itmekte", öte yandan sosyal-demokratları trade-unionizmle sosyal-demokrasiyi birbirine karıştırmaya "itmekte"dir (birinci cinsten "itme"yi büyük bir gayretle tartışan Kriçevskilerimiz, Martinovlarımız ve ortakları da ikinci tür "itme"nin farkında değiller). Gerçekten de yüzde doksan dokuz "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" içinde boğulmuş insanları düşünün. Bunlardan bazıları, faaliyetlerinin ***tamamı*** süresince (dört ile altı ay)* bir kez bile daha karmaşık bir devrimciler örgütünün gerekliliği sorunuyla karşı karşıya kalmayacak; başkaları belki de nispeten yaygın olan Bernsteincı yayınla karşılaşacak ve bu yayınlardan "monoton günlük mücadelenin ilerlemesi"nin büyük önemi inancını edineceklerdir. Son olarak daha başkaları ise belki, "proleter mücadeleyle sıkı ve organik bağlar" kurma, sendikal hareketle sosyal-demokrat hareket arasındaki bağı sağlama örneğini bütün dünyaya göster-

* *Parti örgütüne ve konspirasyona bağlı olmayan devrimciler arasındaki "amatörler"in çalışma süresi 4 ile 6 ay arasındaydı. —Alm. Red.*

mek gibi çekici bir düşünceye kapılacaktır. Bir ülke kapitalizm, ve dolayısıyla da işçi hareketi arenasına ne kadar geç adım atmışsa —diye muhakeme yürütebilirler bu kişiler—, o ülkede sosyalistler sendikal harekete o kadar fazla katılabilir, bu hareketi destekleyebilir ve o ülkede sosyal-demokrat olmayan sendikalar o kadar az olur ve olmalıdır. Bu muhakeme buraya kadar mutlak doğrudur, kötü olan yalnızca, daha da ileri giderek sosyal-demokrasinin trade-unionizmle tamamen kaynaşmasının düşlenmesidir. Biraz sonra, Petersburg "Mücadele Birliği"nin tüzüğü örneğinde, bu tür düşlerin örgüt plânlarımız üzerinde ne kadar zararlı etkilerde bulunduğunu göreceğiz.

İşçilerin ekonomik mücadele örgütleri, sendikal örgütler olmak zorundadır. Her sosyal-demokrat işçi, bu örgütleri olanaklar ölçüsünde desteklemeli ve onlar içinde aktif olarak çalışmalıdır. Bu doğru. Ne var ki, sadece sosyal-demokratların bu "meslek" birliklerine üye olabilmelerini talep etmek kesinlikle bizim çıkarımıza değildir: bu, kitleler üzerindeki etkimizin kapsamını daraltacaktır. İşverenlere ve hükümete karşı mücadele için birleşmenin gereğini kavramış olan bütün işçiler sendikalara girebilmelidir. Bu sendikalar çok ***geniş*** örgütler olmazlarsa, sendikaların kendi hedefine hiç ulaşılmaz. Ve bu örgütler ne kadar geniş olursa, bunlar üzerindeki etkimiz —sadece ekonomik mücadelenin "kendiliğinden" gelişiminin yaptığı etki değil, aynı zamanda birliğin sosyalist üyelerinin, meslektaşları üzerindeki doğrudan bilinçli çabalarının etkisi— de o kadar büyük olacaktır. Fakat geniş bileşimli bir örgütte sıkı bir konspirasyon (bu, ekonomik mücadeleye katılmaktan çok daha büyük bir eğitimi gerektirir) imkansızdır. Geniş bir bileşim ile sıkı bir konspirasyon zorunluluğu arasındaki bu çelişki nasıl giderilecektir? Sendika örgütlerinin mümkün olduğunca az konspiratif olması nasıl sağlanacaktır? Genel konuşulduğunda, bunun için ancak iki yol olabilir: ya meslek birliklerinin

---

* *Lenin'de Almanca. —**Alm. Red.** "lose": gevşek. —**ÇN.***

legalleştirilmesi (çeşitli ülkelerde bu, sosyalist ve politik birliklerin legalleşmesinden önce gelmiştir), ya da gizli örgütün korunması, ama bu öylesine "serbest", öylesine şekilsiz, Almanların dediği gibi öylesine lose* olur ki, üye kitlesi için konspirasyon neredeyse sıfıra eşittir.

Sosyalist olmayan ve politik olmayan işçi birliklerinin legalleştirilmesi Rusya'da başlamıştır ve hiç kuşku yok ki, hızla büyüyen sosyal-demokrat hareketimizin her adımı, bu legalleştirme çabalarını — esas olarak mevcut toplumsal düzenin yandaşlarından, ama kısmen de bizzat işçilerden ve liberal aydınlardan gelen bu çabaları artıracak ve teşvik edecektir. Legalleştirme bayrağı şimdiden Vasilyev ve Zubatov tarafından çekilmiş ve Bay Ozerov ile Bay Worms ise destek vaat etmişler ve bu desteği vermişlerdir, işçiler arasında da yeni eğilimin taraftarları şimdiden vardır. Şu andan itibaren bu yeni eğilimi hesaba katmak zorundayız. Bunu nasıl yapacağımız konusunda, sosyal-demokratlar arasında iki görüş olamaz sanırım. Zubatov ve Vasilyev'in, jandarma ve papazların bu harekete her türlü katılımını durmaksızın teşhir etmek ve işçileri bu bayların gerçek niyetleri hakkında aydınlatmakla yükümlüyüz. Aynı zamanda, kamuya açık işçi toplantılarında liberal politikacıların konuşmalarında duyulacak olan her türlü uzlaşmacı, "uyumcu" sözleri —bunları ister barışçıl sınıf işbirliğinin gerekliliğine içtenlikle inandığı için söylemiş olsun, ister resmi makamların gözüne girmek için, isterse de becerik-sizliklerinden olsun, hiç farketmez— teşhir etmekle yükümlüyüz. Nihayet bizler, böyle kamuya açık toplantılarda ve polisçe izin verilmiş derneklerde "uyanık kişiler"i saptayan ve legal örgütlerden yararlanarak ajan-provokatörlerini illegal örgütlere de sokmaya çalışan polisin sıkça kurduğu tuzaklar konusunda işçileri uyarınakla yükümlüyüz.

Fakat bütün bunları yapmak, işçi hareketinin legalleştirilmesinin ***son tahlilde*** Zubatov'un değil bizim işimize yarayacağını unutmak anlamına gelmez. Tersine, tam da bu

teşhir kampanyasıyla buğdaydan ayrık otunu ayırıyoruz. Ayrık otunun ne olduğunu belirttik. Buğday ise, daha geniş ve en geri işçi kesimlerinin toplumsal ve politik sorunlara ilgi duyması, devrimcilerin öz olarak legal olan işlevlerden (legal yazıların dağıtılması, karşılıklı yardım vs.) kurtarılması ve bunların gelişmesiyle bize giderek daha fazla ajitasyon malzemesi sağlamasıdır. Bu anlamda Zubatov ve Ozerov'lara şöyle diyebiliriz ve demeliyiz: Haydi çalışın, çalışın baylar! Ne zaman işçilere tuzak kursanız (doğrudan ajan-provokatörlükle ya da "Struvecilik" sayesinde işçilerin ahlakının "dürüstçe" bozulmasıyla), yüzünüzün açığa çıkması için elimizden geleni yapacağız. Ne zaman ileriye doğru gerçek bir adım atsanız — bu adım çekingen bir "zikzak" da olsa, yine de ileriye doğru atılmış bir adımsa —, şöyle diyeceğiz: Lütfen buyrun! İleriye doğru atılmış gerçek bir adım, işçilerin özgürlüğünün son derece küçük boyutlarda da olsa gerçekten genişlemesidir. Ve böyle her bir genişleme bizim işimize yarayacak ve ajan-provokatörlerin sosyalistleri tuzağa düşürmedikleri, fakat sosyalistlerin taraftar kazandıkları legal derneklerin kurulmasını hızlandıracaktır. Kısacası, şimdi görevimiz ayrık otlarına karşı mücadele etmektir. Saksıda buğday yetiştirmek bizim işimiz değil. Ayrık otlarını temizleyerek toprağı buğday tohumları için

---

* *Yaşamlarını saksılar ve tencereler arasında geçiren, Gogol'cü tipik filisten çift.* ***—Alm. Red.***

** *Ayrık otlarına karşı mücadele, "Iskra"ya, "Raboçeye Dyelo"dan hiddetli bir saldırı getirdi: "'Iskra' için zamanımızın belirtisi pek o kadar bu büyük (ilkbahar) olayları değil de, daha ziyade Zubatov ajanlarının işçi hareketini 'legalize' etme yönündeki acınacak çabalarıdır. ●, tam da bu olguların onun aleyhinde tanıklık ettiğini görmüyor; tam da bu olgular, işçi hareketinin hükümetin gözünde tamamen tehditkâr boyutlara büründüğünü gösteriyor." ("İki Konferans", s. 27.) Tüm bunların suçlusu, "yaşamın kaçınılmaz emirleri karşısında sağır" olan bu ortodoksların "dogmatizmi"dir. Boyu bir metreyi geçen buğdayı görmeyip, iki santim boyundaki ayrık otlarıyla mücadele ediyorlar! "Rus işçi hareketine karşı çarpık bir perspektif duygusu" (a.g.e., s. 27) değil mi bu?*

hazırlıyoruz. Afanassiy İvaniç ve Pulheria İvanovna* oda bitkilerini yetiştiredursunlar, biz bugün ayrık otlarını ayıklayacak, yarın buğday toplayacak hasatçılar hazırlamak zorundayız.**

Demek ki, legalleştirme yoluyla mümkün olduğunca az konspiratif ve mümkün olduğunca geniş sendikal örgüt yaratma sorununu ***biz çözemeyiz*** (fakat Zubatov ve Ozerov'un kısmen de olsa böyle bir çözüm olanağı açmaları bizi çok sevindirirdi; bunun için ama onlara karşı mümkün olduğunca enerjik biçimde mücadele etmemiz gerekiyor!). Böylece geriye gizli sendikal örgütler yolu kalıyor ve ***biz,*** (çok iyi bildiğimiz gibi) bu yolu tutmuş olan işçileri her açıdan desteklemek ***zorundayız.*** Sendika örgütleri sadece ekonomik mücadelenin gelişmesi ve sağlamlaşması için çok yararlı olmakla kalmayıp, aynı zamanda politik ajitasyon ve devrimci örgüt için çok önemli bir yardımcı araç da olabilirler. Bu sonuca ulaşmak için, başlayan sendikal hareketi sosyal-demokrasi için arzu edilir bir rotaya sokmak için, her şeyden önce, Petersburglu Ekonomistlerin beş yıldan beridir destekledikleri örgüt plânının saçmalığı konusunda iyice açık olmak gerekir. Bu plân Temmuz 1897 tarihli "İşçi Sandığı Tüzüğü"nde ("Listok Rabotnika", No: 9 ve 10, s. 46, "Raboçaya Mysl" No: 1'den alınmıştır) ve Ekim 1900 tarihli "Mücadele Birliği Tüzüğü — İşçi Örgütü"nde (özel bildiri, Petersburg'da basılmış ve "Iskra"nın birinci sayısında alıntılanmıştır) anlatılmıştır. İki tüzüğün de başlıca hatası, geniş işçi örgütünün ayrıntılı biçimde anlatılıp, bu örgütün devrimciler örgütüyle karıştırılmasında yatmaktadır. Daha iyi hazırlanmış olan ikinci tüzüğü alalım. Gövdesi ***elliiki*** maddeden oluşuyor: yirmi üç maddede, her fabrikada kurulacak ("üye sayısı onu geçmeyecek") ve "merkezi (işletme) grupları"nı seçecek olan "işçi çevreleri"nin yapısı, işleyiş düzeni ve yetki sınırları anlatılıyor. İkinci madde şöyle diyor: "'Merkezi grup', fabrikada ya da işletmede olup biten her şeyi izler ve bu olayları kaydeder." "Merkezi grup her ay üyelerine kasanın durumu hakkında rapor verir" (madde 17) vs. 10 madde "Bölge Örgütü"ne, 19 madde

ise "İşçi Örgütü Komitesi"nin, (her bölgeden ve "yürütme grupları" tarafından — "propaganda grupları, taşrayla ve yurtdışıyla bağlantı grupları, yayınevi depoları ve kasa idaresi grupları" tarafından seçilen) "Petersburg Mücadele Birliği Komitesi" ile son derece karmaşık birbirine geçmesine ayrılmıştır.

Sosyal-demokrasi — işçilerin ekonomik mücadelesi için "yürütme grupları"! Ekonomistlerin düşüncelerinin nasıl sosyal-demokrasiden sapıp trade-unionizm yoluna girdiği; onların, bir sosyal-demokratın proletaryanın ***bütün*** kurtuluş mücadelesini yönetebilecek herşeyden önce bir devrimciler örgütü hakkındaki düşüncelerinin ne olması gerektiği konusunda nasıl hiçbir fikre sahip olmadıkları bundan daha canlı biçimde gösterilemez. "İşçi sınıfının politik kurtuluşu"ndan, "Çarlık zorbalığı"na karşı mücadeleden söz etmek ve böyle örgüt tüzükleri hazırlamak, sosyal-demokrasinin gerçek politik görevleri hakkında hiçbir fikre sahip olmamak demektir. Elli küsur maddenin hiçbirinde, kitleler arasında en geniş bir politik ajitasyonun, Rus otokrasisinin bütün yanlarını, Rusya'daki çeşitli toplumsal sınıfların tüm özünü aydınlatacak bir ajitasyonun gerekliliğinin anlaşıldığını gösteren en ufak bir belirti yoktur. Böyle tüzüklerle sadece politik hedefler değil, trade-unionist hedefler de gerçekleştirilemez, çünkü bunlar ***mesleklere göre*** bir örgütlenmeyi gerektirirler, oysa tüzükte bunun sözü bile edilmemektedir.

Fakat sanırım en karakteristik olan, tek tek her fabrikayı, üç dereceli bir seçim sistemi temelinde, monoton ve neredeyse gülünç denecek kadar titiz kurallı sürekli bir bağla "komite"ye bağlamaya çalışan tüm bu "sistem"in hantallığıdır. Ekonomizmin dar ufkuna sıkışan düşünce, burada bürokrasi küfü kokan ayrıntılarda yitip gitmektedir. Tüm bu maddelerden dörtte üçü gerçekte elbette hiç uygulanmayacaktır, ama buna karşılık her fabrikada bir merkezi gruba sahip böyle bir "konspiratif" örgüt sayesinde jandarmanın geniş çaplı tutuklamalar yapması çok kolaylaştırılacaktır. Polonyalı yoldaşlar, herkesin son derece

geniş tutulan işçi yardımlaşma sandıklarının kurulması işine tutkuyla sarılmış olduğu hareketin böyle bir dönemini yaşadılar, fakat kısa süre sonra bu düşünceden vazgeçtiler, çünkü bunun ancak jandarmaya yaradığını görmek zorunda kaldılar. Eğer işçi örgütleri istiyorsak, ama kitlesel tutuklamalar istemiyorsak, jandarmaları sevindirmek niyetinde değilsek, bu örgütlere sadece gayet gevşek bir biçim vermeye çalışmalıyız. Peki, bu durumda işlevlerini yerine getirebilecekler mi? Bunların işlevlerine bakalım: "... fabrikada olup biten her şeyi izlemek ve bu olayları kaydetmek" (Tüzüğün 2. maddesi). Bunun gerçekten sıkı bir biçim almasına gerek var mı? Bu amaçla özel gruplar oluşturmadan, illegal gazetelere gönderilecek yazılarla bu iş daha da iyi yerine getirilemez mi? "… İşçilerin fabrikadaki koşullarının iyileştirilmesi mücadelesini yönetmek" (Tüzüğün 3. maddesi). Burada da sıkı bir biçim gereksiz. İşçilerin hangi talepleri ileri sürmek istediklerini, bir ölçüde becerikli her ajitatör basit bir sohbetle saptayabilir ve bunları dar —geniş değil— devrimciler örgütüne iletip, işçilerin taleplerinin bildirilerde ifade edilmesini sağlar. "… ruble başına iki kopek aidatla... bir fonun örgütlenmesi" (madde 9) ve üyelere aylık kasa raporu sunulması (madde 17), aidat ödemeyen üyelerin örgütten çıkarılması (madde 10) vs. Bütün bunlar polis için bulunmaz bir nimettir, çünkü "Merkezi İşletme Fonu"nun bütün bu konspirasyonuna sızmak, paraya el koymak ve en iyi kişileri tutuklamaktan kolay bir şey yoktur. Bunun yerine, tanınan (çok dar ve çok konspiratif) örgütün mühürünü taşıyan bir ya da iki kopeklik makbuzlar dağıtmak, ya da makbuzsuz para toplamak ve illegal gazetede daha önceden kararlaştırılan bir parolayla bunlara ilişkin raporlar yayınlamak daha kolay olmaz mı? Aynı amaca ulaşılır ama jandarmanın bütün ipuçlarını bulması yüzlerce kez daha zorlaşır.

Tüzüğün tahliline daha devam edebilirim, ama söylenenlerin yeterli olduğuna inanıyorum. Başlıca bölgelerde sorumlu temsilcileri olan ve en sıkı konspirasyonun tüm kurallarına göre

devrimciler örgütüne bağlanmış en güvenilir, en deneyimli ve en çelikleşmiş işçilerden oluşan küçük, sıkı bir çekirdek, kitlelerin en geniş katılımıyla, sıkı bir biçimi olmaksızın sendika örgütünün ***bütün*** işlevlerini yerine getirebilir, hem de bu işlevleri sosyal-demokrasi için arzu edilir biçimde yerine getirebilir. ***Sosyal-demokrat*** sendika hareketinin ***sağlamlaşması*** ve gelişmesi, bütün jandarmalara rağmen, ancak bu yolla gerçekleşebilir.

Bana şöyle bir itirazda bulunulabilir: Şekilsizliğe varacak kadar lose [gevşek —ÇN] olan, bilerek ve isteyerek kaydedilmiş üyeleri bile bulunmayan bir örgüte, örgüt denemez. Olabilir. İsim üzerinde ısrarlı değilim. Fakat gereken her şeyi bu "üyesiz örgüt" yerine getirecek ve gelecekteki sendikalarımızla sosyalizm arasında sıkı bir bağın kurulmasını baştan itibaren güvence altına alacaktır. Ne var ki, otokrasi koşulları altında, seçimli, raporlu, genel oylamalı vs. ***geniş*** bir işçi örgütü isteyenler ancak iflah olmaz ütopyacılardır.

Buradan alınacak ders basittir: eğer işe güçlü bir devrimciler örgütüyle başlarsak, bir bütün olarak hareketin istikrarlılığını güvence altına alır ve hem sosyal-demokrat hedefleri, hem de sendikal hedefleri gerçekleştirebiliriz. Fakat kitlelere güya "en açık" (aslında ise jandarmalara en açık olan ve devrimcileri polisin ulaşabileceği hale getiren) geniş işçi örgütüyle işe başlarsak, ne birinci, ne de ikinci hedefleri gerçekleştirebiliriz, çalışmamızdaki amatörlükten kendimizi hiçbir zaman kurtaramayız ve dağınıklığımız, sürekli yenilgilerimiz sayesinde Zubatov ya da Ozerov tipi sendikaların kitlelere en açık hale gelmelerine katkıda bulunuruz.

Peki bu devrimciler örgütünün asıl işlevleri neler olmalıdır? Bu konuda biraz sonra ayrıntılı biçimde konuşmak istiyoruz. Fakat ilkönce, yine (talihsizliğe bak!) Ekonomistin kapı komşusu olan teröristimizin* ileri sürdüğü çok tipik bir savı inceleyelim. İşçi gazetesi "Svoboda"da (No: 1) "Örgüt"

* *Bkz. s. 82, dipnot.* ***—Alm. Red.***

başlığıyla bir makale yayınlandı. Bu makalenin yazarı, dostu olan İvanovo-Voznesenskli Ekonomist işçileri kanatları altına almak isteyerek şöyle yazıyor:

> "Yığınların dilsiz, bilinçsiz olması, hareketin tabandan gelmeyişi kötü. Şuna bir bakın: Öğrenciler tatil günlerinde ya da yaz tatillerinde üniversite kentlerinden ayrılıp evlerine gidiyorlar ve işçi hareketi duruyor. Dışarıdan bir itkiye ihtiyaç duyan böyle bir işçi hareketi gerçek bir güç oluşturabilir mi? Kesinlikle hayır… Hareket henüz kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenmemiştir, henüz çocuk muamelesi görmektedir. Her şeyde böyle: Öğrenciler gidiyor ve her şey duruyor; en yeteneklisi ele geçiriliyor, kaymak alınıyor — ve süt ekşiyor; "komite" tutuklanıyor ve yenisi kurulasıya kadar tekrar her şey duruyor; sonraki komitenin nasıl bir şey olacağını kim bilir, belki de şimdiye kadarkine hiç benzemeyecek: önceki böyle dediydi, sonraki tam tersini söyleyecek. Dünle bugün arasındaki bağ kaybolup gidiyor, geçmişin deneyimlerinden gelecek için yararlanılmıyor. Ve bütün bunlar sadece, derinlerde, kitle içinde kök salınmamış olmasından; işi yürüten yüz ahmak değil, on akıllı. On akıllı her zaman ele geçirilebilir, fakat örgüt kitleyi kucakladığında, her şey kitleden gelir ve o zaman hiç kimse, ne kadar çabalarsa çabalasın, davayı yerle bir edemez." (s. 63)

Olgular doğru anlatılıyor. Amatörlüğümüzün tablosu hiç de fena çizilmemiş. Fakat çıkarılan sonuçlar hem akılsızlık, hem de politik densizlik bakımından tam "Raboçaya Mysl"a layık. Bunlar akılsızlığın doruğudur, çünkü yazar, hareketin "derinlerde" "kök" salması gibi felsefi ve toplumsal-tarihsel bir sorunu, jandarmalara karşı daha iyi mücadele etme sorunu gibi teknik-örgütsel bir sorunla karıştırmaktadır. Bunlar politik densizliğin doruğudur, çünkü kötü önderlerden uzaklaşıp iyi önderlere başvuracağına, yazar genel olarak önderlerden uzaklaşıyor ve "kitle"ye başvuruyor. Bu tıpkı politikada, politik ajitasyonun yerine sarsıp uyandırıcı terörü koymak isteyen gerici düşünce

---

* *Bolluktan kaynaklanan sıkıntı.* ***—Alm. Red.***

gibi, bizi örgütsel olarak geri savurma girişimidir. "Svoboda"nın bize sunduğu bu karışıklığı tahlil etmeye nereden başlayacağını bilemediğim için gerçekten de bir embarras de richesse* duygusu içindeyim. Konunun açıklık kazanması için bir örnekle başlamak istiyorum. Almanları alalım. Almanların örgütünün kitleyi kucakladığı, her şeyin kitleden geldiği, işçi hareketinin kendi ayakları üzerinde durmayı öğrendiği her halde inkâr edilemez. Ve yine de bu milyonlarca kitle, "on" sınanmış öndere değer vermeyi, onları sımsıkı desteklemeyi nasıl da biliyor! Parlamentoda birçok kez düşman partilerin milletvekillerinin sosyalistlerle alay ettikleri oldu: "Ne kadar da yaman demokratlarsınız! Sizinki sadece lafta bir işçi sınıfı hareketi, gerçekte ise hep aynı önderler grubu ortalıkta. Yıllar yılı hep aynı Bebel, hep aynı Liebknecht, onyıllar boyunca hep onlar. Sizin güya seçilmiş işçi temsilcileriniz, Kayzer tarafından atanan memurlardan daha kalıcı!" Fakat Almanlar, "kitle"yi "önderler"le karşı karşıya getirmek, kitle içinde kötü ve mağrur içgüdüler uyandırmak, "on akıllı"ya duyduğu güveni yıkarak hareketin istikrarlılığını ve dayanıklılığını yok etmek amacını güden bu demagojik çabalara sadece küçümseyerek gülüp geçtiler. Almanlar, sınanmış, profesyonelce yetiştirilmiş, uzun yıllar boyunca deneyim kazanmış ve birbirleriyle mükemmel bir uyum içinde çalışan "on" yetenekli önder (ama yetenekli insanlar dünyaya yüzlerle gelmiyor) olmaksızın, modern toplumda herhangi bir sınıfın zorlu bir savaş yürütemeyeceğini bilecek kadar yeterince gelişmiş politik düşünceye ve politik deneyime sahiptir. Almanların arasında da, "yüz ahmak"ı pohpohlayan, bunları "on akıllı"dan üstün tutan, kitlenin "nasırlı yumruğu"nu yücelten ve onları (Most ya da Hasselmann gibi) düşüncesizce "devrimci" eylemlere kışkırtan, sınanmış ve sağlam önderlere karşı güvensizlik tohumları eken demagoglar vardı. Ve Alman sosyalizmi ancak sosyalizm içindeki bütün demagojik unsurlara karşı yorulmak bilmez ve uzlaşmaz bir mücadele sayesinde böyle büyümüş ve güçlenmiştir. Bizim çokbilmişlerimiz ise,

Rus sosyal-demokrasisinin bunalımının, kendiliğinden uyanan kitlelerin yeterince eğitilmiş, yetiştirilmiş ve deneyimli önderlere sahip olmayışıyla açıklandığı bir zamanda, aptallara yaraşır bir zekâ parıltısıyla şunu açıklıyorlar: "Hareketin tabandan gelmeyişi kötü!"

"Öğrencilerden oluşan bir komite hiçbir işe yaramaz, böyle bir komite sağlam değildir." Çok doğru. Fakat buradan çıkarılması gereken sonuç, ***profesyonel devrimcilerden*** oluşan bir komiteye ihtiyaç duyulduğudur; profesyonel devrimci olanın ise öğrenci ya da işçi olması hiç önemli değildir. Oysa sizler, işçi hareketinin dışarıdan itilmemesi sonucuna varıyorsunuz! Politik ahmaklığınızdan, bununla Ekonomistlerimizin ve amatörlüğümüzün ekmeğine yağ sürdüğünüzü bile farketmiyorsunuz. Öğrencilerimizin işçilerimize verdiği "itki" neden ibaretti, sorabilir miyim? ***Sadece ve sadece,*** öğrencinin kendi edindiği politik bilgi kırıntılarını, payına düşen sosyalist düşünce kırıntılarını işçiye iletmesinden ibaretti (çünkü bugünkü öğrencilerin başlıca düşünsel gıdası olan Legal Marksizm, öğrencilere işin ABC'sinden, kırıntılarından başka birşey veremezdi). ***Bu*** "dış itki", hareketimiz için çok güçlü değil, tersine çok güçsüz, korkunç derecede, insafsızca güçsüzdü, çünkü büyük bir gayretle kendi yağımızda kavruluyor, "işçilerin işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelesi" denen elementar mücadele önünde kölece tapıyorduk. Biz profesyonel devrimciler ***bu*** "itki"yi yüz kat güçlü vermeliyiz ve vereceğiz. Fakat siz, "dış itki" gibi, işçilerde (en azından sizin kadar geri işçilerde), kendisine dışarıdan politik bilgi ve devrimci deneyim götüren ***herkese*** karşı kaçınılmaz olarak güvensizlik yaratan; içgüdüsel olarak ***tüm*** bu kişilere karşı direnç gösterme isteği yaratan böyle iğrenç bir sözcük kullandığınız için — tam da bu yüzden birer ***demagogsunuz;*** demagoglar ise işçi sınıfının en kötü düşmanlarıdır.

Evet, evet! Polemiğimin "yoldaşça olmayan yöntemleri" hakkında yaygara koparmak için acele etmeyin! Niyetlerinizin

dürüstlüğünden kuşkulanmak aklımın ucundan bile geçmez, insanın politik naifliği nedeniyle de demagog olabileceğini daha önce söyledim. Fakat sizin demagoji düzeyine düşmüş olduğunuzu gösterdim. Ve demagogların işçi sınıfının en kötü düşmanları olduklarını yinelemekten usanmayacağım. En kötü düşmanıdırlar, çünkü kitlelerde en bayağı içgüdüleri kışkırtırlar, çünkü geri işçiler kendilerini —bazen samimi olarak— dost diye sunanların aslında düşman olduklarını anlayamaz. En kötü düşmanıdırlar, çünkü dağınıklık ve yalpalama döneminde, hareketimizin fizyonomisinin henüz oluşmaya başladığı bir dönemde, hatalarını daha sonra acı deneyimle anlayacak olan kişileri demagojiyle peşinden sürüklemekten daha kolay bir şey yoktur. Bu nedenle, demagoji düzeyine düşmüş olan "Svoboda" ve "Raboçeye Dyelo"ya karşı enerjik biçimde mücadele etmek, bugünün Rus sosyal-demokratlarının şiarı haline gelmelidir (bu konudan daha aşağıda da bahsedeceğiz).*

"On akıllı, yüz ahmaktan daha kolay ele geçirilebilir." Bu parlak gerçek (bunun için daima yüz ahmağın alkışını alırsınız) sadece, açıklamalarınızın seyri içinde bir sorundan ötekine atladığınız için kendiliğinden anlaşılır gibi gelmektedir. "Komite"nin ele geçmesinden, "örgüt"ün ele geçmesinden söz ederek başladınız, sonra da hareketin "derinlerdeki" "kökü"nün ele geçirilmesine geçtiniz. Elbette hareketimiz derinlerde binlerce ve onbinlerce kök saldığı için ele geçirilemezdir, fakat sorun hiç de bu değil. "Derinlerde kök salma" anlamında, bütün amatörlüğümüze rağmen, bugün de ele geçmeyiz, ama yine de hareketin bütün sürekliliğini bozan ***"örgütler"in*** ele geçirilmesi üzerine hepimiz yakınıyoruz ve yakınmalıyız. Fakat ***örgütlerin*** ele geçirilmesi sorununu ortaya atıp, fikrinizden vazgeçme-

---

* *Burada sadece, "dış itki" ve örgüt sorununda "Svoboda"nın bütün açıklamaları hakkında söylediklerimizin tümünün, "Raboçeye Dyelo" da dahil bütün Ekonomistler için de geçerli olduğunu belirtmekle yetiniyoruz, çünkü Ekonomistler örgüt sorununda kısmen aynı düşünceleri vaaz edip savundular, kısmen de bu düşüncelere yakın duruyorlardı.*

diyseniz, size söylemek isterim ki, on akıllıyı yakalamak, yüz ahmağı yakalamaktan çok daha zordur. Ve bu temel kuralı, kitleleri benim "anti-demokratizm"ime vs. karşı ne kadar kışkırtırsanız kışkırtın, savunacağım. Daha önce birkaç kez vurguladığım gibi, örgütle ilgili olarak "akıllılar" sözcüğünden anlaşılan, sadece ***profesyonel devrimcilerdir,*** işçiler ya da öğrenciler arasından gelmeleri hiç önemli değil. Şunları iddia ediyorum: 1- Sürekliliği sağlayan istikrarlı bir önderler örgütü olmadan hiçbir devrimci hareket varlığını sürdüremez; 2- hareketin temelini oluşturan ve harekete katılan, mücadeleye kendiliğinden çekilen kitleler ne kadar geniş olursa, böyle bir örgüte duyulan gereksinim o kadar acil bir hal alır ve bu örgüt o ölçüde sağlam olmak zorundadır (çünkü her türlü demagogun kitlelerin geri kesimlerini peşlerinden sürüklemesi o kadar kolay olacaktır); 3- böyle bir örgüt esas olarak, devrimci faaliyeti meslek edinmiş insanlardan oluşmalıdır; 4- otokratik bir ülkede böyle bir örgüte üyeliği, ancak meslekten devrimciler, siyasi polise karşı mücadele sanatında profesyonelce eğitilmiş insanlar üye olabilecek şekilde ne kadar çok ***sınırlarsak,*** örgütün ele geçirilmesi o kadar zor olacaktır; 5- gerek işçi sınıfından gerek diğer toplumsal sınıflardan, harekete katılma ve içinde aktif olarak çalışma imkanına sahip olacak kişiler çevresi de o kadar ***geniş*** olacaktır.

Ekonomistlerimize, teröristlerimize ve "Ekonomist terö-

---

* *Bu terim belki de Ekonomistlerden çok "Svoboda"ya uyuyor, çünkü "Devrimciliğin Yeniden Doğuşu"nda terörizm savunuluyor, burada söz konusu edilen makalede ise Ekonomizm. "Svoboda" için, "elinden gelseydi yapardı, fakat gelmiyor" denebilir. Arzuları ve niyetleri çok iyi, ama sonuç bir karmaşa ve kaos, çünkü "Svoboda" örgütün sürekliliğini savunurken, devrimci düşüncenin ve sosyal-demokrat düşüncenin sürekliliğinin lafını bile duymak istemiyor. Profesyonel devrimcileri yeniden canlandırmaya çalışmak ("Devrimciliğin Yeniden Doğuşu") ve bunun için, birincisi, sarsıp uyandırıcı terörü, ikincisi, "dışardan mümkün olduğunca az itilen" "vasat işçiler örgütü"nü ("Svoboda" No: 1, s. 66 vd.) önermek — bu gerçekten de evini ısıtmak için evi yıkıp, kerestesini yakmayı önermeye benziyor.*

rist"lerimize,* son ikisini daha yakından ele almak istediğim bu tezleri çürütmelerini öneriyorum. "On akıllıyı" mı, yoksa "yüz ahmağı" mı ele geçirmenin daha kolay olduğu sorusu, yukarıda tahlil edilen, en sıkı konspirasyonun gerekli olduğu bir zamanda bir ***kitle örgütü*** mümkün müdür sorusuyla aynı kapıya çıkar. Geniş bir örgütü hiçbir zaman, o olmadan hükümete karşı zorlu ve sürekli bir mücadelenin söz konusu olamayacağı konspiratif seviyeye çıkaramayız. Bütün konspiratif işlevlerin mümkün olduğunca az sayıdaki profesyonel devrimcilerin elinde toplanmış olması, kesinlikle, profesyonel devrimcilerin "herkesin yerine düşüneceği", kitlenin ***harekete*** faal bir şekilde katılmayacağı anlamına gelmez. Tam tersine, bu profesyonel devrimciler gittikçe artan sayıda kitlenin içinden çıkacaktır, çünkü kitle, ekonomik mücadele yürüten birkaç öğrenci ve işçinin bir araya gelip bir "komite" kurmasının yetmediğini, bilakis yıllar sürecek bir çalışmayla kendini bir profesyonel devrimci haline getirmenin gerekli olduğunu bilecek; ve kitle amatörlüğü değil böyle bir komple eğitimi "düşünecek"tir. ***Örgütün*** konspiratif işlevlerinin merkezileştirilmesi, kesinlikle, ***hareketin*** bütün işlevlerinin merkezileştirilmesi anlamına gelmez. En geniş kitlelerin illegal yazına aktif katılımı, eğer "on" profesyonel devrimci bu çalışmanın konspiratif işlevlerini merkezileştirirse, daha az değil, tersine on kez ***daha güçlü*** olacaktır. İllegal yazını okumanın, bu çalışmaya katılmanın, kısmen de dağıtmanın ***konspiratif meseleler olmaktan neredeyse çıkmasını*** ancak ve ancak bu şekilde sağlayabiliriz, çünkü polis, kısa süre sonra, binlerce dağıtılan bir yazının her nüshası için yasal ve idari kovuşturma yapmanın anlamsızlığını ve imkansızlığını görecektir. Bu sadece basın için değil, gösteriler de dahil hareketin bütün işlevleri için de geçerlidir. Sınanmış, mesleki bakımından polisten daha kötü eğitilmemiş "on" devrimcinin, örneğin bildirilerin hazırlanması, yaklaşık

plânların düzenlenmesi, her semt, her fabrika bölgesi, her okul için yöneticilerin atanması vs. gibi tüm konspiratif çalışmayı merkezileştirmesinden, kitlelerin harekete en geniş ve en aktif katılımı zarar görmeyecek, tersine çok şey kazanacaktır (görüşlerimin "demokratik olmadığı" suçlamasıyla karşılaşacağını biliyorum, fakat bu son derece aptalca suçlamayı daha sonra ele alacağım.) En konspiratif işlevlerin bir devrimciler örgütü tarafından merkezileştirilmesi, geniş yığınları hedefleyen ve bu nedenle mümkün olduğunca gevşek, mümkün olduğunca az konspiratif olan tam bir yığın başka örgütün: gerek işçilerin sendika birliklerinin, kendi kendini eğitim için işçi çevrelerinin, illegal yayın okuma çevrelerinin, gerekse de ***bütün*** öteki halk kesimleri içindeki sosyalist ve demokrat çevrelerin faaliyetinin genişlemesi ve içeriği üzerinde güçsüzleştirici değil, tersine zenginleştirici bir etki yapacaktır. Her yerde böyle ***mümkün olduğunca çok*** sayıda ve çok çeşitli fonksiyonlara sahip çevreler, birlikler ve örgütler gereklidir, fakat bunları ***devrimciler*** örgütüyle ***karıştırmak,*** aralarındaki sınırları silmek, kitlelerde zaten çok bulanıklaşmış olan, kitle hareketine "hizmet" için kendilerini tümüyle ve bütünüyle özel olarak sosyal-demokrat faaliyete adayan insanlara gerek olduğu ve bu insanların kendilerini sabır ve inatla profesyonel devrimciliğe ***yükseltmeleri*** gerektiği bilincini tamamen silmek anlamsız ve zararlıdır.

Evet, bu bilinç inanılmaz ölçüde bulanıklaşmıştır. Örgütsel bakımdan esas günahımız, ***amatörlüğümüzle Rusya'da devrimcilerin prestijini düşürmüş olmamızdır.*** Teorik sorunlarda miskin ve sallantılı, ufku dar, miskinliğini kitlelerin kendiliğindenliğiyle haklı gösteren, bir halk sözcüsünden çok bir trade-union sekreterine benzeyen, düşmanlarının bile saygısını kazanacak kapsamlı ve cesur bir plân hazırlamaktan aciz, mesleğinde, yani siyasi polise karşı mücadelede

deneyimsiz ve beceriksiz biri — böyle biri devrimci değil, zavallı bir acemidir!

Bu sert sözlerimden dolayı hiçbir pratikçi alınmasın, çünkü yetersiz eğitim söz konusu olduğu ölçüde, bu sözleri önce kendime yöneltiyorum. Bir zamanlar önüne çok geniş, çok kapsamlı görevler koymuş bir çevrede çalışıyordum ve hepimiz, o çevrenin üyeleri, ünlü bir deyişi uyarlayarak, bize bir devrimciler örgütü verin, Rusya'yı altüst edelim, diyebileceğimiz tarihi bir anda, sadece birer acemi olduğumuzu acıyla ve ıstırapla hissettik! O zaman duyduğum bu yakıcı utancı o günden beri ne zaman anımsamak zorunda kalsam, vaazlarıyla "devrimci adını lekeleyen", görevimizin devrimcileri acemiler düzeyine indirgemek değil, acemileri devrimciler düzeyine ***yükseltmek*** olduğunu anlamayan sahte sosyal-demokratlara karşı duyduğum öfke o kadar çok artar.

D— Örgütsel Çalışmanın Kapsamı

Yukarıda gördüğümüz gibi B-v,* "eylem yeteneğine sahip devrimci güçlerin yokluğunun sadece Petersburg'da değil, tüm Rusya'da kendini hissettirdiği"nden söz ediyor. Ve bu gerçeği hiç kimse kolay kolay reddedemez. Ne var ki sorun bunun nasıl açıklanacağıdır. B-v şöyle yazıyor:

> "Bu olgunun tarihsel nedenlerinin açıklanmasına girmek istemiyoruz; biz sadece, süregiden politik gericilik tarafından demoralize edilmiş, geçmişte uygulanan ve bugün hâlâ uygulanmakta olan ekonomik değişimlerle parçalanmış bir toplumun, içinden ***devrimci çalışma için uygun pek az sayıda insan*** çıkardığını; işçi sınıfının kendi içinden çıkardığı devrimcilerle kısmen illegal örgütün saflarını doldurduğunu, fakat bu devrimcilerin sayısının zamanın gereklerine uygun olmadığını söylemek istiyoruz. Üstelik günde onbirbuçuk saat fabrikada çalışan işçi, içinde bulunduğu durumdan ötürü, esas olarak bir ajitatörün işlevlerini

* *Bkz. s. 111-112. — Red.*

yerine getirebilir; propaganda ve örgütlenme, illegal yazının dağıtılması ve çoğaltılması, bildirilerin hazırlanması vs. ise zorunlu olarak, sayıları son derece az olan aydınlara kalmaktadır." ("Raboçeye Dyelo", No: 16, s. 38 ve 39.)

B-v'nin bu görüşüyle birçok noktada hemfikir değiliz, özellikle de (genelde birazcık düşünen bütün pratikçiler gibi) amatörlüğümüzden çok çeken B-v.'nin, bu dayanılmaz durumdan bir çıkar yol bulamayacak kadar çok Ekonomizmin baskısı altında bulunduğunu gösteren, altını çizdiğimiz sözlerine katılmıyoruz. Hayır, toplum, "dava"ya uygun ***pekçok insan*** çıkarıyor, sadece biz onların hepsinden yararlanmayı bilmiyoruz. Hareketimizin kritik geçiş aşaması şu sözlerle karakterize edilebilir: ***İnsan sıkıntısı çekiliyor, ama aynı zamanda yığınla insan var.*** Yığınla insan var, çünkü hem işçi sınıfı, hem de toplumun gittikçe yepyeni katmanları, içlerinden her yıl gittikçe artan sayıda hoşnutsuzlar çıkarıyor; protesto etmek isteyen, dayanılmazlığı henüz herkes tarafından anlaşılmamış olan fakat gittikçe genişleyen kitleler tarafından gittikçe şiddetle hissedilen, otokrasiye karşı mücadeleyi güçleri oranında desteklemeye hazır insanlar çıkarıyor. Fakat aynı zamanda da insan sıkıntısı çekiliyor, çünkü herkesin, en önemsiz bir gücün bile değerlendirildiği, böyle kapsamlı ve aynı zamanda birleşik ve uyumlu bir çalışmayı örgütleyecek durumda olan yöneticiler, politik önderler, örgütçü yetenekler yok. "Devrimci örgütlerin büyümesi ve gelişmesi", B-v.'nin de kabul ettiği gibi, sadece işçi hareketinin büyümesinin gerisinde kalmıyor, aynı zamanda halkın bütün katmanlarının genel-demokratik hareketinin de gerisinde kalıyor. (B-v bugün bu durumu da, vardığı sonuçları

---

* *Örneğin askeri çevrelerde son zamanlarda, kısmen işçi ve öğrenci gibi "düşmanlar"la sokak çatışmalarının sıklaşması sonucunda demokratik ruhun canlanması kendini kuşku götürmez biçimde hissettiriyor. Ve mevcut güçlerimiz olanak verdiğinde, askerler ve subaylar arasında propaganda ve ajitasyona, Partimize bağlı "askeri örgütler"in yaratılmasına mutlaka en büyük dikkati göstermeliyiz.*

tamamlayan bir şey olarak
görecektir herhalde.) Hareketin geniş kendiliğinden temeline kıyasla, devrimci çalışmanın kapsamı çok sınırlıdır, "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" gibi zavallı bir teoriyle çok fazla daraltılmıştır. Oysa bugün, sadece politik ajitatörler değil, sosyal-demokrat örgütçüler de "nüfusun bütün sınıfları içine gitmek" zorundadırlar.* Ve sosyal-demokratların örgütsel çalışmalarının binlerce küçük işlevini çeşitli sınıfların tek tek temsilcilerine dağıtabileceklerinden tek bir pratikçinin dahi kuşku duyması zordur. B-v.'nin acıyla ve çok haklı olarak yakındığı yetersiz uzmanlaşma, tekniğimizin en büyük eksikliklerinden biridir. Genel çalışmanın tek tek "işlemler"i ne kadar küçük olursa, bu tür işlemleri yerine getirecek insanlar bulmak o kadar kolay olur (ve bu insanlar çoğunlukla profesyonel devrimci olma yeteneğinden kesinlikle yoksundurlar) ve polisin

---

* *Bir yoldaşın bana, sosyal-demokrasiye yardım etmek isteyen ve gerçekten de eden bir fabrika müfettişinin, verdiği "bilgi"nin devrimci merkeze gerçekten ulaşıp ulaşmadığını, yardımına ne kadar gerek duyulduğunu ve küçük hizmetlerinden yararlanma olanağının ne kadar olduğunu bilmemekten acı acı yakındığını anlattığını anımsıyorum. Her pratikçi elbette, amatörlüğümüz sonucunda müttefiklerimizi yitirdiğimiz bunun gibi daha birçok olayı bilir. Tek tek bakıldığında "küçük", ama toplam olarak ele alındığında paha biçilmez değerde olan bu tür hizmetleri bize, sadece fabrika hizmetlileri ve memurları değil, posta, demiryolu, gümrük memurları ve görevlileri, aristokratik kuruluşlarda, kiliselerde çalışanlar, hatta bizzat polis memurları ve saray çevresinden insanlar sunabilir ve sunacaktır! Eğer gerçek bir partimiz, gerçek bir devrimci savaş örgütümüz olsaydı, bütün bu "yardımcılar" sorunu böyle had safhada olmazdı, onları her zaman ve mutlaka ta illegalite içine çeknek için bu kadar acele etmez, bilakis tam tersine bunları özellikle sakınır ya da hatta böylesi işlevler için insanları özel olarak eğitirdik, çünkü birçok öğrenci, resmi mevkilerde Partiye "yardımcı" olarak, "kısa ömürlü" devrimciler olarak yapabileceklerinden çok daha fazla hizmette bulunabilir. Fakat —bir kez daha yineliyorum— ancak tamamen pekişmiş, aktif güçlerden yoksun bulunmayan bir örgütün bu taktiği uygulamaya hakkı vardır.*

bütün bu "ayrıntı işçileri"ni "ele geçirme"si o kadar zor olacak, polisin herhangi bir önemsiz nedenle bir kişiyi tutuklamasından, hazinenin "Ohrana" için harcamalarını haklı gösterecek bir "dava" tertiplemesi o kadar güç olacaktır. Bizi desteklemeye hazır insanların sayısına gelince, önceki bölümde, yaklaşık beş yıldır bu bakımdan cereyan eden muazzam değişikliğe işaret ettik. Öte yandan bütün bu küçük parçaları bir bütün içinde toparlamak, hareketin işlevlerini dağıtırken hareketin kendisini de parçalamamak, küçük işlevler yerine getiren kişilere yaptıkları işin zorunlu ve önemli olduğu inancını (bu inanç olmaksızın işler hiçbir zaman yerine getirilmeyecektir) vermek için, sınanmış devrimcilerden oluşan sıkı bir örgüte gerek vardır.* Böyle bir örgüt var olduğunda, bu örgüt ne kadar konspiratif olursa, Partinin gücüne duyulan inanç o kadar pekişecek ve o kadar genişleyecektir — ve bilindiği gibi savaşta en önemli şey, sadece kendi ordusuna değil, aynı zamanda düşmana ve bütün ***tarafsız*** unsurlara da, kendi gücüne duyulan inancı aşılamaktır; hayırhah bir tarafsızlık, bazen dava için tayin edici olabilir. Sağlam bir teorik temele ve sosyal-demokrat bir organa sahip olan böyle bir örgüt mevcutsa, hareketin yanına çektiği "kenarda duran" çok sayıda unsurun hareketi yolundan saptıracağından korkmaya gerek yoktur (tam tersine, tam da şimdi, çalışmanın amatörce yürütüldüğü bugün, birçok sosyal-demokratın "Credo" yolunda yürüdüğünü ve kendilerini sosyal-demokrat zannettiklerini görüyoruz). Kısaca, uzmanlaşma zorunlu olarak merkezileşmeyi öngörür ve kendisi açısından da onu mutlaka gerektirir.

Ne var ki, uzmanlaşmanın gerekliliğini böylesine isabetli biçimde anlatmış olan B-v.'nin kendisi, görüşümüzce, alıntıladığımız açıklamalarının ikinci bölümünde buna yeterince önem vermiyor. İşçi sınıfından devrimcilerin sayısı yetersiz, diyor. Bu çok doğru ve biz bir kez daha, "yakın bir gözlemcinin değerli açıklamaları"nın, sosyal-demokrasinin bugün içinde bulunduğu

bunalımın nedenleri ve dolayısıyla da bunalımın nasıl aşılacağı üzerine görüşlerimizi tamamen doğruladığını vurguluyoruz. Sadece genelde devrimciler değil, işçi çevrelerinden devrimciler de işçi kitlelerinin kendiliğinden kalkınışının gerisinde kalıyorlar. Ve bu ***olgu*** "pratik" açıdan bile, işçilere karşı görevlerimiz sorununun aydınlatılmasında sık sık önümüze getirilen "pedagoji"nin sadece saçmalığını değil, aynı zamanda ***politik bakımdan gerici ruhunu*** da çarpıcı biçimde göstermektedir. Bu olgu, en birinci ve en önemli görevimizin, ***Parti faaliyeti bakımından*** aydın çevrelerinden devrimcilerle aynı seviyede bulunan işçi çevrelerinden devrimcilerin eğitimini desteklemek olduğunu kanıtlamaktadır ("parti faaliyeti bakımından" sözcüklerini vurguluyoruz, çünkü başka bakımdan işçiler için aynı seviyeye ulaşmak gereklidir, ama bu hem hiç kolay değildir, hem de o kadar ivedi değildir). Bu nedenle asıl dikkatimiz, Ekonomistlerin istediği gibi ille de "işçi kitlesinin", ya da "Svoboda"nın dilediği gibi ("Svoboda" bu hususta kendisini Ekonomist "pedagoji"nin ikinci aşamasına yükseltmektedir) ille de kendini "ortalama işçinin" seviyesine ***indirmeye*** değil, işçileri devrimcilerin seviyesine ***yükseltmeye*** yönelik olmalıdır. İşçiler için kolay anlaşılır, özellikle geri işçiler için özellikle kolay anlaşılır yazının (ama elbette bulvar yazını değil) gerekli olduğunu reddetmek aklımdan bile geçmiyor. Fakat beni öfkelendiren, politika ve örgüt sorunlarına durmadan bu pedagojinin sokulmasıdır. Sürekli "ortalama işçi"den söz eden sizler, işçi politikası ya da işçi örgütünden söz etmeye başlamadan önce mutlaka ***eğilmek*** istediğiniz için, aslında işçilere hakaret ediyorsunuz. Ciddi meselelerden konuşurken dik durun, pedagojiyi pedagoglara bırakın, politikacılarla örgütçülere değil! Aydınlar arasında da ileri un-

* *"Svoboda" No: 1, "Örgüt" adlı makale, s. 66: "İşçi kitlesi, Rus emeği adına ileri sürülen bütün talepleri, ağır adımlarla ilerleyerek pekiştirecektir" — emek mutlaka vurgulu yazılıyor! Ve aynı yazar şöyle sesleniyor: "Aydınlara karşı düşmanca bir tutumum yok, ama..." (Bu a m a , Şçedrin'in şu sözlerle çevirdiği 'ama'nın aynısıdır: Kulak hiçbir zaman boynuzu geçmez!)*

surlar, "vasat insanlar" ve bir "kitle" yok mu? Aydınlar için de popüler bir yazının gerekliliği kabul edilmemiş midir ve bu yazın yayınlanmıyor mu? Bir yazarın, üniversite ya da lise öğrencilerinin örgütlenmesi üzerine bir makalede, sanki yeni birşey keşfetmiş gibi, ilk plânda "ortalama öğrenciler" örgütünün gerekli olduğunu tekrarlayıp durduğunu bir düşünün. Hiç kuşkusuz herkes bu yazara gülecektir, hem de haklı olarak. Yazara, eğer varsa, bize örgütsel fikirlerinizi söyleyin, diyeceklerdir, kimin "ortalama insan" olduğuna, kimin ortalamanın üstünde ya da altında bulunduğuna kendimiz karar veririz. Fakat eğer örgüt üzerine ***kendinize ait*** düşünceleriniz yoksa, "kitle" ve "ortalama insan"a ilişkin bütün sözleriniz sadece sıkıcı olacaktır. "Politika" ve "örgüt" sorunlarının, tamamen ciddi biçimde ele alınması gereken ciddi meseleler olduğunu artık anlayın: işçiler (üniversite ve lise öğrencileri de) kendileriyle bu sorunlar ***konuşulabilecek*** şekilde eğitilebilirler ve eğitilmelidirler; fakat madem ki bu sorunlardan söz etmeye başladınız, o zaman sorulara gerçek yanıtlar verin, "ortalama insan"ın ya da "kitle"nin arkasına gizlenmeyin, sorunları fıkralarla, saçma sapan sözlerle geçiştirmeye kalkışmayın.*

Faaliyetine tamamen hazır olmak için işçi-devrimci de keza profesyonel devrimci olmalıdır. Bu nedenle B-v, işçi günde onbirbuçuk saat fabrikada çalıştığından, (ajitasyon dışında) diğer devrimci işlevlerin ağırlıklı kısmı "***zorunlu olarak*** son derece az sayıdaki aydınların omuzuna yüklenir" derken yanılmaktadır. Bu hiç de "zorunlu olarak" değil, geriliğimiz nedeniyle böyle olmaktadır, çünkü bizler, öne çıkmış yetenekli her işçiye ***profesyonel*** ajitatör, ***profesyonel*** örgütçü, ***profesyonel*** propagandist vs. olması için yardım etmeyi görev olarak kabul etmiyo-

*..."**ama** birilerinin gelip **bana** bir sürü güzel ve **harika** şeyler **anlatması**, sonra **da** anlattıklarının (**ya da** kendisinin) güzelliği ve **başka** üstünlükleri nedeniyle **kabul edilmesini** istemesi beni hep korkunç kızdırıyor" (s. 62). Evet, bu beni **de** "hep korkunç kızdırıyor"...*

ruz. Bu hususta güçlerimizi utanç verici bir biçimde israf edip tüketiyoruz, büyük bir dikkatle bakılıp korunması gerekenlere itinayla davranmasını bilmiyoruz. Almanlara bakın: güçleri bizimkinden yüz kat fazla, ama "ortalama işçiler" arasından gerçekten yetenekli ajitatörlerin vs. kesinlikle çok sık çıkmadığını çok iyi biliyorlar. O nedenle, her yetenekli işçiyi derhal, yeteneklerini tam olarak geliştirebileceği ve kullanabileceği koşullar içine yerleştirmeye çalışıyorlar: onu profesyonel ajitatör yapıyor, faaliyet alanını tek bir fabrikadan tüm bir işkoluna, tek bir bölgeden tüm ülkeye yayabilmesi için teşvik ediyorlar. Mesleğinde deneyim ve beceri sahibi oluyor, ufkunu ve bilgisini zenginleştiriyor, başka bölgelerden ve başka partilerden mükemmel politik önderleri yakından tanıma olanağı buluyor, kendisi de onların seviyesine yükselmeye, işçi sınıfının bilgisi ve sosyalist inancın canlılığını profesyonel eğitimle kendi kişiliğinde birleştirmeye çaba sarfediyor — bu olmadan proletarya, düşmanlarının mükemmel eğitimli saflarına karşı bu zorlu mücadeleyi ***yürütemez.*** İşçi kitlelerinden Bebeller ve Auerler böyle ve ancak böyle çıkıyor. Fakat politik bakımdan özgür bir ülkede büyük ölçüde kendiliğinden olan şeyler, bizde sistematik olarak örgütlerimiz tarafından gerçekleştirilmek zorundadır. Biraz yeteneği olan ve "umut vaat eden" işçi sınıfından gelme bir ajitatör, onbir saat fabrikada ***çalışmamalıdır***. Geçiminin Parti kaynaklarından karşılanmasını, zamanında illegaliteye geçecek durumda olmasını ve faaliyet alanını sık sık değiştirmesini sağlamalıyız, çünkü aksi takdirde büyük deneyim edinemeyecek, ufkunu genişletemeyecek, jandarmaya karşı mücadelede kendisini en azından birkaç yıl boyunca koruyamayacaktır. İşçi kitlelerinin kendiliğinden kalkınışı ne kadar geniş ve derin olursa, içinden o kadar çok sayıda sadece yetenekli ajitatörler değil, aynı zamanda yetenekli örgütçüler, propagandistler ve sözcüğün olumlu anlamında "pratikçiler" çıkarır (bunlardan Ruslara özgü biçimde biraz ihmalci ve ağır kanlı aydınlarımız arasında pek az

vardır). İşçi sınıfından gelme, özel olarak eğitilmiş ve uzun bir çıraklık döneminden geçmiş bir dizi devrimcimiz (hem de "bütün askeriye sınıflarından" devrimcilerimiz) olduğunda, dünyadaki hiçbir siyasi polis bunlarla başa çıkamayacaktır, çünkü kendilerini koşulsuzca devrime adayan bu insanlar, işçi kitlelerinin de koşulsuz güvenini kazanmış olacaklardır. İşçileri, işçilerle "aydınlar"ın ortak yanı olan profesyonel devrimci eğitim yoluna pek az "itmemiz", işçi kitlesi için, "ortalama işçiler" için neyin "ulaşılabilir" vs. olduğu üzerine aptalca konuşmalarımızla çoğu kez onları geriye çekmemiz doğrudan bizim ***suçumuzdur.***

Diğer hususlarda olduğu gibi bu hususta da örgütsel çalışmanın dar kapsamı, teorimizin ve politik görevlerimizin daraltılmasıyla ("Ekonomistler"in büyük çoğunluğu ve acemi pratikçiler bunu algılamasa da) kuşkusuz ve kopmaz bağ içindedir. Kendiliğindenliğe tapma, kitleler için "ulaşılabilir" olandan bir adım da olsa uzaklaşma korkusu yaratıyor, kitlelerin acil ve doğrudan ihtiyaçları için yapılan çalışmanın üstüne çıkma korkusu yaratıyor. Korkmayın baylar! Örgütsel bakımdan öylesine aşağıdayız ki, ***fazla*** yukarıya ***çıkabileceğimizi*** düşünmenin bile saçma olduğunu aklınızdan çıkarmayın!

E— "Komplocular" Örgütü ve "Demokratizm"

Aramızda, "yaşamın sesi" karşısında o denli duyarlı o kadar çok insan var ki, en çok tam da bundan korkuyorlar, ve burada açıklanan düşünceleri paylaşanları, "Halkın İradesi" grubunun düşüncelerine benzer düşüncelere sahip olmakla, "demokratizm"i kavramamakla vb. suçluyorlar. Elbette "Raboçeye Dyelo"nun da dile getirdiği bu suçlamaları burada daha yakından ele almamız gerekiyor.

Bu satırların yazarı, Petersburglu Ekonomistlerin, "Raboçaya Gazeta"yı bile "Halkın İradesi"nin görüşlerini savunmakla suçladıklarını çok iyi bilmektedir (bu gazete "Raboçaya Mysl"

ile karşılaştırıldığında, bunun nedeni anlaşılırdır da). Bu nedenle, "Iskra"nın çıkışından kısa süre sonra, yoldaşlarımızdan birinin, X kentindeki sosyal-demokratların, "Iskra"yı "Halkın İradesi" eğiliminin organı olarak adlandırdıklarını söylemesi bizi hiç şaşırtmadı. Elbette bu suçlama bizim için gurur vericiydi, çünkü hangi namuslu sosyal-demokrat, Ekonomistler tarafından "Halkın İradesi" görüşlerini benimsemekle suçlanmadı ki?

Bu suçlamaların temelinde iki tür yanlış anlama yatıyor. Birincisi, bizim ülkemizde devrimci hareketin tarihi öylesine kötü biliniyor ki, Çarlığa karşı kararlı bir savaş ilan eden merkezileştirilmiş bir savaş örgütü yönündeki her düşünce, "Halkın İradesi" düşüncesi olarak adlandırılıyor. Oysa yetmişli yılların devrimcilerinin kurdukları ve hepimize örnek olması gereken mükemmel örgüt, "Halkın İradesi" grubu tarafından değil, "Toprak ve Özgürlük" hareketi taraftarlarınca oluşturuldu, bu hareket sonra "Kara Paylaşım" ve "Halkın İradesi" partilerine bölündü. Demek ki devrimci bir savaş örgütüne "Halkın İradesi"nin özelliği olarak bakmak, hem tarihsel, hem de mantıksal olarak saçmadır, çünkü gerçekten ciddi bir mücadeleye girişmeyi düşünen ***hiçbir*** devrimci akım, böyle bir örgüt olmadan yapamaz. "Halkın İradesi" partisinin hatası, ***bütün*** hoşnutsuzları örgütüne çekmek ve bu örgütü otokrasiye karşı kararlı bir mücadeleye yöneltmek çabası değildir. Bu, tam tersine, onun büyük tarihsel kazanımıdır. Onun hatası ise, aslında hiç de devrimci olmayan bir teoriye dayanması ve hareketi, gelişen kapitalist toplum içindeki sınıf mücadelesine daha sıkı bağlamayı bilememesi ya da bunu başaramamasıdır.

---

* *Bkz. "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri", s. 21, P. L. Lavrov'a karşı polemik. (Lenin, Seçme Eserler, Cilt: 1, s. 480 —İnter Yayınları.)*

** *"Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri", s. 23 (Lenin, Seçme Eserler, Cilt: 1, s. 480 —İnter Yayınları.) Sırası gelmişken, "Raboçeye Dyelo"nun ya söylediklerini anlamadığını, ya da görüşlerini "rüzgâra göre" değiştirdiğini gösteren bir örnek daha. "Raboçeye Dyelo"nun 1. sayısında vurgulu basılmış olarak şunları okuyoruz: "Broşürün anlatılan içeriği*

Ancak Marksizmi hiç anlamayanlar (ya da onu "Struveci" bir ruhla "anlayanlar"), kendiliğinden proleter kitle hareketinin oluşumunun bizi, "Halkın İradesi"nin sahip olduğu kadar iyi, hatta çok daha iyi bir devrimci örgüt kurma görevinden ***kurtardığını*** düşünebilirler. Tam tersine, bu görev bize, tam da bu hareket tarafından ***yüklenmektedir,*** çünkü proletaryanın kendiliğinden mücadelesi, bu mücadele güçlü bir devrimciler örgütü tarafından yürütülmediği müddetçe, gerçek bir "sınıf mücadelesi" haline gelmeyecektir.

İkincisi, birçokları —belli ki B. Kriçevski de dahil ("Raboçeye Dyelo", No: 10, s. 18)— sosyal-demokratların "komplocu" politik mücadele anlayışına karşı her zaman yürütmüş oldukları polemiği yanlış anlıyorlar. Biz her zaman, politik mücadelenin komploculuk çerçevesiyle ***sınırlandırılmasına*** karşı çıktık ve bundan sonra da karşı çıkacağız,* fakat bu kesinlikle güçlü bir devrimciler örgütünün gerekliliğini reddettiğimiz anlamına gelmez. Örneğin dipnotta sözü edilen broşürde, politik mücadelenin bir komployla özdeşleştirilmesine karşı polemik yanında, (sosyal-demokrat bir ideal olarak) "otokrasiye tayin edici darbeyi vurmak için", gerek "ayaklanma" gerekse de bütün "diğer saldırı yöntemlerine" başvurabilecek güçte olan bir örgüt anlatılmaktadır.** Otokratik bir ülkede böylesine sıkı bir devrimci örgüt, ***biçimi*** itibariyle, "komplocular" örgütü olarak da adlandırılabilir, çünkü Fransızca "konspirasyon" sözcüğünün

---

'Raboçeye Dyelo' yazı kurulunun programıyla tamamen uyum içindedir." (s. 142) Gerçekten mi? "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri" ile kitle hareketinin önüne ilk görev olarak otokrasinin yıkılmasının konamayacağı görüşü uyum içinde midir? "İşverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" teorisi uyum içinde midir? Aşamalar teorisi uyum içinde midir? "Uyum" kavramını böyle orijinal bir biçimde kavrayan bir organda ilkelere bağlılıktan söz edilip edilemeyeceği hakkında karar vermeyi okura bırakıyoruz.

Rusça'da karşılığı "komplo"dur, konspirasyon ise böyle bir örgüt için son derece gereklidir. Konspirasyon böyle bir örgüt için öyle gerekli bir önkoşuldur ki, bütün öteki koşullar (üyelerin sayısı, seçimi, işlevleri vs.) onunla uyumlu hale getirilmek zorundadır. Bu nedenle biz sosyal-demokratların, bir komplocular örgütü kurmak istediğimiz yolundaki suçlamadan korkmak son derece büyük bir naiflik olur. Ekonomizmin bütün düşmanları için bu suçlamalar, "Halkın İradesi" partisi tarzında davranmak suçlaması gibi gurur verici olmalıdır.

Bize şöyle karşı çıkılacaktır: Konspiratif faaliyetin bütün iplerini elinde toplayan, zorunlu olarak merkeziyetçi olması gereken böylesine güçlü ve son derece gizli bir örgüt, kolayca vakitsiz bir saldırıya kalkışabilir, politik hoşnutsuzluğun büyümesi, işçi sınıfı içinde öfke ve kaynaşmanın boyut kazanması vs. bakımından henüz olanaklı ve gerekli olmadığı bir zamanda hareketi düşüncesizce kızıştırabilir. Bunlara yanıtımız şudur: Soyut konuşulduğunda, bir savaş örgütünün düşüncesizce, başka koşullarda hiç de zorunlu olmayacak bir yenilgiyle sonuçlana***bilecek*** bir savaşa girişe***bileceği*** elbette yadsınamaz. Fakat böyle bir sorunda soyut düşüncelerle yetinmek olanaksızdır, çünkü her savaş soyut olarak yenilgi olasılığını içinde taşır ve bu olasılığı ***azaltmanın*** tek yolu, mücadeleye örgütlü biçimde hazırlanmaktır. Fakat sorunu Rusya'nın bugünkü koşullarının somut zeminine koyduğumuzda, tam da harekete sağlamlık kazandırmak ve onu düşüncesizce saldırıya geçmekten ***korumak*** için, güçlü devrimci bir örgütün mutlak gerekli olduğu pozitif sonucunu çıkarmak zorundayız. Böyle bir örgütün olmadığı ve kendiliğinden devrimci hareketin hızla büyüdüğü bugün, (her zamanki gibi birbirine "değen") iki aşırı ucun ortaya çıktığı ***şimdiden görülmektedir:*** kâh tamamen sağlıksız bir Ekonomizm ve bir ılımlılık propagandası, kâh "gelişen ve sağlamlaşan, fakat henüz hedefe varmaktan çok başlangıç noktasına yakın olan bir harekette yapay olarak

hareketin son noktasının belirtilerini yaratmayı" amaçlayan (V. Zasuliç, "Zarya" No: 2/3, s. 353) aynı şekilde sağlıksız bir "sarsıcı terör"; ve "Raboçeye Dyelo" örneği, bu iki aşırı uç karşısında teslim olan sosyal-demokratların ***şimdiden var olduğunu*** gösteriyor. Bunda şaşılacak bir şey yok, çünkü öteki nedenler bir yana, "işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele" devrimcileri ***hiçbir zaman*** tatmin etmeyecek ve bu iki karşıt aşırı uç kâh şurada, kâh
burada daima ortaya çıkacaktır. Ancak sosyal-demokrat politikayı tutarlılıkla yürüten ve deyim yerindeyse, bütün devrimci içgüdüleri ve uğraşları tatmin eden merkezileşmiş bir savaş örgütü, hareketi düşüncesizce saldırılara girişmekten koruyabilir ve başarı vaat eden bir saldırı hazırlayabilir.

Bize karşı çıkacakları bir başka konu da, örgüt üzerine açıkladığımız görüşlerin "demokratik ilke"ye aykırı olduğudur. Daha önceki suçlamalar ne kadar özgül Rus kökenliyse, bu suçlama da o kadar ***özgül yabancı*** bir nitelik taşımaktadır. Ve ancak yurtdışında bulunan bir örgüt ("Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği"), yazı kuruluna, başka talimatların yanı sıra aşağıdaki talimatı da verebilirdi:

> "***Örgütlenme ilkesi.*** Sosyal-demokrasinin başarılı bir gelişimi ve birliği için, parti örgütünün geniş demokratik ilkesi vurgulanmalı, geliştirilmeli ve savunulmalıdır; bugün partimizin saflarında ortaya çıkan anti-demokratik eğilimler karşısında bu özellikle gereklidir." ("İki Kongre", s. 18)

Özellikle "Raboçeye Dyelo"nun, "Iskra"nın "anti-demokratik eğilimleri"ne karşı nasıl mücadele ettiğini bir sonraki bölümde göreceğiz. Şimdi ise, Ekonomistlerin ileri sürdüğü "ilke"yi daha yakından ele almak istiyoruz. "Geniş demokratik ilke"nin şu iki gerekli önkoşulu içerdiğini sanırım herkes kabul eder: Birincisi, tam aleniyet, ikincisi, bütün fonksiyonerlerin seçilmesi. Aleniyet, hem de sadece örgüt üyeleriyle sınırlı olmayan bir aleniyet olmadan, demokrasiden söz etmek gülünçtür. Alman

Sosyalist Partisi'ni demokratik bir örgüt olarak tanımlayabiliriz, çünkü bu parti içinde her şey, parti kongreleri de dahil, alenidir. Fakat hiç kimse, üyeleri dışında herkese karşı gizlilik perdesiyle gizlenen bir örgütü demokratik olarak nitelemez. O halde, "***geniş*** demokratik ilke" tezinin ileri sürülmesinin —eğer bu ilkenin temel koşulu gizli bir örgüt için ***yerine getirilemezse***— anlamı nedir? Bu "geniş ilke"nin kulağa hoş gelen, ama boş bir laf olduğu görülmektedir. Dahası. Bu boş laf, anın acil örgütsel görevlerinin hiç anlaşılmadığını göstermektedir. Herkes, bizde "geniş" devrimciler kitlesi içinde konspiratif çalışma anlayışının ne kadar az olduğunu bilir. Haklı olarak, "üyelerin sıkı seçimi"ni talep eden ("Raboçeye Dyelo", No: 6, s. 42) B-v'nin, bu hususta nasıl acı acı yakındığını gördük. Ve şimdi, kendi yaşam duygularıyla övünen bazıları ortaya çıkıyor ve böyle bir durumda en sıkı konspirasyon ve en sıkı (dolayısıyla da daha dar) bir üye seçimi zorunluluğunu değil, "***geniş*** demokratik ilke"yi ***vurguluyor!*** Karavana atmak buna denir.

Demokrasinin ikinci özelliği olan seçim konusunda da durum daha iyi değildir. Politik özgürlüğün olduğu ülkelerde bu koşul son derece doğaldır. "Parti programının temel ilkelerini kabul eden ve partiyi gücü oranında destekleyen herkes parti üyesi olarak görülür" — Alman Sosyal-Demokrat Partisi Tüzüğü'nün birinci maddesi böyle der. Ve tüm politik arena kamuoyuna bir tiyatro sahnesinin seyirciye açık olduğu kadar açık olduğu için, kimin bu ilkeleri kabul edip etmediği, kimin desteklediği ya da karşı çıktığı hem gazetelerden hem de kamuya açık toplantılardan bilinir. Herkes belli bir politikacının işe belirli bir biçimde başladığını, belirli bir gelişim geçirdiğini, hayatının zor bir anında şöyle ya da böyle davrandığını, genelde belirli niteliklerle sivrildiğini bilir; dolayısıyla da, tüm olguları bilen ***bütün*** parti üyeleri böyle bir kişiyi herhangi bir parti görevine seçebilir ya da seçmeyebilir. Bir parti önderinin politik çalışmasında attığı her adımın (kelimenin tam anlamıyla) genel kontrolü, biyolojide "en uygun olanların yaşaması" olarak

adlandırılan ve otomatik olarak işleyen bir mekanizmanın oluşmasını sağlar. Tam aleniyet, seçim ve genel kontrol yoluyla uygulanan "doğal ayıklama", her önderin son tahlilde doğru mevkide olmasını, güçlerine ve yeteneklerine en uygun düşen işi yapmasını, hatalarının sonuçlarını hissetmesini ve herkesin gözü önünde hatalarını kabul etme ve bunlardan kaçınma yeteneğini kanıtlamasını güvenceler.

Şimdi bu tabloyu, otokrasimizin çerçevesine yerleştirmeye çalışın bakalım! Bizde, "parti programının temel ilkelerini kabul eden ve Partiyi gücü oranında destekleyen" herkesin, konspiratif çalışan bir devrimcinin her adımını denetlemesi düşünülebilir mi? Çalışmanın çıkarı gereği, devrimcinin kimliğini, bu "herkes"in onda dokuzundan saklaması bir ***yüküml ülükken, herkesin*** konspiratif çalışan devrimciler arasından şunu ya da bunu seçmesi mümkün mü? "Raboçeye Dyelo"nun bu büyük sözlerinin gerçek anlamı üzerinde biraz düşünüldüğünde görülecektir ki, ayıklamayı jandarmaların yaptığı otokratik egemenlik altında, parti örgütünün "geniş demokrasisi" sadece ***boş ve zararlı bir oyundur.*** Boş bir oyundur, çünkü gerçekte hiçbir devrimci örgüt ***geniş*** bir demokrasi uygulamamıştır ve ne kadar isterse istesin uygulayamaz. Zararlı bir oyundur, çünkü "geniş demokratik ilke"yi gerçekten hayata geçirme girişimleri sadece polisin takibatlarını kolaylaştırır ve egemen amatörlüğü ebedileştirir, pratikçilerin dikkatini profesyonel devrimci olmak için kendilerini eğitme ciddi ve acil görevine değil, seçim sistemleri üzerine "kağıt üstünde" ayrıntılı tüzükler hazırlamaya çeker. Sadece yurtdışında,* ellerinden gerçek ve canlı bir çalışma yapma imkanı alınmış insanların sık sık bir araya geldiği oralarda, şurada burada ve özellikle çeşitli küçük gruplar arasında böyle bir "demokrasi oyunu" oynanabilirdi.

Okura "Raboçeye Dyelo"nun severek kullandığı yöntemin

---

* *Lenin burada elbette devrimci mültecileri kastediyor. —**Alm. Red.***

** *Eski Atina'da en yüksek mahkeme. —**ÇN.***

—devrimci çalışmada demokrasi gibi hoş bir "ilke" koymanın— tüm yakışık almazlığını gösterebilmek için, yine bir tanığa başvurmak istiyoruz. Bu tanık —Londra'da yayınlanan "Nakanunye" dergisinin editörü J. Serebryakov—, "Raboçeye Dyelo"ya karşı büyük bir zaaf ve Plehanov ve yandaşlarına karşı büyük bir nefret beslemektedir; "Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği"nin bölünmesi üzerine makalelerde "Nakanunye" kesin biçimde "Raboçeye Dyelo"nun tarafını tutmuş ve Plehanov'a karşı bir sürü küfür yağdırmıştı. Bu nedenle bu sorunda tanıklığı bizim için çok daha değerlidir. "Nakanunye"nin 7. sayısında (Temmuz 1899), "'İşçilerin Öz Kurtuluşu Grubu'nun Bildirisi Üzerine" adlı bir makalede Serebryakov, "ciddi bir devrimci hareket içinde kibir, üstünlük, areopaj** denilen şey vs." sorunları ortaya atmanın "yakışık almaz" olduğuna işaret ederek şöyle diyor:

> "Mişkin, Rogaçev, Şelyabov, Mihailov, Perovskaya, Figner vd. kendilerini hiçbir zaman önder olarak görmemişler ve kimse de onları önderliğe seçmemiş ya da atamamıştı, ama gerçekte onlar birer önderdi; zira hem propaganda döneminde, hem de hükümete karşı mücadele döneminde çalışmanın en büyük yükünü onlar omuzlamış, en tehlikeli yerlere onlar gitmiş, en üretken faaliyette onlar bulunmuşlardı. Önderlikleri kendi isteklerinin değil, çevrelerindeki yoldaşlarını, onların akıllarına, enerjilerine, fedakârlıklarına duydukları güvenin sonucuydu. Hareketi keyfi olarak yönetebilecek herhangi bir areopajdan korkmak (eğer korkulmuyorsa neden sözü ediliyor?) büyük bir naifliktir. Onu kim dinlerdi ki?"

Okura "areopaj"ın "anti-demokratik eğilimler"den farkının ne olduğunu soruyoruz. "Raboçeye Dyelo"nun "hoş" örgüt ilkesinin naif olduğu kadar yakışık almaz olduğu da açık değil mi? Naiftir, çünkü eğer çevrelerindeki yoldaşlar "akıllarına, enerjilerine ve fedakârlıklarına güven" duymasalardı, "areopaj"ı, ya da "anti-demokratik eğilimlere sahip" insanları kimse dinlemezdi.

Yakışık almazdır, çünkü hareketimizin gerçek durumu üzerine birilerinin kendini beğenmişliği, diğerlerinin bilgisizliği, başka bazılarının ise devrimci hareketin tarihi alanında yetersiz eğitimleri ve bilgisizlikleri üzerine spekülasyon yapan demagojik bir taşkınlıktır. Hareketimiz için tek ciddi örgüt ilkesi şu olmalıdır: en sıkı konspirasyon, üyelerin sıkı seçimi, profesyonel devrimcilerin yetiştirilmesi. Bunlar olduğunda, "demokrasi"den

daha fazla birşey, devrimciler arasında tam bir yoldaşça güven garanti edilmiş olacaktır. Bizim için bu mutlak gereklidir, çünkü Rusya'da bunun yerine genel demokratik kontrolü koymanın sözü bile edilemez. Ama "gerçekten" demokratik bir kontrolün yokluğunun devrimci örgütün üyelerini kontrolsüz bıraktığına inanmak yanlış olacaktır: Bu üyelerin demokrasi oyuncağını (birbirleriyle tam bir güven ilişkisi içinde bulunan yoldaşların dar çekirdeği içinde bir demokrasi) düşünecek zamanları yoktur, ama ***sorumluluklarını*** çok canlı biçimde duyarlar ve gerçekten devrimcilerden oluşmuş bir örgütün, işe yaramaz bir üyeden kurtulmak söz konusu olduğunda, hiçbir şey önünde gerilemeyeceğini deneyimlerinden bilirler. Ayrıca bizde, arkasında kocaman bir tarih bırakmış olan ve yoldaşlık görevlerinin ihlal edilmesini acımasız bir sertlikle cezalandıran oldukça gelişmiş bir Rus (ve uluslararası) devrimci kamuoyu vardır (demokrasicilik oyunu değil gerçek demokrasi, bu yoldaşlık kavramının temel unsurlarındandır!). Bütün bunlar göz önüne alındığında, yurtdışında çok sevilen bu generalcilik oyununun "anti-demokratik eğilimler" üzerine ettiği bütün lafların ve aldığı kararların ne kadar küf koktuğu kavranacaktır!

Bu lafların bir diğer kaynağı olan naifliğin, demokrasi üzerine edinilmiş karışık düşünceler tarafından beslendiği de belirtilmelidir. Webb çiftinin İngiliz trade-unionları üzerine yazdıkları kitapta, "ilkel demokrasi" başlığı altında ilginç bir bölüm vardır. Yazarlar bu bölümde, İngiliz işçilerinin, sendikaların kurulduğu ilk dönemlerde, sendikaların yönetim işleriyle ilgili her şeyin

herkes tarafından yapılınasını nasıl demokrasinin zorunlu bir koşulu saydıklarını anlatırlar: sadece bütün sorunlar bütün üyelerin katıldıkları oylamayla karara bağlanmakla kalmıyor, aynı zamanda bütün görevler de sırayla bütün üyeler tarafından üstleniliyordu. İşçilerin böyle bir demokrasi anlayışının saçmalığını ve bir yanda temsili kurumların, öte yanda profesyonel yöneticilerin gereğini kavrayabilmeleri için uzun bir tarihsel deneyim geçirmeleri gerekmişti. İşçiler, ödenen aidat miktarlarıyla alınan yardım paralarının miktarı hakkında sadece demokratik oylamayla karar verilemeyeceğini, bunun için aynı zamanda sigorta işlerinde uzman birinin kararının gerektiğini anlayasıya kadar bazı sendika kasaları iflas etti. Ayrıca, Kautsky'nin parlamentarizm ve halk yasaması üzerine kitabı ele alındığında,

Marksist teorisyenin vardığı sonuçların, "kendiliğinden" bir araya gelmiş işçilerin uzun yıllara dayanan pratikten çıkardıkları derslerle örtüştüğü görülecektir. Rittinghausen'in ilkel demokrasi anlayışına şiddetle karşı çıkan Kautsky, demokrasi adına "halk gazetesinin doğrudan halk tarafından redakte edilmesi"ni talep etmeye hazır insanlarla dalga geçer; Kautsky, proleter sınıf mücadelesinin sosyal-demokrat önderliği için ***profesyonel*** gazetecilerin, ***profesyonel*** parlamenterlerin vb. gerekliliğini kanıtlar ve "gösteriş yapmak" amacıyla doğrudan halk yasamasını göklere çıkaran ve modern bir toplumda bunun son derece sınırlı uygulanabilirliğini kavramayan "anarşist ve yazar sosyalizmi"ne saldırır.

Hareketimiz içinde pratik olarak çalışan herkes, öğrenci gençlik ve işçiler arasında "ilkel" demokrasi anlayışının ne kadar yaygın olduğunu bilir. Bu anlayışın gerek tüzüklere gerekse de literatüre girmesine şaşmamak gerekir. Bernstein türünden Ekonomistlerimiz, tüzüklerinde şöyle demektedirler: Madde 10: "Örgütün bütününün çıkarlarını ilgilendiren tüm meselelerde, tüm üyelerin çoğunluğunun oyuyla karar verilir."

Terör heveslisi Ekonomistler onların ardından tekrarlıyorlar: "Komite kararlarının gerçek karar haline gelmesi için, bütün çevrelerden geçmesi gerekir" ("Svoboda", No: 1, s. 67). Bu genişçe uygulanan referandum talebinin, ***bütün*** örgütün seçim ilkesine göre inşa edilmesi talebinin de ***yanında*** ileri sürüldüğü dikkate alınmalıdır! Bu hususta, gerçekten demokratik örgütlerin teori ve pratiklerini öğrenmek için pek az fırsat bulmuş pratikçileri suçlayacak değiliz elbette; ne var ki, önderlik iddiasında olan "Raboçeye Dyelo", bu koşullar altında kendisini geniş demokratik ilke üzerine bir kararla sınırlıyorsa, bunun adı "gösteriş yapmak"tan başka nedir ki?

F— Yerel Çalışma ve Merkezi Çalışma

Burada tartışılan örgüt plânına karşı, bu plânın demokratik olmadığı ve komplocu nitelik taşıdığı yolundaki itirazlar tamamen yersiz olduğuna göre, geriye sık sık ileri sürülen ve ayrıntılı olarak incelenmeyi hak eden bir sorun kalıyor. Bu, yerel ve merkezi çalışma arasındaki karşılıklı ilişki sorunudur. Merkezileşmiş bir örgütün kurulmasının, ağırlık noktasının yerel çalışmadan merkezi çalışmaya kaymasına yol açabileceği; işçi kitleleriyle bağımızı ve genel olarak yerel ajitasyonun sürekliliğini zayıflatacağı için harekete zarar verebileceği korkusu dile getiriliyor. Bunlara, son yıllarda hareketimizin asıl tek tek bölgelerde yöneticilerimizin tamamen yerel çalışmaya dalmalarından zarar gördüğü; bu nedenle ağırlık noktasının biraz merkezi çalışmaya kaydırılmasının mutlak gerekli olduğu; bu kaydırmanın kitlelerle bağımızı ve yerel ajitasyonumuzun

---

* *Bkz. "Paris Kongresine Rapor" (s. 14): "O zamandan (1897) 1900 ilkbaharına kadar çeşitli bölgelerde çeşitli gazetelerden otuz sayı çıktı... ortalama olarak her ay birden fazla sayı yayınlandı."*

** *Bu sadece görünürde bir zorluktur. Gerçekte merkezi çalışmanın şu ya da bu işlevini aktif biçimde yerine getirme olanağına sahip olmayan tek yerel çevre yoktur. "Yapamam dememe; yapmak istemiyorum de."*

sürekliliğini zayıflatmayacağı, tersine güçlendireceği yanıtını veriyoruz. Merkezi ve yerel gazeteler sorununu alalım. Burada gazete konusunun bize sadece, genel olarak sonsuz derecede daha kapsamlı ve daha çok yönlü devrimci çalışmayı açıklayan bir ***örnek*** olarak hizmet ettiğini unutmamasını okurdan rica ediyoruz.

Kitle hareketinin ilk döneminde (1896—1898), yerel önderler tarafından, tüm Rusya'yı kapsayacak bir gazete —"Raboçaya Gazeta"— çıkarma girişimi yapılır; ondan sonraki dönemde (1898—1900) hareket ileriye doğru muazzam bir adım atar, ama önderlerin dikkati tamamen yerel gazetelerde yoğunlaşmış bulunmaktadır. Bütün bu yerel gazetelerin toplam sayısı hesaplandığında, her aya aşağı yukarı bir sayı düştüğü görülür.* Bu amatörlüğümüzü çarpıcı bir biçimde göstermiyor mu? Bu, devrimci örgütümüzün hareketin kendiliğinden yükselişinin nasıl gerisinde kaldığını bütün açıklığıyla göstermiyor mu? Eğer ***aynı sayıda*** gazete, dağınık yerel gruplar tarafından değil de birleşik bir örgüt tarafından yayınlansaydı, sadece büyük bir güç tasarrufu yapmış olmakla kalmazdık, aynı zamanda çalışmamız çok daha sürekli ve istikrarlı olurdu. Bu basit mülahaza, gerek neredeyse sadece yerel gazetelerde ***aktif*** olarak çalışan pratikçiler (ne yazık ki şimdi de çoğunlukla böyledir), gerekse de bu sorunda şaşırtıcı bir Don Kişotluk gösteren yazarlar tarafından çoğu kez gözardı edilmektedir. Pratikçiler genellikle, yerel önderler için tüm Rusya'yı kapsayacak bir gazete çıkarmanın çok "zor" olduğu,** bir yerel gazetenin hiç yoktan iyi olduğu mülahazasıyla yetiniyordu. Son argüman elbette çok doğrudur, ve biz ***genel olarak*** yerel gazetelerin muazzam önemini ve muazzam yararını en az herhangi bir pratikçi kadar kabul ediyoruz. Fakat söz konusu olan bu değil, Rusya'da ikibuçuk yıl içinde yayınlanmış olan yerel gazetelerin otuz nüshasında çarpıcı biçimde dile gelen dağınıklık ve amatörlükten kurtulmanın olanaklı olup olmadığı sorusudur. Demek ki, genel olarak yerel gazetelerin yararı üzerine tartışma götürmez

ama genel iddialarla yetinilmemeli, ikibuçuk yılın deneyiminin açıklıkla gösterdiği olumsuz yanlarını açıkça kabul etme yürekliliği de gösterilmelidir. Bu deneyim, içinde bulunduğumuz koşullarda yerel gazetelerin büyük çoğunlukla ilkelerde tutarlı olmadığını, hiçbir politik önemleri olmadığını, devrimci güç harcama bakımından aşırı pahalı ve teknik bakımdan tamamen yetersiz (elbette baskı tekniğinden değil, seyrek ve düzensiz çıkmalarından söz ediyorum) olduklarını kanıtlamaktadır. Sözünü ettiğimiz bütün bu eksiklikler tesadüfi değil, parçalanmışlığın kaçınılmaz sonucudur, bu parçalanmışlık bir yandan sözü edilen dönemde yerel gazetelerin ağırlıklı oluşunu açıklarken, öte yandan bu ağırlıklı oluş da bu parçalanmışlığı ***teşvik*** etmiştir. Bir tek yerel örgüt, gazetesinin ilkelerde tutarlı olmasını güvence altına alacak ve onu politik bir organ seviyesine yükseltecek ***durumda değildir,*** bütün politik yaşantımızın aydınlatılması için yeterli malzeme toplayacak ve bunlardan yararlanacak ***durumda değildir.*** Ne var ki, özgür ülkelerde çok sayıda yerel gazetenin yayınlanması gerekliliği düşüncesini savunmak için ileri sürülen argüman —yerel işçilerin yardımıyla basımın ucuza gelmesi ve yerel nüfusun çabucak ve tafsilatlı biçimde bilgilendirilmesi—, bizim ülkemizde, deneyimlerin gösterdiği gibi, yerel gazetelere ***karşı*** bir ***argümana*** dönüşmektedir. Bunların devrimci güç harcama anlamında aşırı pahalı olduğu ve ***çok*** seyrek çıktıkları görülmektedir; çünkü ne kadar küçük olursa olsun, ***illegal*** bir gazete için, fabrika benzeri büyük ölçekli bir işletmeyi gerektiren dev bir konspiratif aygıt gereklidir; çünkü böyle bir aygıt bir zanaatkâr atölyesinde kurulamaz. Konspiratif aygıtın ilkelliği, neredeyse her zaman, polisin bir ya da iki sayının çıkmasından yararlanıp, aygıtın her şeye baştan başlayacak kadar parçalanmasına yol açan ***kitlesel*** tutuklamalar yapmasına yol açar (her pratikçi böyle bir sürü örnek biliyordur). İyi bir konspiratif aygıt, profesyonel olarak iyi eğitilmiş devrimcileri ve tutarlılıkla uygulanan bir işbölümünü gerektirir, oysa bu iki

talep, verili anda ne kadar güçlü olursa olsun tek bir yerel örgütün gücünü aşar. Hareketimizin bütününün genel çıkarları (işçilerin ilkelerde tutarlı sosyalist ve politik eğitimi) bir yana, özel yerel çıkarlar da ***yerel olmayan gazeteler tarafından daha iyi hesaba katılacaktır:*** bu sadece ilk bakışta paradoks gibi görünür, gerçekte ise iki buçuk yıllık deneyimle çürütülmez biçimde kanıtlanmıştır. Otuz sayı gazete çıkaran bütün yerel güçlerin, bir gazetede çalıştıklarında, altmış, hatta yüz sayı çıkarılabileceğini ve bunun sonucunda hareketin tamamen yerel nitelikteki bütün özelliklerinin bütün kapsamıyla yansıtılabileceğini herkes kabul edecektir sanırım. Elbette bu kolay bir görev değildir, ama gerekliliğini kabul etmek zorundayız, ve her yerel çevre bunun üzerine düşünmeli ve dışardan itilmesini beklemeden, yerel organın, deneyimlerimizin gösterdiği gibi, büyük ölçüde aldatıcı olan ulaşılabilirliği ve yakınlığının kendisini yanıltmasına izin vermeden, gerçekleşmesi için ***aktif olarak çalışmalıdır.***

Pratikçilere özellikle yakın olduklarını sanan, aldatıcı olanı göremeyen ve bizi şaşılacak derecede ucuz, şaşılacak derecede boş iddialarla: yerel gazeteler gereklidir, bölgesel gazeteler gereklidir, merkezi yayın organları gereklidir iddialarıyla başlarından savmak isteyen yazarlar da pratik çalışmaya kötü bir hizmette bulunmaktadırlar. Genel konuşulduğunda, elbette bunların hepsi gereklidir, ama somut örgütsel bir sorun ele alındığında, verili andaki verili koşulları da düşünmek zorunludur. "Svoboda"nın (No: 1, s. 68) özel olarak "***gazete sorunu*** üzerinde durarak" şunları yazması gerçekten Don Kişotluk değil mi?

> "Bizce, az çok önemli her işçi merkezinin kendi işçi gazetesi olmalıdır; herhangi bir yerden getirilmiş bir gazete değil, kendi gazetesi."

Eğer bu yazar sözlerinin ne anlama geldiğini düşünmek istemiyorsa, hiç olmazsa okur onun yerine düşünsün: Rusya'da "az çok önemli" kaç "işçi merkezi" var ve gerçekten bu yerel örgüt-

lerin hepsi kendi gazetelerini çıkaracak olsalar, bu, amatörlüğün nasıl da ebedileştirilmesi olurdu! Bu dağınıklık, jandarmanın bütün yerel önderleri —hem de "az çok önemli" zorluklarla karşılaşmadan—, daha faaliyetlerinin başlangıcında, daha gerçek devrimciler haline gelme olanağı bulmadan ele geçirmesini ne kadar kolaylaştırırdı! Bir tüm-Rusya gazetesinde —diye devam ediyor yazar— fabrika sahiplerinin çevirdikleri entrikaların ve "yaşanılan kentteki değil, çeşitli kentlerdeki fabrika yaşamının ayrıntıları"nın anlatımı ilginç değildir, halbuki "Orel'li bir işçi için Orel'in meselelerini okumak sıkıcı olmayacaktır. O zaman kime 'saldırıldığını', kimin 'paylandığını' bilir ve yüreği coşkuyla dolar" (s. 69). Evet, evet, Orel'li yurttaşın yüreği coşkuyla dolar, ama bizim yazarımızın düşüncesi de biraz fazla "coşkun". Bu ayrıntılarla uğraşmanın taktik bakımdan doğru olup olmadığını sormalıydı kendisine. Fabrika teşhirlerinin gerekliliği ve önemini kabul etmek konusunda kimseden geri kalmıyoruz, fakat Petersburgluların Petersburg gazetesi "Raboçaya Mysl"ın Petersburg haberlerini okumaktan sıkıldıkları bir noktaya geldiğimiz unutulmamalıdır. Tek tek bölgelerde fabrika teşhirleri için her zaman bildirilerimiz vardı ve ***bunlar gelecekte de varolmak zorunda,*** fakat ***gazete*** tipini daha yüksek bir seviyeye çıkarmalıyız, onu bir fabrika bildirisine indirgememeliyiz. Bir "gazete" için, ufak tefek teşhirlere değil, fabrika yaşamının büyük, tipik olumsuzlukları gibi teşhirlere, özellikle açık örnekleri ele alan ve o nedenle de bütün işçilerin ve hareketin bütün önderlerinin ilgisini çekebilecek, işçilerin bilgisini gerçekten zenginleştirmeye, ufuklarını genişletmeye ve yeni bir semtte, yeni bir meslek kesiminde devrimci harekete ilgi uyandırmaya uygun teşhirlere ihtiyacımız vardır.

> "Ayrıca yerel gazetede fabrika yönetiminin ya da diğer makamların bütün kötülüklerine hemen suçüstü müdahale edilebilir. Oysa böyle bir haberin çok uzaktaki merkezi gazeteye gelmesi ne kadar uzun sürecektir; o zamana kadar olay yerinde

her şey unutulur: 'Bu ne zaman olmuştu acaba — artık bilemiyorum!'" (Aynı yerde.)

Evet, artık bilinmez! İkibuçuk yıl içinde yayınlanan otuz sayı, aynı kaynaktan öğrendiğimize göre, altı kentte çıkmış. Demek ki, kent başına ortalama olarak ***yarım yılda bir sayı*** düşüyor! Hatta düşüncesiz yazarımız varsayımında yerel çalışmanın üretkenliğini ***üçe katlamış*** olsa bile (hiç kuşkusuz ortalama olarak yanlış olurdu, çünkü amatörlük çerçevesinde üretkenliğin önemli oranda artırılması olanaksızdır), iki aya bir sayı düşer ki bu, "hemen suçüstü müdahale"ye hiç benzemiyor. Buna karşılık, on yerel örgütün bir araya gelip, delegelerini merkezi bir gazetenin çıkarılması için aktif işlevlerle donatması yeter, ve o zaman ***tüm Rusya'da*** ufak tefek meseleleri değil, gerçekten kötü ve tipik kötülükleri iki haftada bir teşhir etmek mümkün olurdu. Örgütlerimizin durumunu bilen hiç kimse bundan kuşku duymaz. Düşmanı suçüstü yakalamak —eğer bundan laf-ı güzaf olarak değil de, ciddi olarak söz ediyorsak—, illegal bir gazete böyle bir şeyi kesinlikle aklından geçiremez: bu ancak bir bildiriyle yapılabilir, çünkü böyle bir suçüstü yakalamak için en uzun süre çoğunlukla bir ya da iki günü geçmez (örneğin kısa süreli olağan bir grevi, fabrikada bir kavgayı ya da bir gösteriyi vs. düşünün).

"İşçi sadece fabrikada değil, aynı zamanda kentte yaşar" diye devam eden yazar, Boris Kriçevski'nin bile yüzünü ağartacak katılıkta bir tutarlılıkla özelden genele geçiyor. Belediye meclisleri, kent hastaneleri ve okulları sorunlarına işaret eden yazar, işçi gazetesinin kentle ilgili hiçbir şeyi suskunlukla geçiştirmemesini talep ediyor. Aslında talep çok güzel, fakat yerel gazeteler üzerine yapılan tartışmalarda genellikle boş soyutlamalarla sınırlı kalındığını çok çarpıcı bir biçimde gösteriyor. Birincisi, gerçekten de, "az çok önemli her işçi merkezi"nde "Svoboda"nın dilediği gibi kente ilişkin ayrıntılı haberler yayınlayan gazeteler çıksaydı, Rusya koşulları altında bu kaçınılmaz olarak gerçekten bir ayrıntıcılığa yozlaşırdı;

otokrasiye karşı tüm Rusya'yı kapsayan bir saldırının önemi konusundaki bilinci zayıflatırdı; mevcut olmayan parlamento üzerine çok konuşan, ama mevcut olan belediye meclislerinin lafını bile etmeyen devrimciler hakkında o ünlü sözlerle tanınan, kökü kazınmış olmaktan çok gizlenen ya da baskılanmış bulunan o son derece dayanıklı eğilimin nüvelerinin güçlenmesine yol açardı. "Kaçınılmaz olarak" diyor ve bununla aslında "Svoboda"nın bunu bilinçli olarak istemediğini, tam tersini talep ettiğini vurguluyoruz. Fakat tek başına iyi niyet yetmez. Kentle ilgili meselelerin aydınlatılmasını çalışmamızın bütününe uygun bir perspektife sokmak için, ***ilkönce*** bu perspektifin sadece iddialar temelinde değil, çok sayıda örnek temelinde iyice hazırlanıp saptanması gerekir ki, bunlar bir ***geleneğin*** sağlamlığını kazansın. Biz bu durumda olmaktan henüz çok uzağız, ama geniş bir yerel basını düşünmeden önce, ***ilkönce*** gereken tam da budur.

İkincisi, kentle ilgili meselelere ilişkin gerçekten iyi ve ilginç haberler verebilmek için, bu meseleler hakkında sadece kitabi değil, ilk elden bilgi sahibi olmak gerekir. Oysa ***tüm Rusya'da*** bu bilgiye sahip sosyal-demokratlar neredeyse hiç yoktur. Gazetede (halk için yazılmış bir broşürde değil) belediye ve devlet meselelerinden söz edebilmek için, yeni, çok yönlü, yetenekli biri tarafından derlenip işlenmiş malzemeye sahip olmak zorunludur. Fakat böyle bir malzemenin derlenip

---

* *Bu nedenle görüşümüz olağanüstü iyi yerel gazeteler tarafından da sadece doğrulanmaktadır. Örneğin "Yujni Raboçi",[36] ilkesizlikle suçlanması mümkün olmayan olağanüstü iyi bir gazetedir. Ne var ki yerel harekete vermek istediklerini, seyrek çıkması ve sık sık ele geçmesi nedeniyle gerçekleştirememiştir. Şu anda Parti için en acil olan şey — hareketin temel so*

runlarının ilkesel açıdan tartışılması ve çok yönlü politik ajitasyon, yerel bir gazetenin gücünü aşıyordu. Bu gazetede özellikle iyi olan, örneğin Maden Ocakları Sahipleri Kongresi üzerine, işsizlik üzerine vs. yazılar yalnızca yerel bir malzeme oluşturmuyordu, yalnızca Güneyi değil, tüm Rusya'yı ilgilendiriyordu. Bu tür makaleleri sosyal-demokrat basınımızın tümünde görmemiştik.

işlenebilmesi için, herkesin her şeyi yaptığı ve referandum oyunuyla eğlendiği ilkel bir çevrenin "ilkel demokrasisi" yetmez. Bunun için, uzmanca yetişmiş yazarlar, uzmanca yetişmiş muhabirler, her yerde bağlantılar kuran, devletin bütün "sırlarına" sızabilen (Rus devlet memuru bunlarla pek çalım satar fakat bunları pek kolayca da ağzından kaçırır), bütün kulislere girebilecek bir sosyal-demokrat muhabirler ordusu, "görevleri gereği" her yerde olan ve her şeyi bilen bir ordu gerekir. Ve ***her türlü*** ekonomik, politik, sosyal ve ulusal baskıya karşı mücadelenin partisi olan bizler, böyle her şeyi bilen insanlardan oluşan bir ordu toplayıp, eğitmek, seferber etmek ve mücadelenin en ön sıralarına göndermek zorundayız ve gönderebiliriz — ama daha bunu yapmak gerekir! Oysa bizde çoğu bölgede bu yönde henüz tek adım atılınamakla kalmamış, dahası böyle bir adım atma zorunluluğunun bilinci dahi hemen hemen hiçbir yerde oluşmamıştır. Sosyal-demokrat basınımızda, diplomatik, askeri, kilise, belediye, mali vs. konularla ilgili canlı ve ilginç makaleler, yazışmalar ve teşhirler ara ki bulasın; bunlar ya hemen hemen ***hiç yoktur,*** ya da pek az bulunur.* O nedenle "birilerinin çıkıp, az çok önemli her işçi merkezinde", fabrika, belediye ve devletteki kötülükleri teşhir edecek bir gazete çıkarma gerekliliği üzerine "güzel ve harika şeyler söylemesi beni hep çok kızdırıyor"!

Yerel basının merkezi basından ağır basması ya yoksulluğun, ya da lüksün belirtisidir. Hareketin henüz büyük ölçekli bir işletme için yeterli güce sahip olmadığı, henüz amatörlük içinde bulunduğu, ve "fabrika yaşantısının ufak tefek meseleleri" içinde neredeyse boğulduğu bir dönem yaşanıyorsa yoksulluğun; hareketin çok yönlü teşhir ve çok yönlü ajitasyon görevlerinin ***tamamen üstesinden geldiği,*** böylece merkez yayın organının yanı sıra çok sayıda yerel gazete gerekli hale geldiyse lüksün belirtisidir. Bugün Rusya'da yerel gazetelerin ağırlıkta olmasının ne anlama geldiği konusunda herkes kendisi karar versin. Fakat ben herhangi bir yanlış anlamaya yol açma-

mak için, vardığım sonuçları tam olarak formüle etmekle yetinmek istiyorum. Şimdiye kadar yerel örgütlerimizin neredeyse tamamı yerel gazeteleri düşünüyor ve neredeyse sadece bu işle aktif olarak uğraşıyor. Bu anormal bir durumdur. Aslında tersi olmalıdır: yerel örgütlerin çoğunluğu, bir tüm-Rusya organını düşünmeli ve esas olarak bunun için çalışmalıdır. Bu olmadığı sürece, harekete biraz olsun basında gerçekten çok yönlü bir ajitasyonla hizmet edebilecek ***bir tek*** gazete bile ***çıkaramayız.*** Fakat bu olursa, gerekli merkezi organla gerekli yerel organlar arasında normal bir ilişki kendiliğinden kurulacaktır.

*

İlk bakışta, ağırlığın yerel çalışmadan Rusya çapında genel

---

* *Legal malzeme burada özellikle önemlidir, ve bizler bu malzemeyi sistematik biçimde derlemeyi ve yararlanmayı henüz pek az biliyoruz. Bir sendika broşürünün salt legal malzeme temelinde şu ya da bu şekilde yazılabileceğini, fakat bunun salt illegal malzeme temelinde yapılamayacağını söylersek abartmış olmayız. İşçilerden, örneğin "Raboçaya Mysl"ın yaptığı gibi, tek tek sorunlar üzerine illegal malzeme toplamaya kalkarsak, boşu boşuna devrimcilerin gücünü harcamış oluruz (halbuki bu durumda onların yerine legal faaliyet içinde olan insanlar bu işi kolaylıkla yapabilirler), ama buna rağmen iyi malzemeler elde edemeyiz, çünkü işlerinin genel koşullarını ve normlarını değil, koca fabrikanın sadece bir bölümünü ve neredeyse hep yalnızca ekonomik sonuçları bilen işçilerin, fabrika memurlarının, müfettişlerin, doktorların vs. sahip olduğu ve küçük gazete haberlerinde ve özel sanayi, tıp, Zemstvo yayınlarında ve başka yayınlarda dağınık halde bulunan yığınla bilgiyi edinme olanağı yoktur.*

Bir daha asla yinelemeyeceğim "ilk deneyim"imi hâlâ anımsıyorum. Haftalar boyunca, beni sık sık ziyaret eden bir işçiyi, çalıştığı büyük fabrikanın olası her türlü düzeni hakkında sorguya çekmekle uğraştım. Gerçi korkunç zorluklarla (bir tek fabrikanın!) anlatımı için malzeme elde ettim, fakat bu işçi her seferinde görüşmenin sonunda sürekli gülerek, alnında biriken terleri silip, bana şöyle dedi: "Fazla mesai yapmak, sizin sorularınızı yanıtlamaktan daha kolay!"

Devrimci mücadeleyi ne kadar enerjik bir şekilde sürdürürsek, hükümet de o ölçüde "sendikal" çalışmanın bir kısmını yasallaştırmak zorunda kalacaktır ve böylece yükümüzün bir kısmı hafifleyecektir.

çalışmaya kaydırılmasının gerekli olduğu sonucu, özel olarak ekonomik mücadeleye uygulanamazmış gibi görünebilir: işçilerin doğrudan düşmanı burada tek tek işverenler ya da işveren gruplarıdır, politik mücadelede doğrudan düşmanımız olan Rus hükümetinin, bütün ayrıntıları tek bir irade tarafından yönetilen, sıkı merkezi, tamamen askeri örgütünü uzaktan da olsa anımsatan bir örgütlenme içinde bir araya gelmemiş tek tek işverenler ya da işveren gruplarıdır.

Ama aslında durum böyle değildir. Ekonomik mücadele —şimdiye kadar birçok kez yineledik— sendikal bir mücadeledir, o nedenle de işçilerin çalıştıkları yerlere göre değil, mesleklere göre örgütlenmesini gerektirir. Ve işverenlerimizin çeşitli dernek ve sendikalarda bir araya gelmesi hızlandıkça, bu sendikal birleşmeler o kadar acilen gerekli hale gelmektedir. Parçalanmışlığımız ve amatörlüğümüz, tüm Rusya işçi sendika birliklerinin yönetimini üstlenebilecek birleşik bir tüm-Rusya devrimciler örgütünü gerektiren bu birliği doğrudan engellemektedir. Bu amaç için arzu edilen örgüt tipinden daha önce söz ettik, şimdi de bu bağıntıda basınımız sorunuyla ilgili birkaç söz söylemek istiyoruz.

Her sosyal-demokrat gazetede, sendikal (ekonomik) mücadele için ***ayrı bir bölüm*** olması gerektiğinden hiç kimse kuşku duyamaz. Ne var ki sendikal hareketin büyümesi bir sendika basını üzerinde düşünmeyi de zorunlu kılmaktadır. Fakat biz, Rusya'da şimdilik birkaç istisna dışında, bunun henüz söz konusu olamayacağını düşünüyoruz: bu bir lüks olurdu, biz hemen hemen her yerde günlük ekmeğimizi bulamıyoruz. Bu nedenle bizde, sendika basınının illegal çalışma koşullarına uygun ve şimdiden gerekli biçimi ***sendika broşürleri*** olmalıdır. Bu broşürlerde, ilgili işkolundaki çalışma koşulları, bu bakımdan Rusya'nın çeşitli yörelerindeki farklar, ilgili mesleğin işçilerinin temel talepleri, yasamanın yetersizliği, bu işkolundaki işçilerin

V
TÜM-RUSYA İÇİN BİR POLİTİK GAZETE "PLÂNI"

"Bu hususta 'Iskra'nın en büyük hatası", diyor bizi "teoriyi pratikten koparark onu ölü bir doktrin haline getirmek" eğilimiyle suçlayan B. Kriçevski ("Raboçeye Dyelo", No: 10, s. 30), "bir tüm-Rusya parti örgütü 'plânı'dır" (yani "Nereden Başlamalı?" adlı makale). Ve Martinov, "'Iskra'nın monoton günlük mücadelenin ilerleyen yürüyüşünün önemini, parlak ve tamamlanmış düşüncelerin propagandasına kıyasla küçümseme eğiliminin…, 4. sayıda yayınlanan 'Nereden Başlamalı?' adlı makalede önerilen bir parti örgütü plânıyla taçlandırıldığı"nı (aynı yerde, s. 61) açıklayarak Kriçevski'yi destekliyor. Nihayet çok kısa süre önce de, bu "plân"ın (tırnak işaretleri ona karşı alaycı yaklaşımı ifade ediyor olmalı) öfkelendirdiği insanlar arasına L. Nadyejdin de katıldı. Elimize yeni geçen "Devrimin Arifesinde" adlı broşürde (daha önce tanıma fırsatı bulduğumuz "Devrimci-Sosyalist Grup" "***Svoboda***" tarafından yayınlanmıştır), "bugün ipleri bir tüm-Rusya gazetesinde toplanan bir örgütten söz etme"nin "masa başı düşünceleri ve masa başı çalışması üretme" demek olduğu (s. 126), bunun bir "kitabîlik" belirtisi olduğu vs. söylenmektedir.

Teröristimizin "monoton günlük mücadelenin ilerleyen yürüyüşü" savunucuları ile dayanışma içine girmesi, politika ve örgüt üzerine bölümlerde bu akrabalığın köklerini açığa çıkardıktan sonra, bizi hiç şaşırtmıyor. Fakat şimdiden belirtmeliyiz ki, L. Nadyejdin, ve sadece o, hoşuna gitmeyen makalenin düşünce silsilesine girme, bu makaleyi gerektiği gibi

yanıtlama çabasında bulunmuştur, buna karşılık "Raboçeye Dyelo" esasa ilişkin hiçbir şey söylememiş, sadece bir sürü yakışık almaz demagojik çıkışların yardımıyla sorunu karmaşıklaştırmaya çabalamıştır.

A— "Nereden Başlamalı?" Makalesinden Kim Alındı?

"Raboçeye Dyelo"nun başımıza yağdırdığı ifade ve ünlemlerden küçük bir demet sunmak istiyoruz. "Gazete ile bir parti örgütü yaratılamaz, tam tersine..." "Partinin ***üzerinde ve onun denetimi dışında*** bulunan ve kendine ait bir ajanlar ağı sayesinde ondan bağımsız olan bir gazete..." "Nasıl oldu da 'Iskra', mensup olduğu Parti'nin fiilen mevcut olan sosyal-demokrat örgütlerini unutabildi? ..." "Sağlam ilkelere ve uygun bir plâna sahip olan, partinin gerçek mücadelesinin en üst düzenleyicisidir de, ona kendi plânının uygulanmasını dikte eder..." "Plân, canlı ve hayatiyet sahibi örgütlerimizi gölgeler diyarına sürgün ediyor ve hayali bir ajanlar ağı yaratmak istiyor..." "Eğer 'Iskra'nın plânı gerçekleştirilecek olursa, bu plân, biçimlenmekte olan Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin bütün izlerinin de silinmesine götürecektir..." "Propaganda organı, tüm pratik devrimci hareketin denetlenemez otokratik yasa koyucusu haline gelir..." "Partimiz, özerk bir yazı kuruluna ***tamamen*** tabi olmasına karşı nasıl davranmalıdır?" vs. vs.

Okurun bu alıntıların içeriğinden ve tonundan gördüğü gibi, "Raboçeye Dyelo" alınmıştır. Fakat bu alınma kendi açısından değil, "Iskra"nın güya gölgeler diyarına sürgün etmek ve hatta izlerini silmek istediği Partimizin örgütleri ve komiteleri adına bir alınmadır. Ne korkunç! Tuhaf olan şu. "Nereden Başlamalı?" makalesi Mayıs 1901'de çıktı, "Raboçeye Dyelo"nun makaleleri Eylül 1901'de, şimdi ise 1902 Ocak'ının ortasında bulunuyoruz. Tüm bu beş ayda (hem Eylül'den önce, hem de sonra) ***tek*** parti komitesi ve ***tek*** parti örgütü, komiteleri

ve örgütleri gölgeler diyarına sürgün etmek isteyen bu canavara karşı resmi bir protestoda bulunmamıştır! Oysa bu zaman içinde hem "Iskra"da ve hem de yerel ve yerel olmayan bir yığın yayında, Rusya'nın dört bir köşesinden düzinelerce ve yüzlerce rapor yayınlanmıştır. Nasıl oldu da, gölgeler diyarına sürgün edilmek istenenler bunun farkına varmayıp alınmadılar da, üçüncü bir kişi alındı?

Bu, komiteler ve diğer örgütler "demokratizm" oyunu değil, gerçek çalışma içinde oldukları için oldu. Komiteler "Nereden Başlamalı?"makalesini okudular, gördüler ki, bu "***her yandan inşasına girişilebilmesi için*** kesin bir örgütlenme plânı hazırlama" çabasıdır; ve "tüm" bu "yanlar"dan ***hiçbirinin,*** mimari plânın zorunluluğuna ve doğruluğuna ikna olmadığı sürece "inşaya girişmeyi" düşünmediğini pek iyi bildiklerinden ve gördüklerinden, "Iskra"da şunları açıklayan kişilerin cüretkârlığından "alınmayı" da elbette akıllarından geçirmediler: "Sorunun ertelenemez aciliyetini gözönüne alarak, yoldaşlara, baskıya hazırlanan bir broşürde daha ayrıntılı biçimde açımlamak istediğimiz bir plân taslağını sunmaya karar verdik." Mesele ciddi bir şekilde ele alındığında, yoldaşların, kendilerine sunulan plânı ***kabul ettikleri taktirde,*** bu plânı, "boyun eğdikleri" için değil, ortak davamız için onun zorunluluğuna ikna oldukları için uygulayacaklarını ve bu "taslağı" (ne iddialı kelime, değil mi?) ***kabul etmedikleri taktirde, onun sadece bir taslak olarak kalacağını kavramaktan başka bir şey mümkün müydü? Bir plân taslağına karşı, yalnızca onu "çürüterek" ve yoldaşlara onu reddetmelerini öğütleyerek değil, aynı zamanda, devrimci meselelerde pek az deneyimli insanları taslağın yazarlarına karşı, sadece,*** bunlar "yasalar çıkarmaya", "en üst düzenleyiciler" olarak ortaya çıkmaya ***cesaret ettikleri için,*** yani bir plân taslağı ***önermeye*** cesaret ettikleri için kışkırtarak mücadele etmek demagoji değil midir?? Yerel fonksiyonerleri daha kapsamlı görüşler, görevler, plânlar vs. seviyesine ***çıkarma*** çabası, sadece, bu görüşleri yanlış olarak

adlandırarak değil, "***daha yüksek bir seviyeye çıkarılmak***" "istendiğimiz" için alınarak yanıtlanırsa, Partimiz gelişip ilerleyebilir mi? L. Nadyejdin de plânımızı "çürüttü", fakat artık politik görüşlerin sadece safdilliği ya da ilkelliği ile açıklanamayacak olan böyle bir demagojiye düşmedi; "Partiyi teftiş etme" suçlamasını ta başından ve kararlılıkla reddetti. İşte bu yüzden, "Raboçeye Dyelo"ya ancak horgörüyle yanıt verilebilecekken, Nadyejdin'in plâna eleştirisine işsel uygun bir yanıt verilebilir ve verilmelidir.

Fakat "otokrasi" ve "boyun eğmek" diye haykıracak kadar alçalan bir yazara duyulan horgörü, bizi, böylelerinin okura sunduğu keşmekeşi çözme görevinden kurtarmaz. Ve burada, bu "kapsamlı demokrasi"ye dair şiarların ne menem şeyler olduklarını tüm dünyaya anlaşılır şekilde gösterebiliriz. Komiteleri unutmuş olmakla, onları gölgeler diyarına sürgün etmek istemekle ya da buna çalışmakla vs. suçlanıyoruz. Okura, komitelerle gerçek ilişkilerimiz hakkında ***neredeyse somut hiçbir şey anlatamıyorsak,*** konspirasyon nedenlerinden dolayı anlatamayacaksak, bu suçlamaları nasıl yanıtlayabiliriz? Şiddetli ve kitleyi karıştıran bir suçlama yükseltenler, arsızlıkları yüzünden, sahip olduğu, kurduğu ya da kurmaya çalıştığı ilişkileri ve bağları tüm dünyanın gözünden titizlikle saklayan bir devrimcinin yükümlülüklerini hiçe saymaları yüzünden, bizim karşımızda avantajlıdırlar. Elbette biz, böyle kişilerle "demokratizm" alanında rekabet etmeyi kesinlikle reddediyoruz. Fakat tüm parti meselelerinden haberdar olmayan okura gelince, ona karşı yükümlülüğümüzü yerine getirmenin biricik aracı, ona mevcut olanı ve im Werden'i* değil, olmuş olanın ve, artık geçmişe ait olduğu için, anlatılmasında sakınca bulunmayanın ***küçük bir kısmını*** anlatmaktır.

---

* *oluş halindekini.*

** *"Iskra" No. 8, milli mesele konusundaki makalelerimize Rusya ve Polonya Genel Yahudi İşçi Birliği Merkez Komitesi'nin yanıtı.*

"Bund", "gaspçılığımıza"** imalarda bulunuyor, "Yurtdışı Birliği" bizi, Partinin her türlü izini silmek istemekle suçluyor. Buyrun baylar. Okurlara geçmişe ait ***dört olgu*** sunduğumuzda, ağzınızın payını alacaksınız.

İlk* olgu. Partimizin kuruluşuna ve partinin kuruluş Kongresi'ne bir delege gönderilmesine doğrudan katılan "Mücadele Birlikleri"nden birinin üyeleri, "Iskra" grubunun bir üyesiyle, tüm hareketin ihtiyaçlarını tatmin edecek bir özel işçi kitaplığının yayınlanması üzerine görüşüyorlar. İşçi kitaplığını yayınlamak mümkün olmuyor ve bu kitaplık için yazılan "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri" ve "Yeni Fabrika Yasası" broşürleri dolambaçlı yollardan ve üçüncü kişiler üzerinden yurtdışına ulaşıp, orada da basılıyor.

İkinci olgu. "Bund" Merkez Komitesi üyeleri, —"Bund"un o zaman ifade ettiği gibi— bir "yazın laboratuvarı" örgütleme önerisiyle "Iskra" grubunun bir üyesine başvuruyorlar. Bu sırada, bu girişimin gerçekleşmemesinin hareketimizi güçlü bir şekilde geriye savurabileceğini belirtiyorlar. Görüşmelerin sonucu, "Rusya'da İşçi Davası" broşürü oluyor.**

Üçüncü olgu. "Bund" Merkez Komitesi, bir taşra kasabasının aracılığıyla, bir "Iskra" üyesine, yeniden çıkması plânlanan "Raboçaya Gazeta"nın redaksiyonunu üstlenme önerisiyle başvurur ve elbette bu yönde bir vaat alır. Öneri sonra değiştirilir: Yazı kurulunun bileşimi hakkında yeni bir plân göz önüne alınarak birlikte çalışma önerilir. Elbette bu konuda da olumlu yanıt alınır. Makaleler gönderilir (bunlar bugüne kadar elde kalmıştır): Bernsteincılığa karşı, legal yazındaki ve "Rabo-

---

* *Bu olguları kasten kronolojik sıraya göre yayınlamıyoruz.*

** *Geçerken, bu broşürün yazarı benden, daha önceki broşürleri gibi bu broşürün de "Yurtdışı Birliği"ne, yazıların yayıncısının "Emeğin Kurtuluşu" grubu olduğu varsayımıyla gönderildiğini açıklamamı rica etti (belirli nedenlerden ötürü, o zamanlar, yani Şubat 1899'da, yazı kurulunda bir değişiklik olduğunu bilemezdi). Bu broşür kısa süre içinde Liga tarafından yeniden yayınlanacaktır.*

çaya Mysl"daki dönüşe karşı doğrudan bir protestoyla birlikte "Programımız"; "En Yakın Görevimiz" ("düzenli olarak çıkan ve tüm yerel gruplarla sıkı bağ içinde olan bir parti organı yaratmak"; hüküm süren "amatörlüğün" kusurları); "Acil Bir Görev" (bir tüm-Rusya organı kurmaya girişmeden önce, ***ilkönce*** yerel grupların faaliyetinin geliştirilmesi gerektiği itirazının tahlili; "devrimci örgüt"ün birincil önemi haiz olduğu, "örgüt, disiplin ve konspirasyon tekniğini en mükemmel basamağa çıkarma"nın zorunlu olduğu konusunda ısrar edilir). "Raboçaya Gazeta"yı yeniden yayımlama önerisi gerçekleştirilmez, ve makaleler yayınlanmadan kalır.

Dördüncü olgu. Partimizin ikinci olağan kongresini hazırlayacak olan bir komitenin üyesi, "Iskra" grubunun bir üyesine, Parti Kongresi'nin programını iletir ve bu grubu, yeniden yayınlanacak olan "Raboçaya Gazeta"nın yazı kurulu için aday olarak önerir. Onun bu deyim yerindeyse hazırlık niteliğindeki adımı, daha sonra, üyesi olduğu komite tarafından da ve "Bund" Merkez Komitesi tarafından onaylanır; "Iskra" grubu, Parti Kongresi'nin yeri ve zamanı konusunda bilgilendirilir, fakat aynı zamanda (bu Parti Kongresi'ne bir delege gönderme konusunda çeşitli nedenlerden ötürü engellenmiş olup olmayacağından emin olmadığı için) Parti Kongresi'ne yazılı bir rapor da kaleme alır. Bu raporda, bugünkü gibi tam bir dağınıklık zamanında, birleşme sorununun yalnızca bir Merkez Komitesi'nin seçilmesiyle sadece çözülmemiş olmakla kalmayacağı, aynı zamanda, örgüt yeniden çabucak ve tamamen çökertilecek olursa —ki bu hüküm süren konspirasyon eksikliği nedeniyle muhtemelden de fazladır—, partinin kurulması büyük fikrinin de lekelenmesi tehlikesiyle karşı karşıya olduğu; bu nedenle, tüm komitelere ve tüm diğer örgütlere, tüm komiteleri ***gerçek*** bir tarzda ***fiilen*** birbirine bağlayacak ve ***gerçekten*** tüm hareket için bir önderler grubu yetiştirecek olan yeniden yayınlanacak Merkez Yayın Organı'nı destekleme çağrısıyla başlanması gerektiği düşüncesi savunulur

— ve komiteler tarafından yaratılacak böyle bir grubu Merkez Komitesi'ne dönüştürmek, bu grup sağlamlaşıp güçlendiğinde, komiteler ve parti için zor olmayacaktır. Fakat bir dizi tutuklamalar yüzünden Parti Kongresi yapılamadı, ve rapor, sadece pek az yoldaş tarafından, bunlar arasında bir komitenin yetkili temsilcisi tarafından da okunduktan sonra, konspiratif nedenler yüzünden yokedilmek zorunda kalındı.

Varsın okuyucu şimdi, "Bund" tarafından yapılan gaspçılık üzerine imalar ya da "Raboçeye Dyelo"nun, bizim komiteleri gölgeler diyarına sürmek ve parti örgütünün yerine ***bir*** gazetenin fikirlerini yayacak bir örgütü "geçirmek" istediğimiz şeklindeki beyanları gibi yöntemlerin karakterini kendisi yargılasın. ***Kendilerinin birçok çağrısı üzerine,*** kesin bir ortak çalışma plânı kabul etmenin zorunlu olduğunu kendilerine anlattıklarımız tam da komitelerdi. "Raboçaya Gazeta" için makalelerde ve Parti Kongresi'ne raporda bu plânı tam da parti örgütü için hazırladık, hem de yine Partide, partinin (fiilen) yeniden tesisi inisiyatifini üstlenecek kadar nüfuzlu konumları olan yoldaşların çağrısına dayanarak hazırladık. Ve ancak parti örgütünün,

bizimle birlikte resmi olarak partinin Merkez Yayın Organı'nı yeniden yayınlamak için yaptığı ***iki*** girişimin de sonuçsuz kalmasından sonradır ki, biz, ***üçüncü*** bir girişimde yoldaşların elinde artık sadece muğlak zan ve tahminler değil, ***girişimin*** kesin sonuçları olsun diye, ***resmi olmayan*** bir organla ortaya çıkmayı doğrudan yükümlülüğümüz olarak gördük. Şimdi artık hepimizin gözü önünde bu ***girişimin*** sonuçları duruyor, ve tüm yoldaşlar, yükümlülüğümüzü doğru kavrayıp kavramadığımız ve —bazılarının "ulusal" sorunda tutarsızlığını ve başka bazılarının izin verilemez ilkesiz yalpalamalarını kanıtlamamızdan duydukları kızgınlıktan ötürü— yakın geçmişi bilmeyenleri yanıltmak isteyen kişiler hakkında ne düşünmek gerektiği konusunda hüküm verebilirler.

B— Bir Gazete Kollektif Bir Örgütleyici Olabilir mi?

"Nereden Başlamalı?" adlı broşürün özü ***işte*** bu sorunun ortaya konması ve pozitif anlamda yanıtlanmasından ibarettir. Bilebildiğimiz kadarıyla, bu sorunu işsel bir şekilde tahlil etme ve negatif anlamda yanıtlama gereğini kanıtlamak için çaba harcayan tek kişi, argümanlarını kısaltmadan aşağıya aktarmak istediğimiz L. Nadyejdin'dir:

> "'Iskra'nın (No: 4) bir tüm-Rusya gazetesinin gerekliliği sorununu ortaya atması bizi çok sevindirdi, fakat bu sorunun 'Nereden Başlamalı?' başlığını taşıyan bir makalede ele alınmasını kesinlikle kabul edemeyiz. Hiç kuşkusuz bu, en önemli şeylerden biri, fakat devrimci bir anın savaş örgütünün temeli bir gazeteyle, bir dizi popüler bildiriyle, dağlar kadar bildirgeyle atılamaz. Gerekli olan, tek tek yerlerde güçlü politik örgütlerin kurulmasına girişmektir. Bu tür örgütlerimiz yok, esas olarak aydınlanmış işçiler arasında çalıştık, kitleler ise neredeyse yalnızca ekonomik bir mücadele yürüttüler. ***Tek tek yerlerde güçlü pratik örgütler kurulmayacaksa, ne kadar iyi örgütlenmiş olursa olsun, bir merkez yayın organının ne önemi olacaktır?*** Ateşe dayanıklı, alev alev yanan, ama asla yanıp tükenmeyen, kimseyi de tutuşturmayan bir çalı! 'Iskra', insanların gazete çevresinde ve onun için iş yaparken toplanacağını, örgütleneceğini sanıyor. ***Oysa bu insanlara daha somut meseleler etrafında toplanmak ve örgütlenmek çok daha kolay gelecektir!*** Böyle daha somut bir mesele, yerel gazetelerin kapsamlı örgütlenmesi, işçilerin derhal gösterilere hazırlanması, yerel örgütlerin işsizler arasındaki sürekli çalışması (yorulmak bilmeksizin bildiri ve yazıların dağıtılması, toplantılar düzenlenmesi, hükümete karşı protesto eylemleri düzenlenmesi çağrıları vs.) olabilir ve olmalıdır. Tek tek yerlerde canlı bir politik çalışma başlatmak gereklidir ve bu gerçek zemin üzerinde bir birleşme gerekliliği ortaya çıkarsa, o zaman bu yapay ve sadece kağıt üzerinde olmayacaktır; tek tek yerlerdeki çalışmanın bir tüm-Rusya davası halinde böyle birleştirilmesi gazetelerle sağlanamaz." ("Devrimin Arifesinde", s. 54.)

Bu uzdilli tiradın gerek bizim plânımızın yazar tarafından

yanlış değerlendirildiğini, gerekse de genel olarak yazarın 'Iskra'ya karşı ileri sürdüğü görüşlerinin yanlışlığını çarpıcı biçimde gösteren yerlerinin altını çizdik. Eğer tek tek bölgelerde güçlü politik örgütler kurulmayacaksa, çok iyi örgütlenmiş bir merkez yayın organının da hiç önemi olmayacaktır. Tamamen doğru. Ama asıl sorun da, güçlü politik örgütler ***kurmanın,*** bir merkez yayın organından ***başka bir yolu olmadığıdır.*** Yazar, "Iskra"nın "plânı"nı açıklamaya ***geçmeden önce*** yaptığı en önemli açıklamayı gözden kaçırmıştır. Gerekli olan,

> "bütün güçleri birleştirecek ve hareketi ***sadece sözde değil*** gerçekte yönetebilecek, yani tayin edici savaşa uygun güçlerin çoğalması ve güçlenmesi için yararlanılacak ***her protestoyu ve her devrimci çıkışı desteklemeye*** her zaman hazır bir devrimci örgüt ***kurma çağrısı***"dır.

Şubat ve Mart olaylarından sonra, ilke olarak herkes bunu kabul edecektir, diye devam ediyor "Iskra". Fakat bizim gereksinim duyduğumuz şey sorunun ilkesel değil, ***sorunun pratik çözümüdür; çeşitli yönlerden*** derhal inşasına girişebilmek için derhal belli bir örgüt plânı hazırlamalıyız. Oysa bizi yine pratik çözümlerden, ilke olarak doğru, tartışma götürmez, büyük ve fakat geniş emekçi kitleler için tamamen anlaşılmaz bir gerçeğe geri çekmek istiyorlar: "Güçlü politik örgütler kurmak"! Sorunumuz artık bu değil saygıdeğer yazar, sorunumuz bu çalışmanın ***nasıl*** yapılacağı.

Bizim "esas olarak aydınlanmış işçiler arasında çalıştığımız, kitlelerin ise neredeyse yalnızca ekonomik bir mücadele yürüttükleri" doğru değil. Bu haliyle bu cümle, "Svoboda" için karakteristik olan ve temelden yanlış bir biçimde, aydınlanmış işçiyle "kitle"nin karşı karşıya konulmasıyla sonuçlanmaktadır. Son yıllarda aydın işçiler de "neredeyse yalnızca ekonomik bir mücadele yürüttüler". Bu birincisi. Öte yandan, eğer gerek aydınlanmış işçiler gerek aydınlar çevresinden bu mücadele için önderlerin ***yetişmesine*** katkıda bulunmazsak, kitleler politik bir mücadele yürütmeyi hiçbir zaman öğrenemeyeceklerdir; fakat

bu tür önderler ***ancak,*** politik yaşantımızın ***bütün*** yönlerinin, çeşitli sınıfların çeşitli nedenlerle gündeme gelen ***bütün*** protesto ve mücadele ***girişimlerinin*** sürekli ve sistemli tahliliyle eğitilebilirler. Bu nedenle, "politik örgütlerin kurulması"ndan söz etmek, fakat aynı zamanda politik gazetenin "kağıt üstündeki çalışması"yla "tek tek yerlerde canlı politik çalışma"yı ***karşı karşıya koymak*** sadece gülünçtür! "Iskra"nın plânı da, gerek işsizler hareketi, gerek köylü ayaklanmaları, Zemstvocuların hoşnutsuzluğu, "Çarlık hükümetinin alçaklıklarına karşı halkın öfkesi" vs. desteklensin diye bu tür bir "savaşa hazırlık" oluşturma "plânı"na çıkmaktadır. Hareketi tanıyan herkes, yerel örgütlerin büyük çoğunluğunun ***bunu akıllarından bile geçirmediklerini,*** ayrıca "canlı politik çalışma"nın burada işaret edilen birçok perspektifinin şimdiye kadar hiçbir örgüt tarafından ***asla*** gerçekleştirilmediğini, örneğin dikkatleri Zemstvo aydınları arasında hoşnutsuzluğun ve protestonun büyüdüğüne çekme girişiminin gerek Nadyejdin'de ("Tanrım, bu gazete Zemstvocular için değil mi?", "Devrimin Arifesinde", s. 129), gerekse de Ekonomistlerde ("Iskra" No: 12, Mektup) ve birçok pratikçide derin bir şaşkınlık duygusu yarattığını bilir. Bu koşullar altında ***ancak*** insanları tüm bunlar üzerinde ***düşünmeye*** sevketmekle, kaynaşma ve aktif mücadelenin bütün ve en küçük belirtilerini toparlayıp genelleştirmeye sevketmekle "başlanabilir". Sosyal-demokrat görevlerin indirgendiği günümüzde "canlı politik çalışma"ya ***yalnızca*** politik ajitasyonla ***başlanabilir;*** bu da tüm Rusya'yı kapsayan, sık sık çıkan ve iyi dağıtılan bir gazete olmadan mümkün değildir.

"Iskra"nın "plân"ında "kitabîlik" belirtisi görenler, plânın özünü kesinlikle kavramamışlardır, çünkü şu anda en uygun araç olarak ön plâna çıkarılan şeyi amaç olarak görmüşlerdir. Önerilen plânı anlaşılır biçimde açıklamak için yapılan iki kıyaslama üzerinde düşünme zahmetine bile girmemişlerdir. Tüm-Rusya için bir politik gazetenin örgütlenmesi —deniyor "Iskra"da—, onun vasıtasıyla örgütü (yani her protestoyu, her

öfke patlamasını desteklemeye hazır devrimci örgütü) yolumuzdan şaşmadan geliştirip derinleştirebileceğimiz ve genişletebileceğimiz ***kılavuz*** olmalıdır. Lütfen söyleyin: duvarcılar, muazzam büyüklükte, eşi görülmedik bir yapının temellerini çeşitli yerlerde attıklarında, tuğlaların doğru yerleştirilmesi için, genel çalışmanın nihai hedefini gösteren, kendinden önceki ve sonrakiyle bir bağlantı içinde tamamlanmış ve kapsayıcı bir hat oluşturan sadece tuğlaların değil, her tuğlanın küçük bir parçasının bile değerlendirilmesine olanak sağlayan bir çizgi çekmeleri "bürokrasi" midir? Ve Parti yaşamımızda, tuğlalara ve duvarcılara sahip olduğumuz, ama sadece, herkesçe görülen, hepsinin ona riayet etmesi gereken bir çizginin eksikliğini duyduğumuz tam da böyle bir anı yaşamıyor muyuz? Böyle bir çizgi çekmekle komuta etmek istediğimizi haykıranlar olabilir: eğer komuta etmek isteseydik, baylar, "Iskra No. 1" değil, bazı yoldaşların önerdiği gibi, "Raboçaya Gazeta No: 3" diye yazardık ve ***buna tamamen hakkımız olurdu***** Ama bunu yapmadık: bütün sözde sosyal-demokratlara karşı uzlaşmaz mücadele için ellerimizin serbest olmasını istedik; çizgimizin, eğer doğru çekilmişse, resmi bir organ tarafından çekildiği için değil, doğru olduğu için kabul edilmesini istedik.

> "Yerel faaliyetin merkezi organlarda birleştirilmesi sorunu bir kısır döngü içindedir —diye bizi aydınlatıyor L. Nadyejdin—, birleştirmek, unsurların türdeşliğini gerektirir, bu türdeşlik ise ancak birleştirici bir şeyle sağlanabilir, bu birleştirici ise ancak, bugün kesinlikle ortak bir nitelikle belirlenmeyen güçlü yerel örgütlerin ürünü olabilir."

Tıpkı güçlü politik örgütler kurma gerekliliği gibi dikkate değer ve çürütülemez bir gerçek. Ve aynı ölçüde de kısır. ***Her*** sorun "bir kısır döngü içindedir", çünkü bütün politik yaşam, sonsuz halkalar dizisinden oluşan sonsuz bir zincirdir.

** Bkz. Not: 5. —YN.*

Politikacının tüm mahareti, elinden en az koparılıp alınabilecek, o anda en önemli olan, onu tutana tüm zinciri en iyi şekilde garantileyen halkayı bulup kavramasında yatar. Elimizde herhangi bir çizgi olmadan da tuğlaları gereken yerlere koyacak (bu, soyut söylendiğinde, kesinlikle olanaksız değildir) kadar birbiriyle uyum içinde çalışan yeterince deneyimli duvarcılar olsaydı, o zaman belki de başka bir halkayı yakalardık. Ama kötü olan da, henüz deneyimli, birbiriyle uyum içinde çalışan duvarcılara sahip olmamamız, tuğlaların hemen her zaman tamamen amaçsız yerlere konması, ortak bir çizginin onları bir arada tutmamasıdır, tersine bu tuğlalar öyle dağınıktır ki, düşman tuğla değil de, kum tanecikleriymiş gibi savurmaktadır.

Başka bir kıyaslama:

> "Gazete sadece kollektif bir propagandist ve kollektif bir ajitatör değil, aynı zamanda kollektif bir örgütçüdür de. Bu açıdan, inşa halindeki bir binanın çevresine kurulan bir ***iskeleyle kıyaslanabilir;*** binamn krokisini gösterir, tek tek inşaat işçileri arasında irtibatı kolaylaştırır, işbölümü yapmalarına ve örgütlü çalışma sayesinde ulaşılmış olan genel sonuçları görmelerine yardımcı olur."

Ne kadar da kendi rolünü abartan bir yazara, bir masa başı adamına benziyor, değil mi? Evin kendisi için yapı iskelesine ne gerek var, iskele kötü malzemeden yapılır, kısa bir zaman için kurulur ve kaba inşaat bittiği gibi sobaya atılır. Devrimci örgütlerin inşasına gelince, deneyimler bunların bazen yapı iskelesi olmadan da kurulabileceğini gösteriyor, örneğin yetmişli yıllar. Fakat bugün bize gereken yapının yapı iskelesi olmadan kurulmasının mümkün olacağı düşünülemez bile.

Nadyejdin bununla hemfikir değil ve şöyle diyor:

> "'Iskra', gazetenin çevresinde ve onun adına yapılan çalışmalarda, insanlar toplanacak, örgütlenecek sanıyor. Fakat bu insanlara ***daha somut*** bir mesele etrafında toplanmak ve örgütlenmek ***çok daha kolay gelecektir!***"

Demek öyle, "daha somut bir mesele etrafında… daha ko-

lay…" Bir Rus atasözü der ki: Kuyuya tükürme, içmek zorunda kalabilirsin. Fakat içine tükürülmüş kuyudan su içmekte sakınca görmeyen insanlar var. Bizim görkemli legal "Marksizm eleştiricileri"miz ve "Raboçaya Mysl"ın illegal hayranları bu somut şeyler adına ne iğrenç laflar etmediler ki! Tüm hareketimiz, "daha somut şeylerin daha yakın" olduğu geleneksel savıyla haklı çıkarılan dargörüşlülük, inisiyatif ve cesaret yoksunluğuyla ne kadar da engellenmektedir! "Yaşam" karşısında özellikle duyarlı olduğunu düşünen, "masa başı" adamlarını özellikle sert biçimde mahkûm eden, (zeki olmak iddiasıyla) "Iskra"yı her yerde Ekonomizm görmekle suçlayan, hâlâ ortodokslarla eleştiriciler ayrılığının üstünde durduğunu sanan Nadyejdin, savlarıyla, kendisini öfkelendiren dargörüşlülüğün değirmenine su taşıdığını, tükürükle adamakıllı doldurulmuş kuyudan su içtiğini farketmiyor! Evet, dargörüşlülüğe içtenlikle öfke duymak, ona tapanların aklını başına getirmek konusunda duyulan yakıcı istek, bunlara öfkelenen kişi dümensiz-yelkensiz sürükleniyorsa ve tıpkı yetmişli yılların devrimcileri gibi "kendiliğinden" bir şekilde "sarsıcı terör"e, "kırsal terör"e, "silah başı borusu çalma"ya vs. sığınıyorsa, yetmez. Etrafında toplanma ve örgütlenmenin —yazarımızın inancına göre— "çok daha kolay geleceği" bu "daha somut meseleler"e göz atalım: birincisi, yerel gazeteler; ikincisi, gösterilere hazırlıklar; üçüncüsü, işsizler arasında çalışma. Bunların, sadece birşeyler söylemiş olmak için rastgele, gelişigüzel bulunmuş şeyler olduğu ilk bakışta görülüyor, çünkü bunlara neresinden bakarsak bakalım, bunlarda etraflarında "toplanma ve örgütlenme"nin gerçekleştirilebileceği özel bir şey bulmak tamamen saçmadır. Aynı Nadyejdin birkaç sayfa ötede şöyle demiyor mu:

> "Şu olguyu saptama zamanı gelmiştir: tek tek yerlerde acınacak kadar az bir çalışma yapılıyor, komiteler yapabileceklerinin onda birini bile yapmıyorlar… şimdi sahip olduğumuz birleştirici merkezler bir kuruntudur, bir devrimci bü-

rokratizm, bir karşılıklı rütbe bahşetmedir ve güçlü yerel örgütler olmadıkça bu durum devam edecektir."

Bu sözlerde abartının dışında pekçok acı gerçek de içerilidir. Nadyejdin tek tek yerlerde acınacak durumdaki çalışmayla, yerel örgütlerin çerçevesine sıkışmış önderlerin eğitimsizliğinin kaçınılmaz sonucu olan dargörüşlülükleri ve faaliyetlerinin sınırlı kapsamı arasındaki bağıntıyı görmüyor mu? Tıpkı "Svoboda"daki örgüt üzerine makalenin yazarı gibi Nadyejdin de, geniş yerel basına geçişe (1898'den beri) nasıl Ekonomizmin ve "amatörlük"ün özellikle güçlenmesinin eşlik ettiğini unuttu mu? Evet, şu ya da bu ölçüde tatmin edici bir "geniş yerel basın"ın örgütlenmesi mümkün olsa bile (çok özel durumlar hariç, bunun mümkün olmadığını yukarıda gösterdik), yine de yerel örgütlerin ***bütün*** devrimci güçleri otokrasiye karşı ***ortak*** saldırı için, ***birleşik*** mücadelenin önderliği için "toparlayıp örgütleyebilmesi" olanaksızdır. Burada ***sadece,*** gazetenin "toparlayıcı", örgütleyici öneminin söz konusu edildiği unutulmamalıdır. Parçalanmışlığı savunan Nadyejdin'e, kendisi tarafından sorulan ironik soruyu sorabiliriz: "Herhangi bir yerden bize 200 000 devrimci örgütleyici güç miras mı kaldı acaba?" Devam edelim, "gösteriler için hazırlık", "Iskra"nın plânının ***karşısına konamaz,*** zira bu plân, ***hedeflerinden biri olarak*** zaten geniş gösterileri öngörmektedir; söz konusu olan sadece, pratik ***aracın*** seçimidir. Nadyejdin burada da karışıklığa düşmüştür, çünkü gösterilerin (ki şimdiye kadar çoğunlukla tamamen kendiliğinden gerçekleşmiştir) ancak halihazırda "toplanmış ve örgütlenmiş" bir ordu tarafından "hazırlanabileceği"ni, bizim ise tam da bu "toplama ve örgütleme"yi ***beceremediğimizi*** gözden kaçırmıştır. "İşsizler arasında çalışma". Yine aynı karışıklık, çünkü bu da seferber edilmiş bir ordunun askeri harekâtlarından biridir, bir seferberlik plânı değil. Nadyejdin'in burada da parçalanmışlığımızın, "200 000 güçten yoksun" oluşumuzun zararlılığını ne ölçüde küçümsediği şuradan görülmektedir: "Iskra" birçokları tarafından (Nadyejdin

de dahil), işsizlik üzerine çok az haber ve kır yaşamının en alelâde yönleri hakkında ancak tesadüfen yazışmalar yayınlamakla suçlanmıştır. Haklı bir suçlama, ama bu konuda "Iskra", "suçu olmayan bir suçlu"dur. Biz kırda da "çizgimizi" çekmek istiyoruz, fakat orada neredeyse hiç duvarcımız yok, ve biz, alelâde olguyu da olsa bildiren ***herkesi*** teşvik etmek zorundayız, bunun, bu alanda bizimle birlikte çalışanların sayısını artıracağı ve nihayet ***hepimize*** sadece önemli olguları seçmeyi ***öğreteceği*** umuduyla. Ne var ki böyle bir eğitim için öylesine az malzeme var ki, bunu bütün Rusya için genelleştirmeksizin öğreneceğimiz hiçbir şey olamaz. Hiç kuşkusuz, Nadyejdin kadar ajitasyon yeteneğine sahip olan ve en yoksulların yaşamını onun kadar da olsa bilen biri, işsizler arasında ajitasyon yoluyla harekete paha biçilmez hizmetlerde bulunabilir — fakat böyle biri, büyük çoğunlukla yeni bir çalışmaya el atmayı henüz bilmeyen insanlara bir ders ve bir örnek oluşturması için, attığı her adımdan ***bütün*** Rus yoldaşlarını haberdar etmeye bakmak istemezse, yeteneğini gömmüş olur.

Bugün herkes, birleşmenin öneminden, "toplama ve örgütleme"nin zorunluluğundan söz ediyor, fakat çoğu durumda, nereden başlanacağına ve birleşmenin nasıl yürütüleceğine dair belirli bir düşünce yok. Örneğin tek tek çevrelerin, diyelim ki bir kentin semt çevrelerini "birleştirmek" için, ***ortak kurumlara*** gerek olduğunu mutlaka herkes kabul edecektir, yani "birlik" gibi genel bir tanım değil, gerçekten ***ortak*** bir çalışma, malzeme, deneyim ve güç alışverişi, işlevlerin sadece bölgelere göre değil, aynı zamanda kentteki tüm faaliyetin özel alanlarına göre dağılımı. Herkes, istikrarlı, konspiratif bir aygıtın, tek bir bölgenin (bir ticari deyim kullanacak olursak) (elbette gerek maddi gerekse de insan) "kaynaklarıyla" karşılanamayacağını, böyle dar bir alanda bir uzmanın yeteneğinin gelişemeyeceğini kabul edecektir. Fakat aynı şey çeşitli kentlerin bir araya toplanması için de geçerlidir, çünkü bir bölgenin, örneğin bir tek ilin de bunun için çok dar olduğu ***görülür,*** sosyal-demokrat hareketi-

mizin tarihinde çok dar olduğu görülmüştür: bunu yukarıda, gerek politik ajitasyon, gerekse de örgütlenme çalışması ile ilgili bir örnekte ayrıntısıyla kanıtladık. Bu alan zorunlu olarak ve herşeyden önce genişletilmek zorundadır, kentler arasında ***düzenli ortak*** çalışma yoluyla ***gerçek*** bir bağ kurulmak zorundadır, çünkü parçalanmışlık, dünyada neler olup bittiğini, kimden bir şeyler öğrenebileceklerini, nasıl deneyim kazanabileceklerini, geniş bir faaliyet arzusunun nasıl karşılanacağını bilmeden ("Iskra"ya gönderilen bir mektubun yazarının deyimiyle) "bir çukurda oturan" insanların cesaretini kırmaktadır. Ve ben bu ***gerçek*** bağın kurulmasına ***ancak,*** faaliyetin en çeşitli biçimlerinin sonuçlarını toplayarak, böylece bütün yolların Roma'ya çıkması gibi hepsi devrime çıkan ***bütün*** bu çok çeşitli yollarda ilerlemek için insanları ***teşvik*** eden biricik düzenli tüm-Rusya girişimi olarak genel bir gazete temelinde ***başlanabileceğinde*** ısrar etmeyi sürdürüyorum. Eğer birliği sadece lafta istemiyorsak, her yerel çevrenin, aktif gücünün diyelim ki dörtte birini ***derhal ortak*** davada ***aktif*** çalışmanın ***hizmetine sunması*** zorunludur, ve gazete ona* derhal bu davanın genel plânını, kapsamını ve niteliğini gösterecektir, tüm Rusya çapındaki bütün faaliyetin boşluklarının kendini en çok nerede hissettirdiğini, nerede ajitasyon olmadığını, nerede bağların henüz güçsüz olduğunu, ilgili çevrenin dev genel mekanizmanın hangi çarkını onarabileceğini ya da yerine daha iyisini koyabileceğini gösterecektir. Henüz çalışmaya başlamamış olup daha iş arayan bir çevre, "sanayi"in ne kendisinden önceki gelişimini, ne de mevcut endüstriyel üretim yöntemlerinin genel durumunu bilmeyen küçük bir atölye-

---

* ***Bir ihtiraz kaydı:*** *Eğer o bu gazetenin eğilimine sempati duyuyorsa ve onunla işbirliği yapmayı dava için yararlı görüyorsa. Burada işbirliğinden sadece yazınsal değil, genel olarak her türlü devrimci işbirliği anlaşılmalıdır.* ***"Raboçeye Dyelo" için not:*** *Demokrasicilik oynamaya değil de davaya değer veren, "sempati"yi en aktif ve en canlı katılımdan ayırmayan devrimciler arasında bu ihtiraz kaydı kendiliğinden anlaşılırdır.*

deki zanaatkâr gibi değil, otokrasiye karşı genel devrimci saldırıyı ***yansıtan*** büyük bir girişimin bir parçası olarak başlayabilir işe. Ve her çark ne kadar iyi işlenirse, ortak davada çalışan detay işçilerinin sayısı ne kadar fazla olursa, kurduğumuz ağ o kadar sık olacak ve polisin kaçınılmaz tutuklamaları genel saflarda o kadar az karışıklık yaratacaktır.

Salt gazetenin dağıtılması bile ***gerçek*** bir bağı kuracaktır (elbette bu gazete adına layıksa, yani büyük dergiler gibi ayda bir kez değil, düzenli olarak her hafta çıkıyorsa). Bugün kentler arasında devrimci amaçlı bağlar çok seyrektir ve her halükârda bir istisnadır. Fakat bir gazetemiz olduğunda, bu bağlar bir kural haline gelecek, sadece gazetenin dağıtımını değil, aynı zamanda (ve daha da önemlisi) deneyim, malzeme, güç ve kaynak alışverişini güvence altına alacaktır. Böylece örgütsel çalışmanın kapsamı derhal birkaç kat artacak ve bir yerde elde edilen başarı, sürekli daha da mükemmelleşmeye katkıda bulunacak, ülkenin öbür ucunda çalışan yoldaşların mevcut deneyimlerinden yararlanma isteği uyandıracaktır. Yerel çalışma şimdikinden çok daha zengin ve çok yönlü olacaktır: tüm-Rusya çapında toplanan politik ve ekonomik teşhirler, bütün mesleklerden ve ***bütün gelişme aşamalarındaki*** işçilere düşünsel gıda sağlayacak, legal basında imalarla, halk arasındaki konuşmalarla ve "mahçup" hükümet açıklamalarıyla ortaya atılan çeşitli sorunlar üzerine sohbetler ve konuşmalar yapmak için olanak ve malzeme sağlayacaktır. Her öfke patlaması, her gösteri bütün yönleriyle ve Rusya'nın her yerinde konuşulup değerlendirilecek ve böylece diğerlerinin gerisinde kalmama, işi diğerlerinden daha iyi yapma (biz sosyalistler, yarışmayı, "rekabeti" hiç de ilkesel olarak reddetmeyiz), ilk kez herhangi bir biçimde kendiliğinden meydana gelmiş şeyi bilinçli olarak hazırlama, saldırı plânını değiştirme vs. için, belli bir yerde belli bir andaki uygun koşullardan yararlanma isteğini uyandıracaktır. Ayrıca yerel çalışmanın bu canlanması, şimdi çoğu durumlarda her gösteride, bir gazetenin her sayısı

harcanmasını ve ***herkesin*** rizikoya atılmasına yol açmayacaktır: bir yandan, polis nerede arayacağını bilmediğinden, "kökler"e kadar ulaşmakta çok daha fazla zorlanacak; öte yandan ise, düzenli ortak çalışma, insanları, ***verili*** saldırının şiddetini genel ordunun belirli bir birliğinin ***verili*** durumuna uydurmayı öğretecek (bugün neredeyse hiç kimse bunu düşünmüyor, çünkü meydana gelen on olaydan dokuzu kendiliğinden gelişmektedir) ve başka bir yerden sadece yazın'ın değil, devrimci güçlerin "naklini" de kolaylaştıracaktır.

Bugün çoğu durumda bu güçler dar yerel çalışmada kan kaybetmektedirler, oysa sözünü ettiğimiz koşullarda az çok yetenekli bir ajitatörü ya da örgütçüyü ülkenin bir ucundan öteki ucuna göndermek olanaklı olacak ve bunun fırsatı daima var olacaktır. Parti hesabına parti işleriyle ilgili kısa yolculuklarla işe başlanacak ve giderek geçiminin tamamen parti tarafından karşılanmasına, profesyonel devrimci olmaya, gerçek politik önder haline gelmek için çalışmaya alışılacaktır.

Ve eğer gerçekten de yerel komite, grup ve çevrelerin tümünün ya da büyük çoğunluğunun ortak davaya aktif biçimde katılmalarını sağlamayı başarırsak, en kısa sürede tüm-Rusya'da düzenli biçimde onbinlerce nüsha dağıtılan bir haftalık gazete çıkarabiliriz. Bu gazete, sınıf mücadelesinin ve halk öfkesinin her kıvılcımını körükleyip büyük bir genel yangın haline getiren muazzam körüğün küçük bir parçası olacaktır. Aslında henüz son derece masum ve son derece küçük, ama düzenli ve kelimenin tam anlamıyla ***ortak*** bu dava etrafında, deneyim sahibi savaşçılardan oluşan bir düzenli ordu sistematik olarak toplanıp eğitilebilir. Bu genel örgütsel yapının iskelesi üzerinde, devrimcilerimiz arasından sosyal-demokrat Şelyabov'lar, işçilerimiz arasından Rus Bebeller yetişecek ve bunlar seferberlik halindeki ordunun başına geçerek Rusya'nın utancı ve lanetiyle hesaplaşmak için tüm halkı sarsacaklardır.

İşte görülecek düş bu olmalıdır!

*

"İşte görülecek düş bu olmalıdır!" Bu sözcükleri yazdım ve irkildim. Kendimi "Birlik Kongresi"nde görüyorum, karşımda "Raboçeye Dyelo"nun editörleri ve çalışanları oturuyor. Ayağa kalkan Martinov yoldaş tehditkâr bir tavırla bana dönerek şöyle diyor: "İzninizle soruyorum, özerk yazı kurulunun, daha önce parti komitelerine danışmadan düş görmeye hakkı var mıdır?" Sonra Kriçevski yoldaş ayağa kalkıyor (ve çok önceleri Plehanov yoldaşı derinleştirmiş olan Martinov yoldaşı felsefi olarak derinleştirerek) daha da tehditkâr bir biçimde devam ediyor: "Ben daha da ileri gidiyorum. Size sorarım: Bir Marksistin, Marx'a göre, insanlığın önüne hep gerçekleştirebileceği görevleri koyduğunu ve taktiğin, partiyle birlikte büyüyen görevlerin büyüme süreci olduğunu unutmuyorsa, düş görmeye hakkı var mıdır?"

Bu tehditkâr soruları sadece düşünmek bile tüylerimi diken diken ediyor ve nerelere saklanabileceğimi düşünüyorum. Pissarev'in arkasına gizlenmeye çalışacağım.

> "Ayrılık vardır, ayrılık vardır — diye yazıyor Pissarev, düş ile gerçeklik arasındaki ayrılık üzerine.— Düşlerim olayların doğal akışını geçebilir, ya da olayların doğal akışının hiçbir zaman giremeyeceği bambaşka yollara sapabilir. Birinci durumda, düş görmek zararlı değildir; hatta çalışan insanın enerjisini geliştirip güçlendirebilir... Bu tür düşlerde çalışma gücünü bozan ya da ortadan kaldıran hiçbir şey yoktur. Tam tersine. Eğer insan bu tarzda düş görme yeteneğinden tamamen yoksun olsaydı, ellerinde yeni oluşmaya başlayan eserin bütünlüklü ve tamamlanmış tablosunu göz önünde canlandırmak için ara sıra öne geçemeseydi, o zaman insana sanat, bilim ve pratik yaşam alanında kapsamlı ve yorucu çalışmalara başlama ve bitirme itkisini hangi gücün sağlayacağını kesinlikle düşünemiyorum... Eğer düş gören kişi,

---

* *Pissarev, D. J.: "Ham Düşüncenin Başarısızlıkları". —Alm. Red.*

düşüne inanıyorsa, hayatı dikkatle izliyor, gözlemleriyle hayallerini karşılaştırıyor ve genel olarak fantezisinin gerçekleşmesi için sorumluluk duygusuyla çalışıyorsa, düş ile gerçeklik arasındaki ayrılık zararlı değildir. Düş ile gerçeklik arasında herhangi bir kesişme noktası varsa, her şey yolundadır."*

Ne yazık ki bu tür düşler hareketimiz içinde son derece az görülüyor. Ve bunun suçlusu, esas olarak, aklıbaşındalıkları, "somut" olana "yakınlıkları" ile övünen legal eleştirinin ve illegal "kuyrukçuluğun" temsilcileridir.

C— Hangi Tipte Bir Örgüte Gereksinimimiz Var?

Daha önce söylenenlerden, okur, "plân olarak taktik"imizin, derhal saldırıya geçme ***çağrısını*** reddetmek ve "düşman kalesini tam olarak kuşatma"ya girişmek, ya da bir başka deyişle, düzenli bir ordu toplama, örgütlendirme ve ***seferber*** etme çağrısı yapmaktan ibaret olduğunu anlayacaktır. "Raboçeye Dyelo"yu Ekonomizmden, derhal hücum yaygarası yapmaya *(**Nisan*** 1901'de, "Raboçeye Dyelo Eki"nin 6. sayısında) geçtiği için alaya aldığımızda, elbette üzerimize çullanıp bizi "doktrincilik"le suçlamış, devrimci görevlerimizi kavramadığımız, ihtiyatlı olmaya çağırdığımız vs. suçlamalarında bulunmuştu. Sağlam ilkelere sahip olmayan ve kendilerini "süreç olarak taktik"le sınırlayanların ağzından bu suçlamaları duymak bizi kesinlikle şaşırtmadı; program ve taktikte bütün sağlam ilkelere yüce bir küçümsemeyle bakan Nadyejdin'in bu suçlamaları yinelemesi de bizi şaşırtmadı.

Tarih tekerrür etmez, denir. Fakat Nadyejdin, onu tekerrür ettirmek için elinden geleni yapıyor, büyük bir gayretle Tkaçev'i taklit ederek, "devrimci kültür taşıyıcıları"na karşı çıkıyor ve "hücum çanlarının çalınması"nı, özel bir "devrimin arifesi

* *Bu, "Halkın İradesi" partisinin iktidarı ele geçirme girişimiyle ilgilidir. Bkz. "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri", Lenin, Seçme Eserler, Cilt 1, s. 480-499. İnter Yayınları. —**Red.***

görüşü"nü vs. haykırıyor. Belli ki, tarihsel bir olayın kendisi bir trajediyse, kopyasının sadece komedi olabileceği ünlü deyişini unutuyor. Tkaçev'in vaazlarıyla hazırlanmış ve "yıldırıcı" terörle gerçekleştirilmiş iktidarı ele geçirme girişimi mükemmeldi,* küçük Tkaçev'in "sarsıcı" terörü ise sadece gülünçtür, özellikle de bu, vasat insanlar örgütü düşüncesiyle tamamlandığında.

> "Eğer 'Iskra' —diye yazıyor Nadyejdin— kitabîlikten kurtulabilseydi, bunun ('Iskra'ya işçilerin yazdığı mektup gibi olguların, No: 7, vd.) 'hücum'un çok yakında başlayacağının belirtileri olduğunu ve şimdi (aynen böyle!) bağları bir merkez yayın organından çıkan bir örgütten söz etmenin masa başı düşünceler ve masa başı çalışması üretmek demek olduğunu görecekti."

Şu akıl almaz karışıklığa bakın: Bir yanda, sarsıcı terör ve "vasat insanlar örgütü" ve bunun yanında "daha somut" şeyler, örneğin yerel gazete etrafında örgütlenmenin "çok daha kolay" olduğu düşüncesi; öte yanda ise "şimdi" bir tüm-Rusya örgütünden söz etmek masa başı düşüncesi üretmek demek oluyor, yani daha açık ve yalın söylendiğinde, "şimdi" artık çok geç! Ya "yerel gazetelerin geniş biçimde örgütlenmesi" — bu çok geç değil, değil mi saygıdeğer L. Nadyejdin? Bununla, "Iskra"nın bakış açısını ve taktiğini karşılaştırın: Sarsıcı terör saçmalıktır, vasat insanlar örgütünden ve yerel gazetelerin ***geniş*** biçimde örgütlenmesinden söz etmek Ekonomizme kapıları ardına kadar açmaktır. Tüm Rusya'yı kapsayan birleşik bir devrimciler örgütünden söz etmek zorunludur ve kağıt üstündeki değil, gerçek hücum başlayasıya kadar, bundan söz etmek için çok geç değildir.

> "Evet, örgütlenmeye gelince, durumumuz gerçekten hiç parlak değil —diye devam ediyor Nadyejdin—, evet, 'Iskra', askeri güçlerimizin esas kütlesinin gönüllülerden ve isyancılardan oluştuğunu söylerken tamamen haklıdır… Güçlerimizin durumunu soğukkanlılıkla değerlendirmeniz iyi, fakat bunu yaparken ***kitlelerin henüz bizde olmadığını,*** ve bu nedenle de askeri

hareketlere ne zaman başlayacaklarını ve ayaklanacaklarını ***bize sormayacaklarını*** unutmak niye?... Kitle o kendiliğinden, yıkıcı gücüyle ortaya çıktığında, hep içine olağanüstü sistematik bir örgütlenme sokmaya çalışılan, ancak bunun için bir türlü ***zaman*** bulunamayan 'düzenli ordu'yu ezip geri püskürte***bilir.***" (İtalikler bizim.)

Hayran olunacak bir mantık! ***Tam da,*** "kitleler henüz bizde olmadığı" için, derhal "hücum" yaygarası yapmak akılsızca ve yakışık almazdır, çünkü hücum, düzenli ordunun bir saldırısıdır, kitlenin kendiliğinden patlaması değil. Kitle düzenli orduyu ezip geri püskürte***bileceği*** için, çalışmamızla düzenli ordunun içine "olağanüstü sistematik bir örgütlenme" sokmamız, kendiliğinden atılımın gerisinde kalmamamız mutlak zorunludur, çünkü ordunun içine örgütlenme sokmayı ne kadar çabuk başarırsak, bu ordunun kitle tarafından ezilmesi değil, kitlenin ön saflarında ve en önünde yürümesi o ölçüde muhtemeldir. Nadyejdin, sistematik olarak örgütlenmiş bu ordunun, onu kitleden ayıran başka bir şeyle uğraştığına inandığı için karışıklığa düşmüştür, oysa bu ordu yalnızca, çok yönlü ve kapsamlı politik ajitasyon çalışmasıyla, yani kitlenin o kendiliğinden yıkıcı gücüyle devrimciler örgütünün bilinçli yıkıcı gücünü ***birbirine yaklaştıran ve bir bütün halinde kaynaştıran*** çalışmayla uğraşır. Siz sayın baylar, kendi suçunuzu başkalarına yüklüyorsunuz, çünkü terörü ***programına*** alan tam da "Svoboda" grubu, bununla bir teröristler örgütüne çağrı yapmaktadır, böyle bir örgüt ise, ordumuzu gerçekten de ne yazık ki hâlâ yanımızda olmayan, henüz askeri hareketlere ne zaman ve nasıl başlaması gerektiğini bize ya hiç sormayan ya da pek seyrek soran kitleye yakınlaşmaktan saptıracaktır.

---

* *1901 ilkbaharındaki gösteriler.* ***—Alm. Red.***

** "*Devrimin Arifesinde*", *s. 62.*

"Bizi aniden yakalayan son olayları* kaçırdığınız gibi, devrimin kendisini de kaçıracağız", diye devam ediyor Nadyejdin, "Iskra"yı korkutmaya çalışarak.

Bu cümle bize, yukarıda aktarılanlarla birlikte ele alındığında, "Svoboda" tarafından keşfedilen özel "devrim arifesi görüşü"nün** saçmalığını çok anlaşılır biçimde göstermektedir. Bu özel "bakış açısı", açık söylemek gerekirse, "şimdi" artık konuşmak ve hazırlanmak için çok geç olduğuyla aynı kapıya çıkar. Eğer böyleyse, "kitabîliğin" sayın düşmanı, "teori* ve taktik sorunları üzerine" 132 sayfa yazmak neden gerekliydi? "Devrimin arifesi görüşü" için, "Vurun, yere serin onları!" gibi kısa bir çağrıyı içeren 132 000 bildiri yayınlamak daha yakışık almaz mıydı?

Devrimi kaçırma rizikosuna en az girecekler, "Iskra"nın yaptığı gibi, genel politik ajitasyonu, programının, ***taktik ve örgütsel çalışmasının*** en başına koyanlardır. Bütün Rusya'da, merkez yayın organından çıkan örgüt bağlarıyla ağ örmeye çalışan insanlar, sadece ilkbahar olaylarını kaçırmamakla

---

* *Ayrıca L. Nadyejdin, "Teori Sorunlarına Bir Bakış" adlı eserinde, "devrimin arifesi bakış açısı"ndan son derece ilginç şu cümle dışında, teorik sorunların açıklığa kavuşturulmasına hemen hemen hiç katkıda bulunmamıştır: "Bir bütün olarak Bernsteincılık şu anda bizim için aktüel niteliğini yitirmektedir, aynı şekilde Bay Adamoviç'in (V. Vorovski. —**Alm. Red.**) Bay Struve'nin zamanını doldurduğunu kanıtlayıp kanıtlayamayacağı, ya da tersine, Bay Struve'nin Bay Adamoviç'i çürütüp çürütmediği ve Struve'nin istifa etmek istememesi de önemli değildir, bunların hepsi tamamen önemsizdir, çünkü devrim saati gelmiştir." (s. 110) L. Nadyejdin'in teori karşısındaki sınırsız umursamazlığı daha çarpıcı biçimde anlatılamazdı. "Devrimin arifesi"nde olduğumuzu ilan ettik — o nedenle ortodoksların eleştiricilerin pozisyonlarını kesin olarak çürütmeyi başarıp başaramamaları "bizim için hiç önemli değil". Ve çokbilmiş yazarımız, eleştiricilere karşı teorik mücadelenin sonuçlarına tam da devrim sırasında onların pratik mevzilerine karşı tayin edici mücadele için gereksinim duyacağımızı farketmiyor!*

** *1901 yılının Kasım ve Aralık aylarında meydana gelen öğrenci gösterileri. Bkz. "Bütün Eserler", cilt IV, 2. yarı cilt, s. 104—107.* —**Alm. Red.**

kalmamışlar, tam tersine, aynı zamanda bize bu olayları önceden görme olanağı tanımışlardır. Bu insanlar, "Iskra"nın 13. ve 14. sayılarında anlatılan gösterileri** de kaçırmamışlar, tersine bu gösterilere, kitlenin kendiliğinden kalkınışının yardımına koşma görevinin heyecanını duyarak katılmışlar, ayrıca gazete aracılığıyla tüm-Rusya'daki yoldaşların bu gösterileri tam olarak anlamalarına ve onlardan edinilen deneyimlerden yararlanmalarına yardımcı olmuşlardır. Ve eğer hayatta olurlarsa, bizden her şeyden önce ajitasyon deneyimi talep eden, bütün gösterileri desteklememizi (sosyal-demokratça desteklememizi), kendiliğinden harekete yön vermemizi, hareketi dostların hatalarından, düşmanların tuzaklarından korumamızı talep eden devrimi de kaçırmayacaklardır!

Böylece bizi, merkez yayın organı etrafında, bu gazete için ortak çalışmanın yardımıyla bir örgüt kurma plânı üzerinde ısrar etmek zorunda bırakan son argümana gelmiş bulunuyoruz. Ancak böyle bir örgüt, sosyal-demokrat bir savaş örgütü için gerekli olan ***esnekliği,*** yani savaşın çok çeşitli ve hızla değişen koşullarına kendini uydurma yeteneğini;

> "bir yandan sayıca üstün olan ve güçlerini bir noktada yoğunlaştırmış bir düşmanla açık savaşa girişmekten kaçınırken,

---

* *"Iskra", No: 4, "Nereden Başlamalı?" — "Devrimin arifesi görüşünü benimsemeyen devrimci kültür taşıyıcıları, çalışmanın uzun sürmesinin bildiklerinden şaşmasına izin vermiyorlar", diye yazıyor Nadyejdin (s. 62). Bununla ilgili olarak şunu belirtmek isteriz: Mutlaka çok uzun süreli bir çalışma üzerine kurulu ve aynı zamanda, bizzat bu çalışma süreci sayesinde Partimizin her zaman görev başında olmasını ve her beklenmedik olay karşısında, olayların seyrinin her hızlanışında görevini yerine getirmeye hazır olmasını garantileyen bir politik taktik ve böyle bir örgütlenme plânı hazırlamayı bilmezsek, zavallı politik maceracılardan başka bir şey olmadığımızı göstermiş oluruz. Sosyal-demokrasinin hedefinin, tüm insanlığın yaşam koşullarının kökten dönüştürülmesi olduğunu, bu nedenle sosyal-demokratların, çalışmanın uzun sürmesinin bildiklerinden şaşmalarına izin vermeyeceğini ancak dünden beri kendisine sosyal-demokrat diyen Nadyejdin unutabilir!*

öte yandan düşmanın hantallığından yararlanarak saldırının en az beklenebileceği bir yerden düşmana saldırma yeteneğini garantileyecektir"*

Parti örgütünü sadece bir ayaklanma, sokak savaşı ya da sadece "monoton günlük mücadelenin ilerleyişi" perspektifiyle kurmak büyük hata olurdu. Günlük çalışmamızı **sürekli** kılmalı ve her zaman her şeye hazır olmalıyız, çünkü hareketli dönemlerin yerini ne zaman durgun dönemlerin alacağını önceden kestirmek çoğu kez imkansızdır; bunun önceden görülebildiği durumlarda ise, bu öngörüden örgütün reorganizasyonu için yararlanmak mümkün değildir, çünkü bu değişiklik otokratik bir ülkede muazzam hızlı olur, çünkü bazen yalnızca Çarlık ajanlarının bir gece baskınına bağlıdır. Ve devrimin kendisi de (görünüşe göre Nadyejdin'in zannettiği gibi) bir kereye mahsus bir edim olarak değil, az çok güçlü patlamalarla, az çok uzun durgun dönemlerin hızla birbirini izlemesi olarak düşünülmelidir. O nedenle parti örgütümüzün faaliyetinin ana içeriği, bu faaliyetin odak noktası, hem en güçlü devrimci patlama döneminde, hem de tamamen durgun bir dönemde olanaklı ve gerekli olan bir çalışma, yani Rusya çapında bütünleşmiş, hayatın bütün yanlarını aydınlatan ve en geniş kitlelere yönelmiş politik ajitasyon çalışması olmalıdır. Fakat bu çalışma günümüz Rusyası'nda çok sık çıkan bir merkez yayın organı olmadan ***düşünülemezdir.*** Bu gazete etrafında kendiliğinden oluşan örgüt, onun ***çalışanlarının*** (sözcüğün en geniş anlamıyla gazete için çalışanların hepsinin) örgütü, en büyük devrimci "baskı" anında partinin onurunu, prestijini ve sürekliliğini korumaktan, ***genel silahlı halk ayaklanmasının*** hazırlanması, zamanının tespiti ve gerçekleştirilmesine kadar her şeye hazır olacaktır.

Gerçekten de, bizim ülkemizde pek olağan olan bir olayı, bir ya da birkaç bölgede bütün yoldaşların yakalandığını düşünün. Eğer ***bütün*** yerel örgütler ortak ***bir*** işle birbirine bağlanmamışlarsa, böyle bir durumda çalışma çoğu kez birçok

ay boyunca kesintiye uğrayacaktır. Ama bunları bağlayan ortak bir iş varsa, ne kadar çok insan yakalanırsa yakalansın, birkaç hafta içinde —bilindiği gibi daha şimdiden çok çabuk ortaya çıkan— gençlerin yeni çevrelerini merkezle bağlamak için birkaç enerjik insanın çalışması yetecektir; sürekli polis baskısına maruz kalan bu ortak dava herkesin gözü önünde durduğunda ise yeni çevreler daha da çabuk ortaya çıkıp, merkezle daha çabuk bağ kurabileceklerdir.

Öte yandan bir halk ayaklanmasını düşünün. Sanırım artık bugün herkes bunu düşünmemiz ve buna hazırlanmamız gerektiğini kabul edecektir. Ama ***nasıl*** hazırlanacağız? Merkez Komitesi ayaklanmanın hazırlanması için her yere ajan* atayamaz ki! Bir MK'mız olsaydı bile, Rusya'nın bugünkü koşullarında böyle atamalarla hiçbir yere varamazdı. Oysa merkez yayın organının örgütlendirilmesi ve hazırlanması için çalışmalar sırasında kendiliğinden oluşan ajanlar ağının "oturup" ayaklanma şiarını "beklemesi" gerekmezdi, bilakis öyle düzenli bir çalışma yapardı ki, ayaklanma anında bu çalışma en büyük başarı ihtimalini garantilerdi. İşte tam da böyle bir çalışma, geniş işçi kitleleriyle ve otokrasiden hoşnutsuz bütün kesimlerle kurulmuş olan bağları sağlamlaştırırdı, bu ise

---

* *Eyvah ki eyvah! Yine ağzımdan, Martinovların demokratik kulaklarını öylesine tırmalayan bu korkunç "ajan" sözcüğünü kaçırdım! Bu sözcüğün yetmişli yılların kahramanlarını gücendirmezken, doksanlı yılların amatörlerini gücendirmesi garip değil mi? Bu sözcük benim hoşuma gidiyor, çünkü bütün ajanların plânlarını ve eylemlerini ona tabi kıldıkları ortak davayı berrak ve açık bir şekilde vurguluyor, ve bu sözcüğün yerine başka bir sözcük geçirmek zorunda olsaydım, biraz kitabilik koknasa ve biraz muğlak olmasa, bu, "iş arkadaşı" sözcüğü olurdu. Bizim ise askeri bir ajanlar örgütüne ihtiyacımız var. Ha, bir de, "karşılıklı olarak birbirine generallik bahşetmek"le uğraşmayı seven (özellikle yurtdışındaki) çok sayıdaki Martinovlar, "Pasaport Ajanı" yerine: "Devrimcilere Pasaport Sağlayan Özel Kıta Başkomutanı" vb. de diyebilirler.*

ayaklanma için son derece önemlidir. Tam da böyle bir çalışma içinde, genel politik durumu doğru değerlendirme ve dolayısıyla da ayaklanma için uygun anı seçme yeteneği gelişirdi. İşte böyle bir çalışma, ***bütün*** yerel örgütlere, tüm-Rusya'yı harekete geçiren aynı sorunlara ve olaylara aynı zamanda tepki göstermeyi, bu "olaylar"a mümkün olduğunca enerjik, mümkün olduğunca yekpare ve uygun bir yanıt vermeyi öğretirdi — ayaklanma aslında halkın hükümete verdiği en enerjik, en yekpare, en uygun "yanıt"tır. İşte böyle bir çalışma, son olarak, Rusya'nın her yerindeki bütün devrimci örgütleri, Partinin ***fiili*** birliğini oluşturan sürekli ve aynı zamanda da sıkı konspiratif bağlar kurmaya yöneltirdi; bu bağlar olmadan ayaklanma plânını kollektif olarak tartışmak ve ayaklanmanın arifesinde, en sıkı gizliliğin korunmasını gerektiren gerekli önlemleri almak olanaksızdır.

Tek sözcükle, "tüm-Rusya için bir politik gazete plânı", (bu konu üzerinde doğru dürüst düşünmemiş insanların zannettiği gibi) doktrincilik ve kitabîlik hastalığına yakalanmış insanların masa başı çalışmalarının ürünü değil, bilakis tam tersine, acil günlük çalışmayı bir an bile unutmadan, her yandan ayaklanmanın hazırlanmasına derhal başlamak için en pratik plândır.

SONSÖZ

Rus sosyal-demokrasisinin tarihi apaçık üç döneme ayrılır.

Birinci dönem, 1884'ten 1894'e kadar yaklaşık on yılı kapsar. Bu dönem, sosyal-demokrasinin teori ve programının oluştuğu ve sağlamlaştığı dönemdi. Rusya'da bu yeni eğilimin taraftarları parmakla sayılacak kadar azdı. Sosyal-demokrasi işçi hareketi olmadan varlığını sürdürüyor ve politik parti olarak gelişmesinin embriyonal sürecini yaşıyordu.

İkinci dönem, 1894'ten 1898'e kadarki üç-dört yılı kapsar. Bu dönemde sosyal-demokrasi bir toplumsal hareket olarak, kitlelerin kalkınışı olarak, politik parti olarak sahnede görünür. Bu dönem çocukluk ve gençlik dönemidir. Aydınların Narodnizme karşı mücadeleye, işçiler arasında çalışmaya duyduğu genel coşku, keza işçilerin grevlere duyduğu genel coşku bir salgın hastalık hızıyla yayılır. Hareket muazzam ilerlemeler kaydeder. Önderlerin büyük çoğunluğu, Bay N. Mihailovski'ye doğal bir sınır olarak görünen "otuzbeş yaşını" bile doldurmamış genç insanlardı. Gençlikleri nedeniyle pratik çalışma için yeterince hazırlıklı değiller ve bu nedenle çok kısa süre sonra sahneyi yine terkediyorlar. Fakat çalışmalarının kapsamı çoğu kez çok büyüktü. Pekçoğu devrimci düşünmeye, "Halkın İradesi" partisinin yandaşları olarak başlamıştı. Hemen hepsi gençliklerinde terör kahramanlarına coşkulu bir hayranlık duymuşlardı. Bu kahramanca geleneğin büyüsünden kurtulmak büyük mücadelelere mal oldu ve bu mücadeleye, genç sosyal-demokratların çok değer verdiği, fakat ne pahasına olursa olsun "Halkın İradesi" partisine sadık kalmak isteyen insanlarla ilişkilerin bozulması eşlik etti. Bu mücadele, bütün eğilimlerin illegal yazılarını incelemeyi, okumayı, legal Narodnizm sorunlarıyla uğraşmayı ge-

rektirdi. Bu mücadelede olgunlaşan sosyal-demokratlar, yollarını aydınlatan Marksizm teorisini, ya da otokrasiyi devirme görevini "bir an için bile" unutmadan, işçi hareketi içine girdiler. 1898 ilkbaharında* Parti'nin kurulması, bu dönemin sosyal-demokrasisinin en mükemmel ve aynı zamanda ***son*** eylemi oldu.

Üçüncü dönem, gördüğümüz gibi, 1897'de hazırlanır ve 1898'de ikinci dönemin yerini kesin olarak alır (1898—?). Bu dönem, dağınıklık, parçalanma ve yalpalamalar dönemidir. Buluğ çağında insanların sesi çatallaşır. Bu dönemin Rus sosyal-demokrasisinin de sesi çatallaşmaya, yanlış tonlar vermeye başladı; bir yandan Bay Struve ve Prokopoviç, Bulgakov ve Berdyayev'in eserlerinde, öte yandan V. I-n'in ve R. M.'in, B. Kriçevski ve Martinov'un eserlerinde. Fakat parçalanan ve gerileyen sadece önderlerdi: hareketin kendisi sürekli büyüyor ve büyük ilerlemeler kaydediyordu. Proleter mücadele, yeni işçi kesimlerini kapsıyor ve tüm-Rusya'ya yayılıyor, aynı zamanda öğrenciler ve halkın öteki kesimleri içinde demokratik ruhun canlanmasına dolaylı etkide bulunuyordu. Önderlerin bilinci,

kendiliğinden kalkınışın gücü karşısında teslim oldu; sosyal-demokratlar arasında ikinci bir kesim üstünlük sağlamış bulunuyordu; bunlar, sadece "legal" Marksist yazınla yetişmiş önderler kesimiydi. Fakat kitlelerin kendiliğindenliği onlardan daha fazla bilinç talep ettikçe, edindikleri bilinç daha da yetersiz kaldı. Önderler sadece teorik ("eleştiri özgürlüğü") ya da pratik ("amatörlük") olarak kitlelerin gerisinde kaldıklarını göstermekle kalmadılar, aynı zamanda geriliklerini bir sürü tumturaklı savla savunmaya da çalıştılar. Sosyal-demokrasi, gerek legal yazından Brentano yandaşları, gerekse de illegal yazından kuyrukçular tarafından trade-unionizme indirgendi. "Credo" programı gerçekleştirilmeye başladı, özellikle de

* *RSDİP'in ilk kongresi Mart 1898'de yapıldı. —**Alm. Red.***

sosyal-demokratların "amatörlüğü", sosyal-demokrat olmayan devrimci eğilimlerin canlanmasına yol açtığında.

Eğer okur beni, "Raboçeye Dyelo" gibi bir dergiyle çok ayrıntılı uğraşmış olmakla suçlayacak olursa, buna şu yanıtı veririm: "Raboçeye Dyelo" "tarihsel" bir önem kazanmıştır, çünkü bu üçüncü dönemin "ruhunu" özellikle anlaşılır bir biçimde dile getirmiştir.* Dağınıklığı, yalpalamaları, gerek "eleştiri"ye gerekse de "Ekonomizm"e ve terörizme tavizlerde bulunmaya hazır oluşu, tutarlı R. M. değil, tam da rüzgâra göre yön değiştiren Kriçevski ve Martinov dile getirebilirdi. Bu dönem için karakteristik olan, herhangi bir "mutlak" hayranının, pratiği kendini beğenmişlikle küçümsemesi değil, müşkülpesent pratikçiliğin tam bir teorik umursamazlıkla birleşmesidir. Bu dönemin kahramanları "büyük laflar"ı doğrudan reddetmekten çok bayağılaştırmakla uğraşırlar: bilimsel sosyalizm kendi içinde kapalı bir devrimci teori olmaktan çıkıp, her yeni Alman ders kitabıyla "istenildiği gibi" sulandırılan bir bulamaç haline geldi; "sınıf mücadelesi" sloganı gittikçe daha geniş, gittikçe daha enerjik faaliyet için bir etken değildi artık, "ekonomik mücadele politik mücadeleyle ayrılmaz biçimde bağlı" olduğundan, bir tür sakinleştirici ilaç görevi gördü; Parti düşüncesi devrimcilerin savaş örgütünü kurma çağrısı olarak hizmet etmedi, bilakis "devrimci bürokratizm"i ve "demokratik" biçimlerle çocukça bir oyunu haklı gösterdi.

Üçüncü dönemin ne zaman son bulacağını ve dördüncü dönemin ne zaman başlayacağını (her halükârda birçok şey bunun işaretini veriyor) bilmiyoruz. Burada geçmişten bugüne, kısmen de geleceğe ulaşmış bulunuyoruz. Ama biz, dördüncü dönemin,

---

** Şu Alman atasözüyle de yanıtlayabilirdim: Den Sack schlaegt man, den Esel meint man. (Eşeğe kızıp semerini dövmek!) Sadece "Raboçeye Dyelo" değil, pratikçilerin ve teorisyenlerin geniş kitlesi de, moda haline gelmiş "eleştiri"ye kapıldı, kendiliğindenlik sorununda kafası karıştı ve politik ve örgütsel görevlerimizin sosyal-demokrat kavranışından trade-unionist kavranışına düştü.*

militan Marksizmin sağlamlaşmasına yol açacağına, Rus sosyal-demokrasisinin krizden güçlenmiş ve olgunlaşmış olarak çıkacağına ve oportünist artçıların yerini en devrimci sınıfın gerçek öncülerinin alacağına bütün gücümüzle inanıyoruz.

Böyle bir "yerini alma"ya çağrı anlamında, yukarıda tüm söylenenleri özetleyerek, ne yapmalı? sorusuna şu kısa yanıtı verebiliriz:

Üçüncü dönemi tasfiye edin!

1901—1902

EK

"ISKRA"YI "RABOÇEYE DYELO" İLE BİRLEŞTİRME GİRİŞİMİ

Bizim için geriye, "Raboçeye Dyelo" ile örgütsel ilişkilerinde "Iskra"nın kararlılıkla ve tutarlılıkla uyguladığı taktiği anlatmak kalıyor. Bu taktik "Iskra" No. 1'deki "Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği'ndeki Bölünme" makalesinde berrak bir şekilde dile gelmiştir. Biz derhal, Partimizin Birinci Kongresi'nde partinin yurtdışı temsilcisi olarak tanınan ***gerçek*** Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği'nin iki örgüte ***bölündüğü;*** partinin temsili sorununun muallakta olduğunu, çünkü Paris'teki Uluslararası Kongre'de, daimi Uluslararası Sosyalist Büro'ya Rusya için, bölünmüş olan Yurtdışı Birliği'nin her iki kesiminden birer kişi olmak üzere iki üyenin seçilmesiyle sorunun ancak geçici ve şartlı bir çözüm bulmuş olduğu tavrını takındık. "Raboçeye Dyelo"nun meselenin özünde ***haksız*** olduğunu ilan ettik; ilke olarak kesinlikle "Emeğin Kurtuluşu" grubunun yanında yer aldık ve aynı zamanda bölünmenin ayrıntılarına girmeyi reddederek Yurtdışı Birliği'nin salt pratik çalışma alanındaki kazanımlarını saptadık.*

* *Bizim bölünme konusundaki yargımız yalnızca bu konudaki literatürün incelenmesine değil, örgütümüzün birkaç üyesinin yurtdışından derlediği bilgilere de dayanıyordu.*

Böylelikle tavrımız, bir ölçüye kadar, bir bek-gör tavrıydı: Rus sosyal-demokratlarının çoğunluğu arasında egemen olan, Ekonomizmin en kararlı muhaliflerinin de Yurtdışı Birliği ile el ele çalışabileceği görüşüne bir ödün verdik, çünkü "Yurtdışı Birliği" temel teorik ve taktik sorunlarda —öyle gözüküyordu ki— bağımsız bir tutum almaksızın "Emeğin Kurtuluşu" grubu ile ilkesel fikir birliği içinde olduğunu birçok kez ilan etmişti. Takındığımız tavrın doğruluğu, "Iskra"nın birinci sayısının çıkışıyla (Aralık 1900) hemen hemen aynı zamanda, üç üyenin "Yurtdışı Birliği"nden ayrılmasıyla dolaylı olarak doğrulandı; bu üçlü, "İnisiyatörler Grubu"nu kurarak, uzlaşma görüşmelerinde aracılık yapma önerisiyle 1. "Iskra" örgütü yurtdışı seksiyonuna, 2. devrimci örgüt "Sosyal-Demokrat"a, 3. "Yurtdışı Birliği"ne başvurdular. İlk iki örgüt derhal kabul etti, ***üçüncüsü reddetti.*** Geçen yılki "Birleşme" Konferansında bir konuşmacı, bu olgulara değindiğinde, "Yurtdışı Birliği" Yönetimi üyelerinden biri, bu önerinin reddedilmesinin yalnızca Yurtdışı Birliği'nin İnisiyatörler Grubu'nun bileşiminden hoşnut olmayışına dayandığını açıkladı. Bu açıklamayı burada belirtmeyi bir görev sayınakla birlikte, bunu yetersiz bulduğumu söylemekten de geri duramam: çünkü iki örgütün görüşmelere hazır olduğunu bilen "Yurtdışı Birliği", onlara bir başka aracı kanalıyla, ya da doğrudan başvurabilirdi.

1901 ilkbaharında hem "Zarya" (No. 1, Nisan) ve hem de "Iskra" (No. 4, Mayıs), "Raboçeye Dyelo"ya karşı doğrudan bir polemik başlattılar. Özellikle "Iskra", "Raboçeye Dyelo"daki "Tarihsel Bir Dönemeç" makalesine saldırdı; "Raboçeye Dyelo", ***Nisan*** ekinde, yani ilkbahar olaylarından sonra, teröre duyulan coşku ve "kan" çağrıları konusunda yalpalayan bir tavır takınmıştı. Bu polemiğe rağmen, "Yurtdışı Birliği", yeni bir "uzlaştırıcılar" grubu[37] aracılığıyla uzlaşma görüşmelerinin yeniden başlamasına razı oldu. Haziranda, adı geçen üç örgütün temsilcilerinin katıldığı bir ön konferans yapıldı ve çok detaylı bir "ilkesel anlaşma" temelinde bir sözleşme taslağı hazırlandı,

bu taslak "Yurtdışı Birliği" tarafından "İki Konferans" broşüründe ve Liga tarafından "'Birleşme' Konferansının Belgeleri" broşüründe yayınlandı.

Bu ilkesel anlaşmanın (ya da, çoğunlukla dendiği gibi, Haziran Konferansı kararlarının) içeriği, birleşme için mutlak zorunlu önkoşul olarak genelde oportünizmin ve özelde Rus oportünizminin tüm görüngülerinin ***en kararlı*** reddini talep ettiğimizi tüm açıklığıyla göstermektedir. "Oportünizmi", demektedir 1. madde, "proletaryanın sınıf mücadelesi içine taşıma yönündeki tüm girişimleri — Ekonomizm, Bernsteincılık, Millerandizm vs. denilen şeylerde ifadesini bulan girişimleri reddederiz." "Sosyal-demokrasinin faaliyet alanına ... devrimci Marksizmin tüm muarızlarına karşı ideolojik mücadele dahildir" (4, c). "Örgütsel ve ajitasyon faaliyetinin hiçbir alanında sosyal-demokrasi, Rus proletaryasının önündeki görevi —otokrasinin devrilmesini— bir an için dahi gözden kaçırmamalıdır" (5, a). "...yalnızca ücretli emeğin sermayeye karşı günlük mücadelesi zemini üzerinde olmayan bir ajitasyon" (5, b). "... bir saf ekonomik mücadele aşaması ve politik kısmi talepler uğruna mücadele aşamasını ... reddederiz" (5, c). "... ilkelliği ve hareketin alt biçimlerinin darlığını ilkeselleştiren akımların eleştirilmesinin hareket için önemi haiz olduğu görüşündeyiz" (5, d). Bu kararları bir parça dikkatlice okuyan tamamen yabancı bir insan bile, daha bunların formülasyonlarından bile, bunların oportünist ve "Ekonomist" olanlara karşı, bir an için de olsa otokrasiyi yıkma görevini unutanlara karşı, aşamalar teorisini kabul edenlere, darlığı ilkeleştirenlere vs. karşı yöneldiğini görür. Ve "Emeğin Kurtuluşu" grubunun, "Zarya"nın ve "Iskra"nın "Raboçeye Dyelo"ya karşı polemiğini bir parça da olsa yakından tanıyan biri, bu kararların, madde madde, tam da "Raboçeye Dyelo"nun hep yeniden yeniden düştüğü yanılgıları reddettiğinden bir an için olsun kuşku duymaz. Ve "Birleşme" Konferansında "Yurtdışı Birliği"nin bir üyesi, "Raboçeye Dyelo" No. 10'daki makalelerin, "Yurtdışı

Birliği"nin yeni "tarihsel dönemeci"nden değil, kararların aşırı "soyutluğu"ndan* kaynaklandığını açıkladığında — bir konuşmacı bu açıklamayla tamamen haklı olarak alay etti. Kararlar sadece soyut olmamakla kalmıyor, dedi, bilakis inanılmayacak şekilde somut: burada "birilerinin yakalanmaya çalışıldığını" anlamak için bunlara bir bakmak yeter.

Bu sözler Konferansta son derece karakteristik bir olaya yol açtı. Bir yandan B. Kriçevski "yakalamak" sözcüğüne sarıldı, bunun bizim kötü niyetimizi ("tuzak kurmak") ele veren bir dil sürçmesi olduğunu zannedip dokunaklı bir şekilde haykırdı: "Burada kim, kim yakalanmaya çalışılıyor?" — "Evet, gerçekten de kim?" diye sordu Plehanov alaylı alaylı. — "Anlayışı kıt Plehanov yoldaşa yardımcı olayım", diye yanıtladı B. Kriçevski, "kendisine şunu açıklayayım ki, burada '***Raboçeye Dyelo*' *yazı kurulu*** yakalanmaya çalışılıyordu *(genel gülüşme).* Fakat kendimizi yakalatmadık!" *(Soldan sesler: "Daha da kötü ya!")* — Öte yandan "Borba" grubunun (uzlaştırıcılar grubu) bir üyesi, "Yurtdışı Birliği"nin kararlara karşı değişiklik önergelerine karşı polemik yapıp konuşmacımızı savunmak istediğinde, "yakalamak" kelimesinin besbelli ki polemik ateşi içinde tesadüfen söylenmiş olduğunu açıkladı.

Kendi payıma ben, böyle bir "savunma" ile, sözü geçen ifadeyi kullanan konuşmacıya kötü bir hizmet yapıldığını düşünüyorum. "Birilerinin yakalanmaya çalışıldığı" sözlerinin, "şaka olarak, fakat ciddi söylenmiş olduğunu" düşünüyorum: "Raboçeye Dyelo"yu daima hercailikle ve yalpalamakla suçladık, ve bu nedenle, gelecekte yalpalamaları imkansız kılmak için elbette onu ***yakalamaya*** gayret etmek ***zorundaydık.*** Burada kötü niyet söz konusu olamazdı, çünkü ilkesel sorunlarda hercailik söz konusu ediliyordu. Ve "Yurtdışı

---

* *Bu iddia, "İki Konferans", s. 25'te yinelenmektedir.*

** *Gerçekten de öyle. Haziran kararlarının girişinde, Rus sosyal-demokrasisinin bir bütün olarak daima "Emeğin Kurtuluşu" grubunun ilkelerinin zemini üzerinde durduğunu ve "Yurtdışı Birliği"nin kazanımlarının özellikle yayın ve örgütleme faaliyetinde yattığını söyledik. Başka bir deyişle, "yaka-*

Birliği"ni öyle dostça yakalamayı başardık ki,** Haziran kararları bizzat B. Kriçevski ve "Yurtdışı Birliği" yönetiminin bir başka üyesi tarafından imzalandı.

"Raboçeye Dyelo" No. 10'daki makaleler (yoldaşlarımız bu sayıyı ancak, oturumların başlamasından birkaç gün önce Konferans için geldiklerinde gördüler), yazdan sonbahara kadar "Yurtdışı Birliği" içinde yeni bir dönemecin alınmış olduğunu açıkça gösterdi: Ekonomistler yeniden üstünlüğü ele geçirmişlerdi ve her yeni "akıntı"ya boyun eğen yazı kurulu, yeniden "en aşırı Bernsteincılar"ı, "eleştiri özgürlüğü"nü ve "kendiliğindenliği" savunmaya ve Martinov'un ağzından politik etki alanımızın "daraltılması teorisi"ni (güya etkinin kendisini çoğaltmak için) ilan etmeye başladı. Parvus'un, bir oportünisti herhangi bir formülle yakalamanın zor olduğu şeklindeki isabetli sözleri yeniden doğrulandı: bir oportünist, ***her*** formüle kolayca imzasını atar ve kolayca onu terkeder, çünkü oportünizm herhangi bir belirli ve sağlam ilkelere sahip olmamak demektir. Bugün oportünistler, oportünizmi davanın içine taşıma yönündeki ***her*** girişimi reddediyorlar, ***her türlü*** daraltmayı reddediyorlar, "otokrasinin yıkılmasını bir an için bile unutmama", "ajitasyonu sadece ücretli emeğin sermayeye karşı günlük mücadelesi zemini üzerinde" yürütmemeye vs. vs. resmen söz veriyorlar. Ertesi gün ise ifade tarzlarını değiştiriyorlar, eskiye geri dönüyorlar ve kendiliğindenliği, tekdüze günlük mücadelenin ileriye doğru hareketini, elle tutulur

---

lamak"la mücadele ettiğimiz tüm yalpalamaların bir son bulması koşuluyla, tüm geçmişi unutup, "Yurtdışı Birliği"nden yoldaşlarımızın yaptıkları çalışmanın (davamız için) yararlılığını tanımaya tamamen hazır olduğumuzu ifade ettik. Haziran kararlarını okuyan her önyargısız kişi, bunları ancak böyle anlayabilir. Fakat "Yurtdışı Birliği" (No. 10'daki makalelerde ve değişiklik önergelerinde) Ekonomizme yaptığı çarkla bir bölünmeye neden olduktan sonra, şimdi bizi kazanımları hakkındaki bu sözler yüzünden resmen yalancılıkla suçlarsa ("İki Konferans", s. 30), böyle bir suçlama elbette ancak bir gülümsemeye yol açabilir.

sonuçlar vaat eden talepler ileri sürülmesini vs. savunuyorlar. No. 10'daki makalelerde "ne geçmişte ne de şimdi, Konferansta kabul edilen taslağın genel ilkelerinden kâfirce sapmalar görmediğini" ("İki Konferans", s. 26) iddia etmeye devam eden "Yurtdışı Birliği", bununla sadece, görüş ayrılıklarının özünü kavrama konusundaki kesin yeteneksizliğini ya da isteksizliğini açığa vurmaktadır.

"Raboçeye Dyelo" No. 10'un çıkmasından sonra, bizim için geriye, tüm "Yurtdışı Birliği"nin bu makalelerle ve yazı kuruluyla hemfikir olup olmadığını görmek için genel bir tartışma açma girişiminde bulunmak kaldı. "Yurtdışı Birliği" bizden özellikle bu yüzden hoşnut değildir, bizi "Yurtdışı Birliği" içinde ikilik çıkarmak girişiminde bulunmakla, başkalarının işine karışmış olmakla vb. suçlamaktadır. Bu suçlamalar hiç kuşkusuz asılsızdır, çünkü en hafif rüzgâr esintisiyle "yön değiştiren" bir seçilmiş yazı kurulunda, her şey rüzgârın yönüne bağlıdır, ve biz bu yönü her defasında, birleşmek üzere bir araya gelen örgütlerin üyeleri dışında başka hiç kimsenin hazır bulunmadığı kapalı toplantılarda saptadık. "Yurtdışı Birliği"nin Haziran kararlarına değişiklik önergeleri getirmiş olması olgusu, anlaşmaya varma umudunun son kırıntısını da alıp götürdü. Değişiklik önergeleri, "Yurtdışı Birliği"nin çoğunluğunun Ekonomizme doğru yeni bir dönemeç aldığının ve "Raboçeye Dyelo" No. 10 ile dayanışma içinde olduğunun belgesel kanıtıydı. Oportünizmin tezahürleri dizisi içinden "Ekonomizm denilen şey" çıkarılmalıydı (güya bu üç kelimenin "berrak olmayan anlamı" yüzünden, oysa böyle bir gerekçelendirmeden, bu yaygın yanılgının özünü daha tam bir şekilde tanımlama gerekliliği çıkmasına rağmen), "Millerandizm" çıkarılmalıydı (B. Kriçevski "Raboçeye Dyelo" No. 2/3, s. 83/84'te ve daha açık bir şekilde "Vorwärts"de onu savunmuş

* *"Vorwärts"de bu vesileyle onun şimdiki yazı kurulu, Kautsky ve "Zarya" arasında bir polemik başladı. Rus okurunu bu polemik hakkında bilgilendirmeyi ihmal etmeyeceğiz.*

olmasına rağmen*). Haziran kararları sosyal-demokrasinin görevini açıkça adlandırmış olmasına rağmen: "politik, ***ekonomik*** ve sosyal baskının ***tüm*** biçimlerine karşı proletaryanın mücadelesinin ***tüm*** biçimlerini yönetmek", böylelikle aslında mücadelenin tüm bu biçimlerine plânlılık ve yekparelik kazandırmak talep etmesine rağmen, "Yurtdışı Birliği" hâlâ tamamen gereksiz şu sözleri eklemek istiyordu: "ekonomik mücadele, kitle hareketinin güçlü bir dürtüsüdür" (kendi başına alındığında bu sözler tartışma götürmez, fakat dar bir "Ekonomizm"in mevcudiyeti karşısında yanlış yorumlara sebebiyet vermek zorundaydı). Dahası: Hatta Haziran kararları, hem (otokrasiyi yıkma hedefini) "bir an için de olsa" (unutmama) sözlerinin çıkarılması, hem de "ekonomik mücadelenin, kitleleri aktif politik mücadeleye çekmek için ***en geniş*** uygulanabilirliği olan araç" olduğu sözlerinin eklenmesiyle, "politika"nın doğrudan ***daraltılması*** anlamında değiştirilmeliydi. Bu değişiklik önergeleri getirildikten sonra, anlaşılabileceği üzere, bizim konuşmacılarımız, yeniden yüzlerini Ekonomizme çeviren ve kendilerine yalpalama özgürlüğü tanıyan insanlarla görüşmeleri sürdürmeyi yararsız gördüklerinden, birbiri ardına söz haklarından vazgeçtiler.

"'Yurtdışı Birliği'nin tam da gelecekteki anlaşmanın kalıcılığı için sine qua non* koşul olarak gördüğü şey, yani 'Raboçeye Dyelo'nun bağımsız fizyonomisinin ve özerkliğinin korunması — tam da bu, 'Iskra' için, anlaşmayı engelleyen kırgınlık sebebiydi." ("İki Konferans", s. 25.) Bu çok sıhhatsiz ifade edilmiştir. "Raboçeye Dyelo"nun özerkliğine asla dokunmadık.** Fizyonomisinin bağımsızlığını, bundan anlaşılan, ilkesel teorik ve taktik sorunlarda "bağımsız

---

* *mutlak zorunlu, olmazsa olmaz. —Red.*

** *Eğer, birleşen örgütlerin ortak bir yüce konsey kurmalarıyla bağıntı içindeki yazı kurulları arasındaki görüşmeler özerkliğin sınırlandırılması olarak görülmezse — ki bunlar, "Raboçeye Dyelo"nun da Haziranda rıza verdiği yazı kurulları görüşmeleriydi.*

fizyonomi" ise, gerçekten ***kati suretle reddettik:*** Haziran kararları tam da ***bu tür*** bir bağımsız fizyonominin kati surette reddini içeriyor, çünkü bu "fizyonomi bağımsızlığı" pratikte daima, yineliyoruz, olası her türlü yalpalama anlamına geliyordu, bu yalpalamalarla, bizde hakim olan ve Parti için taşınamaz olan dağınıklığın desteklenmesi anlamına geliyordu. No. 10'daki makalelerle ve "değişiklik önergeleri" ile "Raboçeye Dyelo", işte tam da bu fizyonomi bağımsızlığını korumak arzusunu berrakça dile getiriyordu, fakat bu istek doğal ve kaçınılmaz olarak bölünmeye ve savaş ilanına götürmek zorundaydı. Buna karşılık biz hepimiz, belirli yazınsal fonksiyonlar üzerinde yoğunlaşması anlamında "Raboçeye Dyelo"nun "bağımsız fizyonomisi"ni tanımaya hazırdık. Bu fonksiyonların doğru dağılımı, kendiliğinden, şunları gerektirirdi: 1. bir bilimsel dergi, 2. bir siyasi gazete ve 3. popüler derlemeler ve popüler broşürler. Ancak böyle bir dağılıma rıza verdiği taktirde, "Raboçeye Dyelo", Haziran kararlarının kendine hedef edindiği yanılgılara kesin bir son verme ***dürüst*** isteğini tanıtlardı; ancak böyle bir dağılım, her türlü sürtüşme olanağını bertaraf eder ve gerçekten de anlaşmanın kalıcılığını güvencelerdi, aynı zamanda hareketimizin yeniden kabarması ve yeni başarıları için bir temel olarak hizmet ederdi.

Bugün artık hiçbir Rus sosyal-demokratı, devrimci akımın oportünist akımdan kesin kopmasına herhangi bir "örgütsel" durumların değil, bilakis oportünistlerin, oportünizmin bağımsız fizyonomisini sağlamlaştırma ve Kriçevski ve Martinovların laklakıyla kafaları eskisi gibi karıştırmaya devam etme isteğinin neden olduğundan kuşku duyamaz.

"NE YAPMALI?"YA DÜZELTME

"Ne Yapmalı?" broşürü,(Elinizdeki kitabın 195. sayfası —YN)nde sözünü ettiğim "İnisiyatörler Grubu", yurtdışındaki sosyal-demokrat örgütler arasında bir uzlaştırma sağlama girişimindeki katılımlarının anlatımıyla ilgili olarak benden şu düzeltmeyi yapmamı rica etti: "Bu grubun üç üyesinden sadece biri 1900 sonunda 'Yurtdışı Birliği'nden istifa etti, diğer ikisi ise 1901 yılında, 'Yurtdışı Birliği'nden, 'Iskra' yurtdışı örgütü ve 'Devrimci Örgüt Sosyal-Demokrat' ile bir konferans yapma —ki 'İnisiyatörler Grubu'nun önerisi bundan ibaretti— rızası almanın olanaksızlığına kanaat getirdikten sonra istifa ettiler. Bu öneriyi "Yurtdışı Birliği"nin yönetimi ilkönce reddetmişti ve bir konferans toplanmasını reddini, bu aracılık eden 'İnisiyatörler Grubu'na dahil insanların 'yetkili olmadığı' ile gerekçelendirerek, 'Iskra'nın yurtdışı örgütü ile doğrudan ilişkiye geçme isteğini dile getirdi. Fakat kısa süre sonra 'Yurtdışı Birliği' yönetimi, 'İnisiyatörler Grubu'na, 'Iskra'nın, içinde 'Yurtdışı Birliği'ndeki bölünme üzerine haberin yayınlanmış olduğu ilk sayısının çıkmasından sonra, kararını değiştirdiğini ve 'Iskra' ile herhangi bir ilişkiye girmek istemediğini belirtti. O halde, bu noktadan sonra, 'Yurtdışı Birliği' yönetiminin bir üyesinin, 'Yurtdışı Birliği'nin konferansı reddetmesinin nedeninin ***yalnızca,*** onun 'İnisiyatörler Grubu'nun bileşiminden hoşnut olmadığı yolundaki açıklaması nasıl açıklanır? Fakat 'Yurtdışı Birliği' yönetiminin geçen yılın yazındaki konferansa rıza vermesi de anlaşılır

değildir: çünkü 'Iskra'nın ilk sayısındaki haber geçerliliğini koruyordu ve 'Iskra'nın 'Yurtdışı Birliği'ne karşı 'reddedici' tavrı, her ikisi de Haziran Konferansı'ndan önce yayınlanmış olan 'Zarya'nın ilk sayısında ve 'Iskra'nın dördüncü sayısında daha da berrak şekilde ortaya çıkmıştı."

N. Lenin

"Iskra" No. 19,
1 Nisan 1902.